KOMISJA
EUROPEJSKA

Strasburg, dnia 5.7.2016 r.
COM(2016) 444 final

ANNEX 1

ZAŁĄCZNIK

Wniosek dotyczący decyzji Rady

w sprawie podpisania, w imieniu Unii Europejskiej, kompleksowej umowy gospodarczo-handlowej między Kanadą, z jednej strony, a Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z drugiej strony

KOMPLEKSOWA UMOWA GOSPODARCZO-HANDLOWA (CETA)
MIĘDZY KANADĄ, Z JEDNEJ STRONY,
A UNIĄ EUROPEJSKĄ I JEJ PAŃSTWAMI CZŁONKOWSKIMI,

KRÓLESTWEM BELGII,

REPUBLIKĄ BUŁGARII,

REPUBLIKĄ CZESKĄ,

KRÓLESTWEM DANII,

REPUBLIKĄ FEDERALNĄ NIEMIEC,

REPUBLIKĄ ESTOŃSKĄ,

IRLANDIĄ,

REPUBLIKĄ GRECKĄ,

KRÓLESTWEM HISZPANII,

REPUBLIKĄ FRANCUSKĄ

REPUBLIKĄ CHORWACJI,

REPUBLIKĄ WŁOSKĄ,

REPUBLIKĄ CYPRYJSKĄ,

REPUBLIKĄ ŁOTEWSKĄ,

REPUBLIKĄ LITEWSKĄ,

WIELKIM KSIĘSTWEM LUKSEMBURGA,

WĘGRAMI,

REPUBLIKĄ MALTY,

KRÓLESTWEM NIDERLANDÓW,

REPUBLIKĄ AUSTRII,

RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ,

REPUBLIKĄ PORTUGALSKĄ,

RUMUNIĄ,

REPUBLIKĄ SŁOWENII,

REPUBLIKĄ SŁOWACKĄ,

REPUBLIKĄ FINLANDII,

KRÓLESTWEM SZWECJI,

ZJEDNOCZONYM KRÓLESTWEM WIELKIEJ BRYTANII I IRLANDII PÓŁNOCNEJ,

Z DRUGIEJ STRONY,

zwanymi dalej łącznie „Stronami”,

które postanawiają:

DĄŻYĆ do dalszego zacieśniania swoich bliskich stosunków gospodarczych i opierać się na przysługujących im odpowiednich prawach i obowiązkach określonych w *Porozumieniu z Marrakeszu ustanawiającym Światową Organizację Handlu*, sporządzonym w dniu 15 kwietnia 1994 r., oraz na innych wielostronnych i dwustronnych instrumentach współpracy;

STWORZYĆ rozszerzony i bezpieczny rynek dla oferowanych przez siebie towarów i usług przez ograniczenie lub wyeliminowanie barier handlowych i inwestycyjnych;

USTANOWIĆ jasne, przejrzyste, przewidywalne i wzajemnie korzystne zasady regulujące ich wymianę handlową i inwestycje;

ORAZ

POTWIERDZAJĄC swoje silne przywiązanie do demokracji i praw podstawowych określonych w *Powszechnej deklaracji praw człowieka* sporządzonej w Paryżu w dniu 10 grudnia 1948 r. i podzielając pogląd, że rozprzestrzenianie broni masowego rażenia stanowi poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego;

UZNAJĄC znaczenie bezpieczeństwa międzynarodowego, demokracji, praw człowieka i praworządności w odniesieniu do rozwoju handlu międzynarodowego i współpracy gospodarczej;

UZNAJĄC, że postanowienia niniejszej Umowy chronią prawo Stron do wprowadzania regulacji na swoim terytorium oraz elastyczność Stron w zakresie osiągania uzasadnionych celów polityki, takich jak zdrowie publiczne, bezpieczeństwo, ochrona środowiska, moralność publiczna oraz promowanie i ochrona różnorodności kulturowej;

POTWIERDZAJĄC swoje zobowiązania jako Stron *Konwencji UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego* sporządzonej w Paryżu w dniu 20 października 2005 r. oraz uznając, że państwa mają prawo do ochrony, rozwoju i realizacji własnych polityk kulturalnych, aby wspierać swoje sektory kultury w celu wzmocnienia różnorodności form wyrazu kulturowego oraz w celu ochrony swojej tożsamości kulturowej, w tym przez stosowanie środków regulacyjnych i wsparcie finansowe;

UZNAJĄC, że postanowienia niniejszej Umowy chronią inwestycje i inwestorów w odniesieniu do ich inwestycji oraz mają pobudzić wzajemnie korzystną działalność gospodarczą, nie naruszając przy tym prawa Stron do wprowadzania regulacji w interesie publicznym na swoim terytorium;

POTWIERDZAJĄC swoje zobowiązanie do promowania zrównoważonego rozwoju i rozwoju handlu międzynarodowego w taki sposób, aby przyczynić się do trwałego rozwoju w wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym;

ZACHĘCAJĄC przedsiębiorstwa prowadzące działalność na ich terytorium lub podlegające ich jurysdykcji do przestrzegania uznanych w skali międzynarodowej wytycznych i zasad w zakresie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, w tym Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, oraz do stosowania najlepszych praktyk dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej;

REALIZUJĄC niniejszą Umowę w sposób zgodny z egzekwowaniem odpowiednich przepisów z zakresu prawa pracy i ochrony środowiska oraz w sposób przyczyniający się do wzrostu poziomów ochrony pracy i środowiska oraz opierając się na zobowiązaniach międzynarodowych dotyczących kwestii związanych z pracą i środowiskiem;

UZNAJĄC silny związek między innowacją a handlem oraz znaczenie innowacji dla przyszłego wzrostu gospodarczego, a także potwierdzając swoje zobowiązanie do wspierania rozszerzania współpracy w zakresie innowacji oraz w powiązanych obszarach badań i rozwoju oraz nauki i technologii, a także do promowania zaangażowania właściwych podmiotów sektora publicznego i prywatnego;

UZGODNIŁY, CO NASTĘPUJE:

ROZDZIAŁ PIERWSZY

OGÓLNE DEFINICJE I POSTANOWIENIA WSTĘPNE

SEKCJA A

Ogólne definicje

ARTYKUŁ 1.1

Definicje o zastosowaniu ogólnym

Do celów niniejszej Umowy, jeżeli nie określono inaczej:

zarządzenie administracyjne o powszechnym zastosowaniu oznacza zarządzenie administracyjne lub interpretację mającą zastosowanie do wszystkich osób i faktycznych sytuacji, które zasadniczo wchodzą w jej zakres, oraz ustanawiającą normę postępowania, ale nieobejmującą:

a) ustalenia lub orzeczenia wydanych w ramach postępowania administracyjnego lub quasi-sądowego mających zastosowanie do konkretnej osoby, towaru lub usługi pochodzących z terytorium drugiej Strony, w określonym przypadku; lub

b) orzeczenia wydanego w odniesieniu do konkretnego działania lub praktyki;

Porozumienie w sprawie rolnictwa oznacza *Porozumienie w sprawie rolnictwa* zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

produkt rolny oznacza produkt wskazany w załączniku 1 do Porozumienia w sprawie rolnictwa;

Porozumienie antydumpingowe oznacza *Porozumienie o stosowaniu artykułu VI Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994* zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

punkty kontaktowe ds. CETA oznaczają punkty kontaktowe ustanowione na mocy art. 26.5 (punkty kontaktowe ds. CETA);

Wspólny Komitet CETA oznacza Wspólny Komitet CETA ustanowiony na mocy art. 26.1 (Wspólny Komitet CETA);

CPC oznacza tymczasową centralną klasyfikację produktów określoną w dokumentach statystycznych Urzędu Statystycznego Narodów Zjednoczonych, seria M, nr 77, *CPC prov.*, 1991 r.

sektory kultury oznaczają osoby zaangażowane w:

a) publikację, dystrybucję lub sprzedaż książek, magazynów, czasopism lub gazet w formie drukowanej lub w formie nadającej się do przetwarzania automatycznego, z wyjątkiem przypadku, gdy druk lub skład wspomnianych tekstów jest jedyną działalnością;

b) produkcję, dystrybucję, sprzedaż lub projekcję filmu lub nagrań wideo;

c) produkcję, dystrybucję, sprzedaż lub projekcję nagrań muzycznych audio lub wideo;

d) publikację, dystrybucję lub sprzedaż muzyki w formie drukowanej lub w formie nadającej się do przetwarzania automatycznego; lub

e) łączność radiową, w ramach której transmisje są przeznaczone do bezpośredniego odbioru publicznego, oraz wszelką działalność związaną z radiofonią, przekazami telewizyjnymi i kablowymi oraz wszelkie usługi z zakresu programowania satelitarnego i sieci radiodyfuzyjnej;

należności celne oznaczają cło lub wszelkiego rodzaju należności nałożone na przywóz towarów lub z nim związane, w tym wszelkiego rodzaju podatki wyrównawcze lub należności dodatkowe nałożone na taki przywóz lub z nim związane, ale nieobejmujące:

a) należności odpowiadających podatkom wewnętrznym, nałożonych zgodnie z art. 2.3 (Traktowanie narodowe);

b) środka zastosowanego zgodnie z postanowieniami art. VI lub XIX GATT 1994, Porozumieniem antydumpingowym, Porozumieniem w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych, Porozumieniem w sprawie środków ochronnych lub art. 22 Uzgodnienia w sprawie zasad i procedur regulujących rozstrzyganie sporów; ani

c) opłat lub innych należności nałożonych zgodnie z art. VIII GATT 1994;

Porozumienie w sprawie ustalania wartości celnej oznacza *Porozumienie w sprawie stosowania artykułu VII Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994* zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

dni oznaczają dni kalendarzowe, w tym weekendy i dni ustawowo wolne od pracy;

DSU oznacza Uzgodnienie w sprawie zasad i procedur regulujących rozstrzyganie sporów zawarte w załączniku 2 do Porozumienia WTO;

przedsiębiorstwo oznacza podmiot ustanowiony lub utworzony zgodnie z obowiązującym prawem, działający w celu osiągania zysku lub nie, będący własnością prywatną lub publiczną lub podlegający kontroli podmiotów prywatnych lub publicznych, w tym spółkę kapitałową, fundusz powierniczy, spółkę osobową, jednoosobową działalność gospodarczą, wspólne przedsięwzięcie lub inne stowarzyszenie;

istniejący oznacza mający zastosowanie w dniu wejścia w życie niniejszej Umowy;

GATS oznacza *Układ ogólny w sprawie handlu usługami* zawarty w załączniku 1B do Porozumienia WTO;

GATT 1994 oznacza *Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu 1994* zawarty w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

towary Strony oznaczają produkty krajowe w rozumieniu GATT 1994 lub takie towary, o których Strony mogą zdecydować, oraz obejmują towary pochodzące z terytorium danej Strony;

System Zharmonizowany (HS) oznacza *Zharmonizowany System Oznaczania i Kodowania Towarów*, w tym jego ogólne reguły interpretacji, uwagi do sekcji, uwagi do działów i uwagi do podpozycji;

pozycja oznacza czterocyfrowy numer lub pierwsze cztery cyfry numeru stosowane w nomenklaturze HS;

środek obejmuje ustawę, rozporządzenie, regułę, procedurę, decyzję, przepis administracyjny, wymóg, praktykę lub każdą inną formę środka stosowanego przez Stronę;

obywatel oznacza osobę fizyczną, która jest obywatelem w rozumieniu art. 1.2 lub jest stałym rezydentem Strony;

pochodzący oznacza kwalifikujący się na podstawie reguł pochodzenia określonych w Protokole w sprawie reguł pochodzenia i procedur dotyczących pochodzenia;

Strony oznaczają z, jednej strony, Unię Europejską lub jej państwa członkowskie albo Unię Europejską i jej państwa członkowskie, w ich właściwych obszarach kompetencji określonych w Traktacie o Unii Europejskiej i Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (zwane dalej „Stroną UE"), a z drugiej strony, Kanadę;

osoba oznacza osobę fizyczną lub przedsiębiorstwo;

osoba pochodząca z terytorium Strony oznacza obywatela lub przedsiębiorstwo Strony;

preferencyjne traktowanie taryfowe oznacza stosowanie stawek celnych na podstawie niniejszej Umowy w odniesieniu do towaru pochodzącego, zgodnie z harmonogramem znoszenia ceł;

Porozumienie w sprawie środków ochronnych oznacza *Porozumienie w sprawie środków ochronnych* zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

środek sanitarny lub fitosanitarny oznacza środek, o którym mowa w pkt 1 załącznika A Porozumienia SPS;

Porozumienie w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych oznacza *Porozumienie w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych* zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

usługodawca oznacza osobę, która świadczy usługę lub zamierza świadczyć usługę;

Porozumienie SPS oznacza *Porozumienie w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych* zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

przedsiębiorstwo państwowe oznacza przedsiębiorstwo należące do Strony lub kontrolowane przez nią;

podpozycja oznacza sześciocyfrowy numer lub pierwsze sześć cyfr numeru stosowane w nomenklaturze HS;

klasyfikacja taryfowa oznacza zaklasyfikowanie towaru lub materiału do działu, pozycji lub podpozycji HS;

harmonogram znoszenia ceł oznacza załącznik 2-A (Znoszenie ceł);

Porozumienie TBT oznacza *Porozumienie w sprawie barier technicznych w handlu* zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

terytorium oznacza terytorium, na którym obowiązuje niniejsza Umowa, jak określono w art. 1.3;

państwo trzecie oznacza państwo lub terytorium nieobjęte geograficznym zakresem stosowania niniejszej Umowy;

Porozumienie TRIPS oznacza *Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej*, zawarte w załączniku 1C do Porozumienia WTO;

Konwencja wiedeńska o prawie traktatów oznacza *Konwencję wiedeńską o prawie traktatów* sporządzoną w Wiedniu w dniu 23 maja 1969 r.;

WTO oznacza Światową Organizację Handlu; oraz

Porozumienie WTO oznacza *Porozumienie z Marrakeszu ustanawiające Światową Organizację Handlu*, sporządzone w dniu 15 kwietnia 1994 r.

ARTYKUŁ 1.2

Definicje dotyczące poszczególnych Stron

Jeżeli nie określono inaczej, do celów niniejszej Umowy:

obywatel oznacza:

a) w przypadku Kanady – osobę fizyczną będącą obywatelem Kanady na mocy prawa kanadyjskiego;

b) w przypadku Strony UE – osobę fizyczną mającą narodowość państwa członkowskiego; oraz

instytucje rządowe na szczeblu centralnym oznaczają:

a) w przypadku Kanady – rząd Kanady; oraz

b) w przypadku Strony UE – Unię Europejską lub krajowe instytucje rządowe jej państw członkowskich;

ARTYKUŁ 1.3

Geograficzny zakres stosowania

Jeżeli nie określono inaczej, niniejsza Umowa obowiązuje:

a) w przypadku Kanady:

(i) na terytorium lądowym, w przestrzeni powietrznej, na wodach wewnętrznych i na morzu terytorialnym Kanady;

(ii) w wyłącznej strefie ekonomicznej Kanady, jak określono w kanadyjskich przepisach krajowych, zgodnie z częścią V *Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza* sporządzonej w Montego Bay w dniu 10 grudnia 1982 r. („UNCLOS”); oraz

(iii) na szelfie kontynentalnym Kanady, jak określono w kanadyjskich przepisach krajowych, zgodnie z częścią VI UNCLOS;

b) w przypadku Unii Europejskiej – na terytoriach, na których stosuje się Traktat o Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, i na warunkach określonych w tych traktatach. W odniesieniu do postanowień dotyczących traktowania taryfowego towarów niniejsza Umowa ma również zastosowanie do obszaru celnego Unii Europejskiej nieobjętego zdaniem pierwszym niniejszej litery.

SEKCJA B

Postanowienia wstępne

ARTYKUŁ 1.4

Ustanowienie strefy wolnego handlu

Strony niniejszym ustanawiają strefę wolnego handlu, zgodnie z art. XXIV GATT 1994 i art. V GATS.

ARTYKUŁ 1.5

Związek z Porozumieniem WTO i z innymi porozumieniami

Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki względem siebie istniejące na mocy Porozumienia WTO i innych porozumień, których są stronami.

ARTYKUŁ 1.6

Odniesienie do innych porozumień

W przypadku gdy w niniejszej Umowie występuje odesłanie do innych porozumień lub instrumentów prawnych, w całości lub w części, lub następuje włączenie ich do Umowy na zasadzie wskazania materialnoprawnego, odesłania te obejmują:

a) odnośne załączniki, protokoły, przypisy, noty interpretacyjne i noty wyjaśniające; oraz

b) umowy zastępujące, w których Strony są stronami, lub zmiany, które są wiążące dla stron, z wyjątkiem przypadków gdy odniesienie potwierdza istniejące przepisy.

ARTYKUŁ 1.7

Odesłania do przepisów

Przypadki odesłania w niniejszej Umowie do przepisów, w sposób ogólny albo przez odesłanie do konkretnego statutu, rozporządzenia lub dyrektywy, dotyczą przepisów z ewentualnymi późniejszymi zmianami, o ile nie wskazano inaczej.

ARTYKUŁ 1.8

Zakres zobowiązań

1. Każda ze Stron ponosi pełną odpowiedzialność za przestrzeganie wszystkich postanowień niniejszej Umowy.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby zostały podjęte wszelkie niezbędne działania w celu wprowadzenia w życie postanowień niniejszej Umowy, w tym ich przestrzegania na wszystkich szczeblach instytucji rządowych.

ARTYKUŁ 1.9

Prawa i obowiązki związane z wodą

1. Strony uznają, że woda w stanie naturalnym, w tym woda w jeziorach, rzekach, zbiornikach, warstwach wodonośnych i dorzeczach, nie jest towarem ani produktem. W związku z tym jedynie rozdział dwudziesty drugi (Handel i zrównoważony rozwój) i dwudziesty czwarty (Handel i środowisko) mają zastosowanie do takich wód.

2. Każda ze Stron ma prawo do ochrony i zachowania swoich naturalnych zasobów wodnych. Żadne postanowienie niniejszej Umowy nie zobowiązuje Strony do zezwolenia na komercyjne wykorzystanie wody w jakimkolwiek celu, w tym do hurtowego poboru wody lub przekierowania biegu w celu wywozu wody.

3. Jeżeli Strona zezwala na komercyjne wykorzystanie konkretnego źródła wody, dokonuje tego w sposób zgodny z niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 1.10

Osoby wykonujące przekazaną władzę publiczną

O ile nie wskazano inaczej w niniejszej Umowie, każda ze Stron zapewnia, aby osoba, której Strona przekazała władzę regulacyjną, administracyjną lub inny rodzaj władzy publicznej na jakimkolwiek szczeblu instytucji rządowych, działała zgodnie z obowiązkami Strony określonymi na mocy niniejszej Umowy w zakresie wykonywania tej władzy.

ROZDZIAŁ DRUGI

TRAKTOWANIE NARODOWE I DOSTĘP TOWARÓW DO RYNKU

ARTYKUŁ 2.1

Cel

Strony stopniowo liberalizują handel towarami, zgodnie z postanowieniami niniejszej Umowy, w okresie przejściowym rozpoczynającym się z wejściem w życie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 2.2

Zakres

Niniejszy rozdział ma zastosowanie do handlu towarami Strony, jak określono w rozdziale 1 (Ogólne definicje i postanowienia wstępne), o ile nie przewidziano inaczej w niniejszej Umowie.

ARTYKUŁ 2.3

Traktowanie narodowe

1. Każda ze Stron przyznaje traktowanie narodowe towarom drugiej Strony zgodnie z art. III GATT 1994. W tym celu art. III GATT 1994 jest włączony do niniejszej Umowy i stanowi jej część.

2. Ust. 1 oznacza – w odniesieniu do rządu w Kanadzie, innego niż na poziomie federalnym, lub rządu państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub w państwie członkowskim Unii Europejskiej –traktowanie nie mniej korzystne niż to przyznane przez ten rząd podobnym, bezpośrednio konkurencyjnym lub substytucyjnym towarom odpowiednio z Kanady lub państw członkowskich.

3. Niniejszy artykuł nie ma zastosowania do środka, w tym do dalszego stosowania, szybkiego przedłużenia lub zmiany środka, dotyczącego akcyz kanadyjskich od alkoholu bezwodnego, wymienionego w pozycji taryfowej 2207.10.90 w kanadyjskim wykazie koncesji (załącznik V) załączonym do *Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994* sporządzonego w dniu 15 kwietnia 1994 r. („protokół z Marrakeszu"), stosowanego w produkcji zgodnie z prawem z 2001 r. dotyczącym podatku akcyzowego (*Excise Act*), S.C. 2002, c. 22.

ARTYKUŁ 2.4

Obniżenie i zniesienie należności celnych przywozowych

1. Każda ze Stron obniża lub znosi swoje należności celne nakładane na towary pochodzące z terytorium którejkolwiek Strony zgodnie z harmonogramem znoszenia ceł ustalonym w załączniku 2-A. Do celów niniejszego rozdziału termin „pochodzący" oznacza pochodzący z terytorium którejkolwiek Strony na podstawie reguł pochodzenia określonych w Protokole w sprawie reguł pochodzenia i procedur dotyczących pochodzenia.

2. W odniesieniu do każdego towaru podstawowa stawka należności celnych, do której zastosowanie mają kolejne obniżki zgodnie z ust. 1, jest wskazana w załączniku 2-A.

3. W odniesieniu do towarów podlegających preferencjom taryfowym, wymienionych w harmonogramie znoszenia ceł Strony w załączniku 2-A, każda ze Stron stosuje w odniesieniu do towarów pochodzących z terytorium drugiej Strony niższe należności celne wynikające z porównania stawki obliczanej zgodnie z harmonogramem Strony ze stawką należności celnej stosowaną względem kraju najbardziej uprzywilejowanego („KNU").

4. Na wniosek jednej ze Stron Strony mogą konsultować się, aby rozważyć możliwość przyspieszenia i poszerzenia zakresu znoszenia przywozowych należności celnych między Stronami. Decyzja podjęta przez Wspólny Komitet CETA w sprawie przyspieszenia lub zniesienia należności celnej nałożonej na towar powoduje zastąpienie stawki celnej lub kategorii znoszenia ceł określonej dla tego towaru zgodnie z harmonogramami Stron zawartymi w załączniku 2-A, jeżeli zostanie zatwierdzona przez każdą ze Stron, zgodnie z jej obowiązującymi procedurami prawnymi.

ARTYKUŁ 2.5

Ograniczenia dotyczące programów z zakresu zwrotu ceł, odroczenia płatności cła i zawieszenia jego poboru

1. Z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, Strona nie zwraca, nie odracza ani nie zawiesza należności celnych zapłaconych lub należnych, nałożonych na towar przywożony na jej terytorium, niebędący towarem pochodzącym, pod wyraźnym warunkiem, że towar lub identyczny, ekwiwalentny lub podobny towar substytucyjny jest wykorzystywany jako materiał w produkcji innego towaru, który jest następnie wywożony na terytorium drugiej Strony w ramach preferencyjnego traktowania taryfowego, zgodnie z niniejszą Umową.

2. Ustęp 1 nie ma zastosowania do systemu Strony dotyczącego stałego lub tymczasowego obniżenia, zawieszenia lub umorzenia taryf, jeżeli obniżenie, zawieszenie lub umorzenie nie jest wyraźnie uzależnione od wywozu towaru.

3. Ustęp 1 stosuje się po upływie trzech lat od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 2.6

Cła, podatki lub inne opłaty i należności wywozowe

Strona nie może przyjąć ani utrzymywać ceł, podatków ani innych opłat i należności nałożonych na wywóz towaru, lub związanych z wywozem towaru, do drugiej Strony, ani żadnych wewnętrznych podatków lub opłat i należności nałożonych na towar wywożony na terytorium drugiej Strony, które przekraczają podatki, opłaty i należności, jakie byłyby nałożone na te towary, gdyby były one przeznaczone do sprzedaży wewnętrznej.

ARTYKUŁ 2.7

Zakaz ustanawiania nowych ceł i podwyższania istniejących

1. Po wejściu w życie niniejszej Umowy Strona nie może podwyższyć należności celnych obowiązujących w dniu wejścia w życie Umowy, ani nie może przyjąć nowych należności celnych w odniesieniu do towaru pochodzącego z terytoriów Stron.

2. Niezależnie od postanowień ust. 1, Strona może:

a) zmienić taryfę nieobjętą zakresem niniejszej Umowy, dotyczącą towaru, w odniesieniu do którego nie wnioskowano o żadną preferencję taryfową w ramach niniejszej Umowy;

b) po jednostronnej obniżce, podwyższyć należności celne do poziomu wskazanego w swoim harmonogramie zawartym w załączniku 2-A; lub

c) utrzymać lub podwyższyć należności celne zgodnie z niniejszą Umową lub jakąkolwiek umową w ramach Porozumienia WTO.

3. Niezależnie od postanowień ust. 1 i 2, wyłącznie Kanada może stosować specjalny środek ochronny, zgodnie z art. 5 Porozumienia WTO w sprawie rolnictwa. Specjalny środek ochronny można stosować wyłącznie w odniesieniu do towarów objętych pozycjami, które są oznakowane „SSG" w kanadyjskim harmonogramie zawartym w załączniku 2-A. Zastosowanie tego specjalnego środka ochronnego jest ograniczone do przywozów niepodlegających preferencji taryfowej oraz, w przypadku przywozów podlegających kontyngentom taryfowym, do przywozów przekraczających zobowiązania w zakresie dostępu.

ARTYKUŁ 2.8

Czasowe zawieszenie preferencyjnego traktowania taryfowego

1. Strona może okresowo zawiesić, zgodnie z ust. 2–5, preferencyjne traktowanie taryfowe na podstawie niniejszej Umowy w odniesieniu do towaru wywożonego lub produkowanego przez osobę pochodzącą z terytorium drugiej Strony, jeżeli Strona ta:

a) w wyniku dochodzenia opartego na obiektywnych, ważnych i możliwych do zweryfikowania informacjach, ustali, że dana osoba pochodząca z terytorium drugiej Strony dopuszczała się systematycznych naruszeń przepisów celnych w celu uzyskania preferencyjnego traktowania taryfowego na podstawie niniejszej Umowy; lub

b) ustaliła, że druga Strona systematycznie i bez uzasadnienia odmawiała współpracy w zakresie dochodzenia w sprawie naruszenia przepisów celnych na podstawie art. 6.13 ust. 4 (Współpraca), a Strona zwracająca się o współpracę ma uzasadnione podstawy oparte na obiektywnych, ważnych i możliwych do zweryfikowania informacjach, aby twierdzić, że dana osoba pochodząca z terytorium drugiej Strony dopuszczała się systematycznych naruszeń przepisów celnych w celu uzyskania preferencyjnego traktowania taryfowego na podstawie niniejszej Umowy.

2. Strona, która dokonała ustalenia, o którym mowa w ust. 1:

a) powiadamia organy celne drugiej Strony oraz dostarcza informacje i dowody, na których oparła ustalenie;

b) prowadzi konsultacje z organami drugiej Strony, aby znaleźć rozwiązanie zadowalające dla obu stron i rozwiązujące kwestie, które były podstawą tego ustalenia; oraz

c) przekazuje osobie pochodzącej z terytorium drugiej Strony pisemne zawiadomienie zawierające informacje stanowiące podstawę tego ustalenia.

3. Jeżeli po upływie 30 dni organy nie znajdą rozwiązania zadowalającego obie strony, Strona, która dokonała ustalenia, kieruje sprawę do Wspólnego Komitetu Współpracy Celnej.

4. Jeżeli Wspólny Komitet Współpracy Celnej nie rozstrzygnął danej kwestii po upływie 60 dni, Strona, która dokonała ustalenia, może tymczasowo zawiesić preferencyjne traktowanie taryfowe na podstawie niniejszej Umowy w odniesieniu do towaru danej osoby pochodzącej z terytorium drugiej Strony. Czasowe zawieszenie nie ma zastosowania do towaru, który jest już przemieszczany w ramach tranzytu między Stronami w dniu wejścia w życie czasowego zawieszenia.

5. Strona stosująca czasowe zawieszenie na podstawie ust. 1 stosuje je jedynie przez okres współmierny z wpływem na interes finansowy tej Strony, wynikający z sytuacji będącej podstawą ustalenia dokonanego zgodnie z ust. 1, czyli przez okres nie dłuższy niż 90 dni. Jeżeli Strona ma uzasadnione podstawy oparte na obiektywnych, ważnych i możliwych do zweryfikowania informacjach, świadczące o tym, że warunki, które doprowadziły do wstępnego zawieszenia, nie zmieniły się po upływie 90 dni, Strona może przedłużyć zawieszenie na kolejny okres nie dłuższy niż 90 dni. Pierwotne zawieszenie i każde przedłużone zawieszenie jest przedmiotem okresowych konsultacji w ramach Wspólnego Komitetu Współpracy Celnej.

ARTYKUŁ 2.9

Opłaty i inne należności

1. Zgodnie z art. VIII GATT 1994 Strona nie może przyjmować lub utrzymywać opłat ani należności nałożonych na przywóz lub wywóz bądź związanych z przywozem lub wywozem towarów Strony, które nie są współmierne z kosztem świadczonych usług lub które stanowią pośrednią ochronę towarów krajowych lub też opodatkowania przywozu lub wywozu do celów fiskalnych.

2. Dla większej przejrzystości, ust. 1 nie uniemożliwia Stronie nakładania należności celnych lub należności określonych w art. 1.1 lit. a)–c) w definicji należności celnych (Definicje o zastosowaniu ogólnym).

ARTYKUŁ 2.10

Towary ponownie wprowadzone po ich naprawie lub modyfikacji

1. Do celów niniejszego artykułu naprawa lub modyfikacja oznaczają wszelkie działania związane z przetwarzaniem, przeprowadzone na towarach, zapobiegające uszkodzeniom eksploatacyjnym lub szkodom materialnym oraz obejmujące przywrócenie towarom ich pierwotnej funkcji lub zapewniające zgodność z wymogami technicznymi dotyczącymi ich stosowania, bez których towary nie mogłyby być nadal używane w zwykły sposób do celów, do których są przeznaczone. Naprawa lub modyfikacja towarów obejmuje odnowę i konserwację, ale nie obejmuje działań ani procesów, które:

a) prowadzą do pozbawienia towaru jego zasadniczych właściwości, lub powstania nowego towaru lub towaru o odmiennych cechach handlowych;

b) przyczyniają się do przekształcenia wyrobu niegotowego w wyrób gotowy; lub

c) są stosowane, aby w znaczący sposób zmienić funkcję towaru.

2. Z wyjątkiem przypadków przewidzianych w przypisie 1, Strona nie stosuje należności celnych w odniesieniu do towaru, niezależnie od jego pochodzenia, który powraca na jej terytorium po tymczasowym wywiezieniu na terytorium drugiej Strony w celu naprawy lub modyfikacji, niezależnie od tego, czy taka naprawa lub modyfikacja mogłaby zostać przeprowadzona na terytorium Strony, z którego towar został wywieziony w celu naprawy lub modyfikacji[1, 2].

3. Ustęp 2 nie ma zastosowania do towarów przywożonych pod zabezpieczeniem majątkowym, do wolnych obszarów celnych lub na podobnych zasadach, które są następnie wywożone w celu naprawy i nie są ponownie przywożone pod zabezpieczeniem majątkowym, do wolnych obszarów celnych, lub na podobnych zasadach.

4. Strona nie stosuje należności celnych w stosunku do towaru przywiezionego tymczasowo z terytorium drugiej Strony w celu naprawy lub modyfikacji, niezależnie od jego pochodzenia[3].

ARTYKUŁ 2.11

Ograniczenia w przywozie i wywozie

1. O ile w niniejszej Umowie nie określono inaczej, Strona nie może przyjmować lub utrzymywać zakazów ani ograniczeń dotyczących przywozu towarów z terytorium drugiej Strony ani wywozu lub sprzedaży eksportowej towarów z przeznaczeniem na terytorium drugiej Strony, z wyjątkiem sytuacji przewidzianej w art. XI GATT 1994. W tym celu art. XI GATT 1994 jest włączony do niniejszej Umowy i stanowi jej część.

---

1 W odniesieniu do następujących dóbr objętych działem 89 HS, niezależnie od ich pochodzenia, które powróciły na terytorium Kanady z terytorium Unii Europejskiej oraz są zarejestrowane zgodnie z *kanadyjskim prawem z 2001 r. dotyczącym żeglugi* (Canada Shipping Act), Kanada może stosować w odniesieniu do wartości naprawy lub modyfikacji takich towarów stawkę należności celnych zgodnie z harmonogramem zawartym w załączniku 2-A (Znoszenie ceł): 8901.10.10, 8901.10.90, 8901.30.00, 8901.90.10, 8901.90.91, 8901.90.99, 8904.00.00, 8905.20.19, 8905.20.20, 8905.90.19, 8905.90.90, 8906.90.19, 8906.90.91, 8906.90.99.

2 Unia Europejska wdroży postanowienia niniejszego ustępu w ramach procedury uszlachetniania biernego, o której mowa w rozporządzeniu (UE) nr 952/2013, w sposób spójny z niniejszym ustępem.

3 Unia Europejska wdroży postanowienia niniejszego ustępu w ramach procedury uszlachetniania czynnego, o której mowa w rozporządzeniu (UE) nr 952/2013, w sposób spójny z niniejszym ustępem.

2. Jeżeli Strona przyjmie lub będzie utrzymywać zakaz lub ograniczenie dotyczące przywozu towaru z państwa trzeciego lub wywozu towaru do państwa trzeciego, Strona ta może:

a) ograniczyć przywóz towaru tego państwa trzeciego z terytorium drugiej Strony lub może go zakazać; lub

b) ograniczyć wywóz towaru do tego państwa trzeciego przez terytorium drugiej Strony lub może go zakazać.

3. Jeżeli Strona przyjmie lub będzie utrzymywać zakaz lub ograniczenie nałożone na przywóz towaru z państwa trzeciego, Strony – na wniosek tej drugiej Strony – przystąpią do rozmów w celu zapobieżenia nadmiernej ingerencji lub zakłóceniom dotyczącym w zakresie uzgodnień dotyczących cen, wprowadzania do obrotu lub dystrybucji na terytorium drugiej Strony.

4. Niniejszy artykuł nie ma zastosowania do środka, w tym do jego dalszego stosowania, szybkiego przedłużenia lub zmiany, w odniesieniu do:

a) wywozu kłód drzew każdego gatunku. Jeżeli Strona przestaje wymagać pozwoleń na wywóz kłód przeznaczonych dla państwa trzeciego, Strona ta zaprzestanie na stałe wymagania pozwoleń na wywóz kłód przeznaczonych na terytorium drugiej Strony;

b) wywozu nieprzetworzonych ryb przez okres trzech lat od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy, zgodnie z przepisami obowiązującymi w Nowej Fundlandii i Labradorze;

c) akcyz kanadyjskich od alkoholu bezwodnego, wymienionego w pozycji taryfowej 2207.10.90 w kanadyjskim wykazie koncesji załączonym do protokołu z Marrakeszu (załącznik V), stosowanego w produkcji zgodnie z przepisami Excise Act z 2001 r., S.C. 2002, c. 22; oraz

d) przywozu do Kanady używanych pojazdów, które nie odpowiadają kanadyjskim wymogom dotyczącym bezpieczeństwa i ochrony środowiska.

ARTYKUŁ 2.12

Inne postanowienia związane z handlem towarami

Każda ze Stron dokłada starań w celu zapewnienia, aby towar pochodzący z terytorium drugiej Strony, który został przywieziony i sprzedany lub wystawiony na sprzedaż zgodnie z prawem w dowolnym miejscu na terytorium Strony dokonującej przywozu, mógł być również sprzedawany lub wystawiany na sprzedaż na terytorium Strony dokonującej przywozu.

ARTYKUŁ 2.13

Komitet ds. Handlu Towarami

1. Funkcje Komitetu ds. Handlu Towarami ustanowionego na mocy art. 26.2 ust. 1 lit. a) (Specjalne komitety) obejmują:

a) promowanie handlu towarami między Stronami, w tym poprzez konsultacje dotyczące przyspieszenia znoszenia ceł w ramach niniejszej Umowy i, w stosownych przypadkach, innych kwestii;

b) zalecanie Wspólnemu Komitetowi CETA zmiany postanowień niniejszej Umowy dotyczących Systemu Zharmonizowanego lub dodania nowych postanowień w tym zakresie; oraz

c) szybkie rozwiązywanie kwestii związanych z przemieszczaniem towarów przez porty wejścia na terytorium Stron.

2. Komitet ds. Handlu Towarami może przedstawiać Wspólnemu Komitetowi CETA projekty decyzji dotyczących przyspieszenia lub zniesienia należności celnych nakładanych na towary.

3. Komitet ds. Rolnictwa ustanowiony na mocy art. 26.2 ust. 1 lit. a) (Specjalne komitety):

a) odbywa posiedzenie w ciągu 90 dni od dnia otrzymania wniosku Strony;

b) zapewnia forum umożliwiające Stronom omawianie kwestii związanych z produktami rolnymi objętymi niniejszą Umową; oraz

c) kieruje do Komitetu ds. Handlu Towarami wszelkie nierozstrzygnięte kwestie, o których mowa w lit. b).

4. Strony odnotowują współpracę i wymianę informacji dotyczących kwestii związanych z rolnictwem w ramach corocznego dialogu w zakresie rolnictwa między Kanadą a Unią Europejską ustanowionego w formie wymiany listów w dniu 14 lipca 2008 r. W stosownych przypadkach dialog w zakresie rolnictwa może być wykorzystywany do celów ust. 3.

ROZDZIAŁ TRZECI

ŚRODKI OCHRONY HANDLU

SEKCJA A

Środki antydumpingowe i wyrównawcze

ARTYKUŁ 3.1

Postanowienia ogólne dotyczące środków antydumpingowych i wyrównawczych

1. Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki określone w art. VI GATT 1994, w Porozumieniu antydumpingowym i Porozumieniu w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych.

2. Protokół w sprawie reguł pochodzenia i procedur dotyczących pochodzenia nie ma zastosowania do środków antydumpingowych i wyrównawczych.

ARTYKUŁ 3.2

Przejrzystość

1. Każda ze Stron stosuje środki antydumpingowe i wyrównawcze zgodnie z odpowiednimi wymogami WTO oraz zgodnie z uczciwą i przejrzystą procedurą.

2. Strona zapewnia, po wprowadzeniu środków tymczasowych i, w każdym przypadku, przed dokonaniem ostatecznych ustaleń, pełne i właściwe ujawnienie wszystkich zasadniczych faktów, które stanowią podstawę dla decyzji o zastosowaniu środków ostatecznych. Postanowienie to nie narusza postanowień art. 6 ust. 5 Porozumienia antydumpingowego i art. 12.4 Porozumienia w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych.

3. Jeżeli nie opóźnia to niepotrzebnie przebiegu dochodzenia, każda zainteresowana strona biorąca udział w dochodzeniu antydumpingowym lub dochodzeniu w sprawie środków wyrównawczych[4] ma zapewnioną pełną możliwość obrony własnych interesów.

ARTYKUŁ 3.3

Uwzględnienie interesu publicznego i zasady niższego cła

1. Organy każdej ze Stron analizują informacje dostarczone zgodnie z przepisami Strony, aby ustalić, czy nakładanie cła antydumpingowego lub wyrównawczego nie leżałoby w interesie publicznym.

[4] Do celów niniejszego artykułu **zainteresowane strony** są rozumiane zgodnie z art. 6.11 Porozumienia antydumpingowego i art. 12.9 Porozumienia w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych.

2. Po uwzględnieniu informacji, o których mowa w ust. 1, organy Strony mogą rozważyć, czy kwota cła antydumpingowego lub wyrównawczego, które ma zostać nałożone, powinna być równa kwocie pełnego marginesu dumpingu, kwocie subsydium, czy też niższa, zgodnie z przepisami prawa obowiązującymi na terytorium Strony.

SEKCJA B

Ogólne środki ochronne

ARTYKUŁ 3.4

Postanowienia ogólne dotyczące ogólnych środków ochronnych

1. Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki dotyczące ogólnych środków ochronnych, określone w art. XIX GATT 1994 i w Porozumieniu w sprawie środków ochronnych.

2. Protokół w sprawie reguł pochodzenia i procedur dotyczących pochodzenia nie ma zastosowania do ogólnych środków ochronnych.

ARTYKUŁ 3.5

Przejrzystość

1. Na wniosek Strony dokonującej wywozu Strona wszczynająca dochodzenie w sprawie środków ochronnych lub dążąca do przyjęcia tymczasowych lub ostatecznych ogólnych środków ochronnych niezwłocznie dostarcza:

a) informacje, o których mowa w art. 12 ust. 2 Porozumienia w sprawie środków ochronnych, w formie określonej przez Komitet WTO ds. Środków Ochronnych;

b) ogólnodostępną wersję skargi wniesionej przez przemysł krajowy – w stosownych przypadkach; oraz

c) ogólnodostępne sprawozdanie, w którym przedstawiono ustalenia i uzasadnione wnioski dotyczące wszelkich istotnych kwestii faktycznych i prawnych będących przedmiotem dochodzenia w sprawie środków ochronnych. Ogólnodostępne sprawozdanie musi obejmować analizę wykazującą powiązanie pomiędzy szkodą a powodującymi ją czynnikami oraz opisywać metodę zastosowaną w celu określenia ogólnych środków ochronnych.

2. W przypadku przekazywania informacji na podstawie niniejszego artykułu Strona dokonująca przywozu oferuje przeprowadzenie konsultacji ze Stroną dokonującą wywozu w celu przeanalizowania dostarczonych informacji.

ARTYKUŁ 3.6

Wprowadzenie środków ostatecznych

1. Strona przyjmująca ogólne środki ochronne dokłada starań w celu wprowadzenia ich w sposób, który w jak najmniejszym stopniu wpływa na dwustronną wymianę handlową.

2. Strona dokonująca przywozu oferuje przeprowadzenie konsultacji ze Stroną dokonującą wywozu w celu rozpatrzenia kwestii, o której mowa w ust. 1. Strona dokonująca przywozu nie przyjmuje środków przed upływem 30 dni od dnia, w którym zaoferowała przeprowadzenie konsultacji.

SEKCJA C

Postanowienia ogólne

ARTYKUŁ 3.7

Wyłączenie z rozstrzygania sporów

Niniejszy rozdział nie podlega zakresowi stosowania rozdziału dwudziestego dziewiątego (Rozstrzyganie sporów).

ROZDZIAŁ CZWARTY

BARIERY TECHNICZNE W HANDLU

ARTYKUŁ 4.1

Zakres stosowania i definicje

1. Postanowienia niniejszego rozdziału stosuje się do opracowania, przyjęcia i stosowania przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności, które mogą wpływać na handel towarami między Stronami.

2. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do:

a) specyfikacji zakupów opracowanych przez organy rządowe i dotyczących ich wymogów w zakresie produkcji lub konsumpcji; lub

b) środków sanitarnych lub fitosanitarnych określonych w załączniku A do Porozumienia SPS.

3. Z wyjątkiem przypadków, gdy w niniejszej Umowie, w tym w postanowieniach Porozumienia TBT włączonych do niej na mocy art. 4.2, definiuje się pojęcie lub nadaje mu znaczenie, ogólne pojęcia dotyczące normalizacji i procedur oceny zgodności mają zwykle znaczenie nadane im w definicji przyjętej w ramach systemu Narodów Zjednoczonych i przez międzynarodowe organy normalizacyjne, przy uwzględnieniu ich kontekstu oraz w świetle celu i przedmiotu niniejszego rozdziału.

4. W niniejszym rozdziale odniesienia do przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności obejmują ich zmiany oraz uzupełnienia do przepisów lub zakresu produktów nimi objętych, z wyjątkiem nieistotnych zmian i uzupełnień.

5. Artykuł 1.8 ust. 2 (Zakres zobowiązań) nie ma zastosowania do art. 3, 4, 7, 8 i 9 Porozumienia TBT włączonych do niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 4.2

Włączenie postanowień Porozumienia TBT

1. Następujące postanowienia Porozumienia TBT zostają niniejszym włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część:

a) Artykuł 2 (Przygotowywanie, przyjmowanie i stosowanie przepisów technicznych przez centralne jednostki rządowe);

b) Artykuł 3 (Przygotowywanie, przyjmowanie i stosowanie przepisów technicznych przez jednostki władz lokalnych i jednostki pozarządowe);

c) Artykuł 4 (Przygotowywanie, przyjmowanie i stosowanie norm);

d) Artykuł 5 (Procedury oceny zgodności przez centralne jednostki rządowe);

e) Artykuł 6 (Uznanie oceny zgodności przez centralne jednostki rządowe), bez ograniczania praw lub obowiązków Strony określonych w Protokole w sprawie wzajemnej akceptacji wyników oceny zgodności oraz Protokołu w sprawie wzajemnego uznawania programu zgodności i egzekwowania przepisów w odniesieniu do dobrych praktyk produkcji produktów leczniczych;

f) Artykuł 7 (Procedury oceny zgodności przez jednostki władz lokalnych);

g) Artykuł 8 (Procedury oceny zgodności przez jednostki pozarządowe);

h) Artykuł 9 (Systemy międzynarodowe i regionalne);

(i) Załącznik 1 (Terminy i ich definicje dla celów niniejszego Porozumienia); oraz

j) Załącznik 3 (Kodeks właściwego postępowania przy przygotowywaniu, przyjmowaniu i stosowaniu norm).

2. Pojęcie „Członkowie” występujące we włączonych postanowieniach ma w niniejszej Umowie takie samo znaczenie jak w Porozumieniu TBT.

3. W odniesieniu do art. 3, 4, 7, 8 i 9 Porozumienia TBT, w przypadku gdy Strona uważa, że druga Strona nie osiągnęła zadowalających wyników na podstawie tych artykułów, a jej interesy handlowe są poważnie zagrożone, można powołać się na rozdział dwudziesty dziewiąty (Rozstrzyganie sporów). W tym zakresie takie wyniki są równoważne z wynikami, jakie zostałyby osiągnięte, gdyby przedmiotowym organem była Strona.

ARTYKUŁ 4.3

Współpraca

Strony wzmacniają współpracę w obszarach przepisów technicznych, norm, metrologii, procedur oceny zgodności, nadzoru lub monitorowania rynku oraz egzekwowania prawa w celu ułatwienia wymiany handlowej między Stronami, jak określono w rozdziale dwudziestym pierwszym (Współpraca regulacyjna). Współpraca ta może obejmować promowanie współpracy między odpowiednimi publicznymi lub prywatnymi organizacjami Stron odpowiedzialnymi za metrologię, normalizację, testowanie, certyfikację i akredytację, nadzór lub monitorowanie rynku i egzekwowanie prawa oraz zachęcanie do prowadzenia takiej współpracy; a w szczególności zachęcanie organów odpowiedzialnych za akredytację i przeprowadzanie oceny zgodności do uczestnictwa w uzgodnieniach dotyczących współpracy promujących akceptację wyników oceny zgodności.

ARTYKUŁ 4.4

Przepisy techniczne

1. Strony zobowiązują się do prowadzenia współpracy w możliwie największym zakresie, aby zapewnić wzajemną zgodność swoich przepisów technicznych. W tym celu, jeżeli Strona wyraża zainteresowanie opracowaniem przepisów technicznych o zakresie równoważnym lub podobnym do przepisów obowiązujących na terytorium drugiej Strony lub opracowywanych przez drugą Stronę, ta druga Strona dostarcza na wniosek Stronie, na ile to możliwe, odpowiednie informacje, analizy i dane, z których korzystała przy pracy nad już przyjętymi przepisami technicznymi lub przepisami będącymi w trakcie opracowywania. Strony uznają, że może być niezbędne doprecyzowanie i uzgodnienie zakresu konkretnego wniosku oraz że poufne informacje mogą pozostać nieujawnione.

2. Strona, która opracowała przepis techniczny uznany przez nią za równoważny z przepisem technicznym drugiej Strony, posiadającym zgodny cel i zakres produktu, może zwrócić się do drugiej Strony o uznanie tego przepisu technicznego za przepis równoważny. Strona składa pisemny wniosek i szczegółowo określa powody, dla których przepis techniczny należy uznać za równoważny, w tym powody dotyczące zakresu produktu. Strona, która nie zgadza się na uznanie przepisu technicznego za równoważy, przedstawia drugiej Stronie – na jej wniosek – powody swojej decyzji.

ARTYKUŁ 4.5

Ocena zgodności

Strony przestrzegają postanowień Protokołu w sprawie wzajemnej akceptacji wyników oceny zgodności oraz Protokołu w sprawie wzajemnego uznawania programu zgodności i egzekwowania przepisów w odniesieniu do dobrych praktyk produkcji produktów leczniczych.

ARTYKUŁ 4.6

Przejrzystość

1. Każda ze Stron zapewnia, aby procedury dotyczące przejrzystości odnoszące się do opracowywania przepisów technicznych i procedur oceny zgodności pozwalały zainteresowanym osobom pochodzącym z terytorium Stron na uczestnictwo na wczesnym, odpowiednim etapie, gdy możliwe jest jeszcze wprowadzanie zmian i uwzględnianie uwag, z wyjątkiem przypadków wystąpienia lub groźby wystąpienia nagłych problemów związanych z bezpieczeństwem, zdrowiem, ochroną środowiska lub bezpieczeństwem narodowym. W przypadku gdy proces konsultacji dotyczących opracowywania przepisów technicznych lub procedur oceny zgodności ma charakter otwarty każda ze Stron pozwala osobom pochodzącym z terytorium drugiej Strony na uczestnictwo na warunkach nie mniej korzystnych niż te uzgodnione w odniesieniu do osób pochodzących z ich własnego terytorium.

2. Strony promują ściślejszą współpracę między organami normalizacyjnymi znajdującymi się na ich odpowiednich terytoriach w celu ułatwienia, między innymi, wymiany informacji dotyczących prowadzonych przez nie odpowiednich działań, a także w celu harmonizacji norm w oparciu o wspólny interes i wzajemność, zgodnie z zasadami, które zostaną uzgodnione przez odpowiednie organy normalizacyjne.

3. Każda ze Stron stara się przewidzieć okres co najmniej 60 dni po przekazaniu do centralnego rejestru powiadomień WTO proponowanych przepisów technicznych i procedur oceny zgodności, aby umożliwić drugiej Stronie złożenie pisemnych uwag, z wyjątkiem przypadków wystąpienia lub groźby wystąpienia nagłych problemów związanych z bezpieczeństwem, zdrowiem, ochroną środowiska lub bezpieczeństwem narodowym. Strona powinna rozpatrzeć pozytywnie uzasadniony wniosek o przedłużenie okresu na składanie uwag.

4. Jeżeli Strona otrzyma od drugiej Strony uwagi dotyczące proponowanych przez nią przepisów technicznych lub procedur oceny zgodności, jest zobowiązana udzielić pisemnej odpowiedzi na te uwagi przed przyjęciem przepisów technicznych lub procedur oceny zgodności.

5. Każda ze Stron publikuje lub udostępnia w inny sposób, w formie drukowanej lub elektronicznej, swoje odpowiedzi lub streszczenie swoich odpowiedzi na otrzymane istotne uwagi nie później niż w dniu opublikowania przez nią przyjętych przepisów technicznych lub procedury oceny zgodności.

6. Każda ze Stron dostarcza na wniosek drugiej Strony informacje dotyczące celów, podstawy prawnej i powodów wprowadzenia przepisów technicznych lub procedury oceny zgodności, które Strona przyjęła lub których przyjęcie proponuje.

7. Strona powinna rozpatrzeć pozytywnie uzasadniony wniosek otrzymany od drugiej Strony przed upływem terminu na składanie uwag, po przekazaniu proponowanych przepisów technicznych, dotyczący ustalenia lub przedłużenia okresu między przyjęciem przepisów technicznych a dniem, od którego zaczynają one obowiązywać, z wyjątkiem przypadków, gdy okres ten nie będzie skutecznym sposobem osiągnięcia zamierzonych, uzasadnionych celów.

8. Każda ze Stron zapewnia, aby przyjęte przez nią przepisy techniczne i procedury oceny zgodności były publicznie dostępne na oficjalnych stronach internetowych.

9. Jeżeli Strona zatrzyma w porcie wejścia towar przywieziony z terytorium drugiej Strony, uznając, że towar nie jest zgodny z przepisem technicznym, bez zbędnej zwłoki zawiadamia importera o powodach zatrzymania towaru.

ARTYKUŁ 4.7

Zarządzanie wdrażaniem postanowień rozdziału

1. Strony współpracują w zakresie kwestii objętych niniejszym rozdziałem. Strony uzgadniają, że Komitet ds. Handlu Towarami ustanowiony na mocy z art. 26.2 ust. 1 lit. a):

a) zarządza wdrażaniem postanowień niniejszego rozdziału;

b) niezwłocznie zajmuje się każdą kwestią podnoszoną przez Stronę w związku z opracowywaniem, przyjmowaniem lub stosowaniem norm, przepisów technicznych lub procedur oceny zgodności;

c) na wniosek Strony ułatwia dyskusję dotyczącą oceny ryzyka lub zagrożenia przeprowadzaną przez drugą Stronę;

d) promuje współpracę między organami normalizacyjnymi a organami Stron odpowiedzialnymi za ocenę zgodności;

e) prowadzi wymianę informacji dotyczących norm, przepisów technicznych lub procedur oceny zgodności, w tym tych należących do osób trzecich lub organów międzynarodowych, jeżeli leży to we wspólnym interesie;

f) dokonuje przeglądu niniejszego rozdziału w świetle zmian, które zaszły, przed Komitetem WTO ds. Barier Technicznych w Handlu lub w ramach Porozumienia TBT oraz, w razie takiej konieczności, opracowuje zalecenia dotyczące zmiany niniejszego rozdziału do rozpatrzenia przez Wspólny Komitet CETA;

g) podejmuje inne działania, które według Stron pomogą im we wdrożeniu postanowień niniejszego rozdziału i Porozumienia TBT oraz ułatwią wymianę handlową między Stronami; oraz

h) w stosownych przypadkach przedkłada Wspólnemu Komitetowi CETA sprawozdania z wdrażania postanowień niniejszego rozdziału.

2. Jeżeli Strony nie są w stanie rozstrzygnąć kwestii objętej niniejszym rozdziałem za pośrednictwem Komitetu ds. Handlu Towarami, Wspólny Komitet CETA może – na wniosek Strony – ustanowić techniczną grupę roboczą *ad hoc*, aby określić rozwiązania ułatwiające wymianę handlową. Jeżeli Strona nie zgadza się z wnioskiem w sprawie ustanowienia technicznej grupy roboczej otrzymanym od drugiej Strony, jest zobowiązana wyjaśnić – na jej żądanie – powody swojej decyzji. Strony wspólnie prowadzą techniczną grupę roboczą.

3. W przypadku gdy Strona zwróciła się o dostarczenie informacji druga Strona przekazuje te informacje, zgodnie z postanowieniami niniejszego rozdziału, w formie drukowanej lub elektronicznej w rozsądnym terminie. Strona dokłada starań, aby odpowiedzieć na każdy wniosek o udzielenie informacji w ciągu 60 dni.

ROZDZIAŁ PIĄTY

ŚRODKI SANITARNE I FITOSANITARNE

ARTYKUŁ 5.1

Definicje

1. Do celów niniejszego rozdziału stosuje się następujące definicje:

a) definicje zawarte w załączniku A do Porozumienia SPS;

b) definicje przyjęte pod auspicjami Komisji Kodeksu Żywnościowego;

c) definicje przyjęte pod auspicjami Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt;

d) definicje przyjęte w ramach *Międzynarodowej konwencji ochrony roślin* („IPPC”);

e) strefa chroniona przed określonym organizmem szkodliwym podlegającym regulacjom oznacza oficjalnie określony obszar geograficzny w Unii Europejskiej, w którym organizmy te nie są usadowione pomimo warunków temu sprzyjających i pomimo faktu, że występują w innych częściach Unii Europejskiej; oraz

f) właściwy organ Strony oznacza organ wskazany w załączniku 5-A.

2. W uzupełnieniu do ust. 1, definicje określone w Porozumieniu SPS są nadrzędne w zakresie, w jakim występują rozbieżności między tymi definicjami a definicjami przyjętymi pod auspicjami Komisji Kodeksu Żywnościowego, Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt lub w ramach IPPC.

ARTYKUŁ 5.2

Cele

Celem niniejszego rozdziału jest:

a) ochrona życia lub zdrowia ludzi, zwierząt i roślin przy jednoczesnym ułatwianiu wymiany handlowej;

b) zapewnienie, aby środki sanitarne i fitosanitarne Stron nie tworzyły nieuzasadnionych barier w handlu; oraz

c) przyczynienie się do wdrażania postanowień Porozumienia SPS.

ARTYKUŁ 5.3

Zakres

Niniejszy rozdział ma zastosowanie do środków sanitarnych i fitosanitarnych, które pośrednio lub bezpośrednio mogą wpływać na handel między Stronami.

ARTYKUŁ 5.4

Prawa i obowiązki

Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki określone w Porozumieniu SPS.

ARTYKUŁ 5.5

Przystosowanie do warunków regionalnych

1. W odniesieniu do zwierząt, produktów pochodzenia zwierzęcego i produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego:

a) Strony uznają koncepcję podziału na strefy i zdecydowały o zastosowaniu tej koncepcji do chorób wskazanych w załączniku 5-B;

b) w przypadku gdy Strony postanowią o zasadach i wytycznych w celu uwzględnienia warunków regionalnych, określają je w załączniku 5-C;

c) do celów lit. a) Strona dokonująca przywozu opiera swoje środki sanitarne mające zastosowanie do Strony dokonującej wywozu, której terytorium jest dotknięte chorobą wskazaną w załączniku 5-B, na decyzji o podziale na strefy podjętej przez Stronę dokonującą wywozu, pod warunkiem że Strona dokonująca przywozu jest przekonana, że decyzja Strony dokonującej wywozu o podziale na strefy jest zgodna z zasadami i wytycznymi określonymi przez Strony w załączniku 5-C oraz jest oparta na odpowiednich normach, wytycznych i zaleceniach międzynarodowych. Strona dokonująca przywozu może stosować wszelkie dodatkowe środki, aby osiągnąć odpowiedni poziom ochrony sanitarnej;

d) jeżeli Strona uważa, że posiada szczególny status w odniesieniu do choroby, która nie jest wskazana w załączniku 5-B, może zażądać uznania tego statusu. Strona dokonująca przywozu może zwrócić się o dodatkowe gwarancje w zakresie przywozu żywych zwierząt, produktów pochodzenia zwierzęcego i produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego, odpowiadające uzgodnionemu statusowi uznanemu przez Stronę dokonującą przywozu, w tym warunkom szczególnym określonym w załączniku 5-E; oraz

e) Strony uznają koncepcję podziału na przedziały i zgadzają się współpracować w tej kwestii.

2. W odniesieniu do roślin i produktów roślinnych:

a) jeżeli Strona dokonująca przywozu ustanawia lub utrzymuje środek fitosanitarny, bierze pod uwagę między innymi status organizmu szkodliwego na danym obszarze, takim jak obszar wolny od agrofaga, miejsce produkcji wolne od agrofaga, zakład produkcyjny wolny od agrofaga, obszar niewielkiego rozpowszechnienia organizmów szkodliwych i strefa chroniona, którą ustanowiła Strona dokonująca wywozu; oraz

b) w przypadku gdy Strony postanowią o zasadach i wytycznych w celu uwzględnienia warunków regionalnych, określają je w załączniku 5-C.

ARTYKUŁ 5.6

Równoważność

1. Strona dokonująca przywozu akceptuje środek sanitarny i fitosanitarny Strony dokonującej wywozu jako równoważne ze swoim środkiem, jeżeli Strona dokonująca wywozu obiektywnie wykaże Stronie dokonującej przywozu, że środek ten prowadzi do osiągnięcia poziomu ochrony sanitarnej i fitosanitarnej wymaganego przez Stronę dokonującą przywozu.

2. W załączniku 5-D określono zasady i wytyczne w celu określenia, uznania i utrzymania równoważności.

3. W załączniku 5-E określono:

a) obszar, w odniesieniu do którego Strona dokonująca przywozu uznaje, że środek sanitarny i fitosanitarny Strony dokonującej wywozu jest równoważny z jej własnym; oraz

b) obszar, w odniesieniu do którego Strona dokonująca przywozu uznaje, że spełnienie określonego warunku szczególnego w połączeniu ze środkiem sanitarnym i fitosanitarnym Strony dokonującej wywozu pozwala osiągnąć odpowiedni poziom ochrony sanitarnej i fitosanitarnej Strony dokonującej przywozu.

4. Do celów niniejszego rozdziału zastosowanie ma Artykuł 1.7 (Odesłania do przepisów), z zastrzeżeniem niniejszego artykułu, załącznika 5-D oraz uwag ogólnych zawartych w załączniku 5-E.

ARTYKUŁ 5.7

Warunki handlowe

1. Strona dokonująca przywozu udostępnia swoje ogólne przywozowe wymogi sanitarne i fitosanitarne w odniesieniu do wszystkich towarów. Jeżeli Strony wspólnie określą dany towar jako priorytetowy, Strona dokonująca przywozu ustanawia szczegółowe przywozowe wymogi sanitarne i fitosanitarne w odniesieniu do tego towaru, o ile Strony nie zdecydują inaczej. Przy określaniu priorytetowych towarów Strony współpracują ze sobą, aby zapewnić skuteczne zarządzanie dostępnymi zasobami. Szczegółowe wymogi przywozowe powinny mieć zastosowanie na całym terytorium Strony dokonującej wywozu.

2. Zgodnie z ust. 1 Strona dokonująca przywozu przeprowadza, bez zbędnej zwłoki, proces konieczny do ustanowienia szczegółowych przywozowych wymogów sanitarnych i fitosanitarnych w odniesieniu do towaru, który określono jako priorytetowy. Po ustanowieniu tych szczegółowych wymogów przywozowych Strona dokonująca przywozu podejmuje niezbędne działania, bez zbędnej zwłoki, aby umożliwić handel na podstawie tych wymogów przywozowych.

3. W celu ustanowienia szczegółowych przywozowych wymogów sanitarnych i fitosanitarnych Strona dokonująca wywozu, na wniosek Strony dokonującej przywozu:

a) dostarcza wszelkie istotne informacje wymagane przez Stronę dokonującą przywozu; oraz

b) zapewnia Stronie dokonującej przywozu odpowiedni dostęp umożliwiający przeprowadzanie inspekcji, badań, audytów i innych odpowiednich procedur.

4. Jeżeli Strona dokonująca przywozu prowadzi wykaz zatwierdzonych zakładów lub jednostek zajmujących się przywozem towaru, zatwierdza zakład lub jednostkę znajdujące się na terytorium Strony dokonującej wywozu bez wcześniejszego przeprowadzenia inspekcji tego zakładu lub jednostki w przypadku, gdy:

a) Strona dokonująca wywozu zwróciła się o takie zatwierdzenie w odniesieniu do zakładu lub jednostki, przedstawiając odpowiednie gwarancje; oraz

b) spełniono warunki i procedury określone w załączniku 5-F.

5. W uzupełnieniu do ust. 4, Strona dokonująca przywozu udostępnia do publicznej wiadomości swój wykaz zatwierdzonych zakładów lub jednostek.

6. Strona zasadniczo akceptuje przesyłkę towaru podlegającego regulacjom bez wstępnej kontroli celnej towaru w przesyłkach, o ile Strony nie zdecydowały inaczej.

7. Strona dokonująca przywozu może wymagać, aby odpowiedni właściwy organ Strony dokonującej wywozu wykazał w sposób obiektywny, zadowalający Stronę dokonującą przywozu, że wymogi przywozowe mogą zostać spełnione lub zostały spełnione.

8. Strony powinny przestrzegać procedury w zakresie szczegółowych wymogów przywozowych dotyczących zdrowia roślin, określonej w załączniku 5-G.

ARTYKUŁ 5.8

Audyt i weryfikacja

1. W celu utrzymania zaufania w kwestii wdrażania postanowień niniejszego rozdziału Strona może przeprowadzić audyt lub weryfikację, lub obie te czynności, w odniesieniu do całego lub części programu kontroli właściwego organu drugiej Strony. Strona pokrywa we własnym zakresie swoje koszty związane z audytem lub weryfikacją.

2. W przypadku gdy Strony postanowią o zasadach i wytycznych dotyczących przeprowadzenia audytu lub weryfikacji określają je w załączniku 5-H. Jeżeli Strona prowadzi audyt lub weryfikację, przeprowadza je zgodnie ze wszystkimi zasadami i wytycznymi zawartymi w załączniku 5-H.

ARTYKUŁ 5.9

Świadectwo wywozowe

1. W przypadku gdy wymagane jest oficjalne świadectwo zdrowia, aby przywieźć przesyłkę żywych zwierząt lub produktów pochodzenia zwierzęcego oraz jeżeli Strona dokonująca przywozu uznała środek sanitarny lub fitosanitarny Strony dokonującej wywozu za równoważny z własnym środkiem w odniesieniu do tych zwierząt lub produktów pochodzenia zwierzęcego, Strony stosują model poświadczenia zdrowia określony w załączniku 5-I w odniesieniu do takiego świadectwa, o ile Strony nie zdecydowały inaczej. Strony mogą również zastosować wzór poświadczenia w odniesieniu do innych produktów, jeżeli podejmą taką decyzję.

2. W załączniku 5-I określono zasady i wytyczne dotyczące świadectwa wywozowego, w tym certyfikacji elektronicznej, wycofania lub zastąpienia świadectw, wersji językowych i wzorów poświadczeń.

ARTYKUŁ 5.10

Kontrole przywozu i opłaty przywozowe

1. W załączniku 5-J określono zasady i wytyczne dotyczące kontroli przywozu i opłat przywozowych obejmujące wskaźnik częstotliwości kontroli przywozu.

2. Jeżeli kontrole przywozowe wykazują brak zgodności z odpowiednimi wymogami przywozowymi, działania podejmowane przez Stronę dokonującą przywozu muszą opierać się na ocenie ryzyka i nie mogą ograniczać handlu w większym stopniu niż jest to wymagane, aby osiągnąć odpowiedni poziom ochrony sanitarnej lub fitosanitarnej Strony.

3. W miarę możliwości Strona dokonująca przywozu powiadamia importera o niezgodnej przesyłce lub jego przedstawiciela o powodach braku zgodności i zapewnia im możliwość przeprowadzenia kontroli tej decyzji. Strona dokonująca przywozu uwzględnia wszelkie istotne informacje przekazane na potrzeby takiej kontroli.

4. Strona może pobierać opłaty z tytułu kosztów poniesionych na prowadzenie kontroli granicznych, które nie powinny przekraczać poziomu zwrotu kosztów.

ARTYKUŁ 5.11

Powiadomienie i wymiana informacji

1. Strona powiadamia drugą Stronę, bez zbędnej zwłoki, o:

a) znaczących zmianach statusu organizmów szkodliwych lub choroby, takich jak obecność i rozwój chorób wskazanych w załączniku 5-B;

b) wnioskach o znaczeniu epidemiologicznym dotyczących chorób zwierząt, których nie wskazano w załączniku 5-B lub które są nowymi chorobami; oraz

c) istotnych problemach dotyczących bezpieczeństwa żywności związanych z produktem będącym przedmiotem wymiany handlowej między Stronami.

2. Strony dążą do wymiany informacji dotyczących innych istotnych kwestii, w tym:

a) zmiany środka sanitarnego i fitosanitarnego Strony;

b) wszelkich znaczących zmian w strukturze lub organizacji właściwego organu Strony;

c) na wniosek, wyników oficjalnej kontroli przeprowadzonej przez Stronę i jej oficjalnego sprawozdania dotyczącego wyników tej kontroli;

d) wyników kontroli przywozowych przewidzianych w art. 5.10 w przypadku odrzuconej lub niezgodnej przesyłki; oraz

e) na wniosek, analizy ryzyka lub opinii naukowej wydanej przez Stronę, które są istotne w kontekście niniejszego rozdziału.

3. O ile Wspólny Komitet Zarządzający nie zdecyduje inaczej, w przypadku gdy informacje, o których mowa w ust. 1 lub 2, zostały udostępnione przez powiadomienie w ramach centralnego rejestru powiadomień WTO lub powiadomienie właściwego międzynarodowego organu określającego normy, zgodnie ze jego odpowiednimi przepisami, uznaje się, że wymogi określone w ust. 1 i 2 mające zastosowanie do tych informacji są spełnione.

ARTYKUŁ 5.12

Konsultacje techniczne

Jeżeli Strona ma poważne zastrzeżenia w odniesieniu do bezpieczeństwa żywności, zdrowia roślin, zdrowia zwierząt lub środka sanitarnego lub fitosanitarnego, który druga Strona zaproponowała lub wdrożyła, Strona ta może zwrócić się o przeprowadzenie konsultacji technicznych z drugą Stroną. Strona będąca adresatem tego wniosku powinna odpowiedzieć na niego bez zbędnej zwłoki. Każda ze Stron dokłada starań w celu dostarczenia informacji niezbędnych, aby uniknąć zakłóceń w handlu lub, w zależności od przypadku, aby znaleźć rozwiązanie akceptowalne dla obu Stron.

ARTYKUŁ 5.13

Nadzwyczajne środki sanitarne i fitosanitarne

1. Strona powiadamia drugą Stronę o nadzwyczajnym środku sanitarnym i fitosanitarnym w ciągu 24 godzin od podjęcia decyzji o jego wdrożeniu. Jeżeli Strona wymaga konsultacji technicznych w celu rozpatrzenia nadzwyczajnego środka sanitarnego i fitosanitarnego, konsultacje techniczne muszą się odbyć w ciągu 10 dni od dnia powiadomienia o nadzwyczajnym środku sanitarnym i fitosanitarnym. Strony uwzględniają wszelkie informacje uzyskane za pośrednictwem konsultacji technicznych.

2. Strona dokonująca przywozu uwzględnia informacje przekazane odpowiednio wcześnie przez Stronę dokonującą wywozu w czasie podejmowania przez nią decyzji dotyczącej przesyłki, która w chwili przyjęcia nadzwyczajnego środka sanitarnego i fitosanitarnego była transportowana między Stronami.

ARTYKUŁ 5.14

Wspólny Komitet Zarządzający ds. Środków Sanitarnych i Fitosanitarnych

1. W skład Wspólnego Komitetu Zarządzającego ds. Środków Sanitarnych i Fitosanitarnych („Wspólny Komitet Zarządzający”) ustanowionego na mocy art. 26.2 ust. 1 lit. d) wchodzą przedstawiciele organów regulacyjnych i przedstawiciele ds. handlu każdej ze Stron odpowiedzialni za środki sanitarne i fitosanitarne.

2. Funkcje Wspólnego Komitetu Zarządzającego obejmują:

a) monitorowanie wdrażania postanowień niniejszego rozdziału, rozpatrywanie wszelkich zagadnień związanych z niniejszym rozdziałem oraz badanie wszystkich kwestii, jakie mogą wyniknąć w związku z ich wdrażaniem;

b) przedstawianie wytycznych dotyczących identyfikacji problemów, ustalania ich rangi, zarządzania nimi i ich rozwiązywania;

c) rozpatrywanie wszelkich wniosków Strony o wprowadzenie zmian w kontrolach przywozowych;

d) przeprowadzanie co najmniej raz w roku przeglądu załączników do niniejszego rozdziału, w szczególności w świetle postępów poczynionych w ramach konsultacji przewidzianych w niniejszej Umowie. Po dokonaniu przeglądu załączników do niniejszego rozdziału Wspólny Komitet Zarządzający może decydować o ich zmianie. Strony mogą zatwierdzić decyzję wspólnego Komitetu Zarządzającego, zgodnie ze swoimi odpowiednimi procedurami niezbędnymi do tego, aby zmiana weszła w życie. Decyzja ta wchodzi w życie w terminie uzgodnionym przez Strony;

e) monitorowanie wykonania decyzji, o której mowa w lit. d) powyżej, a także działania środków, o których mowa w lit. d) powyżej;

f) zapewnianie regularnego forum wymiany informacji związanych z systemem regulacyjnym każdej ze Stron, w tym na temat podstaw oceny naukowej i oceny ryzyka środka sanitarnego i fitosanitarnego; oraz

g) opracowywanie i prowadzenie dokumentacji określającej szczegółowo stan rozmów między Stronami dotyczących ich prac nad uznaniem równoważności konkretnych środków sanitarnych i fitosanitarnych.

3. Wspólny Komitet Zarządzający może między innymi:

a) identyfikować możliwości większego zaangażowania dwustronnego, w tym wzmocnionych relacji, które mogą obejmować wymianę urzędników;

b) omawiać na wczesnym etapie zmianę lub propozycję zmiany rozważanego środka sanitarnego i fitosanitarnego;

c) przyczyniać się do lepszego porozumienia między Stronami w kwestii wdrażania postanowień Porozumienia SPS oraz promować współpracę między Stronami w zakresie kwestii sanitarnych i fitosanitarnych omawianych na wielostronnych forach, w tym – w stosownych przypadkach – na forum Komitetu WTO ds. Środków Sanitarnych i Fitosanitarnych i międzynarodowych organów określających normy; lub

d) identyfikować i omawiać na wczesnym etapie inicjatywy obejmujące aspekty sanitarne i fitosanitarne, które zyskałyby dzięki współpracy.

4. Wspólny Komitet Zarządzający może ustanowić grupy robocze składające się z przedstawicieli Stron będących ekspertami, które zajmowałyby się konkretnymi kwestiami sanitarnymi i fitosanitarnymi.

5. Strona może skierować dowolną kwestię sanitarną i fitosanitarną do Wspólnego Komitetu Zarządzającego. Wspólny Komitet Zarządzający powinien rozważyć taką kwestię możliwie jak najszybciej.

6. Jeżeli Wspólny Komitet Zarządzający nie jest w stanie szybko rozstrzygnąć danej kwestii, na wniosek Strony zgłasza to bezzwłocznie Wspólnemu Komitetowi CETA.

7. O ile Strony nie zdecydują inaczej, Wspólny Komitet Zarządzający odbywa posiedzenie i uchwala swój program prac nie później niż 180 dni po wejściu w życie niniejszej Umowy oraz ustanawia swój regulamin wewnętrzny nie później niż rok po wejściu w życie niniejszej Umowy.

8. Po odbyciu pierwszego posiedzenia Wspólny Komitet Zarządzający zbiera się w zależności od potrzeb, zwykle raz w roku. Wspólny Komitet Zarządzający może podjąć decyzję o odbyciu posiedzenia za pośrednictwem wideokonferencji lub telekonferencji oraz może dokonywać rozstrzygnięć także bez odbywania posiedzenia, drogą korespondencyjną.

9. Wspólny Komitet Zarządzający przedkłada Wspólnemu Komitetowi CETA coroczne sprawozdania na temat swojej działalności i programu prac.

10. Po wejściu w życie niniejszej Umowy każda ze Stron wyznacza punkt kontaktowy do celów koordynacji programu działań Wspólnego Komitetu Zarządzającego oraz ułatwiania komunikacji w zakresie kwestii sanitarnych i fitosanitarnych i informuje o nim na piśmie drugą Stronę.

ROZDZIAŁ SZÓSTY

UŁATWIENIA CELNE I HANDLOWE

ARTYKUŁ 6.1

Cele i zasady

1. Strony uznają znaczenie ułatwień celnych i handlowych w zmieniających się globalnych warunkach handlu.

2. Strony, w miarę możliwości, współpracują ze sobą i wymieniają informacje, w tym informacje dotyczące najlepszych praktyk, w celu promowania stosowania środków ułatwiających handel określonych w niniejszej Umowie i przestrzegania tych środków.

3. Środki mające na celu ułatwianie handlu nie mogą utrudniać mechanizmów ochrony osób poprzez skuteczne egzekwowanie przepisów Strony i ich przestrzeganie.

4. Wymogi i procedury dotyczące przywozu, wywozu i tranzytu nie mogą zwiększać obciążenia administracyjnego ani ograniczać wymiany handlowej w większym stopniu niż jest to konieczne, aby osiągnąć uzasadniony cel.

5. Istniejące międzynarodowe instrumenty i normy handlowe i celne stanowią podstawę wymogów i procedur w zakresie przywozu, wywozu i tranzytu, z wyjątkiem przypadku, gdy te instrumenty i normy byłyby nieodpowiednim lub nieskutecznym sposobem na osiągnięcie zamierzonego, uzasadnionego celu.

ARTYKUŁ 6.2

Przejrzystość

1. Każda ze Stron publikuje lub w inny sposób udostępnia, w tym przy wykorzystaniu środków elektronicznych, swoje przepisy, regulacje, orzeczenia sądowe i zasady polityki administracyjnej odnoszące się do wymogów dotyczących przywozu lub wywozu towarów.

2. Każda ze Stron dokłada starań, aby upublicznić, w tym w internecie, proponowane regulacje i zasady polityki administracyjnej związane z kwestiami celnymi oraz zapewnić zainteresowanym osobom możliwość przedstawienia uwag przed ich przyjęciem.

3. Każda ze Stron wyznacza lub utrzymuje co najmniej jeden punkt kontaktowy, który udziela odpowiedzi na pytania zainteresowanych osób dotyczące spraw celnych oraz udostępnia w internecie informacje na temat procedur dotyczących składania takich zapytań.

ARTYKUŁ 6.3

Zwolnienie towarów

1. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje uproszczone procedury celne w celu sprawnego zwalniania towarów, aby ułatwić wymianę handlową między Stronami i ograniczyć koszty dla importerów i eksporterów.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby te uproszczone procedury:

a) umożliwiały zwolnienie towarów w terminie nie dłuższym niż okres wymagany do zapewnienia zgodności z przepisami;

b) umożliwiały, aby towary oraz, w miarę możliwości, towary objęte kontrolą lub podlegające regulacjom były zwalniane w pierwszym punkcie przybycia;

c) przyczyniały się do umożliwienia szybkiego zwalniania towarów wymagających odprawy celnej;

d) pozwalały importerom lub ich przedstawicielom na usunięcie towarów spod dozoru celnego przed ostatecznym określeniem i płatnością należności celnych, podatków i opłat. Przed zwolnieniem towarów Strona może zażądać, aby importer dostarczył odpowiednie zabezpieczenie w formie gwarancji, depozytu lub innego odpowiedniego instrumentu; oraz

e) przewidywały, zgodnie z przepisami Strony, uproszczone wymogi dotyczące dokumentacji w przypadku wprowadzenia towarów o niskiej wartości, zgodnie z ustaleniami każdej ze Stron.

3. Każda ze Stron może wymagać w ramach swoich uproszczonych procedur, aby przedstawiono więcej informacji w ramach procedury rozliczeń i weryfikacji po wprowadzeniu towarów, w zależności od przypadku.

4. Każda ze Stron dopuszcza przyspieszone zwalnianie towarów oraz, w możliwym zakresie i w stosownych przypadkach:

a) zapewnia dostarczanie i przetwarzanie informacji w formie elektronicznej z wyprzedzeniem, przed fizycznym przybyciem towarów, aby umożliwić ich zwolnienie od razu po przybyciu, o ile nie stwierdzono żadnego ryzyka i jeśli nie jest przeprowadzana kontrola wyrywkowa; oraz

b) przewiduje minimalną dokumentację na potrzeby odprawy celnej niektórych towarów.

5. Każda ze Stron zapewnia, w możliwym zakresie, aby jej organy i agencje zajmujące się kontrolami na granicach oraz innymi kontrolami przywozowymi i wywozowymi prowadziły współpracę i koordynację w celu ułatwienia handlu m.in. poprzez zbliżenie wymogów dotyczących danych i dokumentów przywozowych i wywozowych oraz wyznaczenie jednej lokalizacji na potrzeby jednorazowej weryfikacji dokumentów i weryfikacji fizycznej przesyłek.

6. Każda ze Stron zapewnia w miarę możliwości, aby jej wymogi w zakresie przywozu i wywozu towarów podlegały koordynacji w celu ułatwienia handlu, niezależnie od tego, czy wymogami tymi zarządza agencja czy też administracja celna w jej imieniu.

ARTYKUŁ 6.4

Ustalanie wartości celnej

1. Porozumienie w sprawie ustalania wartości celnej reguluje wartość celną stosowaną w ramach wzajemnego handlu między Stronami.

2. Strony współpracują w celu wypracowania wspólnego podejścia do kwestii dotyczących ustalania wartości celnej.

ARTYKUŁ 6.5

Klasyfikacja towarów

Klasyfikacja towarów w handlu między Stronami na podstawie niniejszej Umowy jest określona w nomenklaturze taryfowej każdej ze Stron, zgodnie z Systemem Zharmonizowanym.

ARTYKUŁ 6.6

Opłaty i należności

Każda ze Stron publikuje lub w inny sposób udostępnia, w tym za pomocą środków elektronicznych, informacje o opłatach i należnościach nakładanych przez administrację celną danej Strony. Informacje te obejmują opłaty lub należności, które mają zastosowanie, podstawę nałożenia danej opłaty lub należności, nazwę odpowiedzialnego organu oraz wymagany termin i sposób dokonania płatności. Strona nie może nałożyć nowych lub zmienionych opłat i należności przed opublikowaniem lub udostępnieniem w inny sposób tych informacji.

ARTYKUŁ 6.7

Zarządzanie ryzykiem

1. Każda ze Stron opiera swoje procedury kontroli i zwalniania towarów oraz procedury kontroli po wprowadzeniu towarów na zasadach oceny ryzyka, nie wymagając kompleksowej kontroli każdej wprowadzanej przesyłki pod kątem zgodności z wymogami przywozowymi.

2. Każda ze Stron przyjmuje i stosuje wymogi dotyczące przywozu, wywozu i tranzytu oraz procedury dotyczące towarów, które opierają się na zasadach zarządzania ryzykiem, a stosując środki zapewniania zgodności, skupia się na transakcjach zasługujących na szczególną uwagę.

3. Postanowienia ust. 1 i 2 nie uniemożliwiają Stronie prowadzenia kontroli jakości i przeglądów zgodności, które mogą wymagać bardziej szczegółowych kontroli.

ARTYKUŁ 6.8

Automatyzacja

1. Każda ze Stron wykorzystuje technologie informacyjne, które przyspieszają jej procedury dotyczące zwalniania towarów, aby ułatwić handel, w tym handel między Stronami.

2. Każda ze Stron:

a) dokłada starań, aby udostępniać za pomocą środków elektronicznych formularze celne wymagane w przypadku przywozu lub wywozu towarów;

b) zezwala, z zastrzeżeniem swoich przepisów, na składanie tych formularzy celnych w formie elektronicznej; oraz

c) w miarę możliwości, zapewnia elektroniczną wymianę informacji ze swoimi podmiotami handlowymi za pośrednictwem swojej administracji celnej.

3. Każda ze Stron dokłada starań, aby:

a) ustanowić lub utrzymać wzajemnie połączony system punktów kompleksowej obsługi w celu ułatwienia jednorazowego, elektronicznego przedkładania informacji wymaganych na podstawie przepisów celnych i innych przepisów dotyczących transgranicznego przepływu towarów; oraz

b) opracować zestaw elementów danych i procesów dotyczących danych odpowiadających modelowi danych Światowej Organizacji Celnej oraz powiązanym zaleceniom i wytycznym Światowej Organizacji Celnej.

4. Strony dbają o współpracę przy opracowywaniu interoperacyjnych systemów elektronicznych, w tym w zakresie uwzględniania prac na poziomie Światowej Organizacji Celnej, aby ułatwić handel między Stronami.

ARTYKUŁ 6.9

Interpretacje indywidualne

1. Każda ze Stron wydaje, na pisemny wniosek, interpretacje indywidualne dotyczące klasyfikacji taryfowej, zgodnie ze swoimi przepisami.

2. Z zastrzeżeniem wymogów poufności, każda ze Stron publikuje, np. w internecie, informacje dotyczące indywidualnych interpretacji klasyfikacji taryfowej, które są istotne dla zrozumienia i stosowania zasad klasyfikacji taryfowej.

3. Aby ułatwić wymianę handlową, Strony regularnie przekazują sobie informacje o aktualnych zmianach w swoich odpowiednich przepisach i środkach wykonawczych dotyczących kwestii, o których mowa w ust. 1 i 2, w ramach prowadzonego przez nie dwustronnego dialogu.

ARTYKUŁ 6.10

Kontrola i odwołanie

1. Każda ze Stron zapewnia, aby działanie administracyjne lub oficjalna decyzja podjęta w odniesieniu do przywozu towarów mogły być niezwłocznie skontrolowane przez sąd powszechny, sąd arbitrażowy lub sąd administracyjny, lub w ramach procedur administracyjnych.

2. Sąd lub urzędnik działający zgodnie z odnośnymi procedurami administracyjnymi musi być niezależny od urzędnika lub urzędu wydającego decyzję i posiadać kompetencje, aby utrzymać, zmienić lub cofnąć ustalenia zgodnie z przepisami prawa obowiązującymi na terytorium Strony.

3. Zanim dana osoba będzie zmuszona dochodzić roszczeń na wyższym szczeblu lub na drodze sądowej, każda ze Stron zapewnia jej możliwość odwołania się lub przeprowadzenia kontroli na szczeblu administracyjnym, niezależnym od urzędnika lub urzędu odpowiedzialnego za sporne działanie lub sporną decyzję.

4. W przypadku ustaleń zawartych w indywidualnych interpretacjach wydawanych przez jej administrację celną każda ze Stron przyznaje osobie, która otrzymała indywidualną interpretację zgodnie z art. 6.9, zasadniczo takie samo prawo do kontroli i odwołania jak prawo, które przyznaje importerom na swoim terytorium.

ARTYKUŁ 6.11

Kary

Każda ze Stron zapewnia, aby jej przepisy celne przewidywały, że kary nałożone za naruszenie tych przepisów będą proporcjonalne i niedyskryminujące oraz że stosowanie tych kar nie będzie skutkowało nieuzasadnionymi opóźnieniami.

ARTYKUŁ 6.12

Poufność

1. Każda ze Stron, zgodnie ze swoimi przepisami, traktuje jako ściśle poufne wszystkie informacje uzyskane na podstawie niniejszego rozdziału, które mają charakter poufny lub są przekazywane z zastrzeżeniem poufności, oraz chroni te informacje przed ujawnieniem, które mogłoby zaszkodzić pozycji konkurencyjnej osoby je przekazującej.

2. Jeżeli Strona otrzymująca lub uzyskująca informacje, o których mowa w ust. 1, jest zobowiązana przez obowiązujące na jej terytorium przepisy do ujawnienia tych informacji, Strona ta zawiadamia Stronę lub osobę, która dostarczyła te informacje.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby informacje poufne zgromadzone na podstawie niniejszego rozdziału nie były wykorzystywane do celów innych niż administracja celna i egzekwowanie przepisów w sprawach celnych, chyba że Strona lub osoba, która dostarczyła te poufne informacje, wyrażą na to zgodę.

4. Strona może zezwolić na wykorzystanie informacji zgromadzonych na podstawie niniejszego rozdziału w postępowaniu administracyjnym, sądowym lub quasi-sądowym wszczętym w związku z nieprzestrzeganiem przepisów celnych wdrażających postanowienia niniejszego rozdziału. Strona z wyprzedzeniem powiadamia o takim wykorzystaniu informacji Stronę lub osobę, która je dostarczyła.

ARTYKUŁ 6.13

Współpraca

1. Strony kontynuują współpracę w ramach *forów* międzynarodowych, takich jak Światowa Organizacja Celna, aby osiągnąć wzajemnie uznawane cele, w tym cele określone w Ramach Norm Światowej Organizacji Celnej na rzecz zabezpieczenia i ułatwienia handlu światowego.

2. Strony regularnie dokonują przeglądu istotnych międzynarodowych inicjatyw dotyczących ułatwiania handlu, w tym kompendium zaleceń dotyczących ułatwiania handlu (*Compendium of Trade Facilitation Recommendations*) opracowanego przez Konferencję Narodów Zjednoczonych do spraw Handlu i Rozwoju oraz Europejską Komisję Gospodarczą ONZ, aby określić obszary, w których dalsze wspólne działania ułatwiłyby handel między Stronami, oraz promować wspólne wielostronne cele.

3. Strony współpracują ze sobą zgodnie z Umową między Kanadą a *Wspólnotą Europejską o współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach celnych* sporządzoną w Ottawie w dniu 4 grudnia 1997 r. („umowa w sprawie współpracy celnej między Kanadą a UE”).

4. Strony udzielają sobie wzajemnej pomocy w sprawach celnych, zgodnie z umową w sprawie współpracy celnej między Kanadą a UE, w tym w sprawach związanych z podejrzeniem naruszenia przepisów celnych Strony, jak określono w tej umowie, oraz w celu wdrożenia postanowień niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 6.14

Wspólny Komitet Współpracy Celnej

1. Wspólny Komitet Współpracy Celnej, który jest upoważniony do działania w ramach Wspólnego Komitetu CETA jako komitet specjalny, zgodnie z art. 26.2 ust. 1 lit. c) (Specjalne komitety), zapewnia prawidłowe działanie postanowień niniejszego rozdziału i Protokołu w sprawie reguł pochodzenia i procedur dotyczących pochodzenia, a także art. 20.43 (Zakres środków stosowanych przy kontroli granicznej) i art. 2.8 (Czasowe zawieszenie preferencyjnego traktowania taryfowego). Wspólny Komitet Współpracy Celnej bada kwestie wynikające z ich stosowania zgodnie z celami określonymi w niniejszej Umowie.

2. Aby rozpatrywać kwestie objęte niniejszą Umową, w skład Wspólnego Komitetu Współpracy Celnej wchodzą przedstawiciele organów celnych, handlowych lub innych właściwych organów, które każda ze Stron uzna za odpowiednie.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby jej przedstawiciele biorący udział w posiedzeniach Wspólnego Komitetu Współpracy Celnej posiadali wiedzę fachową z zakresu spraw znajdujących się w porządku obrad. Wspólny Komitet Współpracy Celnej może odbywać posiedzenia w specjalnym składzie dysponującym wiedzą fachową, aby rozstrzygać kwestie dotyczące reguł pochodzenia lub procedur pochodzenia, jako Wspólny Komitet Współpracy Celnej – reguły pochodzenia albo jako Wspólny Komitet Współpracy Celnej – procedury dotyczące pochodzenia.

4. Wspólny Komitet Współpracy Celnej może przygotowywać uchwały, zalecenia lub opinie oraz przedstawiać Wspólnemu Komitetowi CETA projekty decyzji, które uznaje za niezbędne do osiągnięcia wspólnych celów oraz prawidłowego funkcjonowania mechanizmów określonych w niniejszym rozdziale i w Protokole w sprawie reguł pochodzenia i procedur dotyczących pochodzenia, a także w art. 20.43 (Zakres środków stosowanych przy kontroli granicznej) i art. 2.8 (Czasowe zawieszenie preferencyjnego traktowania taryfowego).

ROZDZIAŁ SIÓDMY

SUBSYDIA

ARTYKUŁ 7.1

Definicja subsydium

1. Do celów niniejszej Umowy **subsydium** oznacza środek związany z handlem towarami, który spełnia warunki określone w art. 1.1 Porozumienia w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych.

2. Subsydium podlega postanowieniom niniejszego rozdziału tylko wówczas, gdy jest ono specyficzne w rozumieniu art. 2 Porozumienia w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych.

ARTYKUŁ 7.2

Przejrzystość

1. Co dwa lata każda ze Stron powiadamia drugą Stronę o następujących kwestiach w odniesieniu do każdego subsydium udzielonego lub utrzymanego na jej terytorium:

a) podstawie prawnej subsydium;

b) formie subsydium; oraz

c) kwocie subsydium lub kwocie przeznaczonej w budżecie na subsydium.

2. Powiadomienia przekazane WTO na podstawie art. 25.1 Porozumienia w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych uznaje się za spełniające wymogi określone w ust. 1.

3. Strona, na wniosek drugiej Strony, niezwłocznie dostarcza informacje i udziela odpowiedzi na pytania dotyczące poszczególnych przypadków wsparcia rządowego związanego z handlem usługami udzielonego na jej terytorium.

ARTYKUŁ 7.3

Konsultacje dotyczące subsydiów i wsparcia rządowego
w sektorach innych niż sektor rolnictwa i rybołówstwa

1. Jeżeli Strona uzna, że subsydium lub konkretny przypadek wsparcia rządowego związanego z handlem usługami, udzielonego przez drugą Stronę ma lub może mieć niekorzystny wpływ na jej interesy, Strona ta może przedstawić swoje zastrzeżenia drugiej Stronie i zwrócić się o przeprowadzenie konsultacji w tej kwestii. Strona odpowiadająca rozpatruje ten wniosek uważnie i ze zrozumieniem dla stanowiska Strony wnioskującej.

2. Podczas konsultacji Strona może zwrócić się o dodatkowe informacje dotyczące subsydium lub konkretnego przypadku wsparcia rządowego związanego z handlem usługami, udzielonego przez drugą Stronę, w tym informacje dotyczące powiązanego celu polityki, kwoty takiego subsydium lub wsparcia rządowego i wszelkich środków podjętych w celu ograniczenia ewentualnych zakłóceń handlu.

3. W oparciu o te konsultacje Strona odpowiadająca dokłada starań, aby usunąć lub zminimalizować niekorzystny wpływ subsydium lub danego wsparcia rządowego związanego z handlem usługami na interesy Strony wnioskującej.

4. Niniejszy artykuł nie ma zastosowania do subsydiów związanych z produktami rolnymi i produktami rybołówstwa i nie narusza postanowień art. 7.4 ani art. 7.5.

ARTYKUŁ 7.4

Konsultacje dotyczące subsydiów związanych z produktami rolnymi i produktami rybołówstwa

1. Strony podzielają cel, którym jest wspólna praca na rzecz osiągnięcia porozumienia, aby:

a) dalej ulepszać wielostronne zasady i przepisy dotyczące handlu produktami rolnymi w ramach WTO; oraz

b) pomóc opracować globalne, wielostronne rozwiązanie dotyczące subsydiów w dziedzinie rybołówstwa.

2. Jeżeli Strona uzna, że udzielenie subsydium lub wsparcia rządowego przez drugą Stronę ma lub może mieć niekorzystny wpływ na jej interesy związane z produktami rolnymi lub produktami rybołówstwa, Strona ta może przedstawić swoje zastrzeżenia drugiej Stronie i zwrócić się o przeprowadzenie konsultacji w tej kwestii.

3. Strona odpowiadająca rozpatruje ten wniosek uważnie i ze zrozumieniem dla stanowiska drugiej Strony oraz dokłada wszelkich starań, aby usunąć lub zminimalizować niekorzystny wpływ subsydium lub udzielenia wsparcia rządowego na interesy Strony wnioskującej związane z produktami rolnymi i produktami rybołówstwa.

ARTYKUŁ 7.5

Rolne subsydia wywozowe

1. Do celów niniejszego artykułu:

a) **subsydium wywozowe** oznacza subsydium eksportowe określone w art. 1 lit. e) Porozumienia w sprawie rolnictwa; oraz

b) **całkowite zniesienie** ceł oznacza, w przypadku obowiązywania kontyngentów taryfowych, zniesienie ceł w ramach kontyngentu lub powyżej kontyngentu.

2. Strona nie może przyjmować lub utrzymywać subsydium wywozowego w odniesieniu do produktu rolnego, który podlega wywozowi na terytorium drugiej Strony lub jest zawarty w produkcie podlegającym takiemu wywozowi, po całkowitym zniesieniu przez drugą Stronę – niezwłocznie lub po okresie przejściowym – ceł na ten produkt rolny, zgodnie z załącznikiem 2-A (Znoszenie ceł), w tym ich taryf celnych.

ARTYKUŁ 7.6

Poufność

Przekazując informacje, o których mowa w niniejszym rozdziale, Strona nie jest zobowiązana do ujawniania informacji poufnych.

ARTYKUŁ 7.7

Wyłączenie subsydiów i wsparcia rządowego
w odniesieniu do usług audiowizualnych i sektorów kultury

Żadne postanowienie niniejszej Umowy nie ma zastosowania do subsydiów lub wsparcia rządowego w odniesieniu do usług audiowizualnych w przypadku Unii Europejskiej i w odniesieniu do sektorów kultury w przypadku Kanady.

ARTYKUŁ 7.8

Powiązania z Porozumieniem WTO

Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki określone w art. VI GATT 1994, w Porozumieniu w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych i Porozumieniu w sprawie rolnictwa.

ARTYKUŁ 7.9

Rozstrzyganie sporów

Artykuły 7.3 i 7.4 niniejszego rozdziału nie podlegają postanowieniom niniejszej Umowy dotyczącym rozstrzygania sporów.

ROZDZIAŁ ÓSMY

INWESTYCJE

SEKCJA A

Definicje i zakres stosowania

ARTYKUŁ 8.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

działalność prowadzona w związku z wykonywaniem władzy publicznej oznacza działalność, która nie jest prowadzona na zasadach komercyjnych ani w warunkach konkurencji z co najmniej jednym podmiotem gospodarczym;

usługi w zakresie naprawy i obsługi technicznej statku powietrznego oznaczają działania podjęte w odniesieniu do statku powietrznego lub jego części w chwili, gdy jest on wycofany z eksploatacji, i nie obejmują tzw. obsługi liniowej;

usługi w zakresie eksploatacji portu lotniczego oznaczają eksploatację infrastruktury portu lotniczego, w tym terminalami, drogami startowymi, drogami kołowania i płytami postojowymi oraz obiektami parkingowymi i systemami transportu wewnątrzlotniskowego, lub zarządzanie tą infrastrukturą, prowadzone na zlecenie. Dla większej przejrzystości, usługi w zakresie eksploatacji portu lotniczego nie obejmują prawa własności portu lotniczego lub gruntów portu lotniczego ani inwestycji w port lotniczy lub grunty portu lotniczego, ani żadnych funkcji pełnionych przez zarząd. Usługi w zakresie eksploatacji portu lotniczego nie obejmują służb żeglugi powietrznej;

zajęcie oznacza zajęcie mienia strony sporu w celu zabezpieczenia wykonania orzeczenia;

usługi komputerowego systemu rezerwacji oznaczają świadczenie usługi przy użyciu systemów komputerowych zawierających informacje o rozkładach lotów statków powietrznych i ich dostępności oraz o opłatach i zasadach pobierania opłat, za pomocą których można dokonywać rezerwacji lub wystawiać bilety;

informacje poufne lub chronione oznaczają:

a) poufne informacje handlowe; lub

b) informacje chronione przed publicznym ujawnieniem;

(i) w przypadku informacji pozwanego – zgodnie z prawem właściwym dla pozwanego;

(ii) w przypadku innych informacji – w rozumieniu prawa lub przepisów uznanych przez Trybunał za mające zastosowanie do ujawnienia takich informacji;

inwestycja objęta niniejszą Umową oznacza, w odniesieniu do Strony, inwestycję:

a) na jej terytorium;

b) dokonaną zgodnie z przepisami obowiązującymi w czasie dokonywania inwestycji;

c) bezpośrednio lub pośrednio należącą do inwestora drugiej Strony lub podlegającą jego bezpośredniej lub pośredniej kontroli; oraz

d) istniejącą w dniu wejścia w życie niniejszej Umowy lub dokonaną lub nabytą po tym dniu;

strona sporu oznacza inwestora, który wszczyna postępowanie zgodnie z sekcją F, lub pozwanego. Do celów sekcji F i nie naruszając postanowień art. 8.14, inwestor nie oznacza Strony;

strony sporu oznaczają inwestora i pozwanego;

zakaz oznacza postanowienie zakazujące pewnego działania;

przedsiębiorstwo oznacza przedsiębiorstwo określone w art. 1.1 (Definicje o zastosowaniu ogólnym) i oddział lub przedstawicielstwo przedsiębiorstwa;

obsługa naziemna oznacza świadczenie na zlecenie usługi w zakresie: administracji naziemnej i nadzoru naziemnego, w tym kontroli załadunku i komunikacji; obsługi pasażerów; obsługi bagażu; obsługi towarów i przesyłek; obsługi ramp i obsługi statku powietrznego; obsługi w zakresie zaopatrzenia w paliwo i smary; obsługi liniowej statków powietrznych, operacji lotniczych i czynności administracyjnych związanych z załogą; transportu naziemnego; lub usług gastronomicznych. Obsługa naziemna nie obejmuje usług w zakresie ochrony ani eksploatacji scentralizowanej infrastruktury portu lotniczego, takiej jak systemy obsługi bagażu, urządzenia odladzające, systemy dystrybucji paliwa, lub zarządzania tą infrastrukturą, ani systemów transportu wewnątrzlotniskowego;

ICSID oznacza Międzynarodowe Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych;

zasady dotyczące dodatkowego mechanizmu zarządzania ICSID oznaczają *zasady regulujące dodatkowy mechanizm służący zarządzaniu postępowaniami przez sekretariat Międzynarodowego Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych*;

konwencja ICSID oznacza *Konwencję w sprawie rozstrzygania sporów inwestycyjnych między państwami a obywatelami innych państw* sporządzoną w Waszyngtonie w dniu 18 marca 1965 r.;

prawo własności intelektualnej oznacza prawa autorskie i prawa pokrewne, prawa do znaków towarowych, prawa dotyczące oznaczeń geograficznych, prawa do wzorów przemysłowych, prawa patentowe, prawo do wzorów schematów układów scalonych, prawa związane z ochroną informacji niejawnych oraz prawa hodowców roślin; oraz, jeżeli takie prawa wynikają z przepisów obowiązujących na terytorium Strony, prawa do wzorów użytkowych. Wspólny Komitet CETA może w drodze decyzji dodać do tej definicji inne kategorie własności intelektualnej;

inwestycja oznacza każdy rodzaj aktywów należących do inwestora lub kontrolowanych przez niego, bezpośrednio lub pośrednio, który posiada cechy charakterystyczne inwestycji obejmujące określony czas trwania oraz inne cechy, takie jak zaangażowanie kapitału lub innych zasobów, oczekiwanie zysków lub korzyści, lub założenie ryzyka. Inwestycja może przyjąć między innymi następujące formy:

a) przedsiębiorstwo;

b) udziały, akcje i inne formy udziałów kapitałowych w przedsiębiorstwie;

c) obligacje, skrypty dłużne i inne instrumenty dłużne przedsiębiorstwa;

d) pożyczka lub kredyt udzielone na rzecz przedsiębiorstwa;

e) każdy inny rodzaj udziału w przedsiębiorstwie;

f) udział wynikający z:

(i) koncesji nadanej zgodnie z przepisami prawa obowiązującymi na terytorium Strony lub w ramach umowy, w tym w celu poszukiwania, utrzymania, wydobycia lub eksploatacji zasobów naturalnych;

(ii) umowy dotyczącej projektów „pod klucz”, budowy, produkcji lub podziału dochodów; lub

(iii) innych podobnych umów;

g) prawa własności intelektualnej;

h) inne materialne lub niematerialne ruchomości lub nieruchomości i prawa pokrewne;

(i) roszczenia pieniężne lub roszczenia dotyczące wykonania zobowiązań umownych.

Dla większej przejrzystości, **roszczenia pieniężne** nie obejmują:

(i) roszczeń pieniężnych wynikających wyłącznie z komercyjnych umów sprzedaży towarów lub usług przez osobę fizyczną lub przedsiębiorstwo na terytorium Strony na rzecz osoby fizycznej lub przedsiębiorstwa na terytorium drugiej Strony;

(ii) finansowania takich umów ze środków krajowych; lub

(iii) żadnego postanowienia, wyroku ani orzeczenia arbitrażowego odnoszącego się do ppkt (i) lub (ii).

Dochody, które są inwestowane, są traktowane jako inwestycje. Jakakolwiek zmiana formy inwestowania lub reinwestowania aktywów nie ma wpływu na zakwalifikowanie ich jako inwestycji;

inwestor oznacza Stronę, osobę fizyczną lub przedsiębiorstwo Strony, niebędące oddziałem ani przedstawicielstwem, które zamierza dokonać, dokonuje lub dokonało inwestycji na terytorium drugiej Strony;

Do celów tej definicji **przedsiębiorstwo Strony** oznacza:

a) przedsiębiorstwo ustanowione lub utworzone zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium danej Strony i prowadzące istotną działalność gospodarczą na terytorium tej Strony; lub

b) przedsiębiorstwo ustanowione lub utworzone zgodnie z przepisami obowiązującymi na terytorium danej Strony, które bezpośrednio lub pośrednio należy do osoby fizycznej pochodzącej z terytorium danej Strony lub przedsiębiorstwa określonego w lit. a) albo podlega ich bezpośredniej lub pośredniej kontroli;

lokalne przedsiębiorstwo oznacza osobę prawną ustanowioną lub utworzoną zgodnie z przepisami mającymi zastosowanie do pozwanego, która bezpośrednio lub pośrednio należy do inwestora drugiej Strony lub podlega jego bezpośredniej lub pośredniej kontroli;

osoba fizyczna oznacza:

a) w przypadku Kanady – osobę fizyczną będącą obywatelem lub stałym rezydentem Kanady; oraz

b) w przypadku Strony UE – osobę fizyczną mającą narodowość jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej, zgodnie z ich odpowiednim ustawodawstwem, a w przypadku Łotwy – również osobę fizyczną mającą stałe miejsce zamieszkania w Republice Łotewskiej, która nie jest obywatelem Republiki Łotewskiej ani innego państwa, ale jest uprawniona, na mocy przepisów ustawowych i wykonawczych Republiki Łotewskiej, do otrzymania paszportu dla osób niebędących obywatelami.

Osobę fizyczną będącą obywatelem Kanady i mającą jednocześnie narodowość jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej uznaje się wyłącznie za osobę fizyczną tej Strony, z którą osobę tę łączy dominująca, efektywna więź.

Osobę fizyczną, która ma narodowość jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej albo jest obywatelem Kanady i jest jednocześnie stałym rezydentem drugiej Strony, uznaje się wyłącznie za osobę fizyczną tej Strony, której narodowość lub obywatelstwo, w zależności od przypadku, osoba ta posiada;

konwencja nowojorska oznacza *Konwencję Narodów Zjednoczonych o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych*, sporządzoną w Nowym Jorku w dniu 10 czerwca 1958 r.;

Strona niebędąca stroną sporu oznacza Kanadę, jeżeli pozwanym jest Unia Europejska lub państwo członkowskie Unii Europejskiej, albo Unię Europejską, jeżeli pozwanym jest Kanada;

pozwany oznacza Kanadę albo, w przypadku Unii Europejskiej, państwo członkowskie Unii Europejskiej lub Unię Europejską, zgodnie z art. 8.21;

dochody oznaczają wszelkie kwoty uzyskane z inwestycji lub reinwestycji, w tym zyski, opłaty licencyjne i odsetki lub inne opłaty i świadczenia w miejsce wykonania;

sprzedaż i marketing usług transportu lotniczego oznaczają możliwość swobodnej sprzedaży i swobodnego wprowadzania do obrotu własnych usług z zakresu transportu lotniczego przez danego przewoźnika lotniczego, które obejmują wszystkie aspekty marketingu, takie jak badanie rynku, reklama i dystrybucja, lecz nie obejmują wyceny usług transportu lotniczego ani mających zastosowanie warunków;

finansowanie przez osobę trzecią oznacza wszelkie finansowanie zapewnione przez osobę fizyczną lub prawną, która sama nie jest stroną sporu, ale która zawiera umowę ze stroną sporu w celu pokrycia części lub całości kosztów postępowania w drodze darowizny albo dotacji bądź za wynagrodzeniem zależnym od rozstrzygnięcia sporu;

Trybunał oznacza trybunał ustanowiony na podstawie art. 8.27;

regulamin arbitrażowy UNCITRAL oznacza regulamin arbitrażowy Komisji Narodów Zjednoczonych do spraw Międzynarodowego Prawa Handlowego; oraz

zasady przejrzystości UNCITRAL oznaczają *zasady UNCITRAL dotyczące przejrzystości w umownych postępowaniach arbitrażowych między inwestorem a państwem*;

ARTYKUŁ 8.2

Zakres

1. Postanowienia niniejszego rozdziału mają zastosowanie do środka przyjętego lub utrzymanego przez Stronę na jej terytorium[5], który odnosi się do:

a) inwestora drugiej Strony;

b) inwestycji objętej niniejszą Umową; oraz

c) w odniesieniu do art. 8.5 – wszelkich inwestycji dokonywanych na jej terytorium.

[5] Dla większej przejrzystości, zobowiązania określone w niniejszym rozdziale mają zastosowanie do wyłącznych stref ekonomicznych i szelfów kontynentalnych, zgodnie z *Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawie morza* sporządzoną w Montego Bay w dniu 10 grudnia 1982 r.:
a) Kanady, jak określono w art. 1.3 lit. a) (Geograficzny zakres stosowania); oraz
b) do których stosuje się Traktat o Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, jak określono w art. 1.3 lit. b) (Geograficzny zakres stosowania).

2. W odniesieniu do ustanowienia lub nabycia inwestycji objętej niniejszą Umową[6] postanowienia sekcji B i C nie mają zastosowania do środka dotyczącego:

a) przewozów lotniczych lub powiązanych usług wspierających przewozy lotnicze i innych usług świadczonych za pośrednictwem transportu lotniczego[7], innych niż:

(i) usługi w zakresie naprawy i obsługi technicznej statku powietrznego;

(ii) sprzedaż i marketing usług transportu lotniczego;

(iii) usługi komputerowego systemu rezerwacji (KSR);

(iv) obsługa naziemna;

(v) usługi w zakresie eksploatacji portu lotniczego; lub

b) działalności prowadzonej w związku z wykonywaniem władzy publicznej.

3. W przypadku Strony UE postanowienia sekcji B i C nie mają zastosowania do środka dotyczącego usług audiowizualnych. W przypadku Kanady postanowienia sekcji B i C nie mają zastosowania do środka dotyczącego sektorów kultury.

---

[6] Dla większej przejrzystości, Strony mogą utrzymywać środki na potrzeby ustanowienia lub nabycia inwestycji objętej niniejszą Umową oraz kontynuować stosowanie takich środków w odniesieniu do tej inwestycji po jej ustanowieniu lub nabyciu.

[7] Do usług tych należą usługi świadczone w czasie, gdy statek powietrzny jest wykorzystywany do celów realizacji wyspecjalizowanych działań w sektorach takich, jak: rolnictwo, budownictwo, fotografia, miernictwo, tworzenie map, leśnictwo, obserwacja i patrolowanie lub reklama, jeżeli wyspecjalizowane działanie jest wykonywane przez osobę, która ponosi odpowiedzialność za eksploatację statku powietrznego.

4. Wnioski mogą być składane przez inwestora na podstawie niniejszego rozdziału jedynie zgodnie z art. 8.18 oraz z innymi procedurami określonymi w sekcji F. Wnioski dotyczące obowiązku określonego w sekcji B są wyłączone z zakresu stosowania sekcji F. Wnioski objęte sekcją C dotyczące ustanowienia lub nabycia inwestycji objętej niniejszą Umową są wyłączone z zakresu stosowania sekcji F. Postanowienia sekcji D mają zastosowanie jedynie do inwestycji objętej niniejszą Umową oraz do inwestorów w odniesieniu do ich inwestycji objętej niniejszą Umową.

5. Postanowienia niniejszego rozdziału nie mają wpływu na prawa i obowiązki Stron wynikające z *Umowy o transporcie lotniczym między Kanadą a Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi* sporządzonej w Brukseli dnia 17 grudnia 2009 r. i w Ottawie dnia 18 grudnia 2009 r.

ARTYKUŁ 8.3

Powiązania z innymi rozdziałami

1. Postanowienia niniejszego rozdziału nie mają zastosowania do środków przyjętych lub utrzymanych przez Stronę w zakresie, w jakim środki te mają zastosowanie do inwestorów lub do ich inwestycji objętych rozdziałem trzynastym (Usługi finansowe).

2. Wymóg Strony, zgodnie z którym usługodawca pochodzący z terytorium drugiej Strony składa depozyt lub inną formę zabezpieczenia pieniężnego jako warunek świadczenia usług na jej terytorium, nie wpływa sam w sobie na zastosowanie niniejszego rozdziału do środków przyjętych lub utrzymanych przez Stronę w zakresie świadczenia tych usług transgranicznych. Postanowienia niniejszego rozdziału mają zastosowanie do środków przejętych lub utrzymanych przez Stronę dotyczących przekazanej kaucji lub zabezpieczenia pieniężnego w zakresie, w jakim taka kaucja lub zabezpieczenia pieniężne stanowią inwestycję objętą niniejszą Umową.

SEKCJA B

Ustanowienie inwestycji

ARTYKUŁ 8.4

Dostęp do rynku

1. Strona nie może przyjmować ani utrzymywać, w odniesieniu do dostępu do rynku w drodze ustanowienia przez inwestora drugiej Strony – na obszarze całego terytorium Strony albo na terytorium podlegającym jej krajowemu, prowincjonalnemu, terytorialnemu, regionalnemu lub lokalnemu szczeblowi instytucji rządowych – środka, który:

a) nakłada ograniczenia odnoszące się do:

(i) liczby przedsiębiorstw, które mogą prowadzić określoną działalność gospodarczą, czy to w postaci kontyngentów liczbowych, monopolów, dostawców na zasadzie wyłączności, czy też wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych;

(ii) całkowitej wartości transakcji lub aktywów, w postaci kontyngentów liczbowych lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych;

(iii) całkowitej liczby transakcji lub całkowitej wielkości produkcji wyrażonych jako określone jednostki liczbowe, w postaci kontyngentów lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych[8];

(iv) udziału kapitału zagranicznego, w postaci górnego progu procentowego ograniczającego udziały zagranicznych podmiotów albo całkowitą wartość inwestycji zagranicznych w ujęciu indywidualnym lub zbiorczym; lub

(v) całkowitej liczby osób fizycznych, które mogą być zatrudnione w danym sektorze lub które przedsiębiorstwo może zatrudniać i które są niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej i bezpośrednio związane z jej prowadzeniem, w postaci kontyngentów liczbowych lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych. lub

b) ogranicza lub nakłada wymogi na konkretne rodzaje osób prawnych lub wspólne przedsięwzięcia, poprzez które przedsiębiorstwo może prowadzić działalność gospodarczą.

2. Dla większej przejrzystości, następujące elementy są zgodne z ust. 1:

a) środek dotyczący zagospodarowania przestrzennego i przepisy w zakresie planowania przestrzennego wpływające na zagospodarowanie lub wykorzystanie terenu lub inny analogiczny środek;

[8] Ustęp 1 lit. a) ppkt (i), (ii) oraz (iii) nie obejmuje środków wprowadzonych w celu ograniczenia produkcji produktów rolnych.

b) środek wymagający oddzielenia własności infrastruktury od własności towarów dostarczanych lub usług świadczonych w ramach tej infrastruktury, aby zapewnić uczciwą konkurencję, np. w dziedzinie energii, transportu i telekomunikacji;

c) środek ograniczający koncentrację własności w celu zapewnienia uczciwej konkurencji;

d) środek mający na celu zapewnienie ochrony zasobów naturalnych i środowiska, w tym ograniczenie dostępności, liczby i zakresu udzielanych koncesji, oraz ogłoszenie moratorium lub wprowadzenie zakazu;

e) środek ograniczający liczbę udzielanych zezwoleń z powodu ograniczeń technicznych lub fizycznych np. dotyczących widma i częstotliwości na potrzeby telekomunikacji; lub

f) środek wymagający, aby określony odsetek udziałowców, właścicieli, partnerów lub dyrektorów przedsiębiorstwa posiadał określone kwalifikacje zawodowe lub wykonywał określony zawód, np. zawód prawnika lub księgowego.

ARTYKUŁ 8.5

Wymogi dotyczące wyników inwestycji

1. Strona nie nakłada i nie egzekwuje następujących wymogów, ani też nie egzekwuje zobowiązań, podjętych w związku z ustanowieniem, nabyciem, rozwojem, prowadzeniem, funkcjonowaniem inwestycji i zarządzaniem inwestycjami na jej terytorium, dotyczących:

a) wywozu określonego poziomu lub odsetka towarów lub usług;

b) osiągnięcia określonego poziomu lub odsetka udziału lokalnego w towarze lub usłudze;

c) nabycia lub wykorzystania towarów produkowanych lub usług świadczonych na terytorium Strony lub przyznania preferencji względem takich towarów lub usług, lub też nabycia towarów lub usług od osób fizycznych lub przedsiębiorstw na terytorium Strony;

d) powiązania wolumenu lub wartości przywozu z wolumenem lub wartością wywozu lub z kwotą wpływów w walucie obcej związanych z tą inwestycją;

e) ograniczenia na jej terytorium sprzedaży towarów lub usług, które są produkowane lub świadczone w ramach inwestycji, poprzez powiązanie tej sprzedaży z wolumenem lub wartością jej wywozu lub z przychodami w walucie obcej;

f) przekazania technologii, procesu produkcji lub innej prawnie zastrzeżonej wiedzy na rzecz osoby fizycznej lub przedsiębiorstwa na terytorium Strony; lub

g) wymogu, aby dostaw towarów produkowanych lub usług świadczonych w ramach inwestycji dokonywano na określony rynek regionalny lub światowy wyłącznie z terytorium Strony.

2. Strona nie uzależnia otrzymania lub dalszego otrzymywania korzyści, które są związane z ustanowieniem, nabyciem, rozwojem, prowadzeniem lub funkcjonowaniem wszelkich inwestycji na jej terytorium i zarządzaniem tymi inwestycjami, od wywiązania się z któregokolwiek z poniższych wymogów:

a) osiągnięcie określonego poziomu lub odsetka udziału lokalnego;

b) nabycie lub wykorzystanie towarów produkowanych na terytorium Strony lub przyznanie preferencji względem takich towarów, lub też nabycie towarów od producenta na jej terytorium;

c) powiązanie wolumenu lub wartości przywozu z wolumenem lub wartością wywozu lub z kwotą wpływów w walucie obcej związanych z tą inwestycją; lub

d) ograniczenie na jej terytorium sprzedaży towarów lub usług, które są produkowane lub świadczone w ramach inwestycji, poprzez powiązanie tej sprzedaży z wolumenem lub wartością jej wywozu lub z przychodami w walucie obcej;

3. Postanowienia ust. 2 nie uniemożliwiają Stronie uzależnienia otrzymania lub dalszego otrzymywania korzyści związanych z inwestycją na jej terytorium od wywiązania się z wymogu ulokowania produkcji, świadczenia usług, szkolenia lub zatrudnienia pracowników, budowy lub rozbudowy poszczególnych zakładów lub prowadzenia prac badawczo-rozwojowych na terytorium Strony.

4. Postanowienia ust. 1 lit. f) nie mają zastosowania, jeżeli wymóg został nałożony, a zobowiązanie zostało wyegzekwowane przez sąd, trybunał administracyjny lub urząd ds. konkurencji, aby zaradzić naruszeniu prawa konkurencji.

5. Postanowienia:

a) ustępu 1 lit. a), b) i c) oraz ust. 2 lit. a) i b) nie mają zastosowania do wymogów dotyczących kwalifikacji w odniesieniu do towarów lub usług w zakresie udziału w promowaniu wywozu i w zagranicznych programach pomocy;

b) niniejszy artykuł nie ma zastosowania do zamówień Strony dotyczących towaru lub usługi nabywanych do celów publicznych, a nie w celu komercyjnej odsprzedaży lub w celu wykorzystania przy dostawie towarów lub przy świadczeniu usług do komercyjnej sprzedaży, niezależnie od tego, czy przedmiotowe zamówienie jest „zamówieniem objętym niniejszą Umową" w rozumieniu art. 19.2 (Zakres);

6. Dla większej przejrzystości, ust. 2 lit. a) i b) nie mają zastosowania do wymogów nałożonych przez Stronę dokonującą przywozu, dotyczących składu towarów wymaganego, aby towar ten kwalifikował się do objęcia go taryfą preferencyjną lub kontyngentem preferencyjnym.

7. Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla zobowiązań Strony wobec Światowej Organizacji Handlu.

SEKCJA C

Niedyskryminujące traktowanie

ARTYKUŁ 8.6

Traktowanie narodowe

1. Każda ze Stron przyznaje inwestorom drugiej Strony i inwestycjom objętym niniejszą Umową traktowanie nie mniej korzystne od traktowania, jakie Strona ta przyznaje, w podobnych sytuacjach, własnym inwestorom i ich inwestycjom w odniesieniu do ustanowienia, nabycia, rozwoju, prowadzenia, funkcjonowania, utrzymywania, sprzedaży ich inwestycji oraz zarządzania nimi, korzystania z nich lub innego rozporządzania tymi inwestycjami na jej terytorium.

2. Traktowanie przyznane przez Stronę zgodnie z ust. 1 oznacza – w odniesieniu do rządu w Kanadzie, innego niż na poziomie federalnym, lub w odniesieniu do rządu państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub w państwie członkowskim Unii Europejskiej – traktowanie nie mniej korzystne niż najbardziej korzystne traktowanie przyznawane przez ten rząd inwestorom tej Strony na jej terytorium oraz inwestycjom tych inwestorów, w podobnych sytuacjach.

ARTYKUŁ 8.7

Najwyższe uprzywilejowanie

1. Każda ze Stron przyznaje inwestorom drugiej Strony i inwestycjom objętym niniejszą Umową traktowanie nie mniej korzystne od traktowania, jakie Strona ta przyznaje inwestorom państwa trzeciego i ich inwestycjom w odniesieniu do ustanowienia, nabycia, rozwoju, prowadzenia, funkcjonowania, utrzymywania, sprzedaży ich inwestycji oraz zarządzania nimi, korzystania z nich lub innego rozporządzania tymi inwestycjami na jej terytorium.

2. Dla większej przejrzystości, traktowanie przyznane przez Stronę na podstawie ust. 1 oznacza – w odniesieniu rządu w Kanadzie, innego niż na poziomie federalnym, lub w odniesieniu do rządu państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub w państwie członkowskim Unii Europejskiej – traktowanie przyznawane przez ten rząd na swoim terytorium inwestorom państwa trzeciego oraz inwestycjom tych inwestorów, w podobnych sytuacjach.

3. Postanowienia ust. 1 nie mają zastosowania do traktowania przyznanego przez Stronę, przewidującego uznanie (w tym poprzez uzgodnienie lub umowę z państwem trzecim, na podstawie których uznawana jest akredytacja usług z zakresu badań i analizy oraz usługodawców świadczących takie usługi), akredytację usług z zakresu napraw i konserwacji oraz usługodawców świadczących takie usługi, a także certyfikację kwalifikacji lub wyników prac wykonanych w ramach wspomnianych akredytowanych usług, lub wykonanych przez wspomnianych akredytowanych usługodawców.

4. Dla większej przejrzystości, „traktowanie”, o którym mowa w ust. 1 i 2, nie obejmuje procedur dotyczących rozstrzygania sporów inwestycyjnych między inwestorami a państwami przewidzianych w innych międzynarodowych umowach inwestycyjnych i innych umowach handlowych. Wymogi materialne zawarte w innych międzynarodowych umowach inwestycyjnych i innych umowach handlowych same w sobie nie stanowią „traktowania” i w związku z tym nie dają podstawy do naruszenia postanowień niniejszego artykułu, w przypadku braku środków przyjętych lub utrzymanych przez Stronę zgodnie z tymi zobowiązaniami.

ARTYKUŁ 8.8

Kadra kierownicza wyższego szczebla i zarząd

Strona nie wymaga, aby przedsiębiorstwo pochodzące z terytorium tej Strony, stanowiące jednocześnie inwestycję objętą niniejszą Umową, powoływało na stanowiska w kadrze kierowniczej wyższego szczebla lub w zarządzie osoby fizyczne konkretnej narodowości.

SEKCJA D

Ochrona inwestycji

ARTYKUŁ 8.9

Środki dotyczące inwestycji i środki regulacyjne

1. Do celów niniejszego rozdziału, Strony potwierdzają przysługujące im prawo do wprowadzania regulacji na swoim terytorium w celu osiągania uzasadnionych celów polityki, takich jak ochrona zdrowia publicznego, bezpieczeństwo, ochrona środowiska, moralność publiczna, ochrona społeczna i ochrona konsumentów oraz promowanie i ochrona różnorodności kulturowej.

2. Dla większej przejrzystości, sam fakt wprowadzania przez Stronę regulacji, w tym poprzez zmianę jej przepisów, w sposób mający niekorzystny wpływ na inwestycję lub niezgodny z oczekiwaniami inwestora, w tym jego oczekiwaniami dotyczącymi zysków, nie stanowi naruszenia obowiązku na podstawie niniejszej sekcji.

3. Dla większej przejrzystości, decyzja Strony o nieudzielaniu, nieodnowieniu lub nieutrzymaniu subsydium:

a) w przypadku braku konkretnych zobowiązań prawnych lub umownych dotyczących udzielenia, odnowienia lub utrzymania takiego subsydium; lub

b) zgodnie z warunkami, od których zależało udzielenie, odnowienie lub utrzymanie subsydium;

nie stanowi naruszenia postanowień niniejszej sekcji.

4. Dla większej przejrzystości, żadnego z postanowień niniejszej sekcji nie należy interpretować jako przeszkody uniemożliwiającej Stronie zaprzestanie udzielania subsydium[9] lub zwrócenie się o jego zwrot, w przypadku gdy środek ten jest niezbędny, aby wypełnić zobowiązania międzynarodowe między Stronami, lub gdy środek ten został nakazany przez właściwy sąd, trybunał administracyjny lub inny właściwy organ[10], ani też jako wymóg, zgodnie z którym Strona powinna wypłacić inwestorowi z tego tytułu rekompensatę.

[9] W przypadku Unii Europejskiej „subsydium" obejmuje „pomoc państwa" zgodnie z definicją zawartą w przepisach unijnych.

[10] W przypadku Unii Europejskiej „właściwym organem" jest Komisja Europejska zgodnie z art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

ARTYKUŁ 8.10

Traktowanie inwestorów i inwestycji objętych niniejszą Umową

1. Każda ze Stron zapewnia na swoim terytorium sprawiedliwe i równe traktowanie inwestycji drugiej Strony objętych niniejszą Umową i inwestorów w odniesieniu do ich inwestycji objętych niniejszą Umową, a także zapewnia im pełną ochronę i bezpieczeństwo, zgodnie z ust. 2–7.

2. Strona nie wywiązuje się z obowiązku sprawiedliwego i równego traktowania, o którym mowa w ust. 1, jeżeli środek lub szereg środków stanowi:

a) odmowę ochrony prawnej w postępowaniu karnym, cywilnym lub administracyjnym;

b) rażące naruszenie sprawiedliwości proceduralnej, w tym rażące naruszenie przejrzystości, w postępowaniu sądowym i administracyjnym;

c) oczywistą arbitralność;

d) ukierunkowaną, całkowicie bezprawną dyskryminację, tj. dyskryminację ze względu na płeć, rasę lub religię;

e) nadużycie wobec inwestorów, w tym wymuszenie, przymus i nękanie; lub

f) naruszenie wszelkich innych elementów obowiązku sprawiedliwego i równego traktowania przyjętego przez Strony zgodnie z ust. 3 niniejszego artykułu.

3. Strony dokonują, regularnie lub na wniosek Strony, przeglądu treści obowiązku, aby zapewnić sprawiedliwe i równe traktowanie. Komitet ds. Usług i Inwestycji ustanowiony na mocy art. 26.2 ust. 1 lit. b) (Specjalne komitety) może opracować zalecenia dotyczące tej kwestii i przedstawić je Wspólnemu Komitetowi CETA w celu rozpatrzenia.

4. Stosując wyżej wspomniany wymóg sprawiedliwego i równego traktowania, Trybunał może uwzględnić, czy Strona złożyła określone oświadczenia wobec inwestora, aby nakłonić go do inwestycji objętej niniejszą Umową, które przyczyniły się do powstania uzasadnionych oczekiwań i na których opierał się inwestor przy podejmowaniu decyzji o dokonaniu lub utrzymaniu inwestycji objętej niniejszą Umową, ale których to oczekiwań Strona nie spełniła.

5. Dla większej przejrzystości, sformułowanie „pełna ochrona i bezpieczeństwo” odnosi się do obowiązków Strony dotyczących bezpieczeństwa fizycznego inwestorów i inwestycji objętych niniejszą Umową.

6. Dla większej przejrzystości, naruszenie innych postanowień niniejszej Umowy lub odrębnej umowy międzynarodowej nie oznacza naruszenia postanowień niniejszego artykułu.

7. Dla większej przejrzystości, fakt, że środek narusza prawo krajowe nie stanowi sam w sobie naruszenia niniejszego artykułu. Aby ustalić, czy dany środek narusza niniejszy artykuł, Trybunał musi rozstrzygnąć, czy Strona nie przestrzegała obowiązków, o których mowa w ust. 1.

ARTYKUŁ 8.11

Rekompensaty z tytułu strat

Niezależnie od postanowień art. 8.15 ust. 5 lit. b) każda ze Stron zapewnia inwestorom drugiej Strony, którzy ponieśli straty z tytułu inwestycji objętych niniejszą Umową z powodu konfliktów zbrojnych, zamieszek, stanu wyjątkowego lub klęski żywiołowej na terytorium Strony, traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie, które zapewnia własnym inwestorom lub inwestorom państwa trzeciego, w zależności od tego, które jest korzystniejsze dla danego inwestora, w zakresie zwrotu mienia, odszkodowań, kompensaty lub innego uregulowania.

ARTYKUŁ 8.12

Wywłaszczenie

1. Strona nie może znacjonalizować ani wywłaszczyć inwestycji objętej niniejszą Umową, bezpośrednio lub pośrednio, tzn. za pomocą środków mających skutki równoważne z nacjonalizacją lub wywłaszczeniem, („wywłaszczenie”), chyba że następuje to:

a) w celach publicznych;

b) zgodnie ze sprawiedliwością proceduralną;

c) w sposób niedyskryminujący; oraz

d) za niezwłocznym, właściwym i skutecznym odszkodowaniem.

Dla większej przejrzystości, postanowienia niniejszego ustępu należy interpretować zgodnie z załącznikiem 8-A.

2. Odszkodowanie, o którym mowa w ust. 1, powinno odpowiadać godziwej wartości rynkowej inwestycji według stanu bezpośrednio przed ogłoszeniem wywłaszczenia lub jego zapowiedzią, w zależności od tego, co nastąpiło wcześniej. Kryteria wyceny obejmują wartość inwestycji przy założeniu jej kontynuowania, wartość aktywów, w tym zadeklarowaną wartość podatkową rzeczowych aktywów trwałych, oraz, w stosownych przypadkach, inne kryteria służące określeniu godziwej wartości rynkowej.

3. Odszkodowanie obejmuje również odsetki według stopy przyjętej na rynku komercyjnym, za okres od dnia wywłaszczenia do dnia wypłaty odszkodowania, oraz – aby zapewnić jego skuteczność wobec inwestora – jest wypłacane i może być niezwłocznie transferowane do wskazanego przez inwestora państwa, w walucie państwa, którego obywatelem jest inwestor, lub w innej, w pełni wymienialnej walucie zaakceptowanej przez inwestora.

4. Przepisy obowiązujące na terytorium wywłaszczającej Strony dają poszkodowanemu inwestorowi prawo do szybkiego rozpatrzenia jego roszczenia i do dokonania wyceny jego inwestycji przez organ sądowy lub inny niezależny organ tej Strony, zgodnie z zasadami określonymi w niniejszym artykule.

5. Niniejszy artykuł nie ma zastosowania do wydawania obowiązkowych licencji przyznawanych w związku z prawami własności intelektualnej, w zakresie, w jakim takie wydawanie jest zgodne z Porozumieniem TRIPS.

6. Dla większej przejrzystości, cofnięcie, ograniczenie lub utworzenie praw własności intelektualnej nie stanowią wywłaszczenia, w zakresie, w jakim środki te są zgodne z postanowieniami Porozumienia TRIPS i rozdziału dwudziestego (Własność intelektualna). Ponadto, samo ustalenie, że środki te są niezgodne z postanowieniami Porozumienia TRIPS lub rozdziału dwudziestego (Własność intelektualna) nie powoduje stwierdzenia istnienia wywłaszczenia.

ARTYKUŁ 8.13

Transfery

1. Każda ze Stron pozwala, by wszelkie transfery odnoszące się do inwestycji objętej niniejszą Umową były wykonywane bez ograniczeń lub opóźnień, w walucie w pełni wymienialnej oraz po rynkowym kursie walutowym obowiązującym w dniu transferu. Takie transfery obejmują:

a) wkłady kapitałowe, takie jak środki podstawowe i dodatkowe na utrzymanie, rozwój lub zwiększenie inwestycji;

b) zyski, dywidendy, odsetki, zyski kapitałowe, tantiemy, opłaty za zarządzanie, opłaty za pomoc techniczną oraz inne opłaty lub inne formy dochodów lub sumy uzyskane z inwestycji objętej niniejszą Umową;

c) przychody ze sprzedaży lub likwidacji całej lub części inwestycji objętej niniejszą Umową;

d) płatności dokonane w ramach umowy, której stroną jest inwestor lub inwestycja objęta niniejszą Umową, w tym płatności dokonane na podstawie umowy pożyczki;

e) płatności dokonywane zgodnie z art. 8.11 i 8.12;

f) zarobki i inne wynagrodzenia personelu zagranicznego pracującego przy inwestycji; oraz

g) wypłaty odszkodowań na mocy orzeczenia wydanego na podstawie sekcji F.

2. Strona nie nakłada na swoich inwestorów obowiązku dokonania transferu ani kary za niedokonanie transferu dochodów, przychodów, zysku lub innych kwot uzyskanych z inwestycji na terytorium drugiej Strony lub związanych z takimi inwestycjami.

3. Żadnego z postanowień niniejszego artykułu nie należy interpretować jako przeszkody uniemożliwiającej Stronie stosowanie, w sposób równy i niedyskryminacyjny oraz niestanowiący ukrytych ograniczeń dotyczących transferów, swoich przepisów dotyczących:

a) upadłości, niewypłacalności lub ochrony praw kredytodawców;

b) emisji papierów wartościowych oraz handlu lub obrotu tymi papierami;

c) przestępstw kryminalnych lub podlegających karze;

d) sprawozdawczości finansowej lub przechowywania zapisów dotyczących transferów, w przypadku gdy są one wymagane przez organy ścigania lub finansowe organy regulacyjne; oraz

e) wykonania wyroku wydanego w postępowaniu rozstrzygającym spór.

ARTYKUŁ 8.14

Subrogacja

Jeżeli Strona lub agencja Strony dokonuje płatności w ramach zabezpieczenia, gwarancji lub umowy ubezpieczenia zawartych przez nią w odniesieniu do inwestycji dokonanej przez jednego ze swoich inwestorów na terytorium drugiej Strony, druga Strona uznaje, że Stronie lub jej agencji przysługują we wszelkich okolicznościach takie same prawa, jakie przysługują inwestorowi w odniesieniu do inwestycji. Takie prawa mogą być egzekwowane przez Stronę lub agencję Strony lub przez inwestora, jeżeli Strona lub agencja Strony na to zezwoli.

SEKCJA E

Zastrzeżenia i wyjątki

ARTYKUŁ 8.15

Zastrzeżenia i wyjątki

1. Artykuły 8.4–8.8 nie mają zastosowania do:

a) istniejącego środka niespełniającego wymogów, utrzymywanego przez Stronę na poziomie:

(i) Unii Europejskiej, jak określono w wykazie tej Strony do załącznika I;

(ii) rządu krajowego, zgodnie ze wskazaniem danej Strony w jej wykazie do załącznika I;

(iii) rządu na szczeblu prowincjonalnym, terytorialnym lub regionalnym, zgodnie ze wskazaniem danej Strony w jej wykazie do załącznika I; lub

(iv) władz lokalnych;

b) dalszego stosowania lub szybkiego przedłużenia środka niespełniającego wymogów, o którym mowa w lit. a); lub

c) zmiany środka niespełniającego wymogów, o którym mowa w lit. a), w zakresie, w jakim zmiana ta nie zmniejsza stopnia zgodności danego środka z postanowieniami art. 8.4–8.8 w stosunku do zgodności istniejącej bezpośrednio przed wprowadzeniem zmiany.

2. Artykuły 8.4–8.8 nie mają zastosowania do środka przyjętego lub utrzymywanego przez Stronę w odniesieniu do sektora, podsektora lub działania, jak określono w wykazie danej Strony do załącznika II.

3. Nie naruszając postanowień art. 8.10 i 8.12, Strona nie przyjmuje po dacie wejścia w życie niniejszej Umowy środka lub szeregu środków objętych wykazem danej Strony do załącznika II, które wymagałyby, w sposób bezpośredni lub pośredni, aby inwestor drugiej Strony ze względu na swoją przynależność państwową sprzedał lub zbył w inny sposób inwestycję istniejącą w chwili, gdy ten środek lub szereg środków wchodzą w życie.

4. W odniesieniu do praw własności intelektualnej Strona może odstąpić od stosowania przepisów art. 8.5 ust. 1 lit. f), art. 8.6 i 8.7, jeżeli jest to zgodne z postanowieniami Porozumienia TRIPS, w tym ze wszystkimi zmianami do Porozumienia TRIPS obowiązującymi wobec obu Stron, oraz ze zwolnieniami ze stosowania Porozumienia TRIPS przyjętymi na podstawie art. IX Porozumienia WTO.

5. Artykuły 8.4, 8.6, 8.7 i 8.8 nie mają zastosowania do:

a) zamówień Strony na towary lub usługi nabywane do celów publicznych, a nie w celu komercyjnej odsprzedaży lub w celu wykorzystania na potrzeby dostawy towaru lub świadczenia usługi do komercyjnej sprzedaży, niezależnie od tego, czy przedmiotowe zamówienie jest „zamówieniem objętym niniejszą Umową” w rozumieniu art. 19.2 (Zakres); lub

b) subsydiów lub wsparcia rządowego w zakresie handlu usługami udzielonych przez Stronę.

ARTYKUŁ 8.16

Odmowa przyznania korzyści

Strona może odmówić przyznania korzyści, o których mowa w niniejszym rozdziale, inwestorowi drugiej Strony będącemu przedsiębiorstwem tej Strony oraz na rzecz inwestycji tego inwestora, jeżeli:

a) przedsiębiorstwo należy do inwestora państwa trzeciego lub jest przez niego kontrolowane; oraz

b) Strona odmawiająca przyjmie lub utrzyma środek odnoszący się do wspomnianego państwa trzeciego, który:

(i) dotyczy utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa; oraz

(ii) zakazuje prowadzenia transakcji z tym przedsiębiorstwem lub doszłoby do jego naruszenia lub obejścia, gdyby korzyści, o których mowa w niniejszym rozdziale, zostały przyznane na rzecz tego przedsiębiorstwa lub jego inwestycji.

ARTYKUŁ 8.17

Wymogi formalne

Niezależnie od postanowień art. 8.6 i 8.7, Strona może wymagać od inwestora drugiej Strony lub w odniesieniu do jego inwestycji objętej niniejszą Umową, aby przekazano jej rutynowe informacje dotyczące tej inwestycji, wyłącznie do celów informacyjnych lub statystycznych, pod warunkiem że wnioski te są racjonalne i nie są nadmiernie uciążliwe. Strona chroni informacje poufne lub chronione przed jakimkolwiek ujawnieniem, które mogłoby zaszkodzić pozycji konkurencyjnej inwestora lub inwestycji objętej niniejszą Umową. Postanowienia niniejszego akapitu nie uniemożliwiają Stronie uzyskania lub ujawnienia informacji w inny sposób, w związku ze stosowaniem swoich przepisów w sposób równy i w dobrzej wierze.

SEKCJA F

Rozstrzyganie sporów inwestycyjnych między inwestorami a państwami

ARTYKUŁ 8.18

Zakres

1. Bez uszczerbku dla praw i obowiązków Stron wynikających z postanowień rozdziału dwudziestego dziewiątego (Rozstrzyganie sporów), inwestor Strony może skierować do Trybunału ustanowionego na mocy niniejszej sekcji skargę w sprawie naruszenia przez drugą Stronę obowiązku wynikającego z postanowień:

a) sekcji C w odniesieniu do rozwoju, prowadzenia, funkcjonowania swojej inwestycji objętej niniejszą Umową, a także zarządzania nią, utrzymywania jej, korzystania z niej oraz jej sprzedaży lub rozporządzania nią; lub

b) sekcji D,

w przypadku gdy inwestor twierdzi, że poniósł stratę lub szkodę w wyniku domniemanego naruszenia.

2. Skargi na podstawie ust. 1 lit. a) dotyczące rozwoju inwestycji objętej niniejszą Umową można składać jedynie w zakresie, w jakim dany środek dotyczy istniejącej działalności gospodarczej prowadzonej w ramach inwestycji objętej niniejszą Umową oraz gdy inwestor poniósł wskutek tego środka stratę lub szkodę w odniesieniu do inwestycji objętej niniejszą Umową.

3. Dla większej przejrzystości, inwestor nie może przedłożyć skargi na podstawie niniejszej sekcji, jeżeli inwestycji dokonano poprzez świadome wprowadzenie w błąd, zatajenie, korupcję lub działanie stanowiące nadużycie prawa procesowego.

4. Strona może złożyć skargę dotyczącą restrukturyzacji długu na podstawie niniejszej sekcji jedynie zgodnie z postanowieniami załącznika 8-B.

5. Trybunał ustanowiony na mocy niniejszej sekcji nie rozstrzyga skarg wykraczających poza zakres niniejszego artykułu.

ARTYKUŁ 8.19

Konsultacje

1. Spór należy rozstrzygnąć w miarę możliwości polubownie. Takie rozstrzygnięcie sporu może zostać uzgodnione na każdym etapie, w tym po złożeniu skargi na podstawie art. 8.23. Jeżeli strony sporu nie uzgodnią dłuższego terminu, konsultacje należy przeprowadzić w ciągu 60 dni od przedłożenia wniosku o konsultacje na podstawie ust. 4.

2. Jeżeli strony sporu nie uzgodnią inaczej, miejscem konsultacji jest:

a) Ottawa, jeżeli przedmiotem sporu są środki kanadyjskie;

b) Bruksela, jeżeli środki będące przedmiotem sporu obejmują środek Unii Europejskiej; lub

c) stolica państwa członkowskiego Unii Europejskiej, jeżeli środki będące przedmiotem sporu są wyłącznie środkami tego państwa członkowskiego.

3. Strony sporu mogą przeprowadzać konsultacje w drodze wideokonferencji lub, w stosownych przypadkach, za pomocą innych środków, np. w przypadku, gdy inwestor jest małym lub średnim przedsiębiorstwem.

4. Inwestor przedkłada drugiej Stronie wniosek o konsultacje, w którym wskazuje:

a) imię i nazwisko lub nazwę oraz adres inwestora oraz – w przypadku gdy wniosek jest przedkładany w imieniu lokalnego przedsiębiorstwa – nazwę i adres oraz miejsce uzyskania zdolności prawnej lokalnego przedsiębiorstwa;

b) w przypadku więcej niż jednego inwestora – imię i nazwisko lub nazwę oraz adres każdego inwestora, a także – w przypadku więcej niż jednego lokalnego przedsiębiorstwa – nazwę i adres oraz miejsce uzyskania zdolności prawnej każdego lokalnego przedsiębiorstwa;

c) postanowienia niniejszej Umowy, które stanowią rzekomo naruszenie;

d) podstawę prawną i merytoryczną skargi, w tym sporne środki; oraz

e) żądania ze skargi oraz szacowaną kwotę dochodzonego odszkodowania.

Wniosek o konsultacje zawiera dowód stwierdzający, że inwestor jest inwestorem drugiej Strony i że posiada lub kontroluje inwestycję oraz, w stosownych przypadkach, posiada lub kontroluje lokalne przedsiębiorstwo, w imieniu którego składa wniosek.

5. Określone w ust. 4 wymogi dotyczące wniosku o konsultacje należy spełnić w wystarczająco szczegółowy sposób, aby umożliwić pozwanemu skuteczny udział w konsultacjach oraz przygotowanie swojej obrony.

6. Wniosek o konsultacje należy złożyć w terminie:

a) trzech lat od dnia, w którym inwestor lub, w odpowiednim przypadku, lokalne przedsiębiorstwo po raz pierwszy dowiedzieli się lub powinni byli dowiedzieć się o domniemanym naruszeniu oraz o tym, że inwestor lub, w odpowiednim przypadku, lokalne przedsiębiorstwo ponieśli w związku z nim stratę lub szkodę; lub

b) dwóch lat od czasu, gdy inwestor lub, w odpowiednim przypadku, lokalne przedsiębiorstwo zrezygnują z dochodzenia roszczeń lub z prowadzenia postępowania przed trybunałem lub sądem na mocy prawa Strony, lub gdy takie postępowanie zakończyło się w inny sposób, ale w każdym przypadku nie później niż 10 lat od dnia, w którym inwestor lub, w odpowiednim przypadku, lokalne przedsiębiorstwo po raz pierwszy dowiedzieli się lub powinni się byli dowiedzieć o domniemanym naruszeniu oraz o tym, że inwestor poniósł w związku z nim stratę lub szkodę.

7. Wniosek o konsultacje dotyczący domniemanego naruszenia, którego dopuściła się Unia Europejska lub państwo członkowskie Unii Europejskiej, przesyła się do Unii Europejskiej.

8. W przypadku gdy inwestor nie przedłożył skargi na podstawie art. 8.23 w ciągu 18 miesięcy od przedłożenia wniosku o konsultacje, uznaje się, że inwestor wycofał swój wniosek o konsultacje oraz, w stosownych przypadkach, swój wniosek o ustalenie pozwanego, i nie może złożyć skargi na podstawie niniejszej sekcji w odniesieniu do tych samych środków. Okres ten można wydłużyć za porozumieniem stron sporu.

ARTYKUŁ 8.20

Mediacja

1. Strony sporu mogą w każdej chwili uzgodnić przystąpienie do mediacji.

2. Skorzystanie z mediacji pozostaje bez uszczerbku dla sytuacji prawnej lub praw każdej ze stron sporu wynikających z niniejszego rozdziału i podlega zasadom uzgodnionym przez strony sporu, w tym zasadom dotyczącym mediacji przyjętym przez Komitet ds. Usług i Inwestycji na podstawie art. 8.44 ust. 3 lit. c), o ile są one dostępne.

3. Mediatora powołuje się za porozumieniem stron sporu. Strony sporu mogą również zwrócić się do Sekretarza Generalnego ICSID o powołanie mediatora.

4. Strony sporu dokładają starań, by rozstrzygnąć spór w ciągu 60 dni od powołania mediatora.

5. W przypadku gdy strony sporu uzgodnią przystąpienie do mediacji, art. 8.19 ust. 6 i art. 8.19 ust. 8 nie mają zastosowania od dnia, w którym strony sporu uzgodniły przystąpienie do mediacji, do dnia, w którym jedna ze stron sporu zdecyduje się zakończyć mediację. Podjętą przez stronę sporu decyzję o zakończeniu mediacji przesyła się mediatorowi i drugiej stronie sporu w drodze pisma.

ARTYKUŁ 8.21

Ustalanie pozwanego w sporach z Unią Europejską lub jej państwami członkowskimi

1. Jeżeli sporu nie można rozstrzygnąć w terminie 90 dni od przedłożenia wniosku o konsultacje, wniosek dotyczy domniemanego naruszenia postanowień niniejszej Umowy przez Unię Europejską lub państwo członkowskie Unii Europejskiej, a inwestor zamierza złożyć skargę na podstawie art. 8.23, inwestor przekazuje Unii Europejskiej wniosek o ustalenie pozwanego.

2. We wniosku przekazanym na podstawie ust. 1 wskazuje się środki, w odniesieniu do których inwestor zamierza złożyć skargę.

3. Po ustaleniu pozwanego Unia Europejska informuje inwestora o tym, czy jest nim Unia Europejska, czy też państwo członkowskie Unii Europejskiej.

4. W przypadku gdy inwestor nie został poinformowany o ustaleniu pozwanego w terminie 50 dni od przekazania wniosku o takie ustalenie:

a) jeżeli środki wskazane we wniosku są wyłącznie środkami państwa członkowskiego Unii Europejskiej, pozwanym jest państwo członkowskie Unii Europejskiej;

b) jeżeli środki wskazane we wniosku obejmują środki Unii Europejskiej, pozwanym jest Unia Europejska.

5. Inwestor może przedłożyć skargę na podstawie art. 8.23 w oparciu o ustalenie dokonane na podstawie ust. 3, a jeżeli nie powiadomiono inwestora o żadnym takim ustaleniu, przy zastosowaniu ust. 4.

6. Jeżeli pozwanym jest Unia Europejska lub państwo członkowskie Unii Europejskiej, zgodnie z ust. 3 lub 4, Unia Europejska ani państwo członkowskie Unii Europejskiej nie może przedstawiać twierdzenia o niedopuszczalności skargi, braku właściwości Trybunału ani w inny sposób sprzeciwiać się skardze lub orzeczeniu w oparciu o argument, że pozwany nie został prawidłowo ustalony zgodnie z ust. 3 lub prawidłowo wskazany przy zastosowaniu ust. 4.

7. Wiążące dla Trybunału jest ustalenie dokonane na podstawie ust. 3, a jeżeli inwestor nie został powiadomiony o takim ustaleniu – wynik zastosowania postanowień ust. 4.

ARTYKUŁ 8.22

Wymogi proceduralne i inne wymogi dotyczące wnoszenia skargi do Trybunału

1. Inwestor może złożyć skargę na podstawie art. 8.23 tylko wtedy, gdy inwestor:

a) wraz z przedłożeniem skargi przekaże pozwanemu swoją zgodę na rozstrzygnięcie sporu przez Trybunał zgodnie z procedurami określonymi w niniejszej sekcji;

b) pozwoli, by upłynęło co najmniej 180 dni od złożenia wniosku o konsultacje i, w stosownych przypadkach, by upłynęło co najmniej 90 dni od złożenia wniosku o ustalenie pozwanego;

c) spełnił wymogi określone we wniosku o ustalenie pozwanego;

d) spełnił wymogi dotyczące wniosku o konsultacje;

e) w swojej skardze nie wskaże środka, który nie był wskazany w przedłożonym przez niego wniosku o konsultacje;

f) wycofa lub umorzy wszelkie postępowania aktualnie prowadzone przez trybunał lub sąd na mocy prawa krajowego lub międzynarodowego w odniesieniu do środka rzekomo stanowiącego naruszenie, o którym mowa w złożonej przez niego skardze; oraz

g) zrezygnuje z prawa do wniesienia skargi do trybunału lub sądu albo wszczęcia postępowania przed trybunałem lub sądem na mocy prawa krajowego lub międzynarodowego, w odniesieniu do środka rzekomo stanowiącego naruszenie, o którym mowa w złożonej przez niego skardze.

2. Jeżeli skarga złożona na podstawie art. 8.23 dotyczy straty lub szkody poniesionej przez lokalne przedsiębiorstwo należące do inwestora lub kontrolowane przez niego, w sposób bezpośredni lub pośredni, lub odnoszącej się do udziału w takim lokalnym przedsiębiorstwie, wymogi określone w ust. 1 lit. f) i g) mają zastosowanie zarówno do inwestora, jak i do lokalnego przedsiębiorstwa.

3. Wymogi określone w ust. 1 lit. f) i g) oraz w ust. 2 nie mają zastosowania wobec lokalnego przedsiębiorstwa, jeżeli pozwany lub państwo przyjmujące inwestora pozbawili inwestora kontroli nad lokalnym przedsiębiorstwem lub w inny sposób uniemożliwili lokalnemu przedsiębiorstwu spełnienie tych wymogów.

4. Na wniosek pozwanego Trybunał odmawia jurysdykcji, jeżeli inwestor lub, odpowiednio, lokalne przedsiębiorstwo nie spełnią któregokolwiek z wymogów określonych w ust. 1 i 2.

5. Rezygnacja z prawa przewidziana odpowiednio w ust. 1 lit. g) lub w ust. 2 przestaje obowiązywać:

a) jeżeli Trybunał odrzuci skargę w związku z niespełnieniem wymogów określonych w ust. 1 lub 2 lub na innej podstawie proceduralnej lub jurysdykcyjnej;

b) jeżeli Trybunał odrzuci skargę na podstawie art. 8.32 lub 8.33; lub

c) jeżeli inwestor wycofa swoją skargę zgodnie z obowiązującymi zasadami, o których mowa w art. 8.23 ust. 2, w ciągu 12 miesięcy od ustanowienia wydziału Trybunału.

ARTYKUŁ 8.23

Wniesienie skargi do Trybunału

1. Jeżeli spór nie został rozwiązany w drodze konsultacji, na podstawie niniejszej sekcji skargę może wnieść:

a) inwestor Strony w swoim własnym imieniu; lub

b) inwestor Strony w imieniu lokalnego przedsiębiorstwa, które posiada lub kontroluje w sposób bezpośredni lub pośredni.

2. Skargę można wnieść na podstawie następujących zasad:

a) konwencji ICSID i Regulaminu postępowania arbitrażowego;

b) zasad dotyczących dodatkowego mechanizmu zarządzania ICSID, jeżeli warunki dotyczące postępowań zgodnie z lit. a) nie mają zastosowania;

c) regulaminu arbitrażowego UNCITRAL; lub

d) jakichkolwiek innych zasad dotyczących porozumienia stron sporu.

3. W przypadku gdy inwestor zaproponuje zasady na podstawie ust. 2 lit. d), pozwany udziela odpowiedzi na wniosek inwestora w ciągu 20 dni od jego otrzymania. Jeżeli strony sporu nie osiągną porozumienia w sprawie takich zasad w terminie 30 dni od otrzymania wniosku, inwestor może złożyć skargę na podstawie zasad przewidzianych w ust. 2 lit. a), b) lub c).

4. Dla większej przejrzystości, skarga wniesiona na podstawie ust. 1 lit. b) musi spełniać wymogi określone w art. 25 ust. 1 konwencji ICSID.

5. Wnosząc skargę, inwestor może zaproponować, by rozpatrzył ją jeden członek Trybunału. Pozwany rozpatruje ten wniosek ze zrozumieniem dla stanowiska inwestora, w szczególności gdy inwestor jest małym lub średnim przedsiębiorstwem lub gdy rekompensata lub odszkodowanie wnioskowane w skardze są stosunkowo niskie.

6. Zasady mające zastosowanie na podstawie ust. 2 są zasadami obowiązującymi w dniu przedłożenia skargi lub skarg do Trybunału na podstawie niniejszej sekcji, z zastrzeżeniem szczegółowych zasad określonych w niniejszej sekcji oraz są uzupełniane zasadami przyjętymi na podstawie art. 8.44 ust. 3 lit. b).

7. Skargę kieruje się na drogę rozstrzygnięcia sporu na podstawie niniejszej sekcji, gdy:

a) Sekretarz Generalny ICSID otrzyma wniosek wystosowany na podstawie art. 36 ust. 1 konwencji ICSID;

b) Sekretariat ICSID otrzyma wniosek wystosowany na podstawie art. 2 załącznika C do zasad dotyczących dodatkowego mechanizmu zarządzania ICSID;

c) pozwany otrzyma zawiadomienie wystosowane na podstawie art. 3 regulaminu arbitrażowego UNCITRAL; lub

d) pozwany otrzyma wniosek lub zawiadomienie o wszczęciu postępowania zgodnie z zasadami uzgodnionymi na podstawie ust. 2 lit. d).

8. Każda ze Stron powiadamia drugą Stronę o miejscu dostarczenia przez inwestorów zawiadomień i innych dokumentów wystosowanych na podstawie niniejszej sekcji. Każda ze Stron zapewnia upublicznienie tych informacji.

ARTYKUŁ 8.24

Postępowania w ramach innej umowy międzynarodowej

W przypadku wniesienia skargi na podstawie niniejszej sekcji i innej umowy międzynarodowej oraz gdy:

a) istnieje możliwość pokrywania się odszkodowań; lub

b) skarga międzynarodowa mogłaby mieć istotny wpływ na rozstrzygnięcie skargi wniesionej na podstawie niniejszej sekcji,

Trybunał – najszybciej jak to możliwe po przesłuchaniu stron sporu – zawiesza prowadzone przez siebie postępowanie lub w inny sposób zapewnia uwzględnienie postępowania wniesionego na podstawie innej umowy międzynarodowej w swojej decyzji, postanowieniu lub orzeczeniu.

ARTYKUŁ 8.25

Zgoda na rozstrzygnięcie sporu przez Trybunał

1. Pozwany wyraża zgodę na rozstrzygnięcie sporu przez Trybunał zgodnie z procedurami określonymi w niniejszej sekcji.

2. Zgoda, o której mowa w ust. 1, oraz wniesienie skargi do Trybunału na podstawie niniejszej sekcji spełniają wymogi:

a) art. 25 konwencji ICSID i rozdziału II Załącznika C do zasad dotyczących dodatkowego mechanizmu zarządzania ICSID w zakresie pisemnej zgody stron sporu; oraz

b) artykułu II konwencji nowojorskiej w zakresie pisemnego porozumienia.

ARTYKUŁ 8.26

Finansowanie przez osoby trzecie

1. W przypadku finansowania przez osoby trzecie strona sporu, która otrzymuje finansowanie, przekazuje drugiej stronie sporu i Trybunałowi nazwę lub imię i nazwisko oraz adres osoby trzeciej udzielającej finansowania.

2. Informacje te należy przekazać w chwili złożenia skargi lub – gdy umowę finansowania zawarto albo darowiznę lub dotację przekazano po złożeniu skargi – bezzwłocznie po zawarciu umowy finansowania lub przekazaniu darowizny lub dotacji.

ARTYKUŁ 8.27

Skład Trybunału

1. Trybunał ustanowiony na mocy niniejszej sekcji rozpatruje skargi złożone na podstawie art. 8.23.

2. Po wejściu w życie niniejszej Umowy Wspólny Komitet CETA powołuje piętnastu członków Trybunału. Pięciu członków Trybunału jest obywatelami państwa członkowskiego Unii Europejskiej, pięciu – obywatelami Kanady[11] i pięciu – obywatelami państw trzecich.

[11] Każda ze Stron może zamiast tego zaproponować powołanie maksymalnie pięciu członków Trybunału, którzy mogą mieć dowolną narodowość. Takich członków Trybunału uznaje się wówczas za obywateli Strony, która zaproponowała ich powołanie do celów niniejszego artykułu.

3. Wspólny Komitet CETA może zadecydować o zwiększeniu lub zmniejszeniu liczby członków Trybunału o liczbę będącą wielokrotnością liczby trzy. Powołanie dodatkowych członków odbywa się na takich samych zasadach, jak określono w ust. 2.

4. Członkowie Trybunału posiadają kwalifikacje wymagane w swoich państwach do powołania na stanowisko sędziego lub są prawnikami o uznanej reputacji. Wykazują się wiedzą fachową w zakresie prawa międzynarodowego publicznego. Zaleca się, by członkowie Trybunału posiadali wiedzę fachową, w szczególności z zakresu międzynarodowego prawa inwestycji, międzynarodowego prawa handlowego oraz rozstrzygania sporów związanych z międzynarodowymi umowami inwestycyjnymi lub handlowymi.

5. Członkowie Trybunału wyznaczeni na podstawie niniejszej sekcji są powoływani na pięcioletnią kadencję, odnawialną jednokrotnie. Kadencje siedmiu spośród 15 osób powołanych niezwłocznie po wejściu w życie niniejszej Umowy, które to siedem osób wskazuje się w drodze losowania, wydłuża się jednak do sześciu lat. Wakaty obsadza się w miarę ich powstawania. Osoba powołana, aby zastąpić członka Trybunału, którego kadencja nie dobiegła jeszcze końca, sprawuje urząd przez pozostały okres kadencji swojego poprzednika. Co do zasady, członek Trybunału, który w chwili upływu swojej kadencji pełni służbę w wydziale Trybunału, może kontynuować pełnienie służby sędziowskiej w tym wydziale do czasu wydania ostatecznego orzeczenia.

6. Trybunał rozpatruje sprawy w wydziałach składających się z trzech członków Trybunału, z których jeden jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej, jeden – obywatelem Kanady i jeden – obywatelem państwa trzeciego. Wydziałowi przewodniczy członek Trybunału będący obywatelem państwa trzeciego.

7. W terminie 90 dni od złożenia skargi na podstawie art. 8.23 przewodniczący Trybunału powołuje członków Trybunału, którzy zasiądą w wydziale Trybunału rozpatrującym sprawę w systemie rotacyjnym, zapewniając, by skład wydziałów był losowy i nieprzewidywalny, dając jednocześnie wszystkim członkom Trybunału równą szansę pełnienia służby.

8. Przewodniczący i wiceprzewodniczący Trybunału odpowiadają za kwestie organizacyjne; są oni wybierani na dwuletnią kadencję drogą losowania spośród członków Trybunału będących obywatelami państw trzecich. Pełnią oni służbę w systemie rotacyjnym, ustalonym w drodze losowania, które przeprowadza przewodniczący Wspólnego Komitetu CETA. W przypadku gdy przewodniczącego nie może sprawować swojej funkcji, zastępuje go wiceprzewodniczący.

9. Niezależnie od postanowień ust. 6, strony sporu mogą uzgodnić, że sprawa powinna być rozpatrywana przez jednego członka Trybunału, który zostanie wybrany losowo spośród obywateli państw trzecich. Wniosek skarżącego o rozpatrzenie sprawy przez jednego członka Trybunału jest rozpatrywany przez pozwanego ze zrozumieniem dla stanowiska skarżącego, w szczególności gdy skarżący jest małym lub średnim przedsiębiorstwem lub gdy rekompensata lub odszkodowanie wnioskowane w skardze są stosunkowo niskie. Wniosek taki składa się przed ustanowieniem wydziału Trybunału.

10. Trybunał może opracować własne procedury robocze.

11. Członkowie Trybunału zapewniają swoją dostępność i zdolność do pełnienia funkcji określonych w niniejszej sekcji.

12. W celu zapewnienia dostępności członków Trybunału wypłaca się im miesięczne wynagrodzenie za gotowość do służby, którego wysokość określa Wspólny Komitet CETA.

13. Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 12, jest wypłacane w równych częściach przez obie Strony na rachunek zarządzany przez Sekretariat ICSID. W przypadku niedokonania przez jedną ze Stron wypłaty wynagrodzenia za gotowość do służby, druga Strona może postanowić wnieść tę płatność. Wszelkie takie zaległe płatności Strony pozostają należne, z naliczeniem odpowiednich odsetek.

14. O ile Wspólny Komitet CETA nie przyjmie decyzji na podstawie art. 15, kwotę wynagrodzeń i wydatków członków Trybunału wchodzących w skład wydziału ustanowionego w celu rozpatrzenia skargi, innych niż wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 12, określa się na podstawie postanowienia 14 ust. 1 rozporządzeń administracyjnych i finansowych konwencji ICSID obowiązujących w dniu złożenia skargi, i kwota ta jest dzielona przez Trybunał pomiędzy strony sporu zgodnie z postanowieniami art. 8.39 ust. 5.

15. Wspólny Komitet CETA może wydać decyzję o przekształceniu wynagrodzenia za gotowość do służby oraz innych wynagrodzeń i wydatków w stałe wynagrodzenie i określić stosowne zasady i warunki.

16. Sekretariat ICSID pełni funkcję sekretariatu Trybunału i zapewnia mu odpowiednie wsparcie.

17. Jeżeli Wspólny Komitet CETA nie powołał członków Trybunału zgodnie z ust. 2 w terminie 90 dni od daty skierowania skargi na drogę rozstrzygnięcia sporu, Sekretarz Generalny ICSID, na wniosek którejkolwiek ze stron sporu, powołuje wydział składający się z trzech członków Trybunału, chyba że strony sporu uzgodniły, że sprawę ma rozpatrzeć jeden członek Trybunału. Sekretarz Generalny ICSID dokonuje powołania, wybierając członków losowo spośród istniejących kandydatur. Sekretarz Generalny ICSID nie może powołać do pełnienia roli przewodniczącego obywatela Kanady ani państwa członkowskiego Unii Europejskiej, chyba że strony sporu uzgodnią inaczej.

ARTYKUŁ 8.28

Trybunał apelacyjny

1. Niniejszym ustanawia się Trybunał Apelacyjny w celu kontroli orzeczeń wydanych na podstawie niniejszej sekcji.

2. Trybunał Apelacyjny może podtrzymać, zmienić lub uchylić orzeczenie Trybunału ze względu na:

a) błędy w stosowaniu lub interpretacji prawa mającego zastosowanie;

b) oczywiste błędy w ocenie faktów, w tym w ocenie odpowiedniego prawa krajowego;

c) podstawy określone w art. 52 ust. 1 lit. a)–e) konwencji ICSID, w takim zakresie, w jakim nie są one objęte lit. a) i b).

3. Członkowie Trybunału Apelacyjnego są powoływani decyzją Wspólnego Komitetu CETA równocześnie z podjęciem decyzji, o której mowa w ust. 7.

4. Członkowie Trybunału Apelacyjnego spełniają wymogi określone w art. 8.27 ust. 4 i stosują się do postanowień art. 8.30.

5. Wydział Trybunału Apelacyjnego ustanowiony w celu rozpatrzenia odwołania składa się z trzech losowo wybranych członków Trybunału Apelacyjnego.

6. Do postępowań toczących się przed Trybunałem Apelacyjnym zastosowanie mają art. 8.36 i 8.38.

7. Wspólny Komitet CETA niezwłocznie przyjmuje decyzję, w której reguluje następujące sprawy administracyjne i organizacyjne dotyczące funkcjonowania Trybunału Apelacyjnego:

a) wsparcie administracyjne;

b) procedury dotyczące wszczęcia i prowadzenia postępowania odwoławczego oraz, w stosownych przypadkach, procedury dotyczące odesłania sprawy do Trybunału do ponownego rozpatrzenia w celu zmiany orzeczenia;

c) procedury dotyczące obsadzania wakatów w Trybunale Apelacyjnym oraz w wydziale Trybunału Apelacyjnego ustanowionym na potrzeby rozpatrzenia sprawy;

d) wynagrodzenia członków Trybunału Apelacyjnego;

e) przepisy dotyczące kosztów postępowań odwoławczych;

f) liczba członków Trybunału Apelacyjnego; oraz

g) jakiekolwiek inne kwestie uznane za niezbędne do skutecznego działania Trybunału Apelacyjnego.

8. Komitet ds. Usług i Inwestycji dokonuje okresowego przeglądu działania Trybunału Apelacyjnego i może przedkładać zalecenia Wspólnemu Komitetowi CETA. W razie potrzeby Wspólny Komitet CETA może zmienić decyzję, o której mowa w ust. 7.

9. Po przyjęciu decyzji, o której mowa w ust. 7:

a) strona sporu może wnieść do Trybunału Apelacyjnego odwołanie od orzeczenia wydanego na podstawie niniejszej sekcji w terminie 90 dni od wydania orzeczenia;

b) strona sporu nie występuje o skontrolowanie, uchylenie, unieważnienie lub zmianę orzeczenia wydanego na podstawie niniejszej sekcji ani nie wszczyna innej podobnej procedury w odniesieniu do orzeczenia wydanego na podstawie niniejszej sekcji;

c) orzeczenia wydanego na podstawie art. 8.39 nie uznaje się za ostateczne i nie można wystąpić z wnioskiem o wykonanie orzeczenia do czasu, aż:

(i) upłynęło 90 dni od wydania orzeczenia przez Trybunał, w którym to okresie nie wniesiono odwołania;

(ii) wniesione odwołanie zostało odrzucone lub wycofane; albo

(iii) upłynęło 90 dni od wydania orzeczenia przez Trybunał Apelacyjny, w którym to okresie Trybunał Apelacyjny nie odesłał sprawy do ponownego rozpatrzenia przez Trybunał;

d) ostateczne orzeczenie wydane przez Trybunał Apelacyjny uznaje się za ostateczne orzeczenie do celów art. 8.41; oraz

e) art. 8.41 ust. 3 nie ma zastosowania.

ARTYKUŁ 8.29

Ustanowienie wielostronnego trybunału inwestycyjnego i mechanizmu odwoławczego

Strony dążą wraz z innymi partnerami handlowymi do ustanowienia wielostronnego trybunału inwestycyjnego i mechanizmu odwoławczego na potrzeby rozstrzygania sporów inwestycyjnych. Po ustanowieniu takiego wielostronnego mechanizmu Wspólny Komitet CETA przyjmuje decyzję stanowiącą, że spory inwestycyjne objęte niniejszą sekcją będą rozstrzygane w ramach mechanizmu wielostronnego i dokonuje odpowiednich ustaleń przejściowych.

ARTYKUŁ 8.30

Etyka

1. Członkowie Trybunału są niezależni. Nie są powiązani z żadnym rządem[12]. Nie przyjmują instrukcji od żadnej organizacji ani żadnego rządu w kwestiach związanych z danym sporem. Nie mogą uczestniczyć w rozstrzyganiu sporów, jeśli prowadziłoby to do wystąpienia bezpośredniego lub pośredniego konfliktu interesów. Postępują zgodnie z Wytycznymi Międzynarodowego Stowarzyszenia Prawników (IBA) dotyczącymi konfliktu interesów w arbitrażu międzynarodowym lub wszelkimi uzupełniającymi zasadami przyjętymi zgodnie z art. 8.44 ust. 2. Ponadto, po powołaniu wstrzymują się od działania w charakterze doradcy czy też wyznaczonego przez stronę eksperta lub świadka w jakimkolwiek toczącym się lub nowym sporze inwestycyjnym związanym z niniejszą Umową lub inną umową międzynarodową.

2. Jeżeli strona sporu uważa, że członek Trybunału znajduje się w konflikcie interesów, może wezwać prezesa Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości do wydania decyzji w sprawie sprzeciwu wobec powołania tego członka. Zawiadomienie o sprzeciwie przesyła się do prezesa Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w terminie 15 dni od daty powiadomienia strony sporu o składzie wydziału Trybunału lub w terminie 15 dni od daty dowiedzenia się przez stronę sporu o faktach świadczących o konflikcie interesów, jeżeli fakty te nie mogły jej być znane w chwili ustalania składu wydziału. Zawiadomienie o sprzeciwie zawiera uzasadnienie sprzeciwu.

[12] Dla większej przejrzystości, sam fakt otrzymywania przez osobę wynagrodzenia wypłacanego przez rząd nie sprawia, że dana osoba nie spełnia wymaganych warunków.

3. Jeżeli w ciągu 15 dni od dnia zawiadomienia o sprzeciwie członek Trybunału, którego sprzeciw dotyczy, podjął decyzję o nieskładaniu rezygnacji ze służby w wydziale, prezes Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości może, po otrzymaniu oświadczeń od stron sporu i po umożliwieniu członkowi Trybunału przedłożenia uwag, wydaje decyzję w sprawie sprzeciwu. Prezes Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości dokłada starań, aby wydać decyzję i powiadomić o niej strony sporu i pozostałych członków wydziału w terminie 45 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o sprzeciwie. Wakat powstały w wyniku odsunięcia członka Trybunału od pełnienia funkcji lub jego rezygnacji jest obsadzany niezwłocznie.

4. Po wydaniu uzasadnionego zalecenia przez przewodniczącego Trybunału lub w ramach ich wspólnej inicjatywy Strony mogą, w drodze decyzji Wspólnego Komitetu CETA, wyłączyć członka z Trybunału, gdy jego zachowanie jest niezgodne z zobowiązaniami określonymi w ust. 1 i nie do pogodzenia z dalszym członkostwem tej osoby w Trybunale.

ARTYKUŁ 8.31

Obowiązujące prawo i interpretacja

1. Wydając decyzję, Trybunał ustanowiony na podstawie niniejszej sekcji stosuje niniejszą Umowę zgodnie z wykładnią Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów oraz innymi przepisami i zasadami prawa międzynarodowego obowiązującego Strony.

2. Trybunał nie jest właściwy do określania zgodności z prawem środka, który stanowi rzekomo naruszenie postanowień niniejszej Umowy, na podstawie prawa krajowego Strony. Dla większej przejrzystości, przy określaniu zgodności środka z postanowieniami niniejszej Umowy Trybunał może rozważać, w stosownych przypadkach, prawo krajowe Strony jako element stanu faktycznego. Trybunał kieruje się przy tym aktualną wykładnią prawa krajowego dokonaną przez sądy lub organy tej Strony, a interpretacja prawa krajowego przez Trybunał nie jest wiążąca dla sądów lub organów tej Strony.

3. W przypadku pojawienia się poważnych wątpliwości dotyczących wykładni, która może mieć wpływ na inwestycję, Komitet ds. Usług i Inwestycji może zalecić, zgodnie z art. 8.44 ust. 3 lit. a), by Wspólny Komitet CETA przyjął wykładnię niniejszej Umowy. Wykładnia przyjęta przez Wspólny Komitet CETA jest wiążąca dla Trybunału ustanowionego na podstawie niniejszej sekcji. Wspólny Komitet CETA może zdecydować, że wykładnia ma moc wiążącą od określonej daty.

ARTYKUŁ 8.32

Skargi oczywiście bezzasadne z prawnego punktu widzenia

1. Pozwany może, nie później niż 30 dni po ustanowieniu wydziału Trybunału, a w każdym przypadku przed jego pierwszym posiedzeniem, wnieść sprzeciw wobec skargi z powodu jej oczywistej bezzasadności z prawnego punktu widzenia.

2. Wniesienie sprzeciwu na podstawie ust. 1 jest niemożliwe, jeżeli pozwany wniósł sprzeciw na podstawie art. 8.33.

3. Pozwany jak najdokładniej wskazuje podstawę sprzeciwu.

4. Po otrzymaniu sprzeciwu na podstawie niniejszego artykułu Trybunał zawiesza postępowanie dotyczące meritum sprawy i ustala harmonogram rozpatrzenia tego sprzeciwu, który jest zgodny z harmonogramem Trybunału dotyczącym rozpatrywania wszelkich innych kwestii wstępnych.

5. Po umożliwieniu stronom sporu przedstawienia swoich uwag Trybunał wydaje, na swoim pierwszym posiedzeniu lub wkrótce potem, decyzję lub orzeczenie z uzasadnieniem. Wydając decyzję lub orzeczenie, Trybunał uznaje domniemane fakty za prawdziwe.

6. Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla kompetencji Trybunału do rozpatrywania innych sprzeciwów jako kwestii wstępnej lub dla prawa pozwanego do wniesienia sprzeciwu wobec skargi z powodu jej oczywistej bezzasadności w trakcie postępowania.

ARTYKUŁ 8.33

Skargi pozbawione podstawy prawnej

1. Bez uszczerbku dla kompetencji Trybunału do rozpatrywania innych sprzeciwów jako kwestii wstępnej lub dla prawa pozwanego do wniesienia takich sprzeciwów we właściwym czasie, Trybunał rozpatruje i rozstrzyga jako kwestię wstępną sprzeciw wniesiony przez pozwanego, zgodnie z którym skarga złożona na podstawie art. 8.23 lub jakakolwiek jej część, nie jest w świetle prawa skargą, w przypadku której możliwe jest wydanie orzeczenia na korzyść skarżącego na podstawie postanowień niniejszej sekcji, nawet gdyby domniemane okoliczności faktyczne zostały uznane za prawdziwe.

2. Sprzeciw na podstawie ust. 1 jest wnoszony do Trybunału nie później niż w dniu wyznaczonym przez Trybunał na przedłożenie odpowiedzi pozwanego na zarzuty.

3. W przypadku wniesienia sprzeciwu na podstawie art. 8.32 Trybunał może, uwzględniając okoliczności tego sprzeciwu, odmówić rozpatrzenia sprzeciwu wniesionego na podstawie ust. 1 zgodnie z procedurami ustanowionymi w tym artykule.

4. Po otrzymaniu sprzeciwu na podstawie ust. 1 i, w stosowanych przypadkach, po wydaniu decyzji na podstawie ust. 3 Trybunał zawiesza postępowanie dotyczące meritum sprawy, ustala harmonogram rozpatrzenia tego sprzeciwu, który jest zgodny z innymi ustanowionymi przez niego harmonogramami dotyczącymi rozpatrywania wszelkich innych kwestii wstępnych, oraz wydaje decyzję lub orzeczenie w sprawie sprzeciwu, z uzasadnieniem.

ARTYKUŁ 8.34

Tymczasowe środki ochrony

Trybunał może nakazać zastosowanie tymczasowego środka ochrony w celu zabezpieczenia praw strony sporu lub zapewnienia pełnej skuteczności właściwości Trybunału do rozstrzygania sporów, w tym zastosowanie nakazu zabezpieczenia dowodów posiadanych lub kontrolowanych przez stronę sporu lub też w celu ochrony właściwości Trybunału. Trybunał nie nakazuje zajęcia ani nie zakazuje stosowania środka rzekomo stanowiącego naruszenie, o którym mowa w art. 8.23. Do celów niniejszego artykułu nakaz lub zakaz obejmują zalecenie.

ARTYKUŁ 8.35

Umorzenie postępowania

Jeżeli po wniesieniu skargi na podstawie niniejszej sekcji inwestor nie podejmie żadnych działań w ramach postępowania w ciągu kolejnych 180 dni lub w takim okresie, jaki uzgodnią strony sporu, uznaje się, że inwestor wycofał swoją skargę i zaprzestał postępowania. Na wniosek pozwanego i po zawiadomieniu stron sporu Trybunał wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania. Po wydaniu takiego postanowienia wygasa kompetencja Trybunału do rozstrzygnięcia sporu.

ARTYKUŁ 8.36

Przejrzystość postępowań

1. W odniesieniu do postępowania prowadzonego na podstawie niniejszej sekcji zastosowanie mają zasady przejrzystości UNCITRAL, z uwzględnieniem zmian wprowadzonych niniejszym rozdziałem.

2. Wykaz dokumentów, które należy udostępnić do publicznej wiadomości zgodnie z art. 3 ust. 1 zasad przejrzystości UNCITRAL, obejmuje: wniosek o konsultacje, wniosek o ustalenie pozwanego, zawiadomienie o ustaleniu pozwanego, porozumienie w sprawie przystąpienia do mediacji, zawiadomienie o zamiarze wniesienia sprzeciwu wobec powołania członka Trybunału, decyzję w sprawie wniesienia sprzeciwu wobec powołania członka Trybunału oraz wniosek o połączenie skarg.

3. Wykaz dokumentów, które należy udostępnić do publicznej wiadomości zgodnie z art. 3 ust. 2 zasad przejrzystości UNCITRAL, obejmuje dowody rzeczowe.

4. Niezależnie od postanowień art. 2 zasad przejrzystości UNCITRAL, przed utworzeniem Trybunału Kanada lub Unia Europejska, w zależności od przypadku, upublicznia w odpowiednim terminie właściwe dokumenty, zgodnie z ust. 2, z zastrzeżeniem ich zredagowania w celu usunięcia informacji poufnych lub chronionych. Takie dokumenty można udostępnić do publicznej wiadomości, przekazując je do repozytorium.

5. Rozprawy są jawne. Trybunał określa, w porozumieniu ze stronami sporu, odpowiednie ustalenia logistyczne służące zapewnieniu jawności takich rozpraw. Jeżeli Trybunał stwierdzi, że istnieje potrzeba ochrony informacji poufnych lub chronionych, dokonuje odpowiednich ustaleń w celu rozpoznawania kwestii wymagających takiej ochrony na posiedzeniu niejawnym.

6. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie wymaga od pozwanego niepodawania do publicznej wiadomości informacji, które ma on obowiązek ujawnić na mocy obowiązujących go przepisów. Przy stosowaniu tych przepisów pozwany powinien zwracać szczególną uwagę na ochronę przed ujawnieniem informacji, które wskazano jako informacje poufne lub chronione.

ARTYKUŁ 8.37

Wymiana informacji

1. Strona sporu może ujawnić innym osobom związanym z postępowaniem, w tym świadkom i biegłym, te dokumenty w wersji niezredagowanej (z których nie usunięto informacji poufnych lub chronionych), które uzna za konieczne w toku postępowania prowadzonego na podstawie niniejszej sekcji. Strona sporu zapewnia jednak, by wspomniane osoby chroniły informacje poufne lub chronione zawarte w tych dokumentach.

2. Niniejsza Umowa nie uniemożliwia pozwanemu ujawnienia urzędnikom odpowiednio Unii Europejskiej, państw członkowskich Unii Europejskiej i rządów na szczeblu niższym niż krajowy tych dokumentów w wersji niezredagowanej, które uzna za konieczne w toku postępowania prowadzonego na podstawie niniejszej sekcji. Pozwany zapewnia jednak, by wspomniani urzędnicy chronili poufne lub chronione informacje zawarte w tych dokumentach.

ARTYKUŁ 8.38

Strona niebędąca stroną sporu

1. W ciągu 30 dni od otrzymania informacji poufnych lub chronionych bądź natychmiast po rozstrzygnięciu sporu dotyczącego informacji poufnych lub chronionych pozwany przekazuje Stronie niebędącej stroną sporu:

a) wniosek o konsultacje, wniosek o ustalenie pozwanego, zawiadomienie o ustaleniu pozwanego, skargę złożoną na podstawie art. 8.23, wniosek o połączenie skarg oraz wszelkie inne dokumenty dołączone do tych dokumentów;

b) na wniosek:

(i) pisma procesowe, oświadczenia, streszczenia sprawy, wnioski i inne dokumenty przedłożone Trybunałowi przez stronę sporu;

(ii) pisma przedłożone Trybunałowi zgodnie z art. 4 zasad przejrzystości UNCITRAL;

(iii) protokoły z rozpraw Trybunału, jeżeli są dostępne; oraz

(iv) postanowienia, orzeczenia i decyzje Trybunału; oraz

c) na wniosek i koszt Strony niebędącej stroną sporu – wszystkie lub niektóre dowody przekazane do Trybunału, chyba że wnioskowany dowód jest publicznie dostępny.

2. Trybunał przyjmuje pisemne lub ustne stanowiska w sprawie interpretacji niniejszej Umowy od Strony niebędącej stroną sporu lub, po konsultacji ze stronami sporu, może wezwać taką Stronę do ich złożenia. Strona niebędąca stroną sporu może uczestniczyć w rozprawie przeprowadzanej na podstawie niniejszej sekcji.

3. Trybunał nie wyciąga żadnych wniosków z faktu nieprzedłożenia stanowiska, o którym mowa w ust. 2.

4. Trybunał zapewnia stronom sporu odpowiednią możliwość przedstawienia swoich uwag w odniesieniu do stanowiska przekazanego przez Stronę niniejszej Umowy niebędącą stroną sporu.

ARTYKUŁ 8.39

Ostateczne orzeczenie

1. Jeżeli Trybunał wyda ostateczne orzeczenie przeciwko pozwanemu, Trybunał może zasądzić, osobno lub łącznie, jedynie:

a) odszkodowanie pieniężne i należne odsetki;

b) zwrot mienia, w którym to przypadku orzeczenie przewiduje, że w miejsce zwrotu mienia pozwany może wypłacić odszkodowanie pieniężne stanowiące godziwą wartość rynkową mienia według stanu bezpośrednio przed ogłoszeniem wywłaszczenia lub jego zapowiedzią, w zależności od tego, co nastąpiło wcześniej, i wszelkich należnych odsetek, określonych zgodnie z art. 8.12.

2. Z zastrzeżeniem ust. 1 i 5, jeżeli skargę złożono na podstawie art. 8.23 ust. 1 lit. b):

a) w orzeczeniu stwierdzającym przyznanie odszkodowania pieniężnego i wszelkich mających zastosowanie odsetek nakazuje się, aby sumy pieniężne wypłacono na rzecz lokalnego przedsiębiorstwa;

b) w orzeczeniu stwierdzającym zwrot mienia nakazuje się, aby mienie zwrócono lokalnemu przedsiębiorstwu;

c) w orzeczeniu, w którym zasądza się koszty na rzecz inwestora, nakazuje się, aby wypłacono je inwestorowi; oraz

d) w orzeczeniu stwierdza się, że zostało ono wydane bez uszczerbku dla prawa do odszkodowania pieniężnego lub mienia zasądzonych na podstawie prawa Strony, które może przysługiwać osobie innej niż osoba, która zrezygnowała z prawa do wniesienia skargi na podstawie art. 8.22.

3. Odszkodowanie pieniężne nie może przewyższać straty poniesionej przez inwestora lub, odpowiednio, lokalne przedsiębiorstwo, pomniejszonej o wszelkie odszkodowania lub rekompensaty, które zostały już wcześniej wypłacone. W celu obliczenia odszkodowania pieniężnego Trybunał powinien również pomniejszyć wysokość odszkodowania, by uwzględnić zwrot mienia albo uchylenie lub zmianę danego środka.

4. Trybunał nie orzeka odszkodowań karnych.

5. Trybunał nakazuje, by koszty postępowania ponosiła strona sporu przegrywająca sprawę. W wyjątkowych przypadkach Trybunał może podzielić koszty między strony sporu, jeżeli ustali, że taki podział jest właściwy ze względu na okoliczności sporu. Inne uzasadnione koszty, w tym koszty reprezentacji i pomocy prawnej, są ponoszone przez przegrywającą stronę sporu, chyba że Trybunał ustali, że taki podział kosztów jest nieuzasadniony ze względu na okoliczności sporu. Jeżeli na korzyść strony sporu rozstrzygnięto tylko pewne części skargi, koszty są korygowane proporcjonalnie do liczby lub zakresu części skarg, które rozstrzygnięto na jej korzyść.

6. Wspólny Komitet CETA rozważa wprowadzenie dodatkowych zasad w celu zmniejszenia obciążenia finansowego skarżących będących osobami fizycznymi albo małymi lub średnimi przedsiębiorstwami. Takie dodatkowe zasady mogą uwzględniać w szczególności zasoby finansowe takich skarżących oraz wysokość wnioskowanego odszkodowania.

7. Trybunał i strony sporu podejmują wszelkie starania w celu zapewnienia, by proces rozstrzygania sporów przebiegał zgodnie z harmonogramem. Trybunał wydaje ostateczne orzeczenie w terminie 24 miesięcy od dnia wniesienia skargi na podstawie art. 8.23. Jeżeli Trybunał potrzebuje dodatkowego czasu na wydanie ostatecznego orzeczenia, przedstawia stronom sporu powody opóźnienia.

ARTYKUŁ 8.40

Odszkodowanie lub inna rekompensata

Pozwany nie wnosi, a Trybunał nie dopuszcza odpowiedzi na skargę, powództwa wzajemnego, tytułu do przeprowadzenia kompensat, ani innego podobnego twierdzenia, według którego inwestor lub, w stosownych przypadkach, lokalne przedsiębiorstwo otrzymali lub otrzymają odszkodowanie lub inną rekompensatę na podstawie umowy ubezpieczeniowej lub gwarancyjnej w odniesieniu do całości lub części odszkodowania dochodzonego w ramach sporu wszczętego na podstawie niniejszej sekcji.

ARTYKUŁ 8.41

Wykonanie orzeczenia

1. Orzeczenie wydane zgodnie z niniejszą sekcją jest wiążące dla stron sporu i w odniesieniu do danej konkretnej sprawy.

2. Z zastrzeżeniem ust. 3, strona sporu niezwłocznie uznaje wydane orzeczenie i stosuje się do niego.

3. Strona sporu nie dąży do wykonania ostatecznego orzeczenia do czasu, aż:

a) w przypadku wydania ostatecznego orzeczenia na podstawie konwencji ICSID:

(i) upłynęło 120 dni od dnia wydania orzeczenia, w którym to okresie żadna ze stron sporu nie wystąpiła o zmianę lub unieważnienie orzeczenia; lub

(ii) zawieszono wykonanie orzeczenia lub zakończono postępowanie dotyczące jego kontroli lub unieważnienia;

b) w przypadku wydania ostatecznego orzeczenia na mocy zasad dotyczących dodatkowego mechanizmu zarządzania ICSID, regulaminu arbitrażowego UNCITRAL lub jakichkolwiek innych zasad mających zastosowanie zgodnie z art. 8. 23 ust. 2 lit. d):

(i) upłynęło 90 dni od dnia wydania orzeczenia, w którym to okresie żadna ze stron sporu nie wszczęła postępowania w celu poddania orzeczenia kontroli albo jego uchylenia lub unieważnienia; lub

(ii) zawieszono wykonanie orzeczenia, a sąd odrzucił lub przyjął wniosek o poddanie orzeczenia kontroli albo jego uchylenie lub unieważnienie i nie wniesiono kolejnego odwołania.

4. Wykonanie orzeczenia podlega przepisom dotyczącym wykonania wyroków lub orzeczeń, które obowiązują w chwili wystąpienia o wykonanie orzeczenia.

5. Ostateczne orzeczenie wydane na podstawie niniejszej sekcji jest orzeczeniem arbitrażowym, które uznaje się za odnoszące się do skarg wynikających ze stosunku handlowego lub transakcji handlowej do celów art. I konwencji nowojorskiej.

6. Dla większej przejrzystości, jeżeli skargę przedłożono na podstawie art. 8.23 ust. 2 lit. a), ostateczne orzeczenie wydane na podstawie niniejszej sekcji kwalifikuje się jako orzeczenie na podstawie sekcji 6 konwencji ICSID.

ARTYKUŁ 8.42

Rola Stron

1. Strona nie wnosi skargi międzynarodowej w odniesieniu do skargi wniesionej na podstawie art. 8.23, chyba że druga Strona nie zastosowała się do orzeczenia wydanego w tym sporze.

2. Postanowienia ust. 1 nie wykluczają możliwości rozstrzygania sporów na podstawie rozdziału dwudziestego dziewiątego (Rozstrzyganie sporów) w odniesieniu do środka o ogólnym zastosowaniu, nawet jeżeli taki środek rzekomo naruszył postanowienia niniejszej Umowy w zakresie konkretnej inwestycji, w stosunku do której przedłożono skargę na podstawie art. 8.23, oraz nie naruszają postanowień art. 8.38.

3. Postanowienia ust. 1 nie wykluczają przeprowadzania nieoficjalnej wymiany informacji wyłącznie do celów ułatwienia rozstrzygnięcia sporu.

ARTYKUŁ 8.43

Połączenie skarg

1. W przypadku gdy co najmniej dwie skargi wniesione odrębnie na podstawie art. 8.23 dotyczą tej samej kwestii prawnej lub faktycznej oraz wynikają z takich samych wydarzeń lub okoliczności, jedna ze stron sporu może albo strony sporu wspólnie mogą wnieść o ustanowienie odrębnego wydziału Trybunału na podstawie niniejszego artykułu i zwrócić się do takiego wydziału o wydanie postanowienia o połączeniu skarg („wniosek o połączenie skarg”).

2. Strona sporu wnosząca o wydanie postanowienia o połączeniu skarg dostarcza najpierw zawiadomienie stronom sporu, które mają być objęte tym postanowieniem.

3. Jeżeli strony sporu powiadomione zgodnie z ust. 2 osiągnęły porozumienie w sprawie ubiegania się o wydanie postanowienia o połączeniu skarg, mogą one złożyć wspólny wniosek o ustanowienie odrębnego wydziału Trybunału i wydanie postanowienia o połączeniu skarg na podstawie niniejszego artykułu. Jeżeli strony sporu powiadomione zgodnie z ust. 2 nie osiągnęły porozumienia w sprawie ubiegania się o wydanie postanowienia o połączeniu skarg w terminie 30 dni od daty zawiadomienia, strona sporu może złożyć wniosek o ustanowienie odrębnego wydziału Trybunału i wydanie postanowienia o połączeniu skarg na podstawie niniejszego artykułu.

4. Wspomniany wniosek doręcza się w formie pisemnej przewodniczącemu Trybunału oraz wszystkim stronom sporu, które mają być objęte postanowieniem, i wskazuje się w nim:

a) imiona i nazwiska lub nazwy oraz adresy stron sporu, które mają być objęte postanowieniem;

b) skargi, lub ich części, które mają być objęte postanowieniem; oraz

c) podstawy wniesienia wniosku o wydanie postanowienia.

5. Złożenie wniosku o połączenie skarg obejmującego więcej niż jednego pozwanego wymaga uzyskania zgody wszystkich pozwanych.

6. W odniesieniu do postępowania wszczętego na podstawie niniejszego artykułu stosuje się następujące zasady:

a) jeżeli wszystkie skargi, które mają zostać objęte postanowieniem o połączeniu skarg, zostały wniesione celem poddania procedurze rozstrzygania sporów na podstawie tych samych zasad określonych w art. 8.23, zastosowanie mają te zasady;

b) jeżeli skargi, które mają zostać objęte postanowieniem o połączeniu skarg, nie zostały wniesione celem poddania procedurze rozstrzygania sporów zgodnie z tymi samymi zasadami:

(i) inwestorzy mogą wspólnie dojść do porozumienia w zakresie zasad, o których mowa w art. 8.23 ust. 2; lub

(ii) jeżeli inwestorzy nie mogą porozumieć się co do obowiązujących zasad w terminie 30 dni od dnia otrzymania przez przewodniczącego Trybunału wniosku o połączenie skarg, zastosowanie ma regulamin arbitrażowy UNCITRAL.

7. Po otrzymaniu wniosku o połączenie skarg i zgodnie z wymogami art. 8.27 ust. 7 przewodniczący Trybunału ustanawia nowy wydział („wydział konsolidacyjny”) Trybunału, który jest właściwy do rozstrzygania niektórych lub wszystkich skarg, w całości lub w części, będących przedmiotem wspólnego wniosku o połączenie skarg.

8. Jeżeli po wysłuchaniu stron sporu wydział konsolidacyjny jest przekonany, że skargi przedłożone na podstawie art. 8.23 dotyczą tej samej kwestii prawnej lub faktycznej oraz powstały w wyniku takich samych wydarzeń lub okoliczności, a ich połączenie leżałoby w interesie sprawiedliwego i skutecznego rozstrzygnięcia skarg, w tym w interesie spójności orzeczeń, wydział konsolidacyjny Trybunału może, na mocy orzeczenia, stwierdzić swoją właściwość do rozstrzygania niektórych lub wszystkich skarg, w całości lub w części.

9. Jeżeli wydział konsolidacyjny Trybunału objął połączone skargi swoją właściwością na podstawie ust. 8, inwestor, który przedłożył skargę na podstawie art. 8.23 i którego skarga nie została połączona, może zwrócić się z pisemnym wnioskiem do Trybunału o włączenie jej do wydanego postanowienia, pod warunkiem że wniosek spełnia wymogi określone w ust. 4. Wydział konsolidacyjny Trybunału wydaje takie postanowienie, jeżeli ma pewność, że spełnione zostały warunki określone w ust. 8 oraz że wydanie takiego postanowienia nie spowoduje nadmiernego obciążenia lub niesprawiedliwego uszczerbku dla stron sporu lub nadmiernego zakłócenia postępowania. Przed wydaniem tego orzeczenia wydział konsolidacyjny Trybunału konsultuje się ze stronami sporu.

10. Na wniosek strony sporu wydział konsolidacyjny Trybunału ustanowiony na podstawie niniejszego artykułu może nakazać zawieszenie postępowania przed wydziałem Trybunału powołanym na podstawie art. 8.27 ust. 7 do czasu wydania decyzji na podstawie ust. 8, chyba że ten drugi wydział Trybunału wstrzymał już prowadzone przez siebie postępowanie.

11. Wydział Trybunału powołany na podstawie art. 8.27 ust. 7 przekazuje właściwość do rozpatrywania skarg lub ich części, które obejmuje swoją właściwością wydział konsolidacyjny Trybunału utworzony na podstawie niniejszego artykułu.

12. Orzeczenie wydziału konsolidacyjnego Trybunału utworzonego na podstawie niniejszego artykułu w sprawie skarg lub ich części, które objął swoją właściwością, jest wiążące dla wydziału Trybunału powołanego na podstawie art. 8.27 ust. 7 w odniesieniu do tych skarg lub ich części.

13. Inwestor może wycofać skargę wniesioną na podstawie niniejszej sekcji, która podlega połączeniu; w takim przypadku skarga ta nie może zostać ponownie wniesiona na podstawie art. 8.23. Jeżeli wycofa skargę nie później niż w ciągu 15 dni od otrzymania zawiadomienia o połączeniu, fakt wcześniejszego wniesienia przez niego skargi nie uniemożliwia inwestorowi skorzystania z innej procedury rozstrzygania sporów niż przewidziana w niniejszej sekcji.

14. Na wniosek inwestora wydział konsolidacyjny Trybunału może podjąć takie działania, jakie uzna za odpowiednie w celu ochrony informacji poufnych lub chronionych tego inwestora wobec innych inwestorów. Działania te mogą obejmować przedkładanie innym inwestorom dokumentów w wersji zredagowanej (po usunięciu informacji poufnych lub chronionych) lub uzgodnienia dotyczące rozpoznawania części kwestii na posiedzeniu niejawnym.

ARTYKUŁ 8.44

Komitet ds. Usług i Inwestycji

1. Komitet ds. Usług i Inwestycji stanowi forum konsultacyjne dla Stron w zakresie kwestii związanych z niniejszym rozdziałem, w tym:

a) trudności, które mogą pojawić się w związku z wykonywaniem postanowień niniejszego rozdziału;

b) wprowadzania ewentualnych zmian do postanowień niniejszego rozdziału, w szczególności w świetle doświadczeń i zmian w ramach innych międzynarodowych forów oraz celem zapewnienia zgodności z innymi umowami Stron;

2. Za zgodą Stron oraz po dopełnieniu ich odpowiednich wymogów i procedur wewnętrznych, Komitet ds. Usług i Inwestycji przyjmuje kodeks postępowania członków Trybunału mający zastosowanie przy rozstrzyganiu sporów związanych z niniejszym rozdziałem, który może zastąpić lub uzupełnić obowiązujące zasady oraz może dotyczyć takich kwestii, jak:

a) obowiązki w zakresie ujawniania informacji;

b) niezależność i bezstronność członków Trybunału; oraz

c) poufność.

Strony dokładają wszelkich starań, by zapewnić przyjęcie kodeksu postępowania nie później niż pierwszego dnia tymczasowego stosowania lub wejścia w życie niniejszej Umowy, w zależności od przypadku, a w każdym razie nie później niż dwa lata po tym dniu.

3. Za zgodą Stron oraz po dopełnieniu odpowiednich wymogów i procedur wewnętrznych, Komitet ds. Usług i Inwestycji może:

a) zalecić Wspólnemu Komitetowi CETA przyjęcie interpretacji niniejszej Umowy, na podstawie art. 8.31 ust. 3;

b) przyjąć i zmienić zasady uzupełniające obowiązujące zasady rozstrzygania sporów i zmienić obowiązujące zasady dotyczące przejrzystości. Te zasady i zmiany są wiążące dla Trybunału ustanowionego na podstawie niniejszej sekcji;

c) przyjąć zasady mediacji, które mają być stosowane przez strony sporu, zgodnie z art. 8.20;

d) zalecić, by Wspólny Komitet CETA przyjął dodatkowe elementy zobowiązania do sprawiedliwego i równego traktowania zgodnie z art. 8.10 ust. 3; oraz

e) przedkładać Wspólnemu Komitetowi CETA zalecenia dotyczące działania Trybunału Apelacyjnego, na podstawie art. 8.28 ust. 8.

ARTYKUŁ 8.45

Wyłączenie

Przepisy dotyczące rozstrzygania sporów zawarte w niniejszej sekcji i w rozdziale dwudziestym dziewiątym (Rozstrzyganie sporów) nie mają zastosowania do kwestii, o których mowa w załączniku 8-C.

ROZDZIAŁ DZIEWIĄTY

TRANSGRANICZNY HANDEL USŁUGAMI

ARTYKUŁ 9.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

usługi w zakresie naprawy i obsługi technicznej statku powietrznego oznaczają działania podjęte w odniesieniu do statku powietrznego lub jego części w chwili, gdy jest on wycofany z eksploatacji, i nie obejmują tzw. obsługi liniowej;

usługi w zakresie eksploatacji portu lotniczego oznaczają eksploatację infrastruktury portu lotniczego, w tym terminalami, drogami startowymi, drogami kołowania i płytami postojowymi oraz obiektami parkingowymi i systemami transportu wewnątrzlotniskowego, lub zarządzanie tą infrastrukturą, prowadzone na zlecenie. Dla większej przejrzystości, usługi w zakresie eksploatacji portu lotniczego nie obejmują prawa własności portu lotniczego lub gruntów portu lotniczego ani inwestycji w port lotniczy lub grunty portu lotniczego, ani żadnych funkcji pełnionych przez zarząd. Usługi w zakresie eksploatacji portu lotniczego nie obejmują służb żeglugi powietrznej;

usługi komputerowego systemu rezerwacji oznaczają świadczenie usługi przy użyciu systemów komputerowych zawierających informacje o rozkładach lotów statków powietrznych i ich dostępności oraz o opłatach i zasadach pobierania opłat, za pomocą których można dokonywać rezerwacji lub wystawiać bilety;

transgraniczny handel usługami lub **transgraniczne świadczenie usług** oznaczają świadczenie usługi:

a) z terytorium jednej Strony na terytorium drugiej Strony; lub

b) na terytorium jednej Strony na rzecz usługobiorcy pochodzącego z terytorium drugiej Strony,

lecz nie obejmuje świadczenia usługi na terytorium jednej Strony przez osobę pochodzącą z terytorium drugiej Strony;

obsługa naziemna oznacza świadczenie na zlecenie usługi w zakresie: administracji naziemnej i nadzoru naziemnego, w tym kontroli załadunku i komunikacji; obsługi pasażerów; obsługi bagażu; obsługi towarów i przesyłek; obsługi ramp i obsługi statku powietrznego; obsługi w zakresie zaopatrzenia w paliwo i smary; obsługi liniowej statków powietrznych, operacji lotniczych i czynności administracyjnych związanych z załogą; transportu naziemnego; lub usług gastronomicznych. Obsługa naziemna nie obejmuje usług w zakresie ochrony ani eksploatacji scentralizowanej infrastruktury portu lotniczego, takiej jak systemy obsługi bagażu, urządzenia odladzające, systemy dystrybucji paliwa, lub zarządzania tą infrastrukturą, ani systemów transportu wewnątrzlotniskowego;

sprzedaż i marketing usług transportu lotniczego oznaczają możliwość swobodnej sprzedaży i swobodnego wprowadzania do obrotu własnych usług z zakresu transportu lotniczego przez danego przewoźnika lotniczego, które obejmują wszystkie aspekty marketingu, takie jak badanie rynku, reklama i dystrybucja, lecz nie obejmują wyceny usług transportu lotniczego ani mających zastosowanie warunków; oraz

usługi świadczone w związku z wykonywaniem władzy publicznej oznaczają jakąkolwiek usługę, która nie jest świadczona na zasadach komercyjnych lub w warunkach konkurencji z co najmniej jednym usługodawcą.

ARTYKUŁ 9.2

Zakres

1. Postanowienia niniejszego rozdziału mają zastosowanie do środka przyjętego lub utrzymywanego przez Stronę, który ma wpływ na transgraniczny handel usługami przez usługodawcę pochodzącego z terytorium drugiej Strony, w tym do środka mającego wpływ na:

a) produkcję, dystrybucję, marketing, sprzedaż i dostarczanie usługi;

b) zakup usługi, korzystanie z niej lub jej opłacanie; oraz

c) dostęp do usług, co do których istnieje ogólny wymóg oferowania ich publicznie, i korzystanie z tych usług, w związku ze świadczeniem usługi.

2. Postanowienia niniejszego rozdziału nie mają zastosowania do środka mającego wpływ na:

a) usługi świadczone w związku z wykonywaniem władzy publicznej;

b) w Unii Europejskiej – usługi audiowizualne;

c) w przypadku Kanady – sektory kultury;

d) usługi finansowe określone w art. 13.1 (Definicje);

e) przewozy lotnicze, powiązane usługi wspierające przewozy lotnicze i inne usługi świadczone za pośrednictwem transportu lotniczego[13], inne niż:

(i) usługi w zakresie naprawy i obsługi technicznej statku powietrznego;

(ii) sprzedaż i marketing usług transportu lotniczego;

(iii) usługi komputerowego systemu rezerwacji (KSR);

(iv) obsługa naziemna;

(v) usługi w zakresie eksploatacji portu lotniczego;

f) zamówienia Strony na towary lub usługi nabywane do celów publicznych, a nie w celu komercyjnej odsprzedaży lub w celu wykorzystania na potrzeby dostawy towaru lub świadczenia usługi do komercyjnej sprzedaży, niezależnie od tego, czy przedmiotowe zamówienie jest „zamówieniem objętym niniejszą Umową" w rozumieniu art. 19.2 ust. 2 (Zakres); lub

g) subsydium lub inne wsparcie rządowe w zakresie transgranicznego handlu usługami udzielone przez Stronę.

3. Postanowienia niniejszego rozdziału nie mają wpływu na prawa i obowiązki Stron wynikające z *Umowy o transporcie lotniczym między Kanadą a Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi* sporządzonej w Brukseli dnia 17 grudnia 2009 r. i w Ottawie dnia 18 grudnia 2009 r.

[13] Do usług tych należą usługi świadczone w czasie, gdy statek powietrzny jest wykorzystywany do celów realizacji wyspecjalizowanych działań w sektorach takich, jak: rolnictwo, budownictwo, fotografia, miernictwo, tworzenie map, leśnictwo, obserwacja i patrolowanie lub reklama, jeżeli wyspecjalizowane działanie jest wykonywane przez osobę, która ponosi odpowiedzialność za eksploatację statku powietrznego.

4. Postanowienia niniejszego rozdziału nie nakładają na Stronę obowiązku względem obywatela państwa drugiej Strony pragnącego uzyskać dostęp do jej rynku pracy lub stałe zatrudnienie na jej terytorium ani nie przyznają temu obywatelowi żadnych praw w zakresie takiego dostępu lub zatrudnienia.

ARTYKUŁ 9.3

Traktowanie narodowe

1. Każda ze Stron przyznaje usługodawcom i usługom drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne od tego, które przyznaje własnym usługodawcom i usługom w podobnych sytuacjach.

2. Dla większej przejrzystości, traktowanie przyznane przez Stronę na podstawie ust. 1 oznacza – w odniesieniu do rządu w Kanadzie, innego niż na poziomie federalnym, lub w odniesieniu do rządu państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub w państwie członkowskim Unii Europejskiej – traktowanie nie mniej korzystne niż najbardziej korzystne traktowanie przyznawane przez ten rząd własnym usługodawcom i usługom w podobnych sytuacjach.

ARTYKUŁ 9.4

Wymogi formalne

Postanowienia art. 9.3 nie uniemożliwiają Stronie przyjęcia lub utrzymania środka nakładającego formalne wymogi w związku ze świadczeniem usługi, o ile wymogi takie nie są stosowane w sposób stanowiący arbitralną lub nieuzasadnioną dyskryminację. Środki te obejmują następujące wymogi:

a) wymóg uzyskania licencji, rejestracji, świadectwa lub zezwolenia pozwalających na świadczenie danej usługi lub wymóg przynależności do konkretnego zawodu, jak wymóg członkostwa w organizacji zawodowej lub w zbiorowych funduszach odszkodowawczych przeznaczonych dla członków organizacji zawodowych;

b) wymóg posiadania przez usługodawcę lokalnego przedstawiciela na potrzeby świadczenia usługi lub posiadania lokalnego adresu;

c) wymóg znajomości języka danego państwa lub posiadania prawa jazdy; lub

d) wymogi nakazujące usługodawcy:

   (i) złożenie kaucji lub innej formy zabezpieczenia pieniężnego;

   (ii) założenie rachunku powierniczego lub wpłacenie środków na rachunek powierniczy;

   (iii) posiadanie ubezpieczenia określonego typu i na określoną kwotę;

(iv) przedstawienie innych podobnych gwarancji; lub

(v) zapewnienie dostępu do prowadzonej przez niego dokumentacji.

ARTYKUŁ 9.5

Najwyższe uprzywilejowanie

1. Każda ze Stron przyznaje usługodawcom i usługom drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne od tego, jakie przyznaje w podobnych sytuacjach usługodawcom i usługom państwa trzeciego.

2. Dla większej przejrzystości, traktowanie przyznane przez Stronę na podstawie ust. 1 oznacza – w odniesieniu do rządu w Kanadzie, innego niż na poziomie federalnym, lub w odniesieniu do rządu państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub w państwie członkowskim Unii Europejskiej – traktowanie przyznawane przez ten rząd na swoim terytorium usługom lub usługodawcom państwa trzeciego, w podobnych sytuacjach.

3. Postanowienia ust. 1 nie mają zastosowania do traktowania przyznanego przez Stronę na podstawie istniejącego lub przyszłego środka przewidującego uznanie (w tym poprzez uzgodnienie lub umowę z państwem trzecim, na podstawie których uznawana jest akredytacja usług w zakresie badań i analizy oraz usługodawców świadczących takie usługi), akredytację usług z zakresu napraw i konserwacji oraz usługodawców świadczących takie usługi, a także certyfikację kwalifikacji lub wyników prac wykonanych w ramach wspomnianych akredytowanych usług, lub wykonanych przez wspomnianych akredytowanych usługodawców.

ARTYKUŁ 9.6

Dostęp do rynku

Strona nie może przyjmować lub utrzymywać, na obszarze całego swojego terytorium albo na krajowym, prowincjonalnym, terytorialnym, regionalnym lub lokalnym szczeblu instytucji rządowych, środka nakładającego ograniczenia w zakresie:

a) liczby usługodawców, czy to w postaci kontyngentów liczbowych, monopolów, usługodawców na zasadzie wyłączności, czy też wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych;

b) całkowitej wartości transakcji usługowych lub aktywów, w postaci kontyngentów liczbowych lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych; lub

c) całkowitej liczby transakcji usługowych lub całkowitego wolumenu wykonanych usług wyrażonych jako określone jednostki liczbowe, w postaci kontyngentów lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych.

ARTYKUŁ 9.7

Zastrzeżenia

1. Artykuły 9.3, 9.5 i 9.6 nie mają zastosowania do:

a) istniejącego środka niespełniającego wymogów, utrzymywanego przez Stronę na poziomie:

(i) Unii Europejskiej, jak określono w wykazie tej Strony do załącznika I;

(ii) rządu krajowego, zgodnie ze wskazaniem danej Strony w jej wykazie do załącznika I;

(iii) rządu na szczeblu prowincjonalnym, terytorialnym lub regionalnym, zgodnie ze wskazaniem danej Strony w jej wykazie do załącznika I; lub

(iv) władz lokalnych;

b) dalszego stosowania lub szybkiego przedłużenia środka niespełniającego wymogów, o którym mowa w lit. a); lub

c) zmiany środka niespełniającego wymogów, o którym mowa w lit. a), w zakresie, w jakim zmiana ta nie zmniejsza stopnia zgodności danego środka z postanowieniami art. 9.3, 9.5 i 9.6 w stosunku do zgodności istniejącej bezpośrednio przed zmianą.

2. Artykuły 9.3, 9.5 i 9.6 nie mają zastosowania do środka przyjętego lub utrzymanego przez Stronę w odniesieniu do sektora, podsektora lub działania, jak określono w wykazie danej Strony do załącznika II.

ARTYKUŁ 9.8

Odmowa przyznania korzyści

Strona może odmówić przyznania korzyści, o których mowa w niniejszym rozdziale, usługodawcy pochodzącemu z terytorium drugiej Strony będącemu przedsiębiorstwem tej Strony oraz na rzecz usług świadczonych przez tego usługodawcę, jeżeli:

a) przedsiębiorstwo należy do usługodawcy państwa trzeciego lub jest przez niego kontrolowane; oraz

b) Strona odmawiająca przyjmie lub utrzyma środek odnoszący się do wspomnianego państwa trzeciego, który:

(i) dotyczy utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa; oraz

(ii) zakazuje prowadzenia transakcji z tym przedsiębiorstwem lub doszłoby do jego naruszenia lub obejścia, gdyby korzyści, o których mowa w niniejszym rozdziale, zostały przyznane na rzecz tego przedsiębiorstwa.

ROZDZIAŁ DZIESIĄTY

CZASOWY PRZYJAZD I POBYT OSÓB FIZYCZNYCH ODBYWAJĄCYCH WIZYTY SŁUŻBOWE

ARTYKUŁ 10.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

usługodawcy umowni oznaczają osoby fizyczne zatrudnione przez przedsiębiorstwo jednej ze Stron, które nie posiada zakładu na terytorium drugiej Strony i które w dobrej wierze zawarło umowę (inną niż poprzez agencję w rozumieniu definicji zawartej w CPC 872) o świadczenie usługi na rzecz konsumenta drugiej Strony, która wymaga tymczasowej obecności pracowników tego przedsiębiorstwa na terytorium drugiej Strony w celu wykonania umowy o świadczenie usług;

przedsiębiorstwo oznacza „przedsiębiorstwo” w rozumieniu definicji zawartej w art. 8.1 (Definicje);

niezależni specjaliści oznaczają osoby fizyczne zajmujące się świadczeniem usługi i prowadzące działalność na terytorium Strony jako osoby samozatrudnione, które nie posiadają zakładu na terytorium drugiej Strony i które w dobrej wierze zawarły umowę (inną niż poprzez agencję w rozumieniu definicji zawartej w CPC 872) o świadczenie usługi na rzecz konsumenta drugiej Strony, która wymaga tymczasowej obecności tej osoby fizycznej na terytorium drugiej Strony w celu wykonania umowy o świadczenie usług;

personel kluczowy oznacza osoby odbywające wizyty służbowe w celach inwestycyjnych, inwestorów lub osoby przeniesione wewnątrz przedsiębiorstwa:

a) **osoby odbywające wizyty służbowe w celach inwestycyjnych** oznaczają osoby fizyczne pracujące na stanowisku kierowniczym lub jako specjaliści, które są odpowiedzialne za założenie przedsiębiorstwa, lecz które nie zajmują się bezpośrednio przeprowadzaniem transakcji z klientami indywidualnymi i nie otrzymują wynagrodzenia ze źródła zlokalizowanego na terytorium przyjmującej Strony;

b) **inwestorzy** oznaczają osoby fizyczne ustanawiające i rozwijające inwestycje lub zarządzające nimi w ramach uprawnień nadzorczych lub wykonawczych, na który to cel osoby te lub przedsiębiorstwo je zatrudniające przeznaczyły znaczny kapitał lub są w trakcie jego przeznaczania; oraz

c) **osoby przeniesione wewnątrz przedsiębiorstwa** oznaczają osoby fizyczne, które zostały zatrudnione przez przedsiębiorstwo Strony lub są co najmniej od roku partnerami w przedsiębiorstwie Strony i które zostały tymczasowo przeniesione do przedsiębiorstwa znajdującego się na terytorium drugiej Strony (które może być jednostką zależną, oddziałem lub jednostką dominującą przedsiębiorstwa Strony). Ta osoba fizyczna musi należeć do jednej z wymienionych kategorii:

(i) **kadra zarządzająca wyższego szczebla** oznacza osoby fizyczne pracujące na wyższych stanowiskach kierowniczych w przedsiębiorstwie, które:

A) zajmują się głównie kierowaniem procesem zarządzania przedsiębiorstwem albo kierują przedsiębiorstwem, departamentem lub działem przedsiębiorstwa; oraz

B) korzystają z dużej swobody przy podejmowaniu decyzji, która może obejmować kompetencje do samodzielnego zatrudniania i zwalniania pracowników lub podejmowania innych działań dotyczących personelu (takich jak przyznawanie awansu lub zgody na urlop); oraz

(I) podlegają tylko ogólnemu nadzorowi, głównie ze strony kadry kierowniczej wyższego szczebla, zarządu lub udziałowców przedsiębiorstwa bądź osób im równoważnych, lub otrzymują od nich wyłącznie ogólne wytyczne; lub

(II) nadzorują i kontrolują pracę innych pracowników na stanowiskach nadzorczych, specjalistycznych lub kierowniczych i podejmują decyzje uznaniowe w sprawie bieżących operacji; lub

(ii) **specjaliści** oznaczają osoby fizyczne pracujące w przedsiębiorstwie, które posiadają:

A) szczególną wiedzę w zakresie produktów lub usług oferowanych przez przedsiębiorstwo oraz na temat jej zastosowania na rynkach międzynarodowych; lub

B) zaawansowany poziom wiedzy fachowej lub wiedzy w zakresie procesów i procedur przedsiębiorstwa, takich jak produkcja, sprzęt badawczy, techniki lub zarządzanie.

Oceniając taką wiedzę, Strony biorą pod uwagę umiejętności, które są ponadprzeciętne i różnią się od tych, które posiadają zwykle przedstawiciele danej branży oraz których nie można łatwo przekazać innej osobie fizycznej w krótkim czasie. Umiejętności te nabywa się zazwyczaj poprzez określone kwalifikacje akademickie lub zgromadzenie dużego doświadczenia związanego z przedsiębiorstwem; lub

(iii) **absolwenci odbywający staż** oznaczają osoby fizyczne, które:

A) posiadają dyplom ukończenia studiów wyższych; oraz

B) zostały tymczasowo przeniesione do przedsiębiorstwa na terytorium drugiej Strony w celu rozwoju kariery lub odbycia szkolenia w zakresie metod lub technik biznesowych; oraz

osoby fizyczne odbywające wizyty służbowe oznaczają personel kluczowy, usługodawców umownych, niezależnych specjalistów lub osoby odbywające krótkoterminowe wizyty służbowe, które są obywatelami Strony.

ARTYKUŁ 10.2

Cele i zakres

1. Postanowienia niniejszego rozdziału odzwierciedlają relacje Stron w zakresie handlu preferencyjnego oraz wspólny cel, jakim jest ułatwienie handlu usługami i inwestowania poprzez umożliwienie osobom fizycznym odbywającym wizyty służbowe czasowego przyjazdu i pobytu oraz poprzez zapewnienie przejrzystości tego procesu.

2. Postanowienia niniejszego rozdziału mają zastosowanie do przyjętych lub utrzymanych przez Stronę środków dotyczących czasowego przyjazdu i pobytu personelu kluczowego, usługodawców umownych, niezależnych specjalistów i osób odbywających krótkoterminowe wizyty służbowe na terytorium tej Strony. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do środków odnoszących się do osób fizycznych pragnących uzyskać dostęp do rynku pracy Strony, ani do środków dotyczących obywatelstwa, stałego pobytu lub stałego zatrudnienia.

3. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie uniemożliwia Stronie stosowania środków regulujących wjazd lub czasowy pobyt osób fizycznych na jej terytorium, w tym środków niezbędnych dla ochrony integralności granic i zapewnienia zorganizowanego przemieszczania się osób fizycznych przez jej granice, pod warunkiem że środki takie nie są stosowane w sposób niweczący lub naruszający korzyści przypadające którejkolwiek Stronie na mocy postanowień niniejszego rozdziału. Samego faktu wymagania wizy od osób fizycznych pochodzących z niektórych państw, gdy w przypadku innych państw wiza nie jest wymagana, nie uznaje się za niweczący lub naruszający korzyści wynikające z postanowień niniejszego rozdziału.

4. W takim zakresie, w jakim postanowienia niniejszego rozdziału nie nakładają zobowiązań, zastosowanie mają w dalszym ciągu wszystkie inne wymogi zawarte w przepisach Stron, dotyczące przyjazdu i pobytu, w tym przepisy dotyczące okresu pobytu.

5. Niezależnie od postanowień niniejszego rozdziału, w dalszym ciągu zastosowanie mają wszystkie wymogi wynikające z przepisów Stron dotyczące środków w zakresie zatrudnienia i zabezpieczenia społecznego, w tym przepisy dotyczące minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz układy zbiorowe dotyczące wynagrodzenia.

6. Postanowienia niniejszego rozdziału nie mają zastosowania do przypadków, w których celem lub skutkiem czasowego przyjazdu i pobytu jest ingerowanie lub wpłynięcie w inny sposób na wynik sporu zbiorowego albo negocjacji pracowniczych lub kierowniczych, lub w zatrudnienie osób fizycznych uczestniczących w takim sporze lub w takich negocjacjach.

ARTYKUŁ 10.3

Zobowiązania ogólne

1. Każda ze Stron umożliwia czasowy przyjazd osobom fizycznym odbywającym wizyty służbowe, pochodzącym z terytorium drugiej Strony, które stosują się do środków danej Strony w zakresie imigracji mających zastosowanie do czasowego przyjazdu, zgodnie z postanowieniami niniejszego rozdziału.

2. Każda ze Stron stosuje swoje środki dotyczące postanowień niniejszego rozdziału zgodnie z art. 10.2 ust. 1, a w szczególności stosuje te środki w celu uniknięcia niepotrzebnego zakłócenia lub opóźnienia handlu towarami lub usługami, lub prowadzenia działań inwestycyjnych na podstawie niniejszej Umowy.

3. Każda ze Stron zapewnia, by jakiekolwiek opłaty z tytułu rozpatrywania wniosków o czasowy przyjazd były rozsądne i współmierne do poniesionych kosztów.

ARTYKUŁ 10.4

Przekazywanie informacji

1. W uzupełnieniu do rozdziału dwudziestego siódmego (Przejrzystość) i uznając znaczenie, jakie ma dla Stron przejrzystość informacji dotyczących czasowego przyjazdu, każda ze Stron udostępnia drugiej Stronie, nie później niż po upływie 180 dni od daty wejścia w życie niniejszej Umowy, materiały wyjaśniające dotyczące wymogów w zakresie czasowego przyjazdu na podstawie niniejszego rozdziału, umożliwiające przedsiębiorcom pochodzącym z terytorium drugiej Strony zapoznanie się z tymi wymogami.

2. Jeżeli Strona gromadzi i przechowuje dane dotyczące czasowego przyjazdu w podziale na kategorie przedsiębiorców na podstawie niniejszego rozdziału, Strona udostępnia te dane drugiej Stronie na jej żądanie, zgodnie z przepisami jej prawa w zakresie poszanowania prywatności i ochrony danych.

ARTYKUŁ 10.5

Punkty kontaktowe

1. Niniejszym Strony ustanawiają następujące punkty kontaktowe:

a) w przypadku Kanady:

Director
Temporary Resident Policy
Immigration Branch
Citizenship and Immigration Canada

b) w przypadku Unii Europejskiej:

Dyrektor Generalny
Dyrekcji Generalnej ds. Handlu
Komisji Europejskiej;

c) w przypadku państw członkowskich Unii Europejskiej wykaz punktów kontaktowych znajdujący się w załączniku 10-A lub organy będące ich następcami.

2. Punkty kontaktowe Kanady i Unii Europejskiej oraz, w stosownych przypadkach, punkty kontaktowe państw członkowskich Unii Europejskiej wymieniają informacje na podstawie art. 10.4 i zbierają się w zależności od potrzeb, by rozważyć kwestie dotyczące postanowień niniejszego rozdziału, takie jak:

a) wykonanie postanowień niniejszego rozdziału i zarządzanie nim, w tym praktyka Stron w zakresie umożliwiania czasowego przyjazdu;

b) opracowanie i przyjęcie wspólnych kryteriów oraz interpretacje do celów wykonania postanowień niniejszego rozdziału;

c) opracowanie środków służących dalszemu ułatwianiu czasowego przyjazdu przedsiębiorców; oraz

d) zalecenia dla Wspólnego Komitetu CETA dotyczące niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 10.6

Zobowiązania zawarte w innych rozdziałach

1. Postanowienia niniejszej Umowy nie nakładają na Stronę zobowiązania dotyczącego środków w zakresie imigracji stosowanych przez tę Stronę, z wyjątkiem przypadków, gdy zostało to wyraźnie wskazane w niniejszym rozdziale i w rozdziale dwudziestym siódmym (Przejrzystość).

2. Bez uszczerbku dla jakiejkolwiek decyzji zezwalającej na czasowy przyjazd osobom fizycznym pochodzącym z terytorium drugiej Strony na warunkach określonych w niniejszym rozdziale, w tym dla długości pobytu dozwolonej na podstawie takiego zezwolenia:

a) Artykuły 9.3 (Traktowanie narodowe) i 9.6 (Dostęp do rynku), z zastrzeżeniem art. 9.4 (Wymogi formalne) i 9.2 (Zakres), lecz nie art. 9.2 ust. 2 lit. d), zostają włączone do niniejszego rozdziału i stanowią jego część oraz mają zastosowanie do traktowania osób fizycznych odbywających wizyty służbowe, znajdujących się na terytorium drugiej Strony, które należą do następujących kategorii:

   (i) personel kluczowy; oraz

   (ii) usługodawcy umowni i niezależni specjaliści wszystkich sektorów wskazanych w załączniku 10-E; oraz

b) Artykuł 9.5 (Najwyższe uprzywilejowanie), z zastrzeżeniem art. 9.4 (Wymogi formalne) i 9.2 (Zakres), z wyłączeniem art. 9.2 ust. 2 lit. d), zostaje włączony do niniejszego rozdziału i stanowi jego część oraz ma zastosowanie do traktowania osób fizycznych odbywających wizyty służbowe, znajdujących się na terytorium drugiej Strony, które należą do następujących kategorii:

(i) personel kluczowy, usługodawcy umowni i niezależni specjaliści; oraz

(ii) osoby odbywające krótkoterminowe wizyty służbowe, jak określono w art. 10.9.

3. Dla większej przejrzystości, postanowienia ust. 2 mają zastosowanie do traktowania osób fizycznych odbywających wizyty służbowe, które znajdują się na terytorium drugiej Strony i należą do odpowiednich kategorii oraz które świadczą usługi finansowe zgodnie z definicją zawartą w art. 13.1 (Definicje) rozdziału trzynastego (Usługi finansowe). Postanowienia ust. 2 nie mają zastosowania do środków dotyczących zezwolenia na czasowy przyjazd osób fizycznych pochodzących z terytorium Strony lub państwa trzeciego.

4. Jeżeli Strona wskazała zastrzeżenie w swoim wykazie do załączników I, II lub III, zastrzeżenie to stanowi również zastrzeżenie dotyczące postanowień ust. 2 w takim zakresie, w jakim środek wskazany lub dozwolony w zastrzeżeniu ma wpływ na traktowanie osób fizycznych odbywających wizyty służbowe, które znajdują się na terytorium drugiej Strony.

ARTYKUŁ 10.7

Personel kluczowy

1. Każda ze Stron zezwala na czasowy przyjazd i pobyt personelu kluczowego pochodzącego z terytorium drugiej Strony, z uwzględnieniem zastrzeżeń i wyjątków wskazanych w załączniku 10-B.

2. Żadna ze Stron nie może przyjmować lub utrzymywać ograniczeń dotyczących całkowitej liczby personelu kluczowego pochodzącego z terytorium drugiej Strony, który otrzymuje zezwolenie na czasowy przyjazd, w postaci ograniczenia liczbowego lub testu potrzeb ekonomicznych.

3. Każda ze Stron zezwala na czasowy przyjazd osób odbywających wizyty służbowe w celach inwestycyjnych, nie wymagając pozwolenia na pracę ani wcześniejszego poddania się innej procedurze o podobnym charakterze.

4. Każda ze Stron umożliwia czasowe zatrudnienie na swoim terytorium osobom przeniesionym wewnątrz przedsiębiorstwa i inwestorom drugiej Strony.

5. Dozwolona długość pobytu personelu kluczowego jest następująca:

a) osoby przeniesione wewnątrz przedsiębiorstwa (specjaliści i kadra zarządzająca wyższego szczebla): trzy lata lub okres obowiązywania umowy, w zależności od tego, który z tych okresów jest krótszy, z możliwością przedłużenia o maksymalnie 18 miesięcy według uznania Strony udzielającej pozwolenia na czasowy przyjazd i pobyt[14];

b) osoby przeniesione wewnątrz przedsiębiorstwa (absolwenci odbywający staż): jeden rok lub okres obowiązywania umowy, w zależności od tego, który z tych okresów jest krótszy;

[14] Długości pobytu dozwolonego na mocy postanowień niniejszego rozdziału nie można brać pod uwagę w kontekście ubiegania się o nadanie obywatelstwa państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

c) inwestorzy: jeden rok z możliwością przedłużenia według uznania Strony udzielającej pozwolenia na czasowy przyjazd i pobyt;

d) osoby odbywające wizyty służbowe w celach inwestycyjnych: 90 dni w ciągu dowolnego okresu sześciu miesięcy[15].

ARTYKUŁ 10.8

Usługodawcy umowni i niezależni specjaliści

1. Zgodnie z załącznikiem 10-E każda ze Stron zezwala na czasowy przyjazd i pobyt usługodawców umownych pochodzących z terytorium drugiej Strony, z zastrzeżeniem następujących warunków:

a) osoby fizyczne muszą zajmować się tymczasowym świadczeniem usługi w charakterze pracowników przedsiębiorstwa, które zawarło umowę o świadczenie usług na okres nieprzekraczający 12 miesięcy. Jeżeli okres obowiązywania umowy o świadczenie usług jest dłuższy niż 12 miesięcy, zobowiązania zawarte w niniejszym rozdziale mają zastosowanie wyłącznie do pierwszych 12 miesięcy obowiązywania tej umowy;

b) osoby fizyczne wjeżdżające na terytorium drugiej Strony muszą świadczyć te usługi w charakterze pracowników przedsiębiorstwa, które świadczy te usługi przez okres co najmniej jednego roku bezpośrednio poprzedzającego datę złożenia wniosku o wjazd na terytorium drugiej Strony, i osoby te muszą posiadać w chwili złożenia wniosku przynajmniej trzyletnie doświadczenie zawodowe[16] w sektorze działalności będącym przedmiotem umowy;

---

15 Postanowienie to pozostaje bez uszczerbku dla przyznanych Kanadzie praw wynikających z dwustronnego zniesienia wiz przez państwa członkowskie Unii Europejskiej.

16 Doświadczenie zawodowe musiało zostać zdobyte po osiągnięciu pełnoletności.

c) osoby fizyczne wjeżdżające na terytorium drugiej Strony muszą posiadać:

(i) dyplom ukończenia studiów wyższych lub kwalifikacje wykazujące posiadanie wiedzy na równoważnym poziomie[17]; oraz

(ii) kwalifikacje zawodowe, jeżeli są one niezbędne do prowadzenia działalności zgodnie z przepisami ustawowymi lub z wymogami Strony, na terytorium której świadczona jest usługa;

d) osoby fizyczne nie mogą otrzymywać z tytułu świadczenia usług innego wynagrodzenia niż wynagrodzenie wypłacane przez przedsiębiorstwo zatrudniające usługodawców umownych w trakcie ich pobytu na terytorium drugiej Strony;

e) zezwolenie na czasowy przyjazd i pobyt przyznane na podstawie postanowień niniejszego artykułu dotyczy wyłącznie świadczenia usługi będącej przedmiotem umowy. Właściwy organ w rozumieniu art. 11.1 (Definicje) może przyznać w razie potrzeby, w ramach umowy o wzajemnym uznaniu lub w inny sposób, uprawnienie do korzystania z tytułu zawodowego Strony, na której terytorium świadczona jest usługa; oraz

f) umowa o świadczenie usług musi być zgodna z przepisami ustawowymi oraz z innymi wymogami prawnymi Strony, na której terytorium wykonywana jest umowa[18].

---

17 Jeżeli dyplom lub kwalifikacje nie zostały uzyskane w państwie Strony, w którym świadczona jest usługa, Strona ta może ocenić, czy są one równoważne dyplomowi ukończenia studiów wyższych wymaganemu na jej terytorium. Strony stosują postanowienia załącznika 10-C, z uwzględnieniem zastrzeżeń wymienionych w załączniku 10-E, do celów oceny takiej równoważności.

18 Dla większej przejrzystości, dana osoba fizyczna musi być zatrudniona przez przedsiębiorstwo do celów realizacji umowy o świadczenie usług, na podstawie której występuje się o wydanie zezwolenia na czasowy przyjazd.

2. Zgodnie z załącznikiem 10-E każda ze Stron zezwala na czasowy przyjazd i pobyt niezależnych specjalistów pochodzących z terytorium drugiej Strony, z zastrzeżeniem następujących warunków:

a) osoby fizyczne muszą zajmować się czasowym świadczeniem usługi w charakterze osoby samozatrudnionej, prowadzącej działalność na terytorium drugiej Strony, oraz musiały zawrzeć umowę o świadczenie usług na okres nieprzekraczający 12 miesięcy. Jeżeli okres obowiązywania umowy o świadczenie usług jest dłuższy niż 12 miesięcy, zobowiązania zawarte w niniejszym rozdziale mają zastosowanie wyłącznie do pierwszych 12 miesięcy obowiązywania tej umowy;

b) osoby fizyczne wjeżdżające na terytorium drugiej Strony muszą posiadać, w dniu złożenia wniosku o wjazd na terytorium drugiej Strony, co najmniej sześcioletnie doświadczenie zawodowe w sektorze działalności, który jest przedmiotem umowy;

c) osoby fizyczne wjeżdżające na terytorium drugiej Strony muszą posiadać:

   (i) dyplom ukończenia studiów wyższych lub kwalifikacje wykazujące posiadanie wiedzy na równoważnym poziomie[19]; oraz

   (ii) kwalifikacje zawodowe, jeżeli są one niezbędne do prowadzenia działalności zgodnie z przepisami ustawowymi lub z wymogami Strony, na terytorium której świadczona jest usługa;

[19] Jeżeli dyplom lub kwalifikacje nie zostały uzyskane w państwie Strony, w którym świadczona jest usługa, Strona ta może ocenić, czy są one równoważne dyplomowi ukończenia studiów wyższych wymaganemu na jej terytorium. Strony stosują postanowienia załącznika 10-C, z uwzględnieniem zastrzeżeń wymienionych w załączniku 10-E, do celów oceny takiej równoważności.

d) zezwolenie na czasowy przyjazd i pobyt przyznane na podstawie postanowień niniejszego artykułu dotyczy wyłącznie świadczenia usługi będącej przedmiotem umowy. Właściwy organ w rozumieniu art. 11.1 (Definicje) może przyznać w razie potrzeby, w ramach umowy o wzajemnym uznaniu lub w inny sposób, uprawnienie do korzystania z tytułu zawodowego Strony, na której terytorium świadczona jest usługa; oraz

e) umowa o świadczenie usług musi być zgodna z przepisami ustawowymi oraz z innymi wymogami prawnymi Strony, na której terytorium wykonywana jest umowa.

3. Jeżeli w załączniku 10-E nie wskazano inaczej, Strona nie może przyjmować lub utrzymywać ograniczenia dotyczącego całkowitej liczby usługodawców umownych i niezależnych specjalistów pochodzących z terytorium drugiej Strony, którzy otrzymują zezwolenie na czasowy przyjazd, w postaci ograniczenia liczbowego czy testu potrzeb ekonomicznych.

4. Łączna długość pobytu usługodawcy umownego lub niezależnych specjalistów nie może przekraczać 12 miesięcy, przy czym istnieje możliwość wydłużenia tego terminu według uznania Strony, w dowolnym okresie 24 miesięcy lub na okres obowiązywania umowy, w zależności od tego, który z tych okresów jest krótszy.

ARTYKUŁ 10.9

Osoby odbywające krótkoterminowe wizyty służbowe

1. Zgodnie z załącznikiem 10-B Strona zezwala na czasowy przyjazd i pobyt osób odbywających krótkoterminowe wizyty służbowe, pochodzących z terytorium drugiej Strony, w celu wykonania działań wskazanych w załączniku 10-D, pod warunkiem że osoby odbywające krótkoterminowe wizyty służbowe:

a) nie biorą udziału w sprzedaży towaru lub usługi klientom indywidualnym;

b) nie otrzymują we własnym imieniu wynagrodzenia ze źródła zlokalizowanego na terytorium Strony, gdzie przebywają czasowo osoby odbywające krótkoterminowe wizyty służbowe; oraz

c) nie zajmują się świadczeniem usługi w ramach umowy zawartej między przedsiębiorstwem niemającym obecności handlowej na terytorium Strony, na którym przebywają czasowo osoby odbywające krótkoterminowe wizyty służbowe, a konsumentem na tym terytorium, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w załączniku 10-D.

2. Każda ze Stron zezwala na czasowy przyjazd osób odbywających krótkoterminowe wizyty służbowe, nie wymagając pozwolenia na pracę ani wcześniejszego poddania się innej procedurze o podobnym charakterze.

3. Maksymalna długość pobytu osób odbywających krótkoterminowe wizyty służbowe wynosi 90 dni w ciągu dowolnego okresu wynoszącego sześć miesięcy[20].

ARTYKUŁ 10.10

Przegląd zobowiązań

W ciągu pięciu lat od wejścia w życie niniejszej Umowy Strony rozważają możliwość aktualizacji swoich odpowiednich zobowiązań wynikających z postanowień art. 10.7–10.9.

[20] Postanowienie to pozostaje bez uszczerbku dla praw przyznanych w związku z dwustronnym zniesieniem wiz przez państwa członkowskie Unii Europejskiej.

ROZDZIAŁ JEDENASTY

WZAJEMNE UZNAWANIE KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH

ARTYKUŁ 11.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

państwo oznacza terytorium Kanady, a także każdej z jej prowincji i każdego z jej terytoriów, lub terytorium każdego z państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie, w jakim niniejsza Umowa obowiązuje na tych terytoriach zgodnie z art. 1.3 (Geograficzny zakres stosowania);

podmiot prowadzący negocjacje oznacza osobę pochodzącą z terytorium Strony lub organ Strony, które są uprawnione lub upoważnione do negocjowania umowy o wzajemnym uznawaniu kwalifikacji zawodowych;

doświadczenie zawodowe oznacza rzeczywiste i zgodne z prawem wykonywanie usługi;

kwalifikacje zawodowe oznaczają kwalifikacje poświadczone dokumentami potwierdzającymi posiadanie kwalifikacji lub doświadczenie zawodowe;

właściwy organ oznacza urząd lub organ wyznaczone na podstawie przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych do uznawania kwalifikacji i wydawania zezwolenia na wykonywanie zawodu w danym państwie; oraz

zawód regulowany oznacza usługę, której świadczenie, w tym używanie tytułu zawodowego, wymaga – na mocy przepisów ustawowych, wykonawczych lub administracyjnych – posiadania specjalnych kwalifikacji.

ARTYKUŁ 11.2

Cele i zakres

1. W niniejszym rozdziale ustanowiono ramy prawne służące powstaniu sprawiedliwego, przejrzystego i spójnego systemu wzajemnego uznawania kwalifikacji zawodowych przez Strony oraz wyznaczono ogólne warunki dotyczące negocjowania umów o wzajemnym uznaniu.

2. Postanowienia niniejszego rozdziału mają zastosowanie do zawodów regulowanych na terytorium każdej ze Stron, w tym we wszystkich lub w niektórych państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz we wszystkich lub w niektórych prowincjach i terytoriach Kanady.

3. Strona nie przyznaje uznania w sposób stanowiący środek dyskryminacji podczas stosowania przez Stronę kryteriów wydawania zezwoleń, licencjonowania lub certyfikowania usługodawcy lub ukryte ograniczenie w zakresie handlu usługami.

4. Umowa o wzajemnym uznaniu przyjęta zgodnie z postanowieniami niniejszego rozdziału obowiązuje na całym terytorium Unii Europejskiej i Kanady.

ARTYKUŁ 11.3

Negocjacje umowy o wzajemnym uznaniu

1. Każda ze Stron zachęca swoje właściwe organy lub organizacje zawodowe, w zależności od przypadku, do opracowania wspólnych zaleceń dotyczących proponowanych umów o wzajemnym uznaniu i do przekazania ich Wspólnemu Komitetowi ds. Wzajemnego Uznawania Kwalifikacji Zawodowych („Komitet ds. Umowy o Wzajemnym Uznaniu") ustanowionemu na mocy art. 26.2 ust. 1 lit. b).

2. Zalecenie zawiera ocenę potencjalnej wartości umowy o wzajemnym uznaniu, przeprowadzoną w oparciu o takie kryteria, jak istniejący poziom otwartości rynku, potrzeby branży i możliwości rynkowe, na przykład liczba specjalistów, którzy najprawdopodobniej skorzystają z umowy o wzajemnym uznaniu, istnienie innych umów o wzajemnym uznaniu dotyczących sektora i oczekiwane korzyści pod względem rozwoju gospodarczego i rozwoju biznesu. Ponadto zalecenie zawiera ocenę zgodności systemów Stron dotyczących licencjonowania lub nadawania kwalifikacji oraz planowane podejście do negocjacji umowy o wzajemnym uznaniu.

3. Komitet ds. Umowy o Wzajemnym Uznaniu dokonuje w rozsądnym terminie przeglądu zalecenia w celu zapewnienia jego zgodności z wymogami przedstawionymi w niniejszym rozdziale. Jeżeli wymogi te zostały spełnione, Komitet ds. Umowy o Wzajemnym Uznaniu określa niezbędne etapy negocjacji, a każda ze Stron powiadamia swoje właściwe organy o tych etapach.

4. Następnie podmioty prowadzące negocjacje przeprowadzają negocjacje i przekazują projekt umowy o wzajemnym uznaniu Komitetowi ds. Umowy o Wzajemnym Uznaniu.

5. Komitet ds. Umowy o Wzajemnym Uznaniu dokonuje przeglądu projektu umowy o wzajemnym uznaniu w celu zapewnienia jej zgodności z postanowieniami niniejszej Umowy.

6. Jeżeli Komitet ds. Umowy o Wzajemnym Uznaniu stwierdzi, że umowa o wzajemnym uznaniu jest zgodna z niniejszą Umową, Komitet ds. Umowy o Wzajemnym Uznaniu przyjmuje umowę o wzajemnym uznaniu w drodze decyzji, której wejście w życie zależy od powiadomienia Komitetu ds. Umowy o Wzajemnym Uznaniu przez każdą ze Stron o spełnieniu jej odpowiednich wymogów wewnętrznych. Decyzja staje się wiążąca dla Stron po dokonaniu przez każdą ze Stron takiego powiadomienia wobec Komitetu ds. Umowy o Wzajemnym Uznaniu.

ARTYKUŁ 11.4

Uznawanie

1. Uznawanie kwalifikacji zawodowych zapewnione w umowie o wzajemnym uznaniu umożliwia usługodawcy wykonywanie działalności zawodowej w państwie przyjmującym na warunkach określonych w umowie o wzajemnym uznaniu.

2. Jeżeli druga Strona uznaje kwalifikacje zawodowe usługodawcy pochodzącego z terytorium danej Strony na podstawie umowy o wzajemnym uznaniu, właściwe organy państwa przyjmującego przyznają temu usługodawcy traktowanie nie mniej korzystne od tego, które w podobnych sytuacjach przyznaje się podobnym usługodawcom, których kwalifikacje zawodowe zostały certyfikowane lub poświadczone w państwie Strony.

3. Przyznanie uznania na podstawie umowy o wzajemnym uznaniu nie może zależeć od:

a) spełnienia przez usługodawcę wymogu dotyczącego obywatelstwa lub jakiejkolwiek formy pobytu; lub

b) zdobycia wykształcenia, doświadczenia lub odbycia szkolenia przez usługodawcę w państwie Strony.

ARTYKUŁ 11.5

Wspólny Komitet ds. Wzajemnego Uznawania Kwalifikacji Zawodowych

Komitet ds. Umowy o Wzajemnym Uznaniu odpowiedzialny za wykonanie postanowień art. 11.3:

a) posiada członków i współprzewodniczących, którymi są przedstawiciele Kanady i Unii Europejskiej, inni niż właściwe organy lub organizacje zawodowe, o których mowa w art. 11.3 ust. 1; Wykaz tych przedstawicieli należy zatwierdzić w drodze wymiany listów;

b) zbiera się po raz pierwszy w ciągu jednego roku od wejścia w życie niniejszej Umowy, a następnie w razie potrzeby lub zgodnie z decyzją;

c) określa swój własny regulamin wewnętrzny;

d) ułatwia wymianę informacji dotyczących przepisów ustawowych i wykonawczych, strategii politycznych i praktyk w zakresie norm lub kryteriów dotyczących wydawania zezwoleń, licencji lub świadectw upoważniających do wykonywania zawodów regulowanych;

e) upublicznia informacje dotyczące negocjacji i wykonania umów o wzajemnym uznaniu;

f) składa sprawozdania do Wspólnego Komitetu CETA w sprawie postępów w zakresie negocjacji i wykonania umów o wzajemnym uznaniu; oraz

g) w stosownych przypadkach przekazuje informacje i uzupełnia wytyczne określone w załączniku 11-A.

ARTYKUŁ 11.6

Wytyczne dotyczące negocjacji i zawierania umów o wzajemnym uznaniu

W ramach dążenia do osiągnięcia wzajemnego uznawania kwalifikacji Strony określiły w załączniku 11-A niewiążące wytyczne dotyczące negocjacji i zawierania umów o wzajemnym uznaniu.

ARTYKUŁ 11.7

Punkty kontaktowe

Każda ze Stron ustanawia co najmniej jeden punkt kontaktowy na potrzeby zarządzania niniejszym rozdziałem.

ROZDZIAŁ DWUNASTY

REGULACJE KRAJOWE

ARTYKUŁ 12.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

zezwolenie oznacza udzielenie osobie pozwolenia na świadczenie usługi lub na wykonywanie jakiejkolwiek innej działalności gospodarczej;

właściwy organ oznacza jakikolwiek organ rządowy Strony wydający zezwolenie lub podmiot pozarządowy, który wydaje zezwolenie w ramach wykonywania uprawnień przekazanych mu przez organ rządowy Strony;

procedury licencjonowania oznaczają zasady administracyjne lub proceduralne, w tym dotyczące zmiany lub przedłużenia licencji, których należy przestrzegać w celu wykazania zgodności z wymogami w zakresie licencjonowania;

wymogi w zakresie licencjonowania oznaczają istotne wymogi, inne niż wymogi dotyczące kwalifikacji, które należy spełnić w celu uzyskania, zmiany lub przedłużenia zezwolenia;

procedury kwalifikacyjne oznaczają zasady administracyjne lub proceduralne, których należy przestrzegać w celu wykazania zgodności z wymogami dotyczącymi kwalifikacji; oraz

wymogi dotyczące kwalifikacji oznaczają istotne wymogi dotyczące kompetencji, które należy spełnić w celu uzyskania, zmiany lub przedłużenia zezwolenia;

ARTYKUŁ 12.2

Zakres

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do środka przyjętego lub utrzymanego przez Stronę związanego z wymogami w zakresie licencjonowania, procedurami licencjonowania, wymogami dotyczącymi kwalifikacji lub procedurami kwalifikacyjnymi, które mają wpływ na:

a) transgraniczne świadczenie usług określone w art. 9.1 (Definicje);

b) świadczenie usługi lub wykonywanie jakiejkolwiek innej działalności gospodarczej poprzez obecność handlową na terytorium drugiej Strony, w tym poprzez ustanowienie takiej obecności handlowej; oraz

c) świadczenie usługi poprzez obecność osoby fizycznej pochodzącej z terytorium drugiej Strony na terytorium Strony zgodnie z art. 10.6 ust. 2 (Zobowiązania zawarte w innych rozdziałach).

2. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do wymogów w zakresie licencjonowania, procedur licencjonowania, wymogów dotyczących kwalifikacji ani do procedur kwalifikacyjnych:

a) zgodnych z istniejącym środkiem niespełniającym wymogów, który jest utrzymywany przez Stronę, jak określono w wykazie danej Strony do załącznika I; lub

b) dotyczących jednego z następujących sektorów lub działań:

(i) w przypadku Kanady – sektorów kultury i, jak określono w wykazie Kanady do załącznika II, usług społecznych, spraw ludności rdzennej, spraw mniejszości, usług w zakresie gier hazardowych i zakładów oraz gromadzenia, oczyszczania i dystrybucji wody; oraz

(ii) w przypadku Strony UE – usług audiowizualnych i, jak określono w wykazie Unii Europejskiej do załącznika II, świadczeń zdrowotnych, usług w zakresie kształcenia i usług społecznych, usług w zakresie gier hazardowych i zakładów[21] oraz gromadzenia, oczyszczania i dystrybucji wody.

[21] Wyjątek stanowi Malta.

ARTYKUŁ 12.3

Wymogi i procedury dotyczące licencjonowania i kwalifikacji

1. Każda ze Stron zapewnia, by przyjmowane lub stosowane przez nią wymogi w zakresie licencjonowania, wymogi dotyczące kwalifikacji, procedury licencjonowania lub procedury kwalifikacyjne opierały się na kryteriach, które uniemożliwiają właściwym organom wykonywanie ich uprawnień w zakresie oceny w sposób arbitralny.

2. Kontrole, o których mowa w ust. 1, są:

a) jasne i przejrzyste;

b) obiektywne; oraz

c) zaplanowane z wyprzedzeniem i udostępnione do publicznej wiadomości.

3. Strony uznają, że wykonywanie ustawowo określonego zakresu uznania przyznanego ministrowi w odniesieniu do decyzji o wydaniu zezwolenia w interesie publicznym nie jest niezgodne z postanowieniami ust. 2 lit. c), pod warunkiem że wykonywanie tej swobody uznania jest zgodne z przedmiotem obowiązującej ustawy i nie jest arbitralne oraz nie jest niezgodne z postanowieniami niniejszej Umowy.

4. Postanowienia ust. 3 nie mają zastosowania do wymogów w zakresie licencjonowania lub wymogów dotyczących kwalifikacji w odniesieniu do usługi świadczonej w ramach wolnych zawodów.

5. Każda ze Stron zapewnia wydanie zezwolenia niezwłocznie po tym, jak właściwy organ stwierdzi, że spełnione zostały warunki uzyskania zezwolenia, a po jego wydaniu zezwolenie to wchodzi w życie bez zbędnej zwłoki, zgodnie z określonymi w nim warunkami.

6. Każda ze Stron utrzymuje lub ustanawia organy lub procedury sądowe, arbitrażowe lub administracyjne, które zapewniają, na wniosek poszkodowanego inwestora lub usługodawcy, w rozumieniu art. 8.1 (Definicje) i 1.1 (Definicje o zastosowaniu ogólnym), niezwłoczną kontrolę decyzji administracyjnych mających wpływ na świadczenie usługi lub prowadzenie innej działalności gospodarczej oraz, w uzasadnionych przypadkach, odpowiednie środki zaradcze dotyczące tych decyzji. Jeżeli takie procedury nie są niezależne od organu, który wydaje takie decyzje administracyjne, każda ze Stron zapewnia stosowanie procedur w sposób zapewniający obiektywną i bezstronną kontrolę.

7. Każda ze Stron zapewnia, by przyjęte i utrzymywane przez nią procedury licencjonowania i procedury kwalifikacyjne były jak najprostsze i nie komplikowały nadmiernie ani nie opóźniały świadczenia usługi lub wykonywania jakiejkolwiek innej działalności gospodarczej.

8. Opłata za zezwolenie, jaką może ponieść wnioskodawca w związku ze złożonym przez siebie wnioskiem o wydanie zezwolenia, jest rozsądna i współmierna do poniesionych kosztów oraz nie ogranicza świadczenia usługi lub wykonywania jakiejkolwiek innej działalności gospodarczej.

9. Opłaty za zezwolenia nie obejmują płatności aukcyjnych, płatności z tytułu wykorzystania zasobów naturalnych, opłat licencyjnych, przetargowych lub innych niedyskryminacyjnych sposobów przyznawania koncesji, ani obowiązkowych składek za świadczenie usługi powszechnej.

10. Każda ze Stron zapewnia, aby procedury licencjonowania lub procedury kwalifikacyjne stosowane przez właściwy organ i decyzje właściwego organu podejmowane w ramach procesu wydawania zezwoleń były bezstronne w odniesieniu do wszystkich wnioskodawców. Właściwy organ powinien podejmować decyzje w sposób niezależny, a w szczególności nie powinien być odpowiedzialny przed jakąkolwiek osobą świadczącą usługę lub wykonującą jakąkolwiek inną działalność gospodarczą, której świadczenie lub wykonywanie wymaga uzyskania zezwolenia.

11. Jeżeli ustalono konkretne terminy zatwierdzania wniosków, wnioskodawca ma możliwość złożenia wniosku w rozsądnym terminie. Właściwy organ rozpoczyna rozpatrywanie wniosku bez zbędnej zwłoki. Jeżeli jest to możliwe, wnioski powinny być akceptowane w formie elektronicznej, z zastrzeżeniem podobnych zasad dotyczących autentyczności jak w przypadku wniosków składanych w formie papierowej.

12. W przypadkach uznanych za stosowne należy akceptować uwierzytelnione kopie zamiast oryginałów dokumentów.

13. Każda ze Stron zapewnia, aby rozpatrywanie wniosku o wydanie zezwolenia, w tym podjęcie ostatecznej decyzji, zostało ukończone w rozsądnym terminie od momentu złożenia kompletnego wniosku. Każda ze Stron powinna ustalić zwykły termin rozpatrzenia wniosku.

14. Na żądanie wnioskodawcy właściwy organ Strony bez zbędnej zwłoki przekazuje informacje dotyczące statusu wniosku.

15. Jeżeli wniosek zostanie uznany za niekompletny, właściwy organ Strony informuje o tym wnioskodawcę w rozsądnym terminie, wskazując dodatkowe informacje wymagane do uzupełnienia wniosku oraz umożliwiając wnioskodawcy skorygowanie braków.

16. Jeżeli właściwy organ Strony odrzuci wniosek, informuje o tym wnioskodawcę na piśmie bez zbędnej zwłoki. Na wniosek wnioskodawcy właściwy organ Strony informuje również wnioskodawcę o powodach odrzucenia wniosku i o terminach złożenia odwołania od decyzji lub wniosku o jej skontrolowanie. Należy umożliwić wnioskodawcy, w rozsądnym terminie, ponowne złożenie wniosku.

ROZDZIAŁ TRZYNASTY

USŁUGI FINANSOWE

ARTYKUŁ 13.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

transgraniczny usługodawca finansowy Strony oznacza osobę pochodzącą z terytorium Strony, która prowadzi działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usługi finansowej na terytorium tej Strony i zamierza świadczyć lub świadczy usługę finansową w ramach transgranicznego świadczenia tej usługi;

transgraniczne świadczenie usług finansowych lub **transgraniczny handel usługami finansowymi** oznacza świadczenie usługi finansowej:

a) z terytorium jednej Strony na terytorium drugiej Strony; lub

b) na terytorium jednej Strony przez osobę pochodzącą z terytorium tej Strony na rzecz osoby pochodzącej z terytorium drugiej Strony;

lecz nie obejmuje świadczenia usługi na terytorium jednej Strony poprzez inwestycję na tym terytorium;

instytucja finansowa oznacza dostawcę wykonującego jedną lub więcej operacji określonych jako usługi finansowe w niniejszym artykule, jeżeli w odniesieniu do świadczenia tych usług usługodawca podlega takiej regulacji lub takiemu nadzorowi jak instytucja finansowa w rozumieniu prawa Strony, na której terytorium się znajduje, w tym oddział znajdujący się na terytorium Strony tego usługodawcy finansowego, którego siedziba zarządu znajduje się na terytorium drugiej Strony;

instytucja finansowa drugiej Strony oznacza instytucję finansową, w tym oddział, znajdujący się na terytorium Strony i kontrolowany przez osobę pochodzącą z terytorium drugiej Strony;

usługa finansowa oznacza usługę o charakterze finansowym, w tym usługi ubezpieczeniowe oraz inne związane z ubezpieczeniami, usługi bankowe i inne usługi finansowe (z wyłączeniem ubezpieczeń) oraz usługi dodatkowe lub pomocnicze związane z usługą o charakterze finansowym. Usługi finansowe obejmują następujące rodzaje działalności:

a) usługi ubezpieczeniowe oraz związane z ubezpieczeniami;

(i) ubezpieczenia bezpośrednie (w tym koasekuracja):

A) na życie; lub

B) inne niż na życie;

(ii) reasekuracja i retrocesja;

(iii) pośrednictwo ubezpieczeniowe, takie jak usługi brokerskie i agencyjne; lub

(iv) pomocnicze usługi ubezpieczeniowe, takie jak doradztwo ubezpieczeniowe, usługi aktuarialne, ocena ryzyka oraz likwidacja szkód; oraz

b) usługi bankowe i inne usługi finansowe (z wyłączeniem ubezpieczeń):

(i) przyjmowanie depozytów i innych funduszy zwrotnych od ludności;

(ii) udzielanie wszelkiego rodzaju pożyczek i kredytów, w tym kredytów konsumenckich i kredytów hipotecznych, faktoring oraz finansowanie transakcji handlowych;

(iii) leasing finansowy;

(iv) wszelkie usługi w zakresie płatności i transferu środków pieniężnych, w tym karty kredytowe, debetowe, czeki podróżne oraz czeki bankierskie;

(v) gwarancje i zobowiązania;

(vi) transakcje z użyciem środków własnych lub klientów, dokonywane na giełdzie, poza rynkiem regulowanym lub w inny sposób, których przedmiotem są:

A) instrumenty rynku pieniężnego (w tym czeki, weksle lub certyfikaty depozytowe);

B) waluty obce;

C) instrumenty pochodne, w tym kontrakty terminowe typu future i opcje;

D) instrumenty pochodne oparte na stopach procentowych i kursach walutowych, w tym produkty takie jak swapy i kontrakty terminowe na stopę procentową;

E) zbywalne papiery wartościowe; lub

F) inne instrumenty zbywalne i aktywa finansowe, w tym kruszce;

(vii) uczestnictwo w emisji wszelkiego rodzaju papierów wartościowych, w tym gwarantowanie emisji i jej plasowanie jako agent emisji (publiczny lub prywatny) oraz świadczenie usług z tym związanych;

(viii) pośrednictwo na rynku pieniężnym;

(ix) zarządzanie aktywami, takie jak zarządzanie płynnością lub portfelem aktywów, wszelkie formy zarządzania inwestycjami zbiorowymi, zarządzanie funduszami emerytalnymi, usługi powiernicze i usługi depozytariusza;

(x) usługi rozliczeniowe i rozrachunkowe dotyczące aktywów finansowych, w tym papierów wartościowych, instrumentów pochodnych oraz innych instrumentów zbywalnych;

(xi) dostarczanie i przekazywanie informacji finansowych oraz przetwarzanie danych finansowych oraz powiązane oprogramowanie; lub

(xii) doradztwo, pośrednictwo i inne pomocnicze usługi finansowe w zakresie wszystkich rodzajów działalności wymienionych w ppkt (i)–(xi), w tym informacje kredytowe i analizy kredytowe, badania i doradztwo w zakresie inwestycji i portfeli inwestycyjnych oraz doradztwo w zakresie przejęć oraz restrukturyzacji i strategii przedsiębiorstw;

usługodawca finansowy oznacza osobę pochodzącą z terytorium Strony, która prowadzi działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usługi finansowej na terytorium tej Strony, z wyłączeniem podmiotów publicznych;

inwestycja oznacza „inwestycję” określoną w art. 8.1 (Definicje), z zastrzeżeniem, że do celów niniejszego rozdziału w odniesieniu do „pożyczki lub kredytu” oraz „instrumentów dłużnych”, o których mowa w tym artykule:

a) pożyczka lub kredyt na rzecz instytucji finansowej lub instrument dłużny wyemitowany przez instytucję finansową stanowią inwestycję w tę instytucję finansową wyłącznie wtedy, gdy Strona, na której terytorium znajduje się instytucja finansowa, traktuje je jako kapitał regulacyjny; oraz

b) pożyczka lub kredyt udzielone przez instytucję finansową lub instrument dłużny posiadany przez instytucję finansową, inne niż pożyczka lub kredyt na rzecz instytucji finansowej lub instrument dłużny wyemitowany przez instytucję finansową, o których mowa w lit. a), nie stanowią inwestycji;

dla większej przejrzystości:

c) Postanowienia rozdziału ósmego (Inwestycje) mają zastosowanie do pożyczki lub kredytu albo do instrumentu dłużnego w takim zakresie, w jakim nie są one objęte postanowieniami niniejszego rozdziału; oraz

d) pożyczka lub kredyt udzielone przez transgranicznego usługodawcę finansowego lub instrument dłużny posiadany przez transgranicznego usługodawcę finansowego, inne niż pożyczka lub kredyt na rzecz instytucji finansowej lub instrument dłużny wyemitowany przez instytucję finansową, stanowią inwestycję do celów rozdziału ósmego (Inwestycje), jeżeli wspomniana pożyczka lub kredyt bądź instrument dłużny spełniają kryteria dotyczące inwestycji określone w art. 8.1 (Definicje);

inwestor oznacza „inwestora” określonego w art. 8.1 (Definicje);

nowa usługa finansowa oznacza usługę finansową, która nie jest świadczona na terytorium Strony, lecz na terytorium drugiej Strony, i obejmuje nową formę świadczenia usługi finansowej lub sprzedaż produktu finansowego, który nie jest sprzedawany na terytorium Strony;

osoba pochodząca z terytorium Strony oznacza „osobę pochodzącą z terytorium Strony" w rozumieniu definicji w art. 1.1 (Definicje o zastosowaniu ogólnym) i, dla większej przejrzystości, nie obejmuje oddziału przedsiębiorstwa państwa trzeciego;

podmiot publiczny oznacza:

a) rząd, bank centralny lub organ kształtujący politykę pieniężną Strony lub jakikolwiek podmiot będący własnością Strony lub przez nią kontrolowany, który zajmuje się głównie wykonywaniem funkcji publicznych lub działań do celów publicznych, z wyłączeniem podmiotów zajmujących się głównie świadczeniem usług finansowych na warunkach komercyjnych; lub

b) podmiot prywatny realizujący zadania wykonywane zwykle przez bank centralny lub organ kształtujący politykę pieniężną – w zakresie wykonywania tych zadań; oraz

organ samoregulacyjny oznacza organ pozarządowy, w tym wszelkie giełdy lub rynki, na których prowadzony jest obrót papierami wartościowymi lub kontraktami terminowymi typu future, izby rozliczeniowe oraz inne organizacje lub stowarzyszenia, które wykonują uprawnienia regulacyjne lub nadzorcze – własne lub przekazane im przez inne organy – wobec usługodawców finansowych lub instytucji finansowych.

ARTYKUŁ 13.2

Zakres

1. Postanowienia niniejszego rozdziału mają zastosowanie do środka przyjętego lub utrzymanego przez Stronę, który odnosi się do:

a) instytucji finansowej drugiej Strony;

b) inwestora drugiej Strony oraz inwestycji realizowanej przez tego inwestora w instytucji finansowej znajdującej się na terytorium Strony; oraz

c) transgranicznego handlu usługami finansowymi.

2. Dla większej przejrzystości, postanowienia rozdziału ósmego (Inwestycje) mają zastosowanie do:

a) środka dotyczącego inwestora Strony oraz inwestycji realizowanej przez tego inwestora w usługodawcy finansowym niebędącym instytucją finansową; oraz

b) środka, innego niż środek dotyczący świadczenia usług finansowych, dotyczącego inwestora Strony lub inwestycji realizowanej przez tego inwestora w instytucji finansowej.

3. Artykuły 8.10 (Traktowanie inwestorów i inwestycji objętych niniejszą Umową), 8.11 (Rekompensaty z tytułu strat), 8.12 (Wywłaszczenie), 8.13 (Transfery), 8.14 (Subrogacja), 8.16 (Odmowa przyznania korzyści) i 8.17 (Wymogi formalne) zostają włączone do niniejszego rozdziału i stanowią jego część.

4. Sekcja F rozdziału ósmego (Rozstrzyganie sporów inwestycyjnych między inwestorami a państwami) zostaje włączona do niniejszego rozdziału i stanowi jego część wyłącznie w odniesieniu do skarg, w których Stronie zarzuca się naruszenie postanowień art. 13.3 lub 13.4 w odniesieniu do rozwoju i prowadzenia instytucji finansowej, jej funkcjonowania, utrzymywania, wykorzystywania, sprzedaży, zbycia, zarządzania nią lub korzystania z niej lub inwestycji w instytucję finansową, lub art. 8.10 (Traktowanie inwestorów i inwestycji objętych niniejszą Umową), 8.11 (Rekompensaty z tytułu strat), 8.12 (Wywłaszczenie), 8.13 (Transfery) lub 8.16 (Odmowa przyznania korzyści).

5. Postanowienia niniejszego rozdziału nie mają zastosowania do środka przyjętego lub utrzymanego przez Stronę, który dotyczy:

a) działań lub usług będących częścią powszechnego programu emerytalnego lub ustawowego systemu zabezpieczenia społecznego; lub

b) prowadzenia działań lub świadczenia usług na rachunek Strony, z gwarancją Strony lub przy wykorzystaniu zasobów finansowych Strony, w tym jej podmiotów publicznych,

z zastrzeżeniem, że postanowienia niniejszego rozdziału mają zastosowanie w takim zakresie, w jakim Strona umożliwia wykonywanie działań lub świadczenie usług, o których mowa w lit. a) lub b), przez jej instytucje finansowe konkurujące z podmiotem publicznym lub instytucją finansową.

6. Rozdział dwunasty (Regulacje krajowe) zostaje włączony do niniejszego rozdziału i stanowi jego część. Dla większej przejrzystości, postanowienia art. 12.3 (Wymogi i procedury dotyczące licencjonowania i kwalifikacji) mają zastosowanie do wykonywania przez finansowe organy regulacyjne Stron ich ustawowo określonego zakresu swobody uznania.

7. Postanowienia rozdziału dwunastego (Regulacje krajowe) włączone do niniejszego rozdziału na mocy art. 6 nie mają zastosowania do wymogów w zakresie licencjonowania, procedur licencjonowania, wymogów dotyczących kwalifikacji ani do procedur kwalifikacyjnych:

a) zgodnych ze środkiem niespełniającym wymogów utrzymywanym przez Kanadę, jak określono w wykazie tej Strony do załącznika III-A;

b) zgodnych ze środkiem niespełniającym wymogów utrzymywanym przez Unię Europejską, jak określono w wykazie tej Strony do załącznika I, w takim zakresie, w jakim środek ten dotyczy usług finansowych; oraz

c) określonych w art. 12.2 ust. 2 lit. b) (Zakres), w takim zakresie, w jakim środek ten dotyczy usług finansowych.

ARTYKUŁ 13.3

Traktowanie narodowe

1. Artykuł 8.6 (Traktowanie narodowe) zostaje włączony do niniejszego rozdziału i stanowi jego część oraz ma zastosowanie do traktowania instytucji finansowych i inwestorów drugiej Strony oraz ich inwestycji w instytucje finansowe.

2. Traktowanie przyznane przez Stronę własnym inwestorom i inwestycjom własnych inwestorów na mocy art. 8.6 ust. 1 i 2 (Traktowanie narodowe) oznacza traktowanie przyznane własnym instytucjom finansowym i inwestycjom własnych inwestorów Strony w instytucje finansowe.

ARTYKUŁ 13.4

Najwyższe uprzywilejowanie

1. Artykuł 8.7 (Najwyższe uprzywilejowanie) zostaje włączony do niniejszego rozdziału i stanowi jego część oraz ma zastosowanie do traktowania instytucji finansowych i inwestorów drugiej Strony oraz ich inwestycji w instytucje finansowe.

2. Traktowanie przyznane przez Stronę inwestorom państwa trzeciego i inwestycjom inwestorów państwa trzeciego na mocy art. 8.7 ust. 1 i 2 (Najwyższe uprzywilejowanie) oznacza traktowanie przyznane instytucjom finansowym państwa trzeciego i inwestycjom w instytucje finansowe dokonanym przez inwestorów państwa trzeciego.

ARTYKUŁ 13.5

Uznawanie środków ostrożnościowych

1. Strona może uznać środek ostrożnościowy państwa trzeciego w drodze zastosowania środka objętego niniejszym rozdziałem. Uznanie to może być:

a) przyznane jednostronnie;

b) osiągnięte poprzez harmonizację lub w inny sposób; lub

c) oparte na umowie lub uzgodnieniu z państwem trzecim.

2. Strona uznająca środek ostrożnościowy zapewnia drugiej Stronie odpowiednią możliwość wykazania występowania okoliczności, w których istnieją lub będą istniały równoważny akt prawny, nadzór, wdrożenie aktu prawnego i, w stosownych przypadkach, procedury dotyczące wymiany informacji między Stronami.

3. Jeżeli Strona uznaje środek ostrożnościowy na podstawie ust. 1 lit. c) i istnieją okoliczności opisane w ust. 2, Strona zapewnia drugiej Stronie odpowiednią możliwość negocjowania przystąpienia do umowy lub uzgodnienia, lub negocjowania porównywalnej umowy lub porównywalnego uzgodnienia.

ARTYKUŁ 13.6

Dostęp do rynku

1. Strona nie może przyjmować lub utrzymywać – w odniesieniu do instytucji finansowej drugiej Strony lub w odniesieniu do dostępu do rynku w drodze utworzenia instytucji finansowej przez inwestora drugiej Strony – na całym terytorium Strony lub na terytorium krajowego, prowincjonalnego, terytorialnego, regionalnego lub lokalnego szczebla instytucji rządowych, środka, który:

a) nakłada ograniczenia odnoszące się do:

(i) liczby instytucji finansowych, czy to w postaci kontyngentów liczbowych, monopoli, wyłącznych usługodawców, czy też wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych;

(ii) całkowitej wartości transakcji usług finansowych lub aktywów, w postaci kontyngentów liczbowych lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych;

(iii) całkowitej liczby operacji usług finansowych lub całkowitego wolumenu wykonanych usług finansowych wyrażonych jako określone jednostki liczbowe, w postaci kontyngentów lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych;

(iv) udziału kapitału zagranicznego, w postaci górnego progu procentowego ograniczającego udziały zagranicznych podmiotów w instytucjach finansowych albo całkowitą wartość inwestycji zagranicznych w instytucje finansowe, w ujęciu indywidualnym lub zbiorczym; lub

(v) całkowitej liczby osób fizycznych, które mogą być zatrudnione w danym sektorze usług finansowych lub które instytucja finansowa może zatrudniać i które są niezbędne do świadczenia określonej usługi finansowej i bezpośrednio związane z jej świadczeniem, w postaci kontyngentów liczbowych lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych; lub

b) ogranicza lub nakłada wymogi na konkretne rodzaje osób prawnych lub wspólne przedsięwzięcia, poprzez które instytucja finansowa może prowadzić działalność gospodarczą.

2. Artykuł 8.4 ust. 2 (Dostęp do rynku) zostaje włączony do niniejszego artykułu i stanowi jego część.

3. Dla większej przejrzystości:

a) strona może nakładać warunki i procedury wydawania zezwoleń na ustanawianie i rozszerzanie obecności handlowej, pod warunkiem że nie obchodzą obowiązku Strony wynikającego z ust. 1 i są zgodne z innymi postanowieniami niniejszego rozdziału; oraz

b) niniejszy artykuł nie uniemożliwia Stronie żądania od instytucji finansowej świadczenia pewnych usług finansowych przez odrębne podmioty prawne, jeżeli, według prawa Strony, zakres usług finansowych świadczonych przez instytucję finansową nie może być świadczony przez jeden podmiot.

ARTYKUŁ 13.7

Transgraniczne świadczenie usług finansowych

1. Artykuły 9.3 (Traktowanie narodowe), 9.4 (Wymogi formalne) i 9.6 (Dostęp do rynku) zostają włączone do niniejszego rozdziału i stanowią jego część oraz mają zastosowanie do traktowania transgranicznych usługodawców finansowych świadczących usługi finansowe określone w załączniku 13-A.

2. Traktowanie przyznane przez Stronę własnym usługodawcom i usługom na mocy art. 9.3 ust. 2 (Traktowanie narodowe) oznacza traktowanie przyznane własnym usługodawcom finansowym i usługom finansowym Strony.

3. Środki, których Strona nie może przyjmować lub utrzymywać w odniesieniu do usługodawców i usług drugiej Strony na mocy art. 9.6 (Dostęp do rynku), oznaczają środki związane z transgranicznymi usługodawcami finansowymi drugiej Strony świadczącymi usługi finansowe.

4. Artykuł 9.5 (Najwyższe uprzywilejowanie) zostaje włączony do niniejszego rozdziału i stanowi jego część oraz ma zastosowanie do traktowania transgranicznych usługodawców finansowych pochodzących z terytorium drugiej Strony.

5. Traktowanie przyznane przez Stronę usługodawcom i usługom państwa trzeciego na mocy art. 9.5 (Najwyższe uprzywilejowanie) oznacza traktowanie przyznane usługodawcom finansowym państwa trzeciego i usługom finansowym państwa trzeciego.

6. Każda ze Stron zezwala osobie znajdującej się na jej terytorium oraz jej obywatelowi, niezależnie od tego, gdzie się znajduje, na nabycie usługi finansowej od transgranicznego usługodawcy finansowego drugiej Strony znajdującego się na terytorium tej drugiej Strony. Obowiązek ten nie wymaga od Strony zezwalania tym dostawcom na prowadzenie działalności lub na sprzedaż bezpośrednią usług na jej terytorium. Każda ze Stron może określać „prowadzenie działalności" i „sprzedaż bezpośrednią usług" do celów niniejszego artykułu zgodnie z ust. 1.

7. W odniesieniu do usług finansowych określonych w załączniku 13-A każda ze Stron zezwala transgranicznemu usługodawcy finansowemu drugiej Strony, na wniosek lub po powiadomieniu właściwego organu regulacyjnego, jeżeli jest to wymagane, na świadczenie usługi finansowej w ramach nowej formy świadczenia lub na sprzedaż produktu finansowego, który nie jest sprzedawany na terytorium Strony, w przypadku gdy pierwsza Strona zezwala własnym usługodawcom finansowym na świadczenie takiej usługi lub na sprzedaż takiego produktu zgodnie z prawem Strony w podobnych sytuacjach.

ARTYKUŁ 13.8

Kadra kierownicza wyższego szczebla i zarząd

Strona nie wymaga powoływania przez instytucję finansową drugiej Strony na stanowiska w kadrze kierowniczej wyższego szczebla lub w zarządzie osób fizycznych konkretnej narodowości.

ARTYKUŁ 13.9

Wymogi dotyczące wyników inwestycji

1. Strony negocjują ograniczenia wymogów dotyczących wyników inwestycji, takie jak te, o których mowa w art. 8.5 (Wymogi dotyczące wyników inwestycji) w odniesieniu do inwestycji w instytucje finansowe.

2. Jeżeli, po upływie trzech lat od wejścia w życie niniejszej Umowy, Strony nie doszły do porozumienia w sprawie takich ograniczeń, na wniosek Strony art. 8.5 (Wymogi dotyczące wyników inwestycji) zostaje włączony do niniejszego rozdziału i stanowi jego część oraz ma zastosowanie do inwestycji w instytucje finansowe. Do tego celu „inwestycja", o której mowa w art. 8.5 (Wymogi dotyczące wyników inwestycji), oznacza „inwestycję w instytucję finansową na jej terytorium".

3. W terminie 180 dni po pomyślnym wynegocjowaniu przez Strony ograniczeń wymogów dotyczących wyników inwestycji zgodnie z ust. 1 lub na wniosek Strony o włączenie art. 8.5 (Wymogi dotyczące wyników inwestycji) do niniejszego rozdziału na podstawie ust. 2, zależnie od przypadku, każda Strona może odpowiednio zmienić swój wykaz. Wszelkie zmiany należy ograniczyć do wykazania zastrzeżeń dotyczących istniejących środków, które nie są zgodne z wymogami dotyczącymi wyników inwestycji na podstawie niniejszego rozdziału, w przypadku Kanady – w sekcji A jej wykazu do załącznika III, a w przypadku Unii Europejskiej – w jej wykazie do załącznika I. Artykuł 13.10 ust. 1 ma zastosowanie do takich środków w zakresie ograniczeń wymogów dotyczących wyników inwestycji wynegocjowanych zgodnie z ust. 1 lub art. 8.5 (Wymogi dotyczące wyników inwestycji) włączonym do niniejszego rozdziału zgodnie z ust. 2, zależnie od przypadku.

ARTYKUŁ 13.10

Zastrzeżenia i wyjątki

1. Artykuły 13.3, 13.4, 13.6 i 13.8 nie mają zastosowania do:

a) istniejącego środka niespełniającego wymogów, utrzymywanego przez Stronę na poziomie:

(i) Unii Europejskiej, jak określono w wykazie tej Strony do załącznika I;

(ii) rządu krajowego, zgodnie ze wskazaniem Kanady w sekcji A jej wykazu do załącznika III lub wskazaniem Unii Europejskiej w jej wykazie do załącznika I;

(iii) instytucji rządowych i samorządowych na szczeblu prowincjonalnym, terytorialnym lub regionalnym, zgodnie ze wskazaniem Kanady w sekcji A jej wykazu do załącznika III lub wskazaniem Unii Europejskiej w jej wykazie do załącznika I; lub

(iv) władz lokalnych;

b) dalszego stosowania lub szybkiego przedłużenia środka niespełniającego wymogów, o którym mowa w lit. a); lub

c) zmiany środka niespełniającego wymogów, o którym mowa w lit. a), w zakresie, w jakim zmiana ta nie zmniejsza stopnia zgodności danego środka z postanowieniami art. 13.3, 13.4, 13.6 lub 13.8 w stosunku do zgodności istniejącej bezpośrednio przed zmianą.

2. Artykuł 13.7 nie ma zastosowania do:

a) istniejącego środka niespełniającego wymogów, utrzymywanego przez Stronę na poziomie:

(i) Unii Europejskiej, jak określono w wykazie tej Strony do załącznika I;

(ii) rządu krajowego, zgodnie ze wskazaniem Kanady w sekcji A jej wykazu do załącznika III lub wskazaniem Unii Europejskiej w jej wykazie do załącznika I;

(iii) instytucji rządowych i samorządowych na szczeblu prowincjonalnym, terytorialnym lub regionalnym, zgodnie ze wskazaniem Kanady w sekcji A jej wykazu do załącznika III lub wskazaniem Unii Europejskiej w jej wykazie do załącznika I; lub

(iv) władz lokalnych;

b) dalszego stosowania lub szybkiego przedłużenia środka niespełniającego wymogów, o którym mowa w lit. a); lub

c) zmiany środka niespełniającego wymogów, o którym mowa w lit. a), w zakresie, w jakim zmiana ta nie zmniejsza stopnia zgodności danego środka z postanowieniami art. 13.7 w stosunku do zgodności istniejącej bezpośrednio przed wejściem w życie niniejszej Umowy.

3. Artykuły 13.3, 13.4, 13.6, 13.7 i 13.8 nie mają zastosowania do środka przyjętego lub utrzymanego przez Kanadę w odniesieniu do usług finansowych określonych w sekcji B jej wykazu do załącznika III lub do środka przyjętego lub utrzymanego przez Unię Europejską w odniesieniu do usług finansowych określonych w jej wykazie do załącznika II.

4. Jeżeli Strona wskazała zastrzeżenie do art. 8.4 (Dostęp do rynku), 8.5 (Wymogi dotyczące wyników inwestycji), 8.6 (Traktowanie narodowe), 8.7 (Najwyższe uprzywilejowanie), 8.8 (Kadra kierownicza wyższego szczebla i zarząd), 9.3 (Traktowanie narodowe), 9.5 (Najwyższe uprzywilejowanie) lub 9.6 (Dostęp do rynku) w wykazie danej Strony do załączników I lub II, zastrzeżenie to stanowi także zastrzeżenie do art. 13.3, 13.4, 13.6, 13.7 lub 13.8, lub do dowolnego ograniczenia wymogów dotyczących wyników inwestycji wynegocjowanych zgodnie z art. 13.9 ust. 1 lub włączonych do niniejszego rozdziału na mocy art. 13.9 ust. 2, zależnie od przypadku, w zakresie, w jakim środek, sektor, podsektor lub działanie wskazane w zastrzeżeniu są objęte niniejszym rozdziałem.

5. Strona nie przyjmuje po dacie wejścia w życie niniejszej Umowy środka lub szeregu środków objętych sekcją B wykazu Kanady do załącznika III lub wykazem Unii Europejskiej do załącznika II, które wymagałyby, w sposób bezpośredni lub pośredni, aby inwestor drugiej Strony ze względu na swoją przynależność państwową sprzedał lub zbył w inny sposób inwestycję istniejącą w chwili, gdy ten środek lub szereg środków wchodzą w życie.

6. W odniesieniu do praw własności intelektualnej Strona może odstąpić od stosowania postanowień art. 13.3 i 13.4 i od wszelkich ograniczeń transferu technologii w związku z wymogami dotyczącymi wyników inwestycji wynegocjowanych zgodnie z art. 13.9 ust. 1 lub włączonych do niniejszego rozdziału na mocy art. 13.9 ust. 2, zależnie od przypadku, jeżeli dane odstępstwo jest zgodne z postanowieniami Porozumienia TRIPS, w tym ze zwolnieniami ze stosowania Porozumienia TRIPS przyjętymi na podstawie art. IX Porozumienia WTO.

7. Artykuły 13.3, 13.4, 13.6, 13.7, 13.8 i 13.9 nie mają zastosowania do:

a) zamówień Strony na towary lub usługi nabywane do celów publicznych, a nie w celu komercyjnej odsprzedaży lub w celu wykorzystania na potrzeby dostawy towaru lub świadczenia usługi do komercyjnej sprzedaży, niezależnie od tego, czy przedmiotowe zamówienie jest „zamówieniem objętym niniejszą Umową" w rozumieniu art. 19.2 (Zakres); lub

b) subsydiów lub wsparcia rządowego w zakresie handlu usługami udzielonych przez Stronę.

ARTYKUŁ 13.11

Skuteczne i przejrzyste regulacje

1. Każda ze Stron zapewnia racjonalne, obiektywne i bezstronne stosowanie wszystkich środków o zastosowaniu ogólnym, do których ma zastosowanie niniejszy rozdział.

2. Każda ze Stron zapewnia bezzwłoczne publikowanie lub udostępnianie swoich przepisów ustawowych i wykonawczych, procedur i zarządzeń administracyjnych o powszechnym zastosowaniu w odniesieniu do wszelkich kwestii objętych niniejszym rozdziałem w sposób umożliwiający zainteresowanej osobie i drugiej Stronie zapoznanie się z nimi. W miarę możliwości każda ze Stron:

a) publikuje z wyprzedzeniem każdy środek, którego przyjęcie proponuje;

b) zapewnia zainteresowanej osobie i drugiej Stronie odpowiednią możliwość przedstawienia uwag dotyczących proponowanych środków; oraz

c) zapewnia odpowiedni czas między ostateczną publikacją środków a dniem, w którym stają się skuteczne.

Do celów niniejszego rozdziału wymogi te zastępują wymogi określone w art. 27.1 (Publikacja).

3. Każda Strona utrzymuje lub ustanawia odpowiednie mechanizmy reagowania w rozsądnym terminie na zapytanie zainteresowanej osoby dotyczące środków o zastosowaniu ogólnym objętych niniejszym rozdziałem.

4. Organ regulacyjny wydaje decyzję administracyjną dotyczącą świadczenia usług finansowych na podstawie kompletnego wniosku złożonego przez inwestora instytucji finansowej, transgranicznego usługodawcy finansowego lub instytucji finansowej drugiej Strony, w rozsądnym terminie, który jest uzasadniony z punktu widzenia złożoności wniosku i w świetle zwykłego terminu ustalonego na rozpatrzenie wniosku. W przypadku Kanady taki rozsądny termin wynosi 120 dni. Organ regulacyjny bezzwłocznie powiadamia wnioskodawcę o tej decyzji. Jeżeli wydanie decyzji w rozsądnym terminie nie jest możliwe, organ regulacyjny bezzwłocznie powiadamia wnioskodawcę i podejmuje starania w celu wydania decyzji najszybciej jak to możliwe. Dla większej przejrzystości, wniosku nie uznaje się za kompletny do czasu odbycia wszystkich stosownych wysłuchań i otrzymania przez organ regulacyjny wszystkich niezbędnych informacji.

ARTYKUŁ 13.12

Organy samoregulacyjne

Jeżeli Strona wymaga od instytucji finansowej lub transgranicznego usługodawcy finansowego drugiej Strony członkostwa lub uczestnictwa w organie samoregulacyjnym, lub dostępu do niego, w celu świadczenia usługi finansowej na terytorium danej Strony, lub przyznaje przywileje lub korzyść przy świadczeniu usługi finansowej za pośrednictwem organu samoregulacyjnego, Strona ustanawiająca wymóg zapewnia przestrzeganie przez organ samoregulacyjny zobowiązań określonych w niniejszym rozdziale.

ARTYKUŁ 13.13

Systemy płatności i rozliczeń

Na warunkach, zgodnie z którymi przyznaje się traktowanie narodowe, każda ze Stron przyznaje usługodawcy finansowemu pochodzącemu z terytorium drugiej Strony i mającemu siedzibę na jej terytorium dostęp do systemów płatności i rozliczeń, których operatorem jest Strona lub podmiot wykonujący władzę publiczną przekazaną mu przez Stronę, oraz dostęp do oficjalnych instrumentów finansowania i refinansowania dostępnych w ramach prowadzenia zwykłej działalności gospodarczej. Niniejszy artykuł nie przyznaje dostępu do instrumentów udostępnianych przez pożyczkodawcę ostatniej instancji danej Strony.

ARTYKUŁ 13.14

Nowe usługi finansowe

1. Każda Strona zezwala instytucji finansowej drugiej Strony na świadczenie dowolnej nowej usługi finansowej, na której świadczenie przez swoje instytucje finansowe zezwoliłaby pierwsza Strona w podobnych sytuacjach zgodnie ze swoim prawem, na wniosek lub po powiadomieniu właściwego organu regulacyjnego, jeżeli jest to wymagane.

2. Strona może ustalić formę prawną i instytucjonalną, poprzez którą nowa usługa finansowa może być świadczona, i może wymagać zezwolenia na świadczenie danej usługi. Jeżeli wymagane jest zezwolenie, decyzja w jego sprawie zostaje wydana w rozsądnym terminie, a udzielenia zezwolenia można odmówić jedynie ze względów ostrożnościowych.

3. Niniejszy artykuł nie uniemożliwia instytucji finansowej Strony wystąpienia do drugiej Strony z wnioskiem o rozważenie zezwolenia na świadczenie usługi finansowej, która nie jest świadczona na terytorium którejkolwiek ze Stron. Wniosek ten podlega prawu Strony otrzymującej wniosek i nie podlega zobowiązaniom określonym w niniejszym artykule.

ARTYKUŁ 13.15

Przekazywanie i przetwarzanie informacji

1. Każda ze Stron zezwala instytucji finansowej lub transgranicznemu usługodawcy finansowemu drugiej Strony na przekazywanie informacji w formie elektronicznej lub w innej formie, na i z jej terytorium, na potrzeby przetwarzania danych, w przypadku gdy takie przetwarzanie jest wymagane w ramach prowadzenia zwykłej działalności gospodarczej przez instytucję finansową lub transgranicznego usługodawcę finansowego.

2. Każda ze Stron utrzymuje odpowiednie zabezpieczenia służące ochronie prywatności, w szczególności w odniesieniu do przekazywania danych osobowych. Jeżeli przekazywane informacje finansowe zawierają dane osobowe, takie przekazywanie odbywa się zgodnie z przepisami regulującymi ochronę danych osobowych na terytorium Strony, z którego przekazuje się informacje.

ARTYKUŁ 13.16

Wyłączenie ze względów ostrożnościowych

1. Niniejsza Umowa nie uniemożliwia Stronie przyjmowania lub utrzymywania racjonalnych środków ze względów ostrożnościowych, w tym w celu:

a) ochrony inwestorów, deponentów, ubezpieczających lub osób, wobec których ma obowiązek powierniczy instytucja finansowa, transgraniczny usługodawca finansowy lub usługodawca finansowy;

b) zachowania bezpieczeństwa, stabilności, integralności lub odpowiedzialności finansowej instytucji finansowej, transgranicznego usługodawcy finansowego lub usługodawcy finansowego; lub

c) zapewnienia integralności i stabilności systemu finansowego Strony.

2. Bez uszczerbku dla innych środków służących regulacji ostrożnościowej transgranicznego handlu usługami finansowymi, Strona może wymagać rejestracji transgranicznych usługodawców finansowych pochodzących z terytorium drugiej Strony oraz instrumentów finansowych.

3. Z zastrzeżeniem art. 13.3 i 13.4, Strona może zakazać, ze względów ostrożnościowych, określonej usługi lub działalności finansowej. Taki zakaz nie może mieć zastosowania do wszystkich usług finansowych ani do całego podsektora usług finansowych, takiego jak bankowość.

ARTYKUŁ 13.17

Szczególne wyjątki

1. Niniejsza Umowa nie ma zastosowania do środków podejmowanych przez podmiot publiczny w ramach prowadzonej polityki pieniężnej lub kursowej. Niniejszy ustęp nie ma wpływu na obowiązki Strony wynikające z art. 8.5 (Wymogi dotyczące wyników inwestycji), 8.13 (Transfery) lub 13.9.

2. Niniejsza Umowa nie wymaga od Strony dostarczania lub zapewniania dostępu do informacji odnoszących się do interesów i rachunków klientów indywidualnych, transgranicznych usługodawców finansowych, instytucji finansowych lub do informacji poufnych, których ujawnienie miałoby wpływ na określone kwestie regulacyjne, nadzorcze lub związane z egzekwowaniem prawa, lub byłoby sprzeczne z interesem publicznym w innych aspektach lub naruszałoby uzasadnione interesy handlowe określonych przedsiębiorstw.

ARTYKUŁ 13.18

Komitet ds. Usług Finansowych

1. W skład Komitetu ds. Usług Finansowych ustanowionego na mocy art. 26.2 ust. 1 lit. f) (Specjalne komitety) wchodzą przedstawiciele organów odpowiedzialnych za politykę usług finansowych posiadający wiedzę fachową w dziedzinie objętej niniejszym rozdziałem. W przypadku Kanady przedstawicielem Komitetu jest urzędnik Ministerstwa Finansów Kanady lub organu będącego jego następcą.

2. Komitet ds. Usług Finansowych podejmuje decyzje za obopólną zgodą.

3. Komitet ds. Usług Finansowych zbiera się co roku, chyba że Komitet postanowi inaczej, oraz:

a) nadzoruje realizację postanowień niniejszego rozdziału;

b) prowadzi dialog w kwestii regulacji sektora usług finansowych w celu poprawy obustronnej wiedzy dotyczącej systemu regulacyjnego Stron i współpracy na rzecz rozwoju międzynarodowych norm, co pokazuje uzgodnienie w sprawie dialogu dotyczącego regulacji sektora usług finansowych zawarte w załączniku 13-C; oraz

c) wdraża art. 13.21.

ARTYKUŁ 13.19

Konsultacje

1. Strona może wystąpić z wnioskiem o przeprowadzenie konsultacji z drugą Stroną dotyczących każdej kwestii wynikającej z niniejszej Umowy, która ma wpływ na usługi finansowe. Druga Strona rozpatruje ten wniosek ze zrozumieniem dla stanowiska Strony.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby w przypadku konsultacji prowadzonych na podstawie ust. 1 w skład jej delegacji wchodzili urzędnicy mający odpowiednią wiedzę fachową w dziedzinie objętej niniejszym rozdziałem. W przypadku Kanady oznacza to urzędników Ministerstwa Finansów Kanady lub organu będącego jego następcą.

ARTYKUŁ 13.20

Rozstrzyganie sporów

1. Rozdział dwudziesty dziewiąty (Rozstrzyganie sporów) stosuje się, ze zmianami wprowadzonymi niniejszym artykułem, do rozstrzygania sporów wynikających z niniejszego rozdziału.

2. Jeżeli Strony nie są w stanie uzgodnić składu organu arbitrażowego powołanego do celów rozstrzygania sporów wynikających z niniejszego rozdziału, zastosowanie ma art. 29.7 (Skład organu arbitrażowego). Wszystkie odniesienia do listy arbitrów sporządzonej na podstawie art. 29.8 (Lista arbitrów) należy jednak rozumieć jako odniesienia do listy arbitrów sporządzonej na podstawie niniejszego artykułu.

3. Wspólny Komitet CETA może sporządzić listę co najmniej 15 osób, wybranych w oparciu o obiektywność, wiarygodność i rzetelną ocenę, które chcą i są w stanie pełnić funkcję arbitrów. Lista ta obejmuje trzy podlisty: jedną podlistę dla każdej ze Stron oraz jedną podlistę osób niebędących obywatelami żadnej ze Stron, które mogą pełnić funkcję przewodniczących. Na każdej podliście znajduje się co najmniej pięć osób. Wspólny Komitet CETA może dokonywać przeglądu listy w dowolnym momencie i zapewnia jej zgodność z niniejszym artykułem.

4. Arbitrzy umieszczeni na liście muszą posiadać wiedzę fachową lub doświadczenie w zakresie prawa usług finansowych lub regulacji tego sektora lub praktykę w tej dziedzinie, która może obejmować regulację działalności usługodawców finansowych. Arbitrzy pełniący funkcję przewodniczących muszą mieć ponadto doświadczenie w roli doradcy, członka zespołu ekspertów lub arbitra w ramach procedur rozstrzygania sporów. Arbitrzy są niezależni, działają w imieniu własnym i nie przyjmują instrukcji od żadnej organizacji ani żadnego rządu. Spełniają wymogi określone w kodeksie postępowania znajdującym się w załączniku 29-B (Kodeks postępowania).

5. Jeżeli organ arbitrażowy stwierdzi, że środek jest niezgodny z niniejszą Umową i ma wpływ:

a) na sektor usług finansowych i na jakikolwiek inny sektor, Strona skarżąca może zawiesić korzyści w sektorze usług finansowych, które mają skutek równoważny ze skutkiem powodowanym przez ten środek w sektorze usług finansowych Strony; lub

b) jedynie na sektor inny niż sektor usług finansowych, Strona skarżąca nie zawiesza korzyści w sektorze usług finansowych.

ARTYKUŁ 13.21

Spory inwestycyjne dotyczące usług finansowych

1. Sekcja F rozdziału ósmego (Rozstrzyganie sporów inwestycyjnych między inwestorami a państwami) ma zastosowanie, ze zmianami wprowadzonymi niniejszym artykułem i załącznikiem 13-B, do:

a) sporów inwestycyjnych dotyczących środków, do których ma zastosowanie niniejszy rozdział i w których inwestor twierdzi, że Strona naruszyła art. 8.10 (Traktowanie inwestorów i inwestycji objętych niniejszą Umową), 8.11 (Rekompensaty z tytułu strat), 8.12 (Wywłaszczenie), 8.13 (Transfery), 8.16 (Odmowa przyznania korzyści), 13.3 lub 13.4; lub

b) sporów inwestycyjnych wszczętych zgodnie z sekcją F rozdziału ósmego (Rozstrzyganie sporów inwestycyjnych między inwestorami a państwami), w których powołano się na art. 13.16 ust. 1.

2. W przypadku sporu inwestycyjnego na podstawie ust. 1 lit. a), lub jeżeli pozwany powoła się na art. 13.16 ust. 1 w terminie 60 dni od wniesienia skargi do Trybunału na podstawie art. 8.23 (Wniesienie skargi do Trybunału), skład wydziału Trybunału powołuje się zgodnie z art. 8.27 ust. 7 (Skład Trybunału) z listy sporządzanej na podstawie art. 13.20 ust. 3. Jeżeli pozwany powoła się na art. 13.16 ust. 1 w terminie 60 dni od przedłożenia skargi, w odniesieniu do sporu inwestycyjnego innego niż ten, o którym mowa w ust. 1 lit. a), termin na ustalenie składu wydziału Trybunału na podstawie art. 8.27 ust. 7 (Skład Trybunału) rozpoczyna bieg w dniu, w którym pozwany powoła się na art. 13.16 ust. 1. Jeżeli Wspólny Komitet CETA nie dokonał powołań, o których mowa w art. 8.27 ust. 2 (Skład Trybunału) w terminie określonym w art. 8.27 ust. 17 (Skład Trybunału), każda ze stron sporu może zwrócić się do Sekretarza Generalnego Międzynarodowego Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych („ICSID") z wnioskiem o wybór członków Trybunału z listy sporządzonej na podstawie art. 13.20. Jeżeli do dnia przedłożenia skargi na podstawie art. 8.23 (Wniesienie skargi do Trybunału) nie sporządzono listy zgodnie z art. 13.20, Sekretarz Generalny ICSID wybiera członków Trybunału spośród osób zaproponowanych przez jedną ze Stron lub obie Strony zgodnie z art. 13.20.

3. Pozwany może skierować pisemny wniosek w sprawie do Komitetu ds. Usług Finansowych w celu rozstrzygnięcia, czy i, ewentualnie, w jakim stopniu wyjątek, o którym mowa w art. 13.16 ust. 1, stanowi ważną odpowiedź na skargę. Wniosek o wydanie opinii przedkłada się nie później niż w dniu wyznaczonym przez Trybunał na przedłożenie odpowiedzi pozwanego na zarzuty. Jeżeli pozwany skieruje sprawę do Komitetu ds. Usług Finansowych na podstawie niniejszego ustępu, terminy lub postępowania, o których mowa w sekcji F rozdziału ósmego (Rozstrzyganie sporów inwestycyjnych między inwestorami a państwami) zostają zawieszone.

4. We wniosku o wydanie opinii, o którym mowa w ust. 3, Komitet ds. Usług Finansowych lub Wspólny Komitet CETA, zależnie od przypadku, może dokonać wspólnego ustalenia, czy i w jakim stopniu art. 13.16 ust. 1 stanowi ważną odpowiedź na skargę. Komitet ds. Usług Finansowych lub Wspólny Komitet CETA, zależnie od przypadku, przekazuje kopię tego wspólnego ustalenia inwestorowi i Trybunałowi, jeżeli został ustanowiony. Jeżeli we wspólnym ustaleniu stwierdzono, że art. 13.16 ust. 1 stanowi ważną odpowiedź na wszystkie części skargi w całości, uznaje się, że inwestor wycofał swoją skargę i postępowanie zostaje umorzone zgodnie z art. 8.35 (Umorzenie postępowania). Jeżeli we wspólnym ustaleniu stwierdzono, że art. 13.16 ust. 1 stanowi ważną odpowiedź tylko na część skargi, wspólne ustalenie jest wiążące dla Trybunału w odniesieniu do tych części skargi. Zawieszenie terminów lub postępowań opisane w ust. 3 przestaje mieć wówczas zastosowanie, a inwestor może kontynuować postępowanie w odniesieniu do pozostałych części skargi.

5. Jeżeli Wspólny Komitet CETA nie podejmie wspólnego ustalenia w terminie trzech miesięcy od przedłożenia wniosku o wydanie opinii przez Komitet ds. Usług Finansowych, zawieszenie terminów lub postępowań, o których mowa w art. 3, przestaje mieć zastosowanie, a inwestor może kontynuować postępowanie dotyczące jego skargi.

6. Na wniosek pozwanego Trybunał decyduje na wstępie, czy i w jakim stopniu art. 13.16 ust. 1 stanowi ważną odpowiedź na skargę. Niewystąpienie przez pozwanego z takim wnioskiem nie narusza prawa pozwanego do powoływania się na art. 13.16 ust. 1 w odpowiedzi na skargę na późniejszym etapie postępowania. Trybunał nie wyciąga żadnych niekorzystnych wniosków z faktu, że Komitet ds. Usług Finansowych lub Wspólny Komitet CETA nie doszedł do porozumienia w sprawie wspólnego ustalenia zgodnie z załącznikiem 13-B.

ROZDZIAŁ CZTERNASTY

USŁUGI MIĘDZYNARODOWEGO TRANSPORTU MORSKIEGO

ARTYKUŁ 14.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

usługi w zakresie odprawy celnej lub **usługi pośredników urzędów celnych** oznaczają przeprowadzanie na zlecenie formalności celnych dotyczących przywozu, wywozu lub przewozu ładunku, bez względu na to, czy usługi te stanowią główną czy drugorzędną działalność usługodawcy;

usługi w zakresie obsługi stacji kontenerowej i magazynowania oznaczają przechowywanie, zapełnianie, opróżnianie lub naprawę kontenerów i udostępnianie ich do załadunku, na terenie obszarów portowych lub na lądzie;

transport „od drzwi do drzwi" lub transport multimodalny oznacza przewóz ładunku odbywający się w ramach jednolitego dokumentu przewozowego, wykorzystujący więcej niż jeden rodzaj transportu i obejmujący międzynarodowy odcinek morski;

usługi dowozowe oznaczają morski przewóz ładunku międzynarodowego, przed jego przewozem lub po nim, w tym w kontenerach, przesyłek luzem oraz suchych lub płynnych przesyłek masowych, pomiędzy portami znajdującymi się na terytorium Strony. Dla większej przejrzystości, w odniesieniu do Kanady, usługi dowozowe mogą obejmować przewóz między wodami morskimi i śródlądowymi, przy czym wody śródlądowe oznaczają wody określone w prawie celnym (*Customs Act*), R.S.C. 1985, c.1 (2nd Supp.);

ładunek międzynarodowy oznacza ładunek przewożony statkami morskimi między portem Strony a portem drugiej Strony lub państwa trzeciego, lub między portem jednego państwa członkowskiego Unii Europejskiej a portem innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej;

usługi międzynarodowego transportu morskiego oznaczają przewóz osób lub ładunku statkiem morskim między portem jednej Strony a portem drugiej Strony lub państwa trzeciego, lub między portem jednego państwa członkowskiego Unii Europejskiej a portem innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, jak również bezpośrednie zawieranie umów z podmiotami świadczącymi inne usługi transportowe w celu zapewnienia transportu „od drzwi do drzwi" lub transportu multimodalnego, ale nie w celu świadczenia takich innych usług transportowych;

podmioty świadczące usługi międzynarodowego transportu morskiego oznaczają:

a) przedsiębiorstwo Strony, zgodnie z definicją w art. 1.1 (Definicje o zastosowaniu ogólnym), i oddział takiego podmiotu; lub

b) przedsiębiorstwo – w rozumieniu definicji w art. 1.1 (Definicje o zastosowaniu ogólnym) – państwa trzeciego należące do obywateli Strony lub przez nich kontrolowane, jeżeli jego statki są zarejestrowane zgodnie z przepisami tej Strony i pływają pod banderą tej Strony; lub

c) oddział przedsiębiorstwa państwa trzeciego prowadzący znaczące operacje gospodarcze na terytorium Strony, zaangażowany w świadczenie usług międzynarodowego transportu morskiego. Dla większej przejrzystości, rozdział ósmy (Inwestycje) nie ma zastosowania do takiego oddziału;

usługi agencji morskich oznaczają reprezentowanie, w charakterze agenta, na danym obszarze geograficznym, interesów linii żeglugi morskiej lub przedsiębiorstwa żeglugowego lub większej liczby takich linii lub przedsiębiorstw, do następujących celów:

a) marketing i sprzedaż usług transportu morskiego i usług powiązanych, począwszy od kwotowania po fakturowanie, wystawianie konosamentów w imieniu przedsiębiorstw, nabywanie i odsprzedaż niezbędnych usług powiązanych, przygotowanie dokumentów i dostarczanie informacji handlowych; oraz

b) działanie w imieniu przedsiębiorstw przy organizowaniu zawinięcia statku do portu lub przejmowaniu ładunku, w razie potrzeby;

morskie usługi pomocnicze oznaczają usługi w zakresie obsługi ładunku morskiego, usługi w zakresie odprawy celnej, usługi w zakresie obsługi stacji kontenerowej i magazynowania, usługi agencji morskich, usługi spedycji morskiej oraz usługi w zakresie przechowywania i składowania;

usługi w zakresie obsługi ładunku morskiego oznaczają wykonywanie, organizację i nadzór:

a) załadunku ładunku na statek lub jego wyładunku ze statku;

b) mocowania lub odmocowania ładunku; oraz

c) odbioru lub dostawy i przechowywania ładunku przed załadunkiem lub po rozładunku,

przez przedsiębiorstwa przeładunkowo-sztauerskie lub przez operatorów terminali portowych, jednak nie obejmują pracy wykonywanej przez pracowników portowych w przypadku, gdy nie są oni pracownikami przedsiębiorstw przeładunkowo-sztauerskich lub operatorów terminali portowych;

usługi spedycji morskiej oznaczają organizację i monitorowanie przesyłek w imieniu wysyłających, poprzez świadczenie takich usług, jak pomoc w zorganizowaniu transportu i usług powiązanych, konsolidacja i pakowanie ładunku, przygotowanie dokumentów i dostarczanie informacji handlowych;

usługi w zakresie przechowywania i składowania oznaczają usługi w zakresie przechowywania towarów mrożonych lub schłodzonych, usługi w zakresie przechowywania luzem płynów lub gazów oraz inne usługi w zakresie przechowywania lub składowania.

ARTYKUŁ 14.2

Zakres

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do środka przyjętego lub utrzymanego przez Stronę, związanego ze świadczeniem usług międzynarodowego transportu morskiego[22]. Dla większej przejrzystości, taki środek podlega także zakresowi stosowania, odpowiednio, rozdziału ósmego (Inwestycje) i dziewiątego (Transgraniczny handel usługami).

[22] Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do statków rybackich w rozumieniu przepisów prawa Strony.

2. Dla większej przejrzystości, w uzupełnieniu do art. 8.6 (Traktowanie narodowe), 8.7 (Najwyższe uprzywilejowanie), 9.3 (Traktowanie narodowe) i 9.5 (Najwyższe uprzywilejowanie), Strona nie może przyjmować lub utrzymywać środka w odniesieniu do:

a) statku świadczącego usługi międzynarodowego transportu morskiego i pływającego pod banderą drugiej Strony[23]; lub

b) podmiotu pochodzącego z terytorium drugiej Strony świadczącego usługi międzynarodowego transportu morskiego,

który przyznaje mniej korzystne traktowanie niż traktowanie przyznane przez daną Stronę w podobnych sytuacjach własnym statkom lub podmiotom świadczącym usługi międzynarodowego transportu morskiego lub też statkom albo podmiotom państwa trzeciego świadczącym usługi międzynarodowego transportu morskiego w zakresie:

a) dostępu do portów;

b) korzystania z infrastruktury i usług portowych, takich jak holowanie i pilotaż;

c) korzystania z morskich usług pomocniczych, a także w zakresie nakładania związanych z tym prowizji i opłat;

d) dostępu do infrastruktury celnej; lub

e) wyznaczania miejsca do cumowania statku w porcie oraz sprzętu do załadunku i rozładunku[24].

---

[23] Do celów niniejszego rozdziału, w przypadku Unii Europejskiej pływanie pod banderą Strony oznacza pływanie pod banderą państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

[24] Niniejszy ustęp nie ma zastosowania do statków lub podmiotów świadczących usługi międzynarodowego transportu morskiego podlegających *Umowie o środkach stosowanych przez państwo portu w celu zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom oraz ich powstrzymywania i eliminowania* sporządzonej w Rzymie w dniu 22 listopada 2009 r.

Artykuł 14.3

Zobowiązania

1. Każda ze Stron zezwala podmiotom drugiej Strony świadczącym usługi międzynarodowego transportu morskiego na przemieszczanie między portami danej Strony należących do niej lub dzierżawionych przez nią kontenerów, które są przewożone w ramach pustych przebiegów bez wynagrodzenia.

2. Strona zezwala podmiotom drugiej Strony świadczącym usługi międzynarodowego transportu morskiego na świadczenie usług dowozowych między portami danej Strony.

3. Strona nie może przyjmować lub utrzymywać porozumienia dotyczącego podziału ładunku z państwem trzecim w odniesieniu do jakichkolwiek usług międzynarodowego transportu morskiego, w tym dotyczących suchych i płynnych towarów masowych oraz żeglugi liniowej.

4. Strona nie może przyjmować lub utrzymywać środka wymagającego, aby cały ładunek międzynarodowy lub jego część przewożono wyłącznie statkami zarejestrowanymi na terytorium danej Strony lub należącymi do obywateli danej Strony lub przez nich kontrolowanymi.

5. Strona nie może przyjmować lub utrzymywać środka, który uniemożliwia podmiotom drugiej Strony świadczącym usługi międzynarodowego transportu morskiego bezpośrednie zawieranie z innymi podmiotami świadczącymi usługi transportowe umów odnoszących się do transportu „od drzwi do drzwi” lub transportu multimodalnego.

Artykuł 14.4

Zastrzeżenia

1. Artykuł 14.3 nie ma zastosowania do:

a) istniejącego środka niespełniającego wymogów, utrzymywanego przez Stronę na poziomie:

(i) Unii Europejskiej, jak określono w wykazie tej Strony do załącznika I;

(ii) rządu krajowego, zgodnie ze wskazaniem danej Strony w jej wykazie do załącznika I;

(iii) rządu na szczeblu prowincjonalnym, terytorialnym lub regionalnym, zgodnie ze wskazaniem danej Strony w jej wykazie do załącznika I; lub

(iv) władz lokalnych;

b) dalszego stosowania lub szybkiego przedłużenia środka niespełniającego wymogów, o którym mowa w lit. a); lub

c) zmiany środka niespełniającego wymogów, o którym mowa w lit. a), w zakresie, w jakim zmiana ta nie zmniejsza stopnia zgodności danego środka z postanowieniami art. 14.3 w stosunku do zgodności istniejącej bezpośrednio przed wprowadzeniem zmiany.

2. Artykuł 14.3 nie ma zastosowania do środka przyjętego lub utrzymanego przez Stronę w odniesieniu do sektorów, podsektorów lub działań, jak określono w wykazie danej Strony do załącznika II.

ROZDZIAŁ PIĘTNASTY

TELEKOMUNIKACJA

Artykuł 15.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

łącze współpracy oznacza łącze do transmisji dźwiękowych lub telewizyjnych sygnałów nadawczych do centrum produkcji programów;

uwzględniający koszty oznacza oparty na kosztach i mogący obejmować różne metodyki obliczania kosztów dla różnej infrastruktury i różnych usług;

przedsiębiorstwo oznacza „przedsiębiorstwo" w rozumieniu definicji zawartej w art. 8.1 (Definicje);

infrastruktura podstawowa oznacza infrastrukturę publicznej sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usługi telekomunikacyjnej, która:

a) jest dostarczana wyłącznie lub głównie przez jednego dostawcę lub ograniczoną liczbę dostawców; oraz

b) z przyczyn ekonomicznych lub technicznych nie można jej łatwo zastąpić w celu świadczenia usługi;

wzajemne połączenie oznacza połączenie z dostawcami oferującymi publiczne sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usługi telekomunikacyjne celem umożliwienia użytkownikom jednego dostawcy komunikacji z użytkownikami innego dostawcy oraz dostępu do usług świadczonych przez innego dostawcę;

komunikacja w ramach przedsiębiorstwa oznacza przekazy telekomunikacyjne, za pośrednictwem których przedsiębiorstwo komunikuje się w ramach przedsiębiorstwa lub z jednostkami zależnymi, oddziałami i, stosownie do przepisów prawa Strony, jednostkami powiązanymi lub pomiędzy nimi, ale które nie obejmują usług handlowych i niehandlowych, które są świadczone na rzecz przedsiębiorstw, które nie są związanymi z nim jednostkami zależnymi, oddziałami lub jednostkami powiązanymi, lub których nie oferuje się klientom lub potencjalnym klientom. Do celów niniejszej definicji każda ze Stron określa definicje „jednostek zależnych", „oddziałów" i, w stosownych przypadkach, „jednostek powiązanych";

łącza dzierżawione oznaczają infrastrukturę telekomunikacyjną łączącą co najmniej dwa wyznaczone punkty, które przeznaczono do specjalnego wykorzystywania przez konkretnego klienta lub innych użytkowników wybranych przez klienta lub dla nich dostępne;

główny dostawca oznacza dostawcę publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych, który może istotnie wpływać na warunki uczestnictwa w odniesieniu do cen i dostaw, na odpowiednim rynku publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych poprzez:

a) kontrolowanie infrastruktury podstawowej lub

b) wykorzystanie swojej pozycji rynkowej;

punkt końcowy sieci oznacza fizyczne miejsce, w którym użytkownik otrzymuje dostęp do publicznej sieci przekazu telekomunikacyjnego;

możliwość przeniesienia numeru oznacza możliwość zachowania przez użytkowników końcowych publicznych usług telekomunikacyjnych, w tym samym miejscu, istniejących numerów telefonu bez pogorszenia jakości, niezawodności lub łatwości korzystania przy zmianie pomiędzy dostawcami podobnych publicznych usług telekomunikacyjnych;

publiczna sieć przekazu telekomunikacyjnego oznacza publiczną infrastrukturę telekomunikacyjną, która umożliwia łączność pośród albo pomiędzy określonymi punktami końcowymi sieci;

publiczna usługa telekomunikacyjna oznacza usługę telekomunikacyjną, co do której Strona wymaga, wyraźnie lub faktycznie, aby była ona publicznie dostępna i która obejmuje przeważnie transmisję w czasie rzeczywistym informacji dostarczanych przez klienta pomiędzy co najmniej dwoma punktami, bez żadnej zmiany formy lub treści informacji klienta. Usługa ta może obejmować między innymi telefoniczne usługi głosowe, usługi przekazywania danych metodą komutacji pakietów, usługi przekazywania danych metodą komutacji łączy, usługi teleksowe, usługi telegraficzne, usługi świadczone za pośrednictwem faksu, usługi dotyczące prywatnych łączy dzierżawionych oraz komórkowe i osobiste usługi i systemy łączności;

organ regulacyjny oznacza organ odpowiedzialny za regulowanie działalności telekomunikacyjnej;

usługi telekomunikacyjne oznaczają wszelkie usługi polegające na nadawaniu i odbieraniu sygnałów za pomocą dowolnych środków elektromagnetycznych i nie obejmują działalności gospodarczej polegającej na dostarczaniu treści dzięki środkom telekomunikacyjnym; oraz

użytkownik oznacza przedsiębiorstwo lub osobę fizyczną korzystającą z publicznie dostępnych usług telekomunikacyjnych lub wnioskującą o udostępnienie takich usług.

Artykuł 15.2

Zakres

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do środka przyjętego lub utrzymanego przez Stronę związanego z sieciami lub usługami telekomunikacyjnymi, z zastrzeżeniem prawa Strony do ograniczenia świadczenia usługi zgodnie z zastrzeżeniami Strony określonymi w wykazie Strony do załącznika I lub II.

2. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do środka Strony mającego wpływ na transmisję za pomocą dowolnych środków telekomunikacyjnych, w tym nadawanie i dystrybucję kablową, programów radiowych lub telewizyjnych przeznaczonych do odbioru publicznego. Dla większej przejrzystości, niniejszy rozdział ma zastosowanie do łącza współpracy.

3. W niniejszym rozdziale nie wymaga się:

a) od Strony, aby zezwalała usługodawcy pochodzącego z terytorium drugiej Strony na ustanowienie, budowę, nabycie, dzierżawę, obsługę lub zapewnienie sieci przekazu telekomunikacyjnego lub świadczenie usług telekomunikacyjnych innych niż wyraźnie określone w niniejszej Umowie; lub

b) od Strony ustanowienia, budowy, nabycia, dzierżawy, obsługi lub zapewnienia sieci przekazu telekomunikacyjnego lub świadczenia usług telekomunikacyjnych, które nie są oferowane publicznie, ani nie wymaga się od Strony, aby zobowiązywała do tego usługodawcę.

ARTYKUŁ 15.3

Dostęp do publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych oraz korzystanie z tych sieci i usług

1. Strona zapewnia przedsiębiorstwom drugiej Strony przyznanie dostępu do publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych oraz korzystania z nich na rozsądnych i niedyskryminujących warunkach, w tym w zakresie jakości, norm i specyfikacji technicznych[25]. Strony stosują to zobowiązanie, między innymi, jak określono w ust. 2–6.

2. Każda ze Stron zapewnia przedsiębiorstwom drugiej Strony dostęp do publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych oferowanych na jej terytorium lub transgranicznie oraz korzystanie z nich, w tym prywatnych łączy dzierżawionych, i w tym celu zapewnia, z zastrzeżeniem ust. 5 i 6, zezwolenie tym przedsiębiorstwom na:

a) nabywanie lub dzierżawienie i przyłączanie urządzeń końcowych lub innego sprzętu łączącego się z publiczną siecią przekazu telekomunikacyjnego;

b) łączenie prywatnych łączy dzierżawionych lub własnych łączy z publicznymi sieciami przekazu telekomunikacyjnego lub usługami telekomunikacyjnymi danej Strony, lub z łączami dzierżawionymi lub własnymi innego przedsiębiorstwa;

c) korzystanie z protokołów operacyjnych własnego wyboru; oraz

d) przełączanie, przesyłanie danych i przetwarzanie.

[25] **niedyskryminacyjne** oznacza traktowanie nie mniej korzystne niż to przyznane każdemu innemu przedsiębiorstwu korzystającemu z podobnych publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych w podobnych sytuacjach.

3. Każda ze Stron zapewnia przedsiębiorstwom drugiej Strony możliwość korzystania z publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego i usług telekomunikacyjnych w celu przekazywania informacji na jej terytorium lub transgranicznie, w tym do celów związanych z wewnętrzną komunikacją w ramach takich przedsiębiorstw oraz zapewnieniem dostępu do informacji zawartych w bazach danych lub przechowywanych w inny sposób w formie nadającej się do przetwarzania automatycznego na terytorium każdej ze Stron.

4. W uzupełnieniu do art. 28.3 (Wyjątki ogólne) i niezależnie od postanowień ust. 3, Strona podejmuje odpowiednie środki w celu ochrony:

a) bezpieczeństwa i poufności publicznych usług telekomunikacyjnych; oraz

b) prywatności użytkowników publicznych usług telekomunikacyjnych,

z zastrzeżeniem wymogu, że takie środki nie mogą być stosowane w sposób stanowiący arbitralną lub nieuzasadnioną dyskryminację lub ukryte ograniczenie handlu.

5. Każda ze Stron zapewnia nienakładanie warunków dotyczących dostępu do publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych oraz korzystania z tych sieci i usług, innych niż warunki niezbędne dla:

a) zabezpieczenia wypełnienia zobowiązań w interesie publicznym powierzonych dostawcom publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych, w szczególności ich zdolności do publicznego udostępniania sieci i usług;

b) ochrony technicznej integralności publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych; lub

c) zapewnienia, aby usługodawcy pochodzący z terytorium drugiej Strony nie świadczyli usług ograniczonych zastrzeżeniami Strony określonymi w jej wykazie do załącznika I lub II.

6. Pod warunkiem że spełniono kryteria z ust. 5, warunki dostępu do publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych oraz korzystania z nich mogą obejmować:

a) ograniczenia dotyczące odprzedaży lub wspólnego korzystania z takich usług;

b) wymóg stosowania określonych interfejsów technicznych, w tym protokołów interfejsów, do celów związanych z przyłączeniem do takich sieci lub korzystaniem z takich usług;

c) wymogi, w razie potrzeby, dotyczące interoperacyjności takich usług;

d) zatwierdzanie typu urządzeń końcowych lub innego sprzętu łączącego się z siecią i techniczne wymogi wiążące się z przyłączeniem takiego sprzętu do sieci;

e) ograniczenia dotyczące łączenia prywatnych łączy dzierżawionych lub własnych łączy z tymi sieciami lub usługami lub z łączami dzierżawionymi przez inne przedsiębiorstwo lub jego własnymi łączami; oraz

f) powiadamiane, rejestrację i licencjonowanie.

ARTYKUŁ 15.4

Środki ochronne w zakresie konkurencyjności stosowane wobec głównych dostawców

1. Każda Strona utrzymuje odpowiednie środki w celu zapobiegania podjęciu lub kontynuowaniu praktyk antykonkurencyjnych przez dostawców, którzy indywidualnie lub wspólnie są głównym dostawcą.

2. Praktyki antykonkurencyjne, o których mowa w ust. 1, obejmują:

a) uczestniczenie w antykonkurencyjnym subsydiowaniu skrośnym;

b) wykorzystywanie informacji uzyskanych od konkurentów w antykonkurencyjnych celach; oraz

c) nieudostępnianie w odpowiednim czasie innym usługodawcom informacji technicznych dotyczących infrastruktury podstawowej oraz informacji istotnych z handlowego punktu widzenia niezbędnych do świadczenia przez nich usług.

ARTYKUŁ 15.5

Dostęp do infrastruktury podstawowej

1. Każda ze Stron zapewnia udostępnianie przez głównego dostawcę na jej terytorium infrastruktury podstawowej, która może obejmować, między innymi, elementy sieci, systemy lub struktury wsparcia operacyjnego, na rzecz dostawców usług telekomunikacyjnych drugiej Strony, na rozsądnych i niedyskryminujących warunkach i zgodnie ze stawkami uwzględniającymi koszty.

2. Każda ze Stron może określać, zgodnie ze swoimi przepisami, infrastrukturę podstawową, która podlega obowiązkowi udostępnienia na jej terytorium.

ARTYKUŁ 15.6

Wzajemne połączenia

1. Każda ze Stron zapewnia, aby główny dostawca na jej terytorium zapewniał wzajemne połączenia:

a) w dowolnym punkcie sieci, w którym jest to technicznie wykonalne;

b) na niedyskryminujących warunkach, w tym zgodnie z niedyskryminującymi normami i specyfikacjami technicznymi, na podstawie niedyskryminujących stawek;

c) przy zachowaniu jakości nie gorszej niż oferowana w przypadku własnych usług podobnych lub usług podobnych świadczonych przez usługodawców niepowiązanych lub przez jednostki zależne lub inne jednostki powiązane;

e) bez zbędnych opóźnień, na warunkach (włączając w to normy i specyfikacje techniczne) oraz zgodnie ze stawkami uwzględniającymi koszty, które są przejrzyste, rozsądne, uwzględniają możliwości ekonomiczne oraz są w wystarczającym stopniu rozdzielone, tak że dostawca nie musi płacić za elementy sieci lub infrastrukturę, której nie potrzebuje do świadczenia usługi; oraz

f) na żądanie, w punktach innych niż punkty zakończenia sieci oferowane większości użytkowników, z zastrzeżeniem opłat odzwierciedlających koszty budowy niezbędnej dodatkowej infrastruktury.

2. Dostawca upoważniony do świadczenia usług telekomunikacyjnych ma prawo negocjować nowe uzgodnienie dotyczące wzajemnych połączeń z innymi dostawcami publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego i usług telekomunikacyjnych. Każda ze Stron zapewnia, aby główni dostawcy byli zobowiązani do przygotowania referencyjnej oferty dotyczącej wzajemnych połączeń lub do negocjowania uzgodnień dotyczących wzajemnych połączeń z innymi dostawcami sieci przekazu telekomunikacyjnego i usług telekomunikacyjnych.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby dostawcy publicznych usług telekomunikacyjnych uzyskujący informacje od innego dostawcy podczas negocjowania uzgodnień dotyczących wzajemnych połączeń wykorzystywali takie informacje wyłącznie do celów, dla których zostały one dostarczone, i zawsze zachowywali w poufności przesyłane lub przechowywane informacje.

4. Każda ze Stron zapewnia, aby procedury mające zastosowanie do wzajemnych połączeń do głównego dostawcy podawano do wiadomości publicznej.

5. Każda ze Stron zapewnia, aby główny dostawca podawał do wiadomości publicznej swoje uzgodnienia dotyczące wzajemnych połączeń lub referencyjną ofertę dotyczącą wzajemnych połączeń, w stosownych przypadkach.

ARTYKUŁ 15.7

Zezwolenie na świadczenie usług telekomunikacyjnych

Każda Strona powinna zapewnić, aby zezwolenie na świadczenie usług telekomunikacyjnych, w miarę możliwości, opierało się na zwykłej procedurze powiadamiania.

ARTYKUŁ 15.8

Usługa powszechna

1. Każda ze Stron ma prawo do określenia rodzaju obowiązku świadczenia usługi powszechnej, jaki pragnie zachować.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby dowolny środek dotyczący usługi powszechnej, który Strona przyjmuje lub utrzymuje, był stosowany w sposób przejrzysty, obiektywny, niedyskryminacyjny i konkurencyjnie neutralny. Każda ze Stron zapewnia także, aby obowiązek świadczenia usługi powszechnej, który nakłada, nie był bardziej uciążliwy niż to jest konieczne dla rodzaju usługi powszechnej określonego przez daną Stronę.

3. Wszyscy dostawcy powinni kwalifikować się do zapewnienia usługi powszechnej. W przypadku wyznaczenia dostawcy na dostawcę usługi powszechnej Strona zapewnia wybór za pomocą skutecznego, przejrzystego i niedyskryminacyjnego mechanizmu.

ARTYKUŁ 15.9

Ograniczone zasoby

1. Każda ze Stron stosuje swoje procedury dotyczące rozmieszczenia i wykorzystywania ograniczonych zasobów, w tym częstotliwości, numerów i służebności przesyłu, w sposób obiektywny, terminowy, przejrzysty i niedyskryminujący.

2. Niezależnie od postanowień art. 8.4 (Dostęp do rynku) i 9.6 (Dostęp do rynku) Strona może przyjąć lub utrzymać środek służący przydzielaniu i przypisywaniu widma oraz zarządzaniu częstotliwościami. W związku z tym każda ze Stron zachowuje prawo do ustanawiania i stosowania swojej polityki zarządzania widmem i częstotliwością, która może ograniczać liczbę dostawców publicznych usług telekomunikacyjnych. Każda ze Stron zachowuje również prawo do przydzielania pasm częstotliwości, uwzględniając obecne i przyszłe potrzeby.

3. Każda ze Stron podaje do wiadomości publicznej aktualny stan przydzielonych pasm częstotliwości, ale nie wymaga się od niej szczegółowej identyfikacji częstotliwości przyznanych na realizację określonych zadań rządowych.

ARTYKUŁ 15.10

Możliwość przeniesienia numeru

Każda ze Stron zapewnia, aby dostawcy publicznych usług telekomunikacyjnych na jej terytorium oferowali możliwość przeniesienia numeru na rozsądnych warunkach.

ARTYKUŁ 15.11

Organ regulacyjny

1. Każda ze Stron zapewnia, aby jej organ regulacyjny był prawnie odrębny i funkcjonalnie niezależny od jakiegokolwiek dostawcy sieci przekazu telekomunikacyjnego, usług telekomunikacyjnych lub sprzętu, w tym jeżeli Strona zachowuje własność lub kontrolę nad dostawcą sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych.

2. Każda ze Stron zapewnia bezstronność decyzji i procedur organu regulacyjnego w odniesieniu do wszystkich uczestników rynku oraz stosowanie ich w przejrzysty i terminowy sposób.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby organ regulacyjny posiadał wystarczające uprawnienia do regulacji sektora, w tym uprawnienia do:

a) wymagania od dostawców sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych przedstawiania wszelkich informacji, które organ regulacyjny uzna za niezbędne do wykonywania swoich obowiązków; oraz

b) egzekwowania swoich decyzji dotyczących obowiązków określonych w art. 15.3–15.6 poprzez odpowiednie sankcje, które mogą obejmować kary pieniężne, nakazy naprawcze albo zawieszenie lub cofnięcie licencji.

ARTYKUŁ 15.12

Rozstrzyganie sporów w zakresie telekomunikacji

Odwoływanie się do organów regulacyjnych

1. W uzupełnieniu do art. 27.3 (Postępowania administracyjne) i 27.4 (Kontrola i odwołanie) każda Strona zapewnia, aby:

a) przedsiębiorstwa mogły w odpowiednim czasie odwołać się do organu regulacyjnego w celu rozstrzygnięcia sporów z dostawcami publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych dotyczących kwestii objętych art. 15.3–15.6 oraz aby, zgodnie z przepisami prawa Strony, były objęte zakresem właściwości organu regulacyjnego. W stosownych przypadkach organ regulacyjny wydaje wiążącą decyzję w celu rozstrzygnięcia sporu w rozsądnym terminie; oraz

b) dostawcy sieci i usług telekomunikacyjnych pochodzący z terytorium drugiej Strony występujący z wnioskiem o dostęp do infrastruktury podstawowej lub wzajemnych połączeń z głównym dostawcą na terytorium Strony mogli, w rozsądnym i publicznie określonym terminie, odwołać się do organu regulacyjnego w celu rozstrzygnięcia sporów z tym głównym dostawcą dotyczących odpowiednich warunków i stawek w odniesieniu do wzajemnych połączeń lub dostępu.

Odwołanie od postanowień lub decyzji organu regulacyjnego i ich kontrola

2. Każda ze Stron zapewnia, aby przedsiębiorstwo, na którego interesy postanowienie lub decyzja organu regulacyjnego ma negatywny wpływ, mogło uzyskać kontrolę postanowienia lub decyzji przez bezstronny i niezależny organ sądowy, quasi-sądowy lub administracyjny, zgodnie z przepisami prawa Strony. Organ sądowy, quasi-sądowy lub administracyjny przedstawia przedsiębiorstwu pisemne uzasadnienie swojego postanowienia lub swojej decyzji. Każda ze Stron zapewnia wdrożenie takich postanowień lub decyzji przez organ regulacyjny, z zastrzeżeniem odwołania lub dalszej kontroli.

3. Wniosek o kontrolę sądową nie stanowi podstawy do niezastosowania się do postanowienia lub decyzji organu regulacyjnego, chyba że odpowiedni organ sądowy zawiesi dane postanowienie lub daną decyzję.

ARTYKUŁ 15.13

Przejrzystość

1. W uzupełnieniu do art. 27.1 (Publikacja) i 27.2 (Przekazywanie informacji) i dodatkowo do innych postanowień niniejszego rozdziału dotyczących publikowania informacji każda Strona upublicznia:

a) zadania organu regulacyjnego w łatwo dostępny i zrozumiały sposób, zwłaszcza gdy takie zadania są powierzone więcej niż jednemu organowi;

b) środki Strony odnoszące się do publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego lub usług telekomunikacyjnych, w tym;

(i) regulacje organu regulacyjnego Strony wraz z ich podstawą;

(ii) taryfy i inne warunki związane z usługami;

(iii) specyfikacje interfejsów technicznych;

(iv) warunki przyłączania urządzenia końcowego lub innego sprzętu do publicznych sieci przekazu telekomunikacyjnego;

(v) wymogi w zakresie powiadomień, pozwoleń, rejestracji lub licencjonowania, o ile występują; oraz

c) informacje dotyczące organów odpowiedzialnych za przygotowywanie, zmienianie i przyjmowanie środków związanych z normami.

ARTYKUŁ 15.14

Zaniechanie stosowania regulacji

Strony uznają znaczenie konkurencyjnego rynku dla osiągnięcia uzasadnionych celów porządku publicznego w odniesieniu do usług telekomunikacyjnych. W tym celu, i w zakresie przewidzianym w prawie Strony, każda Strona może powstrzymać się od stosowania regulacji w odniesieniu do usługi telekomunikacyjnej, w przypadku stwierdzenia, po przeprowadzeniu analizy rynku, że osiągnięto efektywną konkurencję.

ARTYKUŁ 15.15

Powiązania z innymi rozdziałami

W przypadku wystąpienia rozbieżności między niniejszym rozdziałem a innym rozdziałem, rozstrzygające w zakresie takich rozbieżności są postanowienia niniejszego rozdziału.

ROZDZIAŁ SZESNASTY

HANDEL ELEKTRONICZNY

ARTYKUŁ 16.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

treść oznacza program komputerowy, tekst, wideo, obraz, nagranie dźwiękowe lub inną kodowaną cyfrowo treść; oraz

handel elektroniczny oznacza handel prowadzony za pomocą telekomunikacji, niezależnie lub w połączeniu z innymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.

ARTYKUŁ 16.2

Cel i zakres stosowania

1. Strony uznają, że handel elektroniczny zwiększa wzrost gospodarczy i możliwości handlowe w wielu sektorach i potwierdzają, że w odniesieniu do handlu elektronicznego mają zastosowanie zasady WTO. Strony postanawiają propagować rozwój handlu elektronicznego między sobą, w szczególności poprzez współpracę w kwestiach związanych z handlem elektronicznym poruszonych w postanowieniach niniejszego rozdziału.

2. Postanowienia niniejszego rozdziału nie nakładają na Stronę obowiązku dopuszczania przekazywania treści za pomocą środków elektronicznych z wyjątkiem sytuacji przewidzianych w obowiązkach Strony na mocy innego postanowienia niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 16.3

Należności celne nakładane na treści przekazywane elektronicznie

1. Strona nie nakłada należności celnych, opłat ani należności na treści przekazywane za pomocą środków elektronicznych.

2. Dla większej przejrzystości, ust. 1 nie uniemożliwia Stronie nakładania podatku wewnętrznego lub innej należności wewnętrznej na treści przekazywane za pomocą środków elektronicznych, pod warunkiem że taki podatek lub należność nałożono w sposób zgodny z niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 16.4

Zaufanie do handlu elektronicznego

Każda ze Stron powinna przyjąć lub utrzymać przepisy ustawowe i wykonawcze lub środki administracyjne służące ochronie danych osobowych użytkowników uczestniczących w handlu elektronicznym i, w takim przypadku, odpowiednio uwzględnić międzynarodowe standardy ochrony danych odpowiednich organizacji międzynarodowych, których obie Strony są członkami.

ARTYKUŁ 16.5

Postanowienia ogólne

Uwzględniając potencjał handlu elektronicznego jako narzędzia społecznego i gospodarczego, Strony uznają znaczenie:

a) jasności, przejrzystości i przewidywalności krajowych ram prawnych w zakresie ułatwiania, w jak największym stopniu, rozwoju handlu elektronicznego;

b) interoperacyjności, innowacji i konkurencji w zakresie ułatwiania handlu elektronicznego; oraz

c) ułatwiania stosowania handlu elektronicznego przez małe i średnie przedsiębiorstwa.

ARTYKUŁ 16.6

Dialog dotyczący handlu elektronicznego

1. Uznając globalny charakter handlu elektronicznego, Strony zgadzają się prowadzić dialog dotyczący kwestii związanych z handlem elektronicznym, który będzie obejmował między innymi:

a) uznawanie certyfikatów podpisów elektronicznych wydawanych użytkownikom oraz ułatwianie świadczenia transgranicznych usług certyfikacyjnych;

b) odpowiedzialność usługodawców będących pośrednikami w zakresie przesyłania lub przechowywania informacji;

c) traktowanie niezamówionych komercyjnych wiadomości elektronicznych; oraz

d) ochronę danych osobowych oraz ochronę konsumentów i przedsiębiorstw przed nieuczciwymi i zwodniczymi praktykami handlowymi w obszarze handlu elektronicznego.

2. Dialog, o którym mowa w ust. 1, może przyjąć formę wymiany informacji na temat odpowiednich przepisów ustawowych i wykonawczych oraz innych środków Stron w tych kwestiach, a także wymiany doświadczeń w zakresie wdrażania takich przepisów ustawowych i wykonawczych i innych środków.

3. Uznając globalny charakter handlu elektronicznego, Strony potwierdzają znaczenie aktywnego uczestnictwa w forach wielostronnych w celu promowania rozwoju handlu elektronicznego.

ARTYKUŁ 16.7

Powiązania z innymi rozdziałami

W przypadku wystąpienia rozbieżności między niniejszym rozdziałem a innym rozdziałem niniejszej Umowy, rozstrzygające w zakresie takich rozbieżności są postanowienia innego rozdziału.

ROZDZIAŁ SIEDEMNASTY

POLITYKA KONKURENCJI

ARTYKUŁ 17.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

antykonkurencyjne praktyki przedsiębiorstw oznaczają antykonkurencyjne porozumienia, uzgodnione praktyki lub uzgodnienia konkurentów, praktyki antykonkurencyjne przedsiębiorstwa, które dominuje na rynku, oraz przypadki łączenia przedsiębiorstw mające istotne antykonkurencyjne skutki; oraz

usługa świadczona w ogólnym interesie gospodarczym oznacza, w przypadku Unii Europejskiej, usługę, której przedsiębiorstwo działające na zwykłych warunkach rynkowych nie jest w stanie świadczyć w sposób satysfakcjonujący i na warunkach – takich jak cena, obiektywne cechy jakościowe, ciągłość i dostęp do usługi – zgodnych z interesem publicznym. Zarządzanie usługą świadczoną w ogólnym interesie gospodarczym musi zostać powierzone co najmniej jednemu przedsiębiorstwu przez państwo w drodze zobowiązania do świadczenia usługi publicznej, w ramach którego zdefiniowano zobowiązania odnośnych przedsiębiorstw i państwa.

ARTYKUŁ 17.2

Polityka konkurencji

1. Strony uznają znaczenie wolnej i niezakłóconej konkurencji w swoich stosunkach handlowych. Strony potwierdzają, że antykonkurencyjne praktyki przedsiębiorstw mogą zakłócać właściwe funkcjonowanie rynków i osłabiać korzyści płynące z liberalizacji handlu.

2. Strony podejmują odpowiednie środki w celu zakazania antykonkurencyjnych praktyk przedsiębiorstw, uznając że takie środki poprawią spełnianie celów niniejszej Umowy.

3. Strony współpracują w kwestiach związanych z wykluczaniem antykonkurencyjnych praktyk przedsiębiorstw w strefie wolnego handlu zgodnie z *Porozumieniem między Wspólnotami Europejskimi a Rządem Kanady dotyczącym stosowania ich prawa konkurencji* sporządzonym w Bonn w dniu 17 czerwca 1999 r.

4. Środki, o których mowa w ust. 2, są zgodne z zasadami przejrzystości, niedyskryminacji i sprawiedliwości proceduralnej. Wyłączenia dotyczące stosowania prawa konkurencji są przejrzyste. Strona udostępnia drugiej Stronie publicznie dostępne informacje dotyczące takich wyłączeń przewidzianych w prawie konkurencji.

ARTYKUŁ 17.3

Zastosowanie polityki konkurencji do przedsiębiorstw

1. Strona zapewnia, aby środki, o których mowa w art. 17.2 ust. 2, miały zastosowanie do Stron w zakresie wymaganym jej prawem.

2. Dla większej przejrzystości:

a) w Kanadzie *Competition Act*, R.S.C. 1985, c. C-34 jest wiążący i ma zastosowanie wobec przedstawiciela wszelkich jednostek lub podmiotów rządu federalnego Kanady lub prowincji będącego przedsiębiorstwem w zakresie działalności handlowej wykonywanej przez to przedsiębiorstwo w warunkach konkurencji, rzeczywistej lub potencjalnej, z innymi osobami, w zakresie, w jakim miałby on zastosowanie, gdyby przedstawiciel ten nie był przedstawicielem jednostek lub podmiotów rządu. Takim przedstawicielem mogą być przedsiębiorstwa państwowe, monopole i przedsiębiorstwa, którym przyznano specjalne lub wyłączne prawa lub przywileje; oraz

b) w Unii Europejskiej przedsiębiorstwa państwowe, monopole i przedsiębiorstwa, którym przyznano specjalne prawa lub przywileje, podlegają regułom konkurencji Unii Europejskiej. Przedsiębiorstwa, którym powierzono zarządzanie usługami świadczonymi w ogólnym interesie gospodarczym lub które mają charakter monopolu skarbowego, podlegają jednak tym regułom w zakresie, w jakim stosowanie tych reguł nie stanowi prawnej lub faktycznej przeszkody w wykonywaniu powierzonych im zadań.

ARTYKUŁ 17.4

Rozstrzyganie sporów

Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie podlega którejkolwiek z procedur rozstrzygania sporów przewidzianej w niniejszej Umowie.

ROZDZIAŁ OSIEMNASTY

PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE, MONOPOLE I PRZEDSIĘBIORSTWA, KTÓRYM PRZYZNANO SPECJALNE PRAWA LUB PRZYWILEJE

ARTYKUŁ 18.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

podmiot objęty niniejszą Umową oznacza:

a) monopol;

b) podmiot dostarczający towary lub świadczący usługi, jeżeli jest jednym z nielicznych podmiotów dostarczających towary lub świadczących usługi upoważnionych lub ustanowionych przez Stronę, formalnie lub praktycznie, a Strona znacząco ogranicza konkurencję między takimi podmiotami na swoim terytorium;

c) każdy podmiot, któremu Strona przyznała, formalnie lub faktycznie, szczególne prawa lub przywileje w zakresie dostarczania towarów lub świadczenia usług, mające znaczny wpływ na zdolność każdego innego przedsiębiorstwa do dostarczania tych samych towarów lub świadczenia tych samych usług na tym samym obszarze geograficznym na warunkach w znacznym stopniu równoważnych i pozwalające podmiotowi uniknąć, całkowicie lub częściowo, presji konkurencyjnej lub ograniczeń rynkowych[26]; lub

d) przedsiębiorstwo państwowe;

wyznaczać oznacza ustanawiać lub udzielać zezwolenia na monopol lub też rozszerzać zakres monopolu, aby objąć nim dodatkowy towar lub usługę;

zgodnie z praktykami biznesowymi oznacza zgodnie z powszechnie przyjętymi praktykami prowadzenia działalności gospodarczej przez prywatne przedsiębiorstwo w odpowiednim sektorze działalności gospodarczej lub przemysłu; oraz

niedyskryminujące traktowanie oznacza traktowanie narodowe i najwyższe uprzywilejowanie w rozumieniu niniejszej Umowy, w zależności od tego, które jest korzystniejsze.

[26] Dla większej przejrzystości, udzielenie licencji ograniczonej liczbie przedsiębiorstw przy przydzielaniu ograniczonych zasobów poprzez zastosowanie obiektywnych, proporcjonalnych i niedyskryminujących kryteriów nie stanowi samo w sobie szczególnego prawa.

ARTYKUŁ 18.2

Zakres

1. Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki na mocy art. XVII ust. 1–3 GATT 1994, *Uzgodnienia w sprawie interpretacji Artykułu XVII Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994* oraz art. VIII ust. 1 i 2 GATS, które są niniejszym włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część.

2. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do zamówień Strony na towary lub usługi nabywane do celów publicznych, a nie w celu komercyjnej odsprzedaży lub w celu wykorzystania na potrzeby dostawy towaru lub świadczenia usługi do komercyjnej sprzedaży, niezależnie od tego, czy przedmiotowe zamówienie jest „zamówieniem objętym niniejszą Umową" w rozumieniu art. 19.2 (Zakres).

3. Artykuły 18.4 i 18.5 nie mają zastosowania do sektorów wskazanych w art. 8.2 (Zakres) i w art. 9.2 (Zakres).

4. Artykuły 18.4 i 18.5 nie mają zastosowania do środka podmiotu objętego niniejszą Umową, jeżeli zastrzeżenie Strony wniesione przeciwko obowiązkowi traktowania narodowego lub obowiązkowi dotyczącemu najwyższego uprzywilejowania zgodnie z wykazem tej Strony do załączników I, II lub III miałoby zastosowanie, gdyby ten sam środek został przyjęty lub utrzymany przez tę Stronę.

ARTYKUŁ 18.3

Przedsiębiorstwa państwowe, monopole i przedsiębiorstwa, którym przyznano specjalne prawa lub przywileje

1. Bez uszczerbku dla praw i obowiązków Stron na mocy niniejszej Umowy żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie stanowi przeszkody w wyznaczaniu lub prowadzeniu przedsiębiorstwa państwowego lub monopolu ani w udzielaniu przedsiębiorstwu specjalnych praw lub przywilejów.

2. Strona nie wymaga od podmiotu objętego niniejszą Umową działania w sposób niezgodny z niniejszą Umową ani nie zachęca go do takiego działania.

ARTYKUŁ 18.4

Niedyskryminujące traktowanie

1. Każda ze Stron zapewnia, aby na jej terytorium podmiot objęty niniejszą Umową gwarantował niedyskryminujące traktowanie w odniesieniu do inwestycji objętej niniejszą Umową, towaru drugiej Strony lub usługodawcy pochodzącego z terytorium drugiej Strony przy zakupie lub sprzedaży towaru bądź usługi.

2. Jeżeli podmiot objęty niniejszą Umową określony w definicji „podmiotu objętego niniejszą Umową" w art. 18.1 lit. b)–d) działa zgodnie z art. 18.5 ust. 1, uznaje się, że Strona, na której terytorium znajduje się podmiot objęty niniejszą Umową, spełnia obowiązki wskazane w ust. 1. w odniesieniu do tego podmiotu objętego niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 18.5

Praktyki biznesowe

1. Każda ze Stron zapewnia, aby podmiot objęty niniejszą Umową na jej terytorium działał zgodnie z praktykami biznesowymi podczas kupna lub sprzedaży towarów, w tym w odniesieniu do ceny, jakości, dostępności, zbywalności, transportu i innych warunków kupna lub sprzedaży, a także podczas kupna lub świadczenia usług, w tym w przypadku gdy takie towary lub usługi są dostarczane na rzecz inwestycji inwestora drugiej Strony lub w ramach takiej inwestycji.

2. Jeżeli działanie podmiotu objętego niniejszą Umową jest zgodne z art. 18.4 i rozdziałem siedemnastym (Polityka konkurencji), obowiązek przewidziany w ust. 1 nie ma zastosowania:

a) w przypadku monopolu – do realizacji celu, dla którego utworzono monopol lub przyznano specjalne prawa lub przywileje, takiego jak obowiązek świadczenia usługi użyteczności publicznej lub rozwój regionalny; lub

b) w przypadku przedsiębiorstwa państwowego – do realizacji jego zadań publicznych.

ROZDZIAŁ DZIEWIĘTNASTY

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

ARTYKUŁ 19.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

komercyjne towary lub usługi oznaczają towary lub usługi zwykle sprzedawane lub oferowane do sprzedaży na rynku komercyjnym klientom niepublicznym i przez takich klientów zwykle nabywane do celów niepublicznych;

usługa budowlana oznacza usługę, której celem jest wykonanie wszelkimi środkami robót inżynieryjnych lub budowlanych zgodnie z działem 51 tymczasowej Centralnej Klasyfikacji Produktów ONZ (CPC);

aukcja elektroniczna oznacza proces przeprowadzany wielokrotnie, z wykorzystaniem środków elektronicznych, służący dostawcom do przedstawienia nowych cen lub nowych wartości wymiernych elementów oferty innych niż cena, które są związane z kryteriami oceny, w wyniku którego powstaje ranking ofert lub zmiana kolejności ofert w rankingu;

na piśmie lub **pisemne** oznacza wszelkie informacje słowne lub liczbowe, które mogą zostać odczytane, zwielokrotnione, a następnie zakomunikowane. Mogą one obejmować informacje przekazywane i przechowywane za pomocą środków elektronicznych;

przetarg bezpośredni oznacza metodę udzielenia zamówienia, w ramach której podmiot zamawiający kontaktuje się z wybranym dostawcą lub dostawcami;

środek oznacza wszelkie ustawy, rozporządzenia, procedury, wytyczne lub praktyki administracyjne bądź wszelkie działania podmiotu zamawiającego dotyczące zamówienia objętego niniejszą Umową;

wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania oznacza wykaz dostawców uznanych przez podmiot zamawiający za spełniających warunki wpisania do tego wykazu, z którego podmiot zamawiający zamierza skorzystać więcej niż jeden raz;

ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia oznacza ogłoszenie opublikowane przez podmiot zamawiający, w którym zaprasza on zainteresowanych dostawców do złożenia wniosku o dopuszczenie do udziału lub oferty;

zobowiązania offsetowe oznaczają wszelkie warunki lub zobowiązania, które wspierają rozwój lokalny lub poprawiają bilans płatniczy Strony, takie jak korzystanie z udziału lokalnego, licencje na technologię, inwestycje, handel wymienny i podobne działanie lub wymóg;

procedura otwarta oznacza metodę udzielenia zamówienia, zgodnie z którą ofertę mogą przedstawić wszyscy zainteresowani dostawcy;

osoba oznacza „osobę” w rozumieniu definicji w art. 1.1 (Definicje o zastosowaniu ogólnym);

podmiot zamawiający oznacza podmiot objęty załącznikami 19-1, 19-2 lub 19-3 do wykazu Strony dotyczącego dostępu do rynku w odniesieniu do niniejszego rozdziału;

kwalifikujący się dostawca oznacza dostawcę uznanego przez podmiot zamawiający za spełniającego warunki udziału;

przetarg ograniczony oznacza metodę udzielenia zamówienia, zgodnie z którą podmiot zamawiający zwraca się z prośbą o złożenie oferty jedynie do kwalifikujących się dostawców;

usługi obejmują usługi budowlane, chyba że wskazano inaczej;

norma oznacza dokument zatwierdzony przez uznaną jednostkę, ustalający, do powszechnego i wielokrotnego stosowania, zasady, wytyczne lub cechy charakterystyczne towarów lub usług bądź związanych z nimi procesów i metod produkcji, których przestrzeganie nie jest obowiązkowe. Może on również zawierać wyłącznie terminologię, symbole, wymagania dotyczące opakowania, znakowania lub etykietowania odnoszące się do towaru, usługi, procesu lub metody produkcji bądź też może dotyczyć wyłącznie tych kwestii;

dostawca oznacza osobę lub grupę osób, które dostarczają lub mogą dostarczać towary lub usługi; oraz

specyfikacja techniczna oznacza wymóg procedury przetargowej, który:

a) określa cechy charakterystyczne towaru lub usługi będących przedmiotem zamówienia, w tym jakość, wydajność, bezpieczeństwo i wymiary lub procedury i metody ich wytworzenia lub świadczenia; lub

b) dotyczy terminologii, symboli, opakowania, oznakowania lub etykietowania w odniesieniu do towaru lub usługi.

ARTYKUŁ 19.2

Zakres

Stosowanie niniejszego rozdziału

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do wszelkich środków dotyczących zamówień objętych niniejszą Umową, bez względu na to, czy zamówienia te są realizowane wyłącznie albo częściowo za pomocą środków elektronicznych.

2. Do celów niniejszego rozdziału zamówienie objęte niniejszą Umową oznacza zamówienie publiczne:

a) na towar, usługę lub jakiekolwiek ich połączenie:

   (i) określone w załącznikach każdej ze Stron do jej wykazu dotyczącego dostępu do rynku w odniesieniu do niniejszego rozdziału; oraz

   (ii) zamówione do celów innych niż komercyjna sprzedaż lub odsprzedaż albo wykorzystanie do produkcji lub dostawy towaru bądź usługi przeznaczonych do komercyjnej sprzedaży lub odsprzedaży;

b) realizowane za pomocą jakichkolwiek środków umownych, w tym: zakupu; leasingu; oraz najmu lub dzierżawy z opcją zakupu lub bez tej opcji;

c) którego wartość w chwili publikacji ogłoszenia zgodnie z art. 19.6, oszacowana zgodnie z ust. 6–8, jest co najmniej równa odpowiedniemu progowi określonemu w załącznikach Strony do jej wykazu dotyczącego dostępu do rynku w odniesieniu do niniejszego rozdziału;

d) złożone przez podmiot zamawiający; oraz

e) którego nie wyłączono w inny sposób z zakresu stosowania w ust. 3 ani w załącznikach Strony do jej wykazu dotyczącego dostępu do rynku w odniesieniu do niniejszego rozdziału.

3. O ile załączniki Strony do jej wykazu dotyczącego dostępu do rynku w odniesieniu do niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej, niniejszy rozdział nie ma zastosowania do:

a) nabycia lub dzierżawy gruntów, istniejących budynków lub innych nieruchomości albo praw do nich;

b) porozumień pozaumownych lub innych form wsparcia, które zapewnia Strona, w tym porozumień o współpracy, dotacji, pożyczek, wkładów kapitałowych, gwarancji i zachęt podatkowych;

c) zamówień na usługi agencji skarbowej lub depozytariusza, usługi w zakresie likwidacji regulowanych instytucji finansowych i zarządzania nimi bądź usługi związane ze sprzedażą, wykupem i dystrybucją długu publicznego, w tym pożyczek i obligacji skarbowych oraz innych papierów wartościowych, albo nabycia tego rodzaju usług;

d) umów o pracę z funkcjonariuszami publicznymi;

e) zamówień udzielanych:

(i) w celu zapewnienia międzynarodowego wsparcia, w tym pomocy rozwojowej;

(ii) zgodnie ze szczególną procedurą lub warunkami umowy międzynarodowej dotyczącej stacjonowania wojsk lub wspólnej realizacji projektu przez państwa-sygnatariuszy; lub

(iii) zgodnie ze szczególną procedurą lub warunkami organizacji międzynarodowej albo w ramach finansowania przez międzynarodowe dotacje, pożyczki lub inny rodzaj wsparcia, jeżeli stosowna procedura lub warunki byłyby niezgodne z niniejszym rozdziałem.

4. Zamówieniem podlegającym postanowieniom niniejszego rozdziału jest każde zamówienie objęte wykazami Kanady i Unii Europejskiej dotyczącymi dostępu do rynku, w których zobowiązania każdej ze Stron określono, jak następuje:

a) w załączniku 19-1 – instytucje rządowe na szczeblu centralnym, których zamówienia objęte są niniejszym rozdziałem;

b) w załączniku 19-2 – instytucje rządowe na szczeblu regionalnym i lokalnym, których zamówienia objęte są niniejszym rozdziałem;

c) w załączniku 19-3 – wszystkie pozostałe podmioty, których zamówienia objęte są niniejszym rozdziałem;

d) w załączniku 19-4 – towary objęte niniejszym rozdziałem;

e) w załączniku 19-5 – usługi, z wyjątkiem usług budowlanych, objęte niniejszym rozdziałem;

f) w załączniku 19-6 – usługi budowlane objęte niniejszym rozdziałem;

g) w załączniku 19-7 – wszelkie uwagi ogólne; oraz

h) w załączniku 19-8 – środki publikacji wykorzystane dla niniejszego rozdziału.

5. Jeżeli podmiot zamawiający wymaga w kontekście zamówienia objętego niniejszą Umową, aby osoba nieobjęta załącznikami Strony do jej wykazu dotyczącego dostępu do rynku w odniesieniu do niniejszego rozdziału uczestniczyła w przetargach zgodnie z określonymi wymogami, do tego rodzaju wymogów stosuje się odpowiednio art. 19.4.

Wycena

6. Szacując wartość zamówienia w celu ustalenia, czy jest to zamówienie objęte niniejszą Umową, podmiot zamawiający:

a) nie dzieli zamówienia na oddzielne zamówienia oraz nie wybiera ani nie stosuje szczególnej metody wyceny w celu oszacowania wartości zamówienia w taki sposób, by zostało całkowicie lub częściowo wyłączone z zakresu stosowania niniejszego rozdziału; oraz

b) ujmuje szacowaną całkowitą maksymalną wartość zamówienia w całym okresie objętym zamówieniem, udzielonego jednemu lub wielu dostawcom, z uwzględnieniem wszystkich form wynagrodzenia, w tym:

   (i) składek, opłat, prowizji i odsetek; oraz

(ii) w przypadku, gdy zamówienie przewiduje możliwość wprowadzenia opcji, łącznej wartości takich opcji.

7. W przypadku gdy dane zamówienie skutkuje zawarciem więcej niż jednej umowy lub udzieleniem zamówienia w częściach („zamówień powtarzających się”), podstawą obliczenia szacowanej maksymalnej łącznej wartości zamówienia jest:

a) wartość powtarzających się zamówień na towary lub usługi takiego samego typu udzielonych w ciągu poprzednich 12 miesięcy lub poprzedniego roku budżetowego podmiotu zamawiającego, w miarę możliwości skorygowana w celu uwzględnienia przewidywanych zmian w ilości lub w wartości zamawianych towarów lub usług w ciągu kolejnych 12 miesięcy; lub

b) szacowana wartość powtarzających się zamówień na towary lub usługi takiego samego typu, które mają zostać udzielone w ciągu 12 miesięcy następujących po udzieleniu pierwotnego zamówienia lub w roku budżetowym podmiotu zamawiającego.

8. W przypadku zamówienia realizowanego w drodze leasingu, najmu lub dzierżawy z opcją zakupu towaru lub usługi, lub zamówienia, którego łącznej ceny nie określono, podstawę wyceny stanowią:

a) w przypadku zamówienia udzielonego na czas określony:

(i) jeśli zamówienie jest udzielone na okres nieprzekraczający 12 miesięcy – łączna szacowana wartość maksymalna przez czas jego obowiązywania; lub

(ii) jeśli zamówienie jest udzielona na okres dłuższy niż 12 miesięcy – łączna szacowana wartość maksymalna, w tym wszelka szacowana wartość rezydualna;

b) w przypadku zamówień udzielanych na czas nieokreślony – szacowana miesięczna rata pomnożona przez 48; oraz

c) gdy nie jest pewne, czy zamówienie będzie zamówieniem udzielonym na czas określony, stosuje się postanowienia lit. b).

ARTYKUŁ 19.3

Bezpieczeństwo i ogólne wyjątki

1. Żadnego z postanowień niniejszego rozdziału nie należy interpretować jako przeszkody uniemożliwiającej Stronie podejmowanie działań lub nieujawnianie informacji, które Strona ta uznaje za konieczne dla ochrony swoich podstawowych interesów bezpieczeństwa w zakresie zamówień na:

a) broń, amunicję[27] lub materiały wojskowe;

b) lub w zakresie zamówień niezbędnych dla zapewnienia bezpieczeństwa narodowego; lub

c) do celów obrony narodowej.

[27] Słowo „amunicja” w niniejszym artykule uznaje się za równoznaczne ze słowem „zaopatrzenie wojskowe”.

2. Pod warunkiem, że środki takie nie są stosowane w sposób stanowiący arbitralną lub nieuzasadnioną dyskryminację pomiędzy Stronami, na których terytorium panują te same warunki, lub ukryte ograniczenie handlu międzynarodowego, żadnego z postanowień niniejszego rozdziału nie należy interpretować jako przeszkody uniemożliwiającej wprowadzenie lub stosowanie przez którąkolwiek ze Stron środków:

a) niezbędnych do ochrony moralności, porządku lub bezpieczeństwa publicznego;

b) niezbędnych dla ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin;

c) niezbędnych do ochrony własności intelektualnej; lub

d) dotyczących towarów lub usług pochodzących z pracy osób niepełnosprawnych, instytucji charytatywnych lub pracy więźniów.

ARTYKUŁ 19.4

Zasady ogólne

Niedyskryminujące traktowanie

1. W odniesieniu do wszelkich środków dotyczących zamówień objętych niniejszą Umową każda ze Stron, w tym jej podmiot zamawiający, zapewnia – bezzwłocznie i bezwarunkowo – w odniesieniu do towarów i usług drugiej Strony oraz dostawców drugiej Strony oferujących takie towary lub usługi traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie, jakie Strona ta, w tym jej podmiot zamawiający, zapewnia własnym towarom, usługom i dostawcom. Dla większej przejrzystości, traktowanie takie obejmuje:

a) w Kanadzie – traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie przyznane przez prowincję lub terytorium, w tym ich podmioty zamawiające, w odniesieniu do towarów i usług tej prowincji lub terytorium i dostawców znajdujących się w tej prowincji lub terytorium; oraz

b) w Unii Europejskiej – traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie zapewnione przez państwo członkowskie lub jednostkę terytorialną państwa członkowskiego, w tym ich podmioty zamawiające, w odniesieniu do towarów i usług tego państwa członkowskiego lub tej jednostki terytorialnej i dostawców znajdujących się w tym państwie członkowskim lub tej jednostce terytorialnej, zależnie od przypadku.

2. W odniesieniu do wszelkich środków dotyczących zamówień objętych niniejszą Umową Strona, w tym jej podmiot zamawiający:

a) nie traktuje żadnego miejscowego dostawcy mniej korzystnie niż innego miejscowego dostawcy ze względu na stopień powiązania z zagranicznym podmiotem lub wysokość zagranicznego udziału; lub

b) nie dyskryminuje miejscowego dostawcy w związku z tym, że towary lub usługi oferowane przez tego dostawcę przy konkretnym zamówieniu są towarami lub usługami drugiej Strony.

Wykorzystanie środków elektronicznych

3. W przypadku udzielania zamówienia objętego niniejszą Umową za pomocą środków elektronicznych podmiot zamawiający:

a) zapewnia, aby procedura przetargowa była prowadzona z wykorzystaniem takich systemów i programów informatycznych – w tym dotyczących uwierzytelniania i szyfrowania informacji – które są powszechnie dostępne i interoperacyjne z innymi powszechnie dostępnymi systemami i programami informatycznymi; oraz

b) utrzymuje mechanizmy zapewniające integralność wniosków o dopuszczenie do udziału oraz ofert, w tym określenie godziny wpływu, a także zapobieganie nieuprawnionemu dostępowi.

Sposób przeprowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia

4. Podmiot zamawiający prowadzi postępowanie o udzielenie zamówienia objęte niniejszą Umową w sposób przejrzysty i bezstronny, który:

a) jest zgodny z niniejszym rozdziałem, stosując metody takie jak procedura otwarta, przetarg ograniczony i przetarg bezpośredni;

b) pozwala uniknąć konfliktu interesów; oraz

c) zapobiega praktykom korupcyjnym.

Reguły pochodzenia

5. Do celów zamówień objętych niniejszą Umową Strona nie może stosować w odniesieniu do towarów lub usług przywiezionych lub dostarczonych z terytorium drugiej Strony reguł pochodzenia różniących się od reguł pochodzenia, jakie Strona ta stosuje w tym samym czasie w ramach zwykłej wymiany handlowej wobec przywozu lub dostaw tych samych towarów i usług pochodzących od tej samej Strony.

Zobowiązania offsetowe

6. W odniesieniu do zamówienia objętego niniejszą Umową Strona, w tym jej podmiot zamawiający, nie dąży do, nie uwzględnia, nie narzuca ani nie egzekwuje żadnego zobowiązania offsetowego.

Środki które nie są specyficzne dla zamówień publicznych

7. Ustępów 1 i 2 nie stosuje się do: należności celnych oraz innych należności nakładanych na przywóz lub w związku z nim; metod nakładania takich ceł i należności; innych przepisów lub formalności związanych z przywozem oraz środków wpływających na handel usługami innych niż środki regulujące udzielanie zamówień objęte niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 19.5

Informacje na temat systemu udzielania zamówień

1. Każda ze Stron:

a) niezwłocznie publikuje wszelkie ustawy, rozporządzenia, orzeczenia sądowe, zarządzenia administracyjne o powszechnym zastosowaniu, standardowe klauzule umowne wymagane na mocy przepisów ustawowych i wykonawczych oraz włączone na zasadzie wskazania materialnoprawnego do ogłoszeń lub dokumentacji przetargowej, a także procedury dotyczącej zamówień objętych niniejszą Umową, jak również wszelkie ich modyfikacje, w urzędowo wyznaczonych elektronicznych lub papierowych mediach, które są szeroko rozpowszechnione i łatwo dostępne dla odbiorców; oraz

b) na wniosek drugiej Strony udziela na ich temat wszelkich wyjaśnień.

2. Każda ze Stron wskazuje w załączniku 19-8 do jej wykazu dotyczącego dostępu do rynku:

a) media elektroniczne lub papierowe, w których Strona publikuje informacje opisane w ust. 1;

b) media elektroniczne lub papierowe, w których Strona publikuje ogłoszenia wymagane na mocy art. 19.6, art. 19.8 ust. 7 i art. 19.15 ust. 2; oraz

c) adres strony internetowej lub adresy stron internetowych, na których Strona publikuje:

(i) swoje statystyki dotyczące zamówień zgodnie z art. 19.15 ust. 5; lub

(ii) swoje ogłoszenia dotyczące udzielonych zamówień zgodnie z art. 19.15 ust. 6.

3. Każda ze Stron bezzwłocznie powiadamia Komitet ds. Zamówień Publicznych o wszelkich zmianach dotyczących informacji podanych przez Stronę, które są wskazane w załączniku 19-8.

ARTYKUŁ 19.6

Ogłoszenia

Ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia

1. W przypadku każdego zamówienia objętego niniejszą Umową podmiot zamawiający publikuje ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia, z wyjątkiem sytuacji opisanych w art. 19.12.

Wszystkie ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia są bezpośrednio dostępne drogą elektroniczną, bezpłatnie, w pojedynczym punkcie dostępu, z zastrzeżeniem ust. 2. Ogłoszenia można również publikować za pomocą właściwego papierowego środku przekazu, który jest szeroko rozpowszechniony, przy czym ogłoszenia te muszą pozostawać łatwo dostępne dla odbiorców przynajmniej do końca okresu podanego w ogłoszeniu.

Każda ze Stron wskazuje właściwy papierowy i elektroniczny środek przekazu w załączniku 19-8.

2. Strona może zastosować okres przejściowy, nieprzekraczający 5 lat od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy, wobec podmiotów objętych załącznikami 19-2 i 19-3, które nie są gotowe, aby uczestniczyć w pojedynczym punkcie dostępu, o którym mowa w ust. 1. Przez taki okres przejściowy podmioty te publikują swoje ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia w miarę dostępności za pomocą środków elektronicznych poprzez umieszczenie linków na elektronicznej stronie wejściowej, która jest dostępna bezpłatnie i którą wskazano w załączniku 19-8.

3. O ile nie wskazano inaczej w niniejszym rozdziale, każde ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia zawiera następujące informacje:

a) nazwę oraz adres podmiotu zamawiającego i inne informacje niezbędne do skontaktowania się z podmiotem zamawiającym oraz uzyskania wszelkich istotnych dokumentów związanych z zamówieniem, a także koszty i warunki płatności, jeżeli takie istnieją;

b) opis zamówienia, w tym charakter i ilość towarów lub usług, których dotyczy zamówienie, lub – w przypadkach, gdy nie jest znana ilość – ilość szacowaną;

c) w przypadku zamówień powtarzających się – szacunkowy harmonogram kolejnych ogłoszeń o planowanym zamówieniu, w miarę możliwości;

d) opis wszelkich wariantów;

e) harmonogram dostawy towarów lub usług bądź czas trwania umowy;

f) metodę udzielania zamówienia, która zostanie zastosowana, oraz informację, czy będzie ona wymagała negocjacji czy też przeprowadzenia aukcji elektronicznej;

g) w stosownych przypadkach, adres i wszelkie terminy końcowe składania wniosków o udział w procedurze udzielenia zamówienia;

h) adres i końcowy termin składania ofert;

(i) język lub języki, w których mogą być składane oferty lub wnioski o uczestnictwo, oraz informację, czy mogą być składane w języku innym niż urzędowy język Strony, która reprezentuje podmiot zamawiający;

j) wykaz i krótki opis wszelkich warunków uczestnictwa dostawców, w tym wszelkie wymagania dotyczące szczególnych dokumentów lub zaświadczeń, które miałyby być dostarczone przez dostawców w związku z nimi, o ile takie wymogi nie zostały zawarte w dokumentacji przetargowej udostępnionej wszystkim zainteresowanym dostawcom w momencie publikacji ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia;

k) jeżeli, zgodnie z art. 19.8, podmiot zamawiający zamierza wybrać ograniczoną liczbę kwalifikujących się dostawców, którzy zostaną zaproszeni do przetargu – kryteria stosowane w celu dokonania tego wyboru oraz, w stosownych przypadkach, wszelkie ograniczenia liczby dostawców, którzy zostaną dopuszczeni do przetargu; oraz

l) wskazanie, czy zamówienie to jest objęte niniejszym rozdziałem.

Skrócone ogłoszenie

4. W każdym przypadku, gdy podmiot zamawiający ma zamiar udzielić zamówienia, równocześnie z publikacją ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia publikuje on powszechnie dostępne, skrócone ogłoszenie w języku angielskim lub francuskim. Skrócone ogłoszenie zawiera co najmniej następujące informacje:

a) przedmiot zamówienia;

b) ostateczny termin składania ofert lub, w stosownych przypadkach, ostateczny termin składania wniosków o dopuszczenie do udziału w procedurze przetargowej lub o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania; oraz

c) adres, pod który można zwrócić się o udostępnienie dokumentów dotyczących zamówienia.

Ogłoszenie o planowanych zamówieniach

5. Zachęca się podmioty zamawiające, by publikowały – możliwie jak najwcześniej w każdym roku budżetowym – za pomocą środków elektronicznych i, w miarę dostępności, papierowych środków przekazu wskazanych w załączniku 19-8 ogłoszenie dotyczące ich planów w zakresie przyszłych zamówień („ogłoszenie o planowanych zamówieniach”). Ogłoszenie o planowanych zamówieniach publikuje się również na stronie pojedynczego punktu dostępu wskazanej w załączniku 19-8, z zastrzeżeniem ust. 2. Ogłoszenie o planowanych zamówieniach powinno zawierać przedmiot zamówienia oraz planowaną datę publikacji ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia.

6. Podmiot zamawiający wymieniony w załączniku 19-2 lub załączniku 19-3 może wykorzystać ogłoszenie o planowanych zamówieniach jako ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia, pod warunkiem że ogłoszenie o planowanych zamówieniach zawiera wszystkie dostępne podmiotowi informacje określone w ust. 3 oraz oświadczenie, że zainteresowani dostawcy powinni poinformować podmiot zamawiający o swoim zainteresowaniu zamówieniem.

ARTYKUŁ 19.7

Warunki uczestnictwa

1. Podmiot zamawiający określa wyłącznie takie warunki uczestnictwa w zamówieniu, które są niezbędne do zapewnienia, aby dostawca posiadał prawne i finansowe możliwości oraz handlowe i techniczne umiejętności potrzebne do przyjęcia odnośnego zamówienia.

2. Ustalając warunki uczestnictwa, podmiot zamawiający:

a) nie narzuca warunku, zgodnie z którym dostawca, aby mógł uczestniczyć w przetargu, musiał otrzymać w przeszłości co najmniej jedno zamówienie od podmiotu zamawiającego jednej ze Stron;

b) może wymagać odpowiedniego doświadczenia, gdy jest to niezbędne do spełnienia warunków zamówienia; oraz

c) nie narzuca warunku zamówienia, zgodnie z którym dostawca musi posiadać doświadczenie na terytorium tej Strony.

3. Oceniając, czy dostawca spełnia warunki uczestnictwa, podmiot zamawiający:

a) ocenia zdolności finansowe oraz możliwości handlowe i techniczne dostawcy na podstawie jego działalności gospodarczej na terytorium Strony podmiotu zamawiającego oraz poza jego granicami; oraz

b) opiera swoją ocenę na warunkach, które wcześniej określił w ogłoszeniach lub w dokumentacji przetargowej.

4. W przypadku istnienia dowodów potwierdzających zaistnienie takiej sytuacji Strona, w tym jej podmiot zamawiający, może wykluczyć dostawcę z powodu:

a) upadłości;

b) fałszywych oświadczeń;

c) poważnych lub uporczywych uchybień w wypełnianiu istotnych wymogów lub zobowiązań w ramach wcześniejszego zamówienia lub wcześniejszych zamówień;

d) skazania prawomocnym wyrokiem sądu za poważne przestępstwo lub inne poważne wykroczenie;

e) wykroczenia zawodowego albo działań lub zaniechań, które świadczą o nierzetelności dostawcy; lub

f) zaległości podatkowych.

ARTYKUŁ 19.8

Kwalifikacja dostawców

Systemy rejestracji i procedury kwalifikacyjne

1. Strona, w tym jej podmiot zamawiający, może utrzymywać system rejestracji dostawców, w którym zainteresowani dostawcy muszą się rejestrować i podawać określone informacje.

2. Każda ze Stron zapewnia, że:

a) jej podmioty zamawiające dokładają starań, by zminimalizować różnice między ich procedurami kwalifikacyjnymi; oraz

b) w przypadku gdy jej podmioty zamawiające utrzymują systemy rejestracji, podmioty dokładają starań, by zminimalizować różnice między ich systemami rejestracji.

3. Strona, w tym jej podmiot zamawiający, nie wprowadza ani nie stosuje systemów rejestracji ani procedur kwalifikacyjnych, które – w sposób zamierzony lub niezamierzony – utrudniają niepotrzebnie uczestnictwo dostawców pochodzących z terytorium drugiej Strony w jej procedurze zamówienia.

Procedura przetargu ograniczonego

4. W przypadku gdy podmiot zamawiający zamierza skorzystać z przetargu ograniczonego, podmiot ten:

a) zawiera w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia co najmniej informacje określone w art. 19.6 ust. 3 lit. a), b), f), g), j), k) oraz l) i zaprasza dostawców do składania wniosków o dopuszczenie do udziału; oraz

b) przed rozpoczęciem okresu przewidzianego na składanie ofert przekazuje kwalifikującym się dostawcom, których powiadamia zgodnie z art. 19.10 ust. 3 lit. b), co najmniej informacje określone w art. 19.6 ust. 3 lit. c), d), e), h) oraz i).

5. Podmiot zamawiający zezwala wszystkim kwalifikującym się dostawcom na uczestnictwo w danej procedurze udzielenia zamówienia, o ile podmiot zamawiający nie określi w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia jakichkolwiek ograniczeń co do liczby dostawców, którzy zostaną dopuszczeni do złożenia oferty, oraz kryteriów wyboru ograniczonej liczby dostawców.

6. Jeżeli dokumentacja przetargowa nie zostaje podana do wiadomości publicznej od dnia publikacji ogłoszenia, o którym mowa w ust. 4, podmiot zamawiający zapewnia, aby dokumenty te zostały udostępnione równocześnie wszystkim kwalifikującym się dostawcom wybranym zgodnie z ust. 5.

Wykazy przeznaczone do wielokrotnego wykorzystania

7. Podmiot zamawiający może prowadzić wykaz dostawców przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania, pod warunkiem że ogłoszenie zapraszające zainteresowanych dostawców do składania wniosków o włączenie do tego wykazu jest:

a) publikowane corocznie; oraz

b) w przypadku ogłoszeń w formie elektronicznej – jest stale dostępne

za pośrednictwem właściwego środka przekazu wskazanego w załączniku 19-8.

8. Ogłoszenie, o którym mowa w ust. 7, zawiera:

a) opis towarów lub usług, lub ich kategorii, do których wykaz się stosuje;

b) warunki dopuszczenia do udziału, które muszą spełniać dostawcy, by znaleźć się w wykazie, oraz metody, za pomocą których podmiot zamawiający sprawdzi, czy dostawca spełnia te warunki;

c) nazwę oraz adres podmiotu zamawiającego i inne informacje niezbędne do skontaktowania się z podmiotem zamawiającym oraz uzyskania wszelkich istotnych dokumentów związanych z wykazem;

d) okres ważności wykazu oraz sposoby jego przedłużenia lub zakończenia albo, w przypadku gdy okres ważności nie został podany, informacje na temat sposobu powiadamiania o zakończeniu stosowania wykazu; oraz

e) informację, że wykaz może zostać wykorzystany do celów zamówienia objętego niniejszym rozdziałem.

9. Niezależnie od postanowień ust. 7, w przypadku gdy wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania obowiązuje przez trzy lata lub krócej, podmiot zamawiający może opublikować ogłoszenie, o którym mowa w ust. 7, tylko raz, na początku okresu obowiązywania wykazu, pod warunkiem, że:

a) w ogłoszeniu podano okres jego obowiązywania oraz że nie będą publikowane kolejne ogłoszenia; oraz

b) ogłoszenie jest publikowane za pomocą środków elektronicznych i jest stale dostępne przez okres jego obowiązywania.

10. Podmiot zamawiający umożliwia dostawcom złożenie w każdym momencie wniosku o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania oraz wpisuje do wykazu wszystkich kwalifikujących się dostawców możliwie jak najszybciej.

11. W przypadku gdy dostawca nieuwzględniony w wykazie przeznaczonym do wielokrotnego wykorzystania składa wniosek o dopuszczenie do udziału w zamówieniu w oparciu o wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania i wszystkie wymagane dokumenty, podmiot zamawiający rozpatruje wniosek w przedziale czasu określonym w art. 19.10 ust. 2. Podmiot zamawiający nie może wykluczyć dostawcy z procesu wyboru, uzasadniając, że ma zbyt mało czasu na rozpatrzenie wniosku, chyba że, w wyjątkowych przypadkach, z powodu złożoności zamówienia podmiot nie jest w stanie zakończyć rozpatrywania wniosku w przedziale czasu przewidzianym na składanie ofert.

Podmioty zamawiające objęte załącznikiem 19-2 i załącznikiem 19-3

12. Podmiot zamawiający objęty załącznikami 19-2 lub 19-3 może wykorzystać skierowane do dostawców ogłoszenie o możliwości składania wniosków o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania jako ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia, pod warunkiem że:

a) ogłoszenie jest publikowane zgodnie z ust. 7 i zawiera informacje wymagane zgodnie z ust. 8, wszystkie dostępne informacje wymagane zgodnie z art. 19.6 ust. 3 oraz oświadczenie, że stanowi ono ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia lub że wyłącznie dostawcy znajdujący się w wykazie przeznaczonym do wielokrotnego wykorzystania otrzymają dalsze ogłoszenia o zamówieniu objętym wykazem przeznaczonym do wielokrotnego wykorzystania; oraz

b) podmiot bezzwłocznie przekaże dostawcom, którzy poinformowali go o swoim zainteresowaniu danym zamówieniem, wystarczające informacje umożliwiające im zweryfikowanie zainteresowania zamówieniem, w tym wszystkie pozostałe informacje wymagane zgodnie z art. 19.6 ust. 3, o ile informacje te są dostępne.

13. Podmiot zamawiający objęty załącznikami 19-2 lub 19-3 może wyrazić zgodę, aby dostawca, który zgodnie z ust. 10 złożył wniosek o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, złożył ofertę w ramach danego zamówienia, jeżeli podmiot zamawiający będzie miał wystarczająco dużo czasu na ustalenie, czy dostawca spełnia warunki udziału.

Informacje dotyczące decyzji podejmowanych przez podmiot zamawiający

14. Podmiot zamawiający bezzwłocznie informuje każdego dostawcę, który złożył wniosek o dopuszczenie do udziału w zamówieniu lub o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, o swojej decyzji w sprawie wniosku.

15. W przypadku gdy podmiot zamawiający odrzuci wniosek dostawcy o dopuszczenie do udziału w zamówieniu lub o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, przestanie uznawać dostawcę za kwalifikującego się lub usunie go z wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, podmiot ten bezzwłocznie informuje dostawcę o tym fakcie i na odpowiedni wniosek bezzwłocznie przekazuje dostawcy pisemne uzasadnienie swojej decyzji.

ARTYKUŁ 19.9

Specyfikacje techniczne i dokumentacja przetargowa

Specyfikacje techniczne

1. Podmiot zamawiający nie opracowuje, nie przyjmuje ani nie stosuje żadnych specyfikacji technicznych ani nie ustanawia żadnych procedur oceny zgodności, których celem jest powstanie niepotrzebnych utrudnień w handlu międzynarodowym lub które skutkują takimi utrudnieniami.

2. Ustanawiając specyfikacje techniczne dla zamawianych towarów lub usług, w stosownych przypadkach podmiot zamawiający:

a) określa specyfikację techniczną dotyczącą sposobu wykonania oraz wymogów funkcjonalnych, a nie projektu czy opisowych cech charakterystycznych; oraz

b) opiera specyfikację techniczną na normach międzynarodowych, jeżeli takowe istnieją, a w pozostałych przypadkach na krajowych przepisach technicznych, uznanych normach krajowych lub przepisach budowlanych.

3. W przypadku gdy w specyfikacji technicznej określono projekt lub opisowe cechy charakterystyczne podmiot zamawiający powinien wskazać w stosownych przypadkach, że uwzględni oferty dotyczące równoważnych towarów lub usług, które wyraźnie spełniają wymogi zamówienia, poprzez dodanie w dokumentacji przetargowej takich wyrażeń jak „lub równoważny".

4. Podmiot zamawiający nie narzuca specyfikacji technicznych, które wymagają lub odwołują się do konkretnego znaku towarowego lub konkretnej nazwy handlowej, do patentu, prawa autorskiego, wzoru, typu, określonego pochodzenia, producenta lub dostawcy, chyba że nie istnieje żadna inna metoda wystarczająco dokładnego lub zrozumiałego opisu wymogów zamówienia i pod warunkiem że w takich przypadkach w dokumentacji przetargowej podmiot zamawiający dodał wyrażenie takie jak „lub równoważny".

5. Podmiot zamawiający nie zleca ani nie przyjmuje – w sposób naruszający zasady konkurencji – porad, które mogłyby zostać wykorzystane podczas przygotowywania lub przyjmowania specyfikacji technicznych na potrzeby danego zamówienia, od osób mogących mieć interes gospodarczy związany z tym zamówieniem.

6. Dla większej przejrzystości, Strona, w tym jej podmiot zamawiający, może przygotować, przyjąć lub zastosować specyfikacje techniczne wspierające ochronę zasobów naturalnych lub ochronę środowiska, pod warunkiem że uczyni to zgodnie z niniejszym artykułem.

Dokumentacja przetargowa

7. Podmiot zamawiający udostępnia dostawcom dokumentację przetargową zawierającą wszelkie informacje potrzebne im do przygotowania i złożenia dopuszczalnej oferty. O ile w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia nie zawarto już takiego opisu, dokumentacja ta zawiera pełny opis:

a) zamówienia, w tym charakter i ilość towarów lub usług, których ma dotyczyć zamówienie, lub – jeżeli ilość nie jest znana – szacowaną ilość i wszelkie wymogi, jakie muszą zostać spełnione, w tym wszelkie specyfikacje techniczne, zaświadczenia o ocenie zgodności, plany, rysunki lub materiały instruktażowe;

b) wszelkich warunków dopuszczenia dostawców do udziału, w tym wykaz informacji i dokumentów, których dostarczenia wymaga się od dostawców w związku z warunkami dopuszczenia;

c) wszelkich kryteriów oceny, które podmiot będzie stosował na etapie udzielania zamówienia, oraz – z wyjątkiem przypadków, gdy cena będzie wyłącznym kryterium – relatywnego znaczenia takich kryteriów;

d) jeżeli podmiot zamawiający dokona zamówienia za pomocą środków elektronicznych – opis wszelkich wymogów dotyczących uwierzytelniania oraz szyfrowania lub innych wymogów związanych z przekazywaniem informacji za pomocą środków elektronicznych;

e) jeżeli podmiot zamawiający przeprowadzi aukcję elektroniczną – opis zasad, w tym identyfikację elementów przetargu związanych z kryteriami oceny, w oparciu o które aukcja zostanie przeprowadzona;

f) jeżeli odbędzie się publiczne otwarcie ofert – podanie daty, godziny oraz miejsca otwarcia oraz, w stosownych przypadkach, osób, które mają prawo być obecne podczas otwarcia ofert;

g) wszelkich innych warunków, w tym warunków płatności, oraz wszelkich ograniczeń odnośnie do środków, za pomocą których oferty mogą być składane – np. w formie dokumentów papierowych lub za pomocą środków elektronicznych; oraz

h) wszelkich terminów dostawy towarów lub realizacji usług.

8. Określając każdą datę dostawy zamawianych towarów lub świadczenia zamawianych usług, podmiot zamawiający uwzględnia takie czynniki, jak stopień złożoności zamówienia, przewidywany zakres udziału podwykonawców oraz realistycznie określony czas konieczny do wytworzenia towarów, wyprowadzenia ich z magazynu i przetransportowania z punktu dostawy towarów lub punktu realizacji usługi.

9. Kryteria oceny określone w ogłoszeniu o zamiarze udzielania zamówienia lub w dokumentacji przetargowej mogą obejmować m.in. cenę i inne czynniki kosztowe, jakość, wartość techniczną, aspekty środowiskowe oraz warunki dostawy.

10. Podmiot zamawiający niezwłocznie:

a) udostępnia dokumentację przetargową, aby zapewnić dostawcom wystarczająco dużo czasu na złożenie dopuszczalnej oferty;

b) przekazuje, na wniosek, dokumentację przetargową każdemu zainteresowanemu dostawcy; oraz

c) odpowiada na wszelkie uzasadnione wnioski o istotne informacje złożone przez dowolnego zainteresowanego lub uczestniczącego dostawcę, pod warunkiem że takie informacje nie zapewniają temu dostawcy przewagi nad innymi.

Zmiany

11. W przypadku gdy przed udzieleniem zamówienia podmiot zamawiający zmieni kryteria lub wymogi określone w ogłoszeniu o zamiarze udzielania zamówienia lub w dokumentacji przetargowej przekazanej dostawcom biorącym udział w procedurze przetargowej lub jeżeli wprowadzi zmiany do ogłoszenia lub do dokumentacji przetargowej bądź opublikuje je ponownie, musi on przekazać wszelkie tego rodzaju modyfikacje lub zmienione bądź ponownie opublikowane ogłoszenie lub dokumentację przetargową na piśmie:

a) wszystkim dostawcom biorącym udział w procedurze w czasie wprowadzenia zmiany lub poprawki bądź ponownej publikacji, jeżeli tacy dostawcy są znani podmiotowi, a we wszystkich pozostałych przypadkach – w ten sam sposób, w jaki udostępniono pierwotne informacje; oraz

b) w odpowiednim czasie, aby umożliwić wspomnianym dostawcom zmianę i ponowne złożenie poprawionych ofert, stosownie do przypadku.

ARTYKUŁ 19.10

Przedziały czasu

Informacje ogólne

1. Podmiot zamawiający, zgodnie ze swoimi uzasadnionymi potrzebami, zapewnia dostawcom wystarczająco dużo czasu, by mogli przygotować i złożyć wnioski o udział w procedurze przetargowej oraz dopuszczalne oferty, uwzględniając takie czynniki, jak:

a) charakter i złożoność zamówienia;

b) przewidywany zakres udziału podwykonawców; oraz

c) czas konieczny na dostarczenie ofert drogą nieelektroniczną z punktów za granicą i w kraju, w przypadku gdy środki elektroniczne nie są stosowane.

Wspomniane wyżej terminy, łącznie z ich ewentualnym przedłużeniem, są jednakowe dla wszystkich zainteresowanych lub biorących udział w procedurze dostawców.

Terminy

2. Podmiot zamawiający, który korzysta z procedury przetargu ograniczonego, określa, że termin końcowy składania wniosków o dopuszczenie do udziału nie może być – co do zasady – krótszy niż 25 dni od dnia opublikowania ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia. Gdy odpowiednio uzasadniony przez podmiot zamawiający stan nagłej potrzeby powoduje, że termin ten jest nierealny, można skrócić ten termin, jednak nie może być on krótszy niż 10 dni.

3. Z wyjątkiem postanowień zawartych w ust. 4, 5, 7 i 8, podmiot zamawiający ustala, że termin końcowy składania ofert nie może być krótszy niż 40 dni od dnia, w którym:

a) w przypadku procedury otwartej – opublikowano ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia; lub

b) w przypadku przetargu ograniczonego – podmiot zawiadomił dostawców, że zostaną zaproszeni do składania ofert, niezależnie od tego, czy zastosowany zostanie wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania.

4. Podmiot zamawiający może skrócić okres trwania procedury przetargowej określony zgodnie z ust. 3 – z zastrzeżeniem, że nie może być on krótszy niż 10 dni – w przypadku gdy:

a) podmiot zamawiający opublikował ogłoszenie o planowanych zamówieniach zgodnie z art. 19.6 ust. 5 z wyprzedzeniem nie krótszym niż 40 dni i nie dłuższym niż 12 miesięcy, licząc od dnia publikacji ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia, zaś ogłoszenie o planowanych zamówieniach obejmuje:

   (i) opis zamówienia;

(ii) przybliżone terminy składania ofert lub wniosków o dopuszczenie do udziału;

(iii) oświadczenie stwierdzające, że zainteresowani dostawcy powinni wyrazić swoje zainteresowanie uzyskaniem zamówienia od podmiotu zamawiającego;

(iv) adres, pod jakim można uzyskać dokumenty dotyczące zamówienia; oraz

(v) wszelkie dostępne informacje wymagane zgodnie z art. 19.6 ust. 3 w odniesieniu do ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia;

b) w odniesieniu do zamówień o powtarzającym się charakterze podmiot zamawiający wskazuje w pierwszym ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia, że w kolejnych ogłoszeniach określony zostanie termin składania ofert w oparciu o niniejszy ustęp; lub

c) stan nagłej potrzeby odpowiednio uzasadniony przez podmiot zamawiający powoduje, że termin składania ofert, określony zgodnie z ust. 3, staje się nierealny.

5. Podmiot zamawiający może skrócić termin składania ofert, który został określony zgodnie z ust. 3, o pięć dni w przypadku każdej z podanych poniżej okoliczności:

a) ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia jest opublikowane za pomocą środków elektronicznych;

b) wszelka dokumentacja dotycząca ofert jest dostępna za pomocą środków elektronicznych od dnia opublikowania ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia; oraz

c) podmiot przyjmuje oferty drogą elektroniczną.

6. Zastosowanie ust. 5 w związku z ust. 4 w żadnym wypadku nie powoduje skrócenia terminów składania ofert określonych zgodnie z ust. 3 do mniej niż 10 dni, licząc od dnia, w którym opublikowano ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia.

7. Niezależnie od jakichkolwiek innych postanowień określonych w niniejszym artykule, jeżeli podmiot zamawiający nabywa komercyjne towary lub usługi bądź jakiekolwiek ich połączenie, może on skrócić termin składania ofert określony zgodnie z ust. 3 – z zastrzeżeniem, że nie może być on krótszy niż 13 dni – pod warunkiem że dokonuje w tym samym czasie publikacji za pomocą środków elektronicznych zarówno ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia, jak i dokumentacji przetargowej. Ponadto, w przypadku gdy podmiot przyjmuje również oferty komercyjnych towarów lub usług składane za pomocą środków elektronicznych może skrócić termin ustalony zgodnie z ust. 3, z zastrzeżeniem, że nie może być on krótszy niż 10 dni.

8. Jeżeli podmiot zamawiający objęty załącznikami 19-2 lub 19-3, wybrał wszystkich kwalifikujących się dostawców lub ich ograniczoną liczbę, termin składania ofert może zostać ustalony w drodze dwustronnej umowy między podmiotem zamawiającym a wybranymi dostawcami. W przypadku niezawarcia umowy termin nie może być krótszy niż 10 dni.

ARTYKUŁ 19.11

Negocjacje

1. Strona może przewidzieć prowadzenie negocjacji z dostawcami przez jej podmioty zamawiające:

a) w przypadku, gdy podmiot wskazał zamiar prowadzenia negocjacji w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia wymaganym zgodnie z art. 19.6 ust. 3; lub

b) w przypadku, gdy z oceny ofert wynika, że żadna oferta nie jest wyraźnie najlepsza w kontekście szczegółowych kryteriów oceny określonych w ogłoszeniu o zamiarze udzielania zamówienia lub w dokumentacji przetargowej.

2. Podmiot zamawiający:

a) zapewnia, aby każdy przypadek wykluczenia dostawcy uczestniczącego w negocjacjach był zgodny z kryteriami oceny określonymi w ogłoszeniu o zamiarze udzielania zamówienia lub w dokumentacji przetargowej; oraz

b) jeżeli zakończono negocjacje, wyznacza wspólny termin dla pozostałych dopuszczonych dostawców na złożenie nowych lub skorygowanych ofert.

ARTYKUŁ 19.12

Przetarg bezpośredni

1. Z zastrzeżeniem, że wykorzystanie niniejszego postanowienia nie służy unikaniu konkurencji między dostawcami lub dyskryminowaniu dostawców pochodzących z terytorium drugiej Strony bądź ochronie lokalnych dostawców, podmiot zamawiający może skorzystać z procedury przetargu bezpośredniego i może zdecydować o niestosowaniu art. 19.6–19.8, art. 19.9 ust. 7–11, art. 19.10, 19.11, 19.13 i 19.14 wyłącznie w przypadku zaistnienia którejkolwiek z poniższych sytuacji:

a) jeżeli:

(i) nie złożono żadnej oferty lub żaden dostawca nie zgłosił wniosku o dopuszczenie do udziału;

(ii) nie złożono ofert zgodnych z istotnymi wymogami dokumentacji przetargowej;

(iii) żaden z dostawców nie spełniał warunków udziału; lub

(iv) stwierdzono zmowę w przygotowaniu złożonych ofert,

pod warunkiem że wymogi dokumentacji przetargowej nie zostały zmienione w istotnym stopniu;

b) w przypadku gdy towary lub usługi mogą zostać dostarczone jedynie przez określonego dostawcę i nie istnieją rozsądne rozwiązania alternatywne ani też towary czy usługi zastępcze, z któregokolwiek z następujących powodów:

(i) wymóg dotyczy dzieła sztuki;

(ii) ze względu na ochronę wynikającą z patentu, praw autorskich lub innych wyłącznych praw; lub

(iii) brak jest konkurencji z przyczyn technicznych;

c) w przypadku dodatkowych dostaw zapewnionych przez pierwotnego dostawcę towarów lub usług, które nie zostały uwzględnione w pierwotnym zamówieniu, jeżeli zmiana dostawcy takich dodatkowych towarów lub usług:

(i) jest niemożliwa z powodów ekonomicznych lub technicznych, takich jak wymogi dotyczące wymienności lub interoperacyjności w połączeniu z istniejącym sprzętem, oprogramowaniem, usługami lub instalacjami zamówionymi w ramach pierwotnego zamówienia; oraz

(ii) spowodowałaby istotną niedogodność lub znaczne zwiększenie kosztów dla podmiotu zamawiającego;

d) wyłącznie gdy jest to absolutnie niezbędne, jeżeli z powodu nadzwyczajnej pilności wynikającej z zaistnienia okoliczności niemożliwych do przewidzenia przez podmiot zamawiający towary lub usługi nie mogły zostać uzyskane w terminie w drodze procedury otwartej lub przetargu ograniczonego;

e) w przypadku towarów nabywanych na giełdach towarowych;

f) jeżeli podmiot zamawiający zamawia prototyp lub pierwszy towar lub też pierwszą usługę opracowane na jego zlecenie w trakcie i do celów danego zamówienia na realizację badań, eksperymentów, analiz lub pierwotnego opracowania. Pierwotne opracowanie pierwszego towaru lub pierwszej usługi może obejmować ograniczony zakres produkcji towaru lub świadczenia usługi w celu włączenia wyników testów praktycznych i wykazania, że towar lub usługa nadaje się do seryjnej produkcji lub seryjnego świadczenia z zachowaniem akceptowalnych norm jakości, jednak nie obejmuje produkcji seryjnej towarów lub seryjnego świadczenia usług mających na celu osiągnięcie rentowności rynkowej lub odzyskanie kosztów badań i rozwoju;

g) w przypadku zakupów dokonywanych na wyjątkowo korzystnych warunkach pojawiających się tylko w bardzo krótkim czasie i wynikających ze szczególnych okoliczności zbywania towarów, takich jak podczas likwidacji, przejścia pod zarząd komisaryczny lub w stan upadłości, lecz nie w przypadku rutynowych zakupów od regularnych dostawców; lub

h) w przypadku gdy zamówienie zostaje przyznane zwycięzcy konkursu na projekt, pod warunkiem że:

(i) konkurs został zorganizowany w sposób zgodny z zasadami niniejszego rozdziału, w szczególności w odniesieniu do publikacji ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia; oraz

(ii) uczestników ocenia niezależne jury, którego celem jest przyznanie zamówienia na projekt zwycięzcy.

2. Podmiot zamawiający przygotowuje sprawozdanie na piśmie z każdego zamówienia udzielonego na podstawie ust. 1. Sprawozdanie zawiera nazwę podmiotu zamawiającego, wartość oraz rodzaj zamawianych towarów lub usług oraz oświadczenie wskazujące okoliczności i warunki opisane w ust. 1 uzasadniające zastosowanie przetargu bezpośredniego.

ARTYKUŁ 19.13

Aukcje elektroniczne

Jeżeli podmiot zamawiający zamierza przeprowadzić procedurę przetargową dotyczącą zamówienia objętego niniejszą Umową za pomocą aukcji elektronicznej, przed rozpoczęciem aukcji elektronicznej podmiot ten udostępnia każdemu uczestnikowi:

a) metodę automatycznej oceny, w tym wzór matematyczny, która została opracowana na podstawie kryteriów oceny określonych w dokumentacji przetargowej i będzie wykorzystywana do utworzenia automatycznego rankingu ofert lub zmiany kolejności ofert w rankingu podczas aukcji;

b) wyniki wstępnej oceny poszczególnych elementów oferty, jeżeli zamówienie ma zostać udzielone na podstawie najkorzystniejszej oferty; oraz

c) inne istotne informacje dotyczące sposobu przeprowadzenia aukcji.

ARTYKUŁ 19.14

Rozpatrywanie ofert oraz udzielanie zamówień

Rozpatrywanie ofert

1. Podmiot zamawiający przyjmuje, otwiera i rozpatruje wszystkie oferty zgodnie z procedurami gwarantującymi uczciwy i bezstronny przebieg procedury przetargowej oraz poufność ofert.

2. Podmiot zamawiający nie może ukarać dostawcy, którego oferta została otrzymana po terminie składania ofert, jeżeli opóźnienie miało miejsce wyłącznie z winy podmiotu zamawiającego.

3. Jeżeli podmiot zamawiający zapewnia dostawcy możliwość poprawienia niezamierzonych błędów formalnych w okresie między otwarciem ofert a udzieleniem zamówienia, podmiot zamawiający zapewnia taką samą możliwość wszystkim dostawcom biorącym udział w procedurze przetargowej.

Udzielanie zamówień

4. Do celów udzielenia zamówienia rozpatrywane są jedynie oferty złożone na piśmie, które w momencie otwarcia ofert spełniają istotne wymogi zawarte w ogłoszeniach i w dokumentacji przetargowej, i które zostały złożone przez dostawcę spełniającego warunki udziału.

5. Z wyjątkiem sytuacji, gdy podmiot zamawiający stwierdza, że udzielenie zamówienia nie leży w interesie publicznym, udziela on zamówienia dostawcy, który zgodnie z jego ustaleniami ma możliwość spełnienia warunków zamówienia i który, wyłącznie na podstawie kryteriów oceny określonych w ogłoszeniach i dokumentacji przetargowej:

a) przedstawił najkorzystniejszą ofertę; lub

b) gdy cena stanowi jedyne kryterium – zaoferował najniższą cenę.

6. W przypadku gdy podmiot zamawiający otrzymuje ofertę zawierającą cenę, która jest niewspółmiernie niska w porównaniu z cenami w innych złożonych ofertach, może skonsultować się z dostawcą, aby sprawdzić, czy spełnia on warunki udziału i czy jest zdolny do wypełnienia warunków zamówienia.

7. Podmiot zamawiający nie wykorzystuje opcji, nie unieważnia postępowania ani nie modyfikuje udzielonych już zamówień w sposób stanowiący obejście obowiązków spoczywających na nim zgodnie z niniejszym rozdziałem.

ARTYKUŁ 19.15

Przejrzystość informacji związanych z zamówieniem

Informacje przekazywane dostawcom

1. Podmiot zamawiający bezzwłocznie informuje dostawców biorących udział w procedurze przetargowej o swojej decyzji dotyczącej udzielenia zamówienia, a na wniosek dostawcy udziela takiej informacji na piśmie. Na wniosek, podmiot zamawiający wyjaśnia dostawcom, którym nie udzielono zamówienia, powody, dla których ich oferty nie zostały wybrane, oraz informuje ich o zaletach przemawiających na korzyść oferty wybranego dostawcy, z zastrzeżeniem art. 19.6 ust. 2 i art. 19.6 ust. 3.

Publikowanie informacji o przyznaniu zamówienia

2. W terminie nie dłuższym niż 72 dni po udzieleniu każdego zamówienia objętego niniejszym rozdziałem podmiot zamawiający publikuje ogłoszenie za pomocą właściwego papierowego lub elektronicznego środka przekazu wskazanego w załączniku 19-8. W przypadku gdy podmiot wykorzystuje wyłącznie elektroniczny środek przekazu, informacje pozostają dostępne przez odpowiednio długi okres. Ogłoszenie zawiera co najmniej następujące informacje:

a) opis zamawianych towarów lub usług;

b) nazwę oraz adres podmiotu zamawiającego;

c) nazwę oraz adres dostawcy, którego oferta została przyjęta;

d) wartość oferty, która została przyjęta, lub najwyższą i najniższą ofertę braną pod uwagę przy udzielaniu zamówienia;

e) datę udzielenia zamówienia; oraz

f) zastosowany tryb udzielania zamówień, a w przypadku zastosowania procedury przetargu bezpośredniego zgodnie z art. 19.12 – opis okoliczności uzasadniających wybór tej procedury.

Przechowywanie danych i sprawozdań oraz zapewnianie możliwości śledzenia przebiegu procedur prowadzonych drogą elektroniczną

3. Przez co najmniej trzy lata od daty udzielenia zamówienia każdy podmiot zamawiający przechowuje:

a) dokumentację i sprawozdania z procedur przetargowych i udzielenia zamówienia związane z zamówieniem objętym niniejszą Umową, w tym sprawozdania wymagane zgodnie z art. 19.12; oraz

b) dane zapewniające możliwość prześledzenia przebiegu procedury udzielenia zamówienia objętego niniejszą Umową prowadzonej drogą elektroniczną.

Gromadzenie danych statystycznych i sprawozdawczość w ich zakresie

4. Każda ze Stron gromadzi i zgłasza Komitetowi ds. Zamówień Publicznych dane statystyczne dotyczące swoich zamówień objętych niniejszym rozdziałem. Każde sprawozdanie obejmuje okres jednego roku i przedkłada się je w ciągu dwóch lat od zakończenia okresu sprawozdawczego; każde sprawozdanie zawiera:

a) w odniesieniu do podmiotów zamawiających ujętych w załączniku 19-1:

   (i) liczbę i łączną wartość, w przypadku wszystkich takich podmiotów, wszystkich zamówień objętych niniejszych rozdziałem;

   (ii) liczbę i łączną wartość wszystkich zamówień objętych niniejszym rozdziałem udzielonych przez każdy taki podmiot, z podziałem na kategorie towarów i usług zgodnie z uznanym międzynarodowo jednolitym systemem klasyfikacji; oraz

   (iii) liczbę i łączną wartość wszystkich zamówień objętych niniejszym rozdziałem udzielonych przez każdy taki podmiot w ramach przetargu bezpośredniego;

b) w odniesieniu do podmiotów zamawiających ujętych w załącznikach 19-2 i 19-3 – liczbę i łączną wartość wszystkich zamówień objętych niniejszym rozdziałem udzielonych przez każdy taki podmiot, z podziałem według załączników; oraz

c) szacunki danych wymagane zgodnie z lit. a) i b) wraz z wyjaśnieniem metodyki wykorzystanej do opracowania szacunków, jeżeli dostarczenie danych nie jest wykonalne.

5. Jeżeli Strona publikuje swoje dane statystyczne na oficjalnej stronie internetowej w sposób, który jest zgodny z wymogami ust. 4, Strona może zamiast powiadamiania Komitetu ds. Zamówień Publicznych udostępnić link do tej strony wraz z wszelkimi instrukcjami potrzebnymi do uzyskania dostępu do takich statystyk i korzystania z nich.

6. Jeżeli Strona wymaga, aby zgodnie z ust. 2 ogłoszenia dotyczące udzielonych zamówień były publikowane drogą elektroniczną, i jeżeli takie ogłoszenia są dostępne dla odbiorców za pośrednictwem jednej bazy danych w formie umożliwiającej analizę zamówień objętych niniejszą Umową, Strona może zamiast powiadamiania Komitetu ds. Zamówień Publicznych udostępnić link do tej strony wraz z wszelkimi instrukcjami potrzebnymi do uzyskania dostępu do takich danych i korzystania z nich.

ARTYKUŁ 19.16

Ujawnianie informacji

Przekazywanie informacji Stronom

1. Na wniosek Strony druga Strona bezzwłocznie udziela wszelkich informacji niezbędnych do ustalenia, czy procedura przetargowa została przeprowadzona w sposób sprawiedliwy, bezstronny i zgodnie z niniejszym rozdziałem, w tym informacji na temat cech charakterystycznych oraz zalet przemawiających na korzyść wybranej oferty. W przypadkach gdy ujawnienie informacji mogłoby naruszyć konkurencję w ramach kolejnych przetargów, Strona otrzymująca te informacje nie ujawnia ich jakimkolwiek dostawcom bez zasięgnięcia opinii i uzyskania zgody Strony, która przekazała informacje.

Nieujawnianie informacji

2. Bez uszczerbku dla innych postanowień niniejszego rozdziału Strona, w tym jej podmiot zamawiający, nie udziela żadnemu dostawcy informacji, które mogłyby zakłócić uczciwą konkurencję między dostawcami.

3. Żadnego z postanowień niniejszego rozdziału nie należy interpretować w sposób, który wymagałby od Strony, w tym jej podmiotów zamawiających, władz i organów odwoławczych, ujawnienia informacji poufnych, jeżeli ich ujawnienie:

a) utrudniłoby egzekwowanie prawa;

b) mogłoby zakłócić uczciwą konkurencję między dostawcami;

c) naraziłoby na uszczerbek uzasadnione interesy handlowe określonych osób, w tym przysługującą im ochronę praw własności intelektualnej; lub

d) byłoby sprzeczne z interesem publicznym w innych aspektach.

ARTYKUŁ 19.17

Krajowe procedury odwoławcze

1. Każda ze Stron zapewnia sprawną, skuteczną, przejrzystą i niedyskryminującą procedurę odwoławczą na drodze administracyjnej lub sądowej, w ramach której dostawca może wnieść odwołanie w związku z:

a) naruszeniem postanowień niniejszego rozdziału; lub

b) w przypadku gdy zgodnie z przepisami prawa krajowego Strony dostawca nie jest uprawniony do wniesienia bezpośredniego odwołania ze względu na naruszenie postanowień niniejszego rozdziału – nieprzestrzeganiem środków prawnych Strony przyjętych w celu wdrożenia niniejszego rozdziału,

do którego doszło w ramach zamówienia objętego niniejszą Umową, stanowiącego przedmiot zainteresowania dostawcy. Zasady proceduralne dotyczące wszystkich odwołań są sporządzane na piśmie i powszechnie udostępniane.

2. W przypadku skargi złożonej przez dostawcę w związku z zamówieniem objętym niniejszą Umową stanowiącym przedmiot zainteresowania dostawcy, która to skarga dotyczy naruszenia lub nieprzestrzegania przepisów określonego w ust. 1, Strona podmiotu zamawiającego udzielającego zamówienia zachęca swój podmiot oraz dostawcę do rozstrzygnięcia przedmiotu skargi w drodze konsultacji. Podmiot w sposób bezstronny i bez zbędnej zwłoki rozpatruje wszelkie tego rodzaju skargi, tak aby nie utrudnić dostawcy udziału w bieżącym lub przyszłym zamówieniu lub aby nie naruszyć jego prawa do ubiegania się o środki naprawcze w ramach procedury odwoławczej na drodze administracyjnej lub sądowej.

3. Każdemu dostawcy zapewnia się wystarczająco dużo czasu na przygotowanie i złożenie odwołania, w każdym wypadku nie mniej niż 10 dni od momentu, kiedy zapoznał się lub powinien się zapoznać z podstawą odwołania.

4. Każda ze Stron powołuje lub wyznacza przynajmniej jeden bezstronny organ administracyjny lub sądowy, niezależny od jego podmiotów zamawiających, który przyjmuje i rozpatruje odwołania złożone przez dostawców w kontekście zamówienia objętego niniejszą Umową.

5. W przypadku gdy odwołanie zostaje wstępnie rozpatrzone przez podmiot inny niż organ, o którym mowa w ust. 4, Strona zapewnia, aby dostawca mógł złożyć odwołanie od pierwotnej decyzji do bezstronnego organu administracyjnego lub sądowego, niezależnego od podmiotu zamawiającego, którego zamówienie stanowi przedmiot odwołania.

6. Każda ze Stron dba o to, by decyzje organu odwoławczego innego niż sąd poddawane były kontroli sądowej bądź by stosował procedury, dzięki którym:

a) podmiot zamawiający udziela pisemnej odpowiedzi na odwołanie i przekazuje wszystkie istotne dokumenty organowi odwoławczemu;

b) uczestnicy postępowania („uczestnicy”) mają prawo do bycia wysłuchanymi, zanim organ odwoławczy podejmie decyzję w sprawie odwołania;

c) uczestnicy mają prawo do reprezentacji i pomocy prawnej;

d) uczestnicy mają prawo do udziału w całym postępowaniu;

e) uczestnicy mają prawo do złożenia wniosku o jawność postępowania oraz o dopuszczenie obecności świadków; oraz

f) organ odwoławczy wydaje swoje decyzje lub zalecenia bez zbędnej zwłoki i na piśmie oraz wyjaśnia podstawę każdej decyzji lub każdego zalecenia.

7. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje procedury dotyczące:

a) szybkich środków tymczasowych służących zapewnieniu dostawcy możliwości udziału w procedurze przetargowej. Tego rodzaju środki tymczasowe mogą skutkować zawieszeniem procedury przetargowej. Jednakże procedury mogą przewidywać, że przy podejmowaniu decyzji o tym, czy środki te powinny zostać zastosowane, można wziąć pod uwagę nadrzędne negatywne skutki dla zainteresowanych stron, w tym dla interesu publicznego. Uzasadnienie braku działań musi być przedstawione na piśmie; oraz

b) działania naprawczego lub odszkodowania za poniesione straty lub szkody, które mogą być ograniczone do kosztów przygotowania oferty albo kosztów odwołania bądź do obu rodzajów kosztów, jeżeli organ odwoławczy stwierdzi, że doszło do naruszenia lub nieprzestrzegania przepisów, o których mowa w ust. 1.

8. Strony – w terminie nie dłuższym niż dziesięć lat od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy – podejmą negocjacje w celu dalszego opracowania środków odwoławczych, w tym mogą zobowiązać się do wprowadzenia lub utrzymania środków odwoławczych na etapie przed zawarciem umowy.

ARTYKUŁ 19.18

Modyfikacje i korekty zakresu stosowania

1. Strona może wprowadzić zmiany lub korekty swoich załączników do niniejszego rozdziału.

Zmiany

2. W przypadku wprowadzenia zmiany w załączniku do niniejszego rozdziału Strona:

a) powiadamia o tym drugą Stronę na piśmie; oraz

b) do powiadomienia dołącza wniosek dotyczący odpowiedniego wyrównania na rzecz drugiej Strony, aby zakres pozostał na poziomie porównywalnym z poziomem istniejącym przed wprowadzeniem zmiany.

3. Niezależnie od postanowień ust. 2 lit. b), Strona nie musi zapewniać wyrównania, jeżeli:

a) przedmiotowa zmiana jest nieznaczna w skutkach; lub

b) zmiana dotyczy podmiotu, w przypadku którego Strona faktycznie wyeliminowała swoją kontrolę lub wpływ.

4. Jeżeli druga Strona podnosi, że:

a) wyrównanie zaproponowane w ust. 2 lit. b) jest odpowiednie do tego, aby utrzymać porównywalny poziom wspólnie uzgodnionego zakresu;

b) zmiana jest jedynie nieznaczna w skutkach; lub

c) zmiana dotyczy podmiotu, w przypadku którego Strona faktycznie wyeliminowała swoją kontrolę lub wpływ zgodnie z ust. 3 lit. b),

wówczas musi ona wnieść sprzeciw na piśmie w terminie 45 dni od otrzymania powiadomienia, o którym mowa w ust. 2 lit. a), albo uznaje się, że przyjmuje ona to wyrównanie lub tę zmianę, w tym również do celów rozdziału dwudziestego dziewiątego (Rozstrzyganie sporów).

Korekty

5. Za korektę uznaje się następujące zmiany w załącznikach Strony, pod warunkiem że nie mają one wpływu na wspólnie uzgodniony zakres przewidziany w niniejszej Umowie:

a) zmianę nazwy podmiotu;

b) połączenie co najmniej dwóch podmiotów wymienionych w załączniku; oraz

c) podział podmiotu wymienionego w załączniku na co najmniej dwa podmioty, przy czym każdy z tych podmiotów dodaje się do wykazu podmiotów w tym samym załączniku.

6. W przypadku zaproponowanych korekt do załączników Strony Strona powiadamia drugą Stronę co dwa lata, zgodnie z cyklem powiadomień przewidzianym w Porozumieniu w sprawie zamówień publicznych znajdującym się w załączniku 4 do Porozumienia WTO, licząc od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy.

7. Strona może powiadomić drugą Stronę o sprzeciwie wobec proponowanej korekty w terminie 45 dni od dnia otrzymania powiadomienia. W przypadku złożenia sprzeciwu Strona przedstawia powody, dla których uważa, że proponowana korekta nie jest zmianą, o której mowa w ust. 5 niniejszego artykułu, oraz opisuje wpływ proponowanej korekty na wspólnie uzgodniony zakres przewidziany w niniejszej Umowie. Jeżeli w ciągu 45 dni od dnia otrzymania powiadomienia nie złożono żadnego takiego sprzeciwu na piśmie, uznaje się, że Strona zgodziła się na proponowaną korektę.

ARTYKUŁ 19.19

Komitet ds. Zamówień Publicznych

1. Komitet ds. Zamówień Publicznych ustanowiony na mocy art. 26.2 ust. 1 lit. e) powinien składać się z przedstawicieli każdej ze Stron, a jego posiedzenia odbywają się w razie konieczności w celu zapewnienia Stronom możliwości konsultacji w każdej kwestii związanej ze stosowaniem niniejszego rozdziału lub z realizacją jego celów; wypełnia on również inne obowiązki, które Strony mogą mu przydzielić.

2. Komitet ds. Zamówień Publicznych zbiera się na wniosek Strony, aby:

a) uwzględnić kwestie dotyczące zamówień publicznych kierowane do niego przez jedną ze Stron;

b) dokonać wymiany informacji dotyczących oferowanych zamówień publicznych na terytorium każdej ze Stron;

c) omówić wszelkie inne sprawy związane ze stosowaniem niniejszego rozdziału. oraz

d) rozważyć promowanie skoordynowanych działań w celu ułatwienia dostawcom dostępu do oferowanych zamówień publicznych na terytorium każdej ze Stron. Działania te mogą obejmować sesje informacyjne, w szczególności mające na celu zwiększenie dostępu elektronicznego do powszechnie dostępnych informacji w ramach systemu zamówień publicznych każdej ze Stron, oraz podejmować inicjatywy, aby ułatwić dostęp dla małych i średnich przedsiębiorstw.

3. Każda ze Stron co roku przedkłada Komitetowi ds. Zamówień Publicznych dane statystyczne dotyczące zamówień objętych niniejszym rozdziałem, jak wskazano w art. 19.15.

ROZDZIAŁ DWUDZIESTY

WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA

SEKCJA A

Postanowienia ogólne

ARTYKUŁ 20.1

Cele

Celem niniejszego rozdziału jest:

a) ułatwianie produkcji i komercjalizacji produktów innowacyjnych i kreatywnych oraz świadczenia usług między Stronami; oraz

b) osiągnięcie odpowiedniego i skutecznego poziomu ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej.

ARTYKUŁ 20.2

Rodzaj i zakres obowiązków

1. Postanowienia niniejszego rozdziału uzupełniają prawa i obowiązki Stron w ramach Porozumienia TRIPS.

2. Każda ze Stron ma swobodę ustanowienia sposobu wdrażania postanowień niniejszej Umowy w ramach własnego systemu prawnego i własnej praktyki.

3. Niniejsza Umowa nie tworzy żadnego zobowiązania w odniesieniu do podziału zasobów pomiędzy egzekwowaniem praw własności intelektualnej a ogólnym egzekwowaniem prawa.

ARTYKUŁ 20.3

Względy zdrowia publicznego

1. Strony uznają znaczenie *Deklaracji w sprawie Porozumienia TRIPS i zdrowia publicznego z Ad-Dauhy* („Deklaracja z Ad-Dauhy") przyjętej przez konferencję ministerialną WTO w dniu 14 listopada 2001 r. Dokonując wykładni praw i obowiązków objętych niniejszym rozdziałem oraz wdrażając je, Strony zapewniają zgodność z tą deklaracją.

2. Strony przyczyniają się do wdrożenia i przestrzegania *decyzji Rady Ogólnej WTO z dnia 30 sierpnia 2003 r.* w sprawie ust. 6 Deklaracji z Ad-Dauhy oraz *protokołu zmieniającego Porozumienie TRIPS* sporządzonego w Genewie w dniu 6 grudnia 2005 r.

ARTYKUŁ 20.4

Wyczerpanie

Niniejszy rozdział pozostaje bez wpływu na swobodę Stron w kwestii ustalenia, czy i w jakich warunkach zastosowanie ma wyczerpanie praw własności intelektualnej.

ARTYKUŁ 20.5

Ujawnianie informacji

W niniejszym rozdziale nie wymaga się od Strony, aby ujawniła informacje, których ujawnienie mogłoby być sprzeczne z jej prawem lub wyłączone na mocy prawa Strony w zakresie dostępu do informacji i prywatności.

SEKCJA B

Standardy dotyczące praw własności intelektualnej

ARTYKUŁ 20.6

Definicja

Do celów niniejszej sekcji:

produkt leczniczy oznacza produkt zawierający lek chemiczny, lek biologiczny, szczepionkę lub produkt radiofarmaceutyczny, który jest produkowany, sprzedawany lub przeznaczony do stosowania do celów:

a) diagnozowania, leczenia, zapobiegania lub łagodzenia przebiegu chorób, zaburzeń lub nieprawidłowych stanów fizycznych, bądź ich symptomów; lub też

b) przywrócenia, poprawy lub modyfikacji funkcji fizjologicznych.

Podsekcja A

Prawo autorskie i prawa pokrewne

ARTYKUŁ 20.7

Przyznana ochrona

1. Strony stosują się do następujących umów międzynarodowych:

a) artykułów 2–20 *Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych* sporządzonej w Paryżu w dniu 24 lipca 1971 r.;

b) artykułów 1–14 *Traktatu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o prawie autorskim* sporządzonego w Genewie w dniu 20 grudnia 1996 r.;

c) artykułów 1–23 *Traktatu WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach* sporządzonego w Genewie w dniu 20 grudnia 1996 r.; oraz

d) artykułów 1–22 *Międzynarodowej konwencji o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych* sporządzonej w Rzymie w dniu 26 października 1961 r.

2. W zakresie dozwolonym traktatami, o których mowa w ust. 1, niniejszy rozdział nie ogranicza zdolności żadnej ze Stron do zmniejszenia ochrony praw własności intelektualnej przyznanej przez Stronę wykonaniom utrwalonym na fonogramach.

ARTYKUŁ 20.8

Nadawanie i odtwarzanie publiczne

1. Każda ze Stron ustanawia na rzecz wykonawców wyłączne prawo zezwalania lub zakazywania bezprzewodowego nadawania oraz odtwarzania publicznego ich wykonań, chyba że wykonania te stanowią same w sobie nadawane wykonanie lub oparte są na utrwaleniu.

2. Każda ze Stron zapewnia wypłatę jednorazowego godziwego wynagrodzenia płatnego przez użytkownika, jeżeli fonogram opublikowany w celach handlowych lub zwielokrotnienie takiego fonogramu zostaną użyte do nadania przez środki bezprzewodowe lub w jakikolwiek sposób odtworzone publicznie, oraz zapewnia jego podział między właściwych wykonawców i producentów fonogramów. W braku porozumienia w tej sprawie między wykonawcami i producentami fonogramów każda ze Stron może określić warunki podziału wynagrodzenia

ARTYKUŁ 20.9

Ochrona środków technicznych

1. Do celów niniejszego artykułu **środki techniczne** oznaczają wszelkiego rodzaju technologie, urządzenia lub części składowe, które w normalnym trybie funkcjonowania są przeznaczone do zapobiegania działaniom lub ograniczania działań w odniesieniu do utworów, wykonań lub fonogramów, które nie zostały dopuszczone przez autora, wykonawcę lub producenta fonogramów, zgodnie z prawem Strony. Bez uszczerbku dla zakresu praw autorskich lub praw pokrewnych zawartych w prawie krajowym Strony środki techniczne uznaje się za skuteczne, jeżeli korzystanie z chronionego utworu, wykonania lub fonogramu jest kontrolowane przez autora, wykonawcę lub producenta fonogramów poprzez zastosowanie odpowiedniego kodu dostępu lub mechanizmu zabezpieczenia, takiego jak szyfrowanie lub zakłócanie, lub mechanizmu kontroli kopiowania, które spełniają cel ochronny.

2. Każda ze Stron zapewnia właściwą ochronę prawną oraz skuteczne środki ochrony prawnej przed obchodzeniem skutecznych środków technicznych stosowanych przez autorów, wykonawców lub producentów fonogramów w związku z wykonywaniem ich praw, które ograniczają podejmowanie wobec ich utworów, występów i fonogramów działań, które nie zostały dopuszczone przez autorów, wykonawców lub producentów tych fonogramów lub nie są dozwolone przez prawo.

3. W celu zapewnienia właściwej ochrony prawnej oraz skutecznych środków ochrony prawnej, o których mowa w ust. 2, każda ze Stron zapewnia ochronę co najmniej w odniesieniu do:

a) w zakresie przewidzianym w swoim prawie:

(i) nieupoważnionego obchodzenia skutecznego środka technicznego dokonanego świadomie lub z dużym prawdopodobieństwem świadomie; oraz

(ii) oferowania do publicznej sprzedaży urządzenia lub produktu, w tym programów komputerowych, lub usługi jako metody obchodzenia skutecznego środka technicznego; oraz

b) produkcji, przywozu lub rozpowszechniania urządzeń lub produktów, w tym programów komputerowych, lub świadczenia usług, które:

(i) są zaprojektowane lub produkowane głównie w celu obchodzenia skutecznego środka technicznego; lub

(ii) posiadają tylko ograniczony, mający handlowe znaczenie cel inny niż obchodzenie skutecznego środka technicznego.

4. Wyrażenie „w zakresie przewidzianym w swoim prawie” w ust. 3 oznacza, że każda ze Stron może w elastyczny sposób wdrażać postanowienia lit. a) ppkt (i)–(ii).

5. Przy wprowadzaniu w życie postanowień ust. 2 i 3 Strona nie musi nakładać wymogu, aby sposób zaprojektowania lub sposób zaprojektowania oraz dobór części i elementów produktów elektroniki użytkowej, telekomunikacyjnych lub komputerowych zapewniał odpowiedź na określony środek techniczny, o ile produkt ten nie narusza w inny sposób środków tej Strony wprowadzających w życie postanowienia tych ustępów. Cel niniejszego postanowienia sprowadza się do tego, aby niniejszą Umową nie nakładać na Stronę wymogu nakazywania interoperacyjności w swoim prawie: na sektorze technologii informacyjno-komunikacyjnych nie ciąży obowiązek projektowania urządzeń, produktów, elementów lub usług w taki sposób, aby odpowiadały one pewnym środkom technicznym.

6. Przy zapewnianiu właściwej ochrony prawnej oraz skutecznych środków prawnych zgodnie z postanowieniami ust. 2 Strona może przyjąć lub utrzymać stosowne ograniczenia lub wyłączenia środków wdrażających postanowienia ust. 2 i 3. Obowiązki określone w ust. 2 i 3 pozostają bez uszczerbku dla praw, ograniczeń, wyłączeń lub środków ochrony przed naruszeniem prawa autorskiego lub praw pokrewnych przewidzianych w prawie Strony.

ARTYKUŁ 20.10

Ochrona informacji o zarządzaniu prawami

1. Dla celów niniejszego artykułu **informacje o zarządzaniu prawami** oznaczają:

a) informacje, które identyfikują utwór, wykonanie lub fonogram; autora utworu, wykonawcę wykonania lub producenta fonogramu; lub właściciela jakichkolwiek praw do utworu, wykonania lub fonogramu;

b) informacje o warunkach korzystania z utworu, wykonania lub fonogramu; lub

c) wszelkie numery lub kody, poprzez które wyrażane są informacje opisane w lit. a) i b) powyżej,

jeżeli którakolwiek z tych informacji dołączona jest do egzemplarza utworu, wykonania lub fonogramu lub występuje w związku z publicznym przekazem lub udostępnianiem utworu, wykonania lub fonogramu.

2. W celu ochrony podanych w formie elektronicznej informacji o zarządzaniu prawami każda ze Stron zapewnia odpowiednią ochronę prawną oraz skuteczne środki ochrony prawnej przed każdą osobą, która świadomie i bez zezwolenia dopuszcza się jednego z następujących czynów, wiedząc lub mając uzasadnione podstawy, by wiedzieć, że czyn ten spowoduje, umożliwi, ułatwi lub ukryje naruszenie jakichkolwiek praw autorskich lub pokrewnych.

a) usuwanie lub zmiana jakichkolwiek podanych w formie elektronicznej informacji o zarządzaniu prawami; lub

b) rozpowszechnianie, przywóz w celu rozpowszechniania, nadawanie, przekaz lub publiczne udostępnianie utworów, wykonań lub fonogramów ze świadomością, że podane w formie elektronicznej informacje o zarządzaniu prawami zostały usunięte lub zmienione bez zezwolenia.

3. Przy zapewnianiu właściwej ochrony prawnej oraz skutecznych środków prawnych zgodnie z postanowieniami ust. 2 Strona może przyjąć lub utrzymać stosowne ograniczenia lub wyłączenia środków wdrażających postanowienia ust. 2. Obowiązki określone w ust. 2 pozostają bez uszczerbku dla praw, ograniczeń, wyłączeń lub środków ochrony przed naruszeniem prawa autorskiego lub praw pokrewnych przewidzianych w prawie Strony.

ARTYKUŁ 20.11

Odpowiedzialność usługodawców będących pośrednikami

1. Każda ze Stron, z zastrzeżeniem pozostałych ustępów niniejszego artykułu, przewiduje w swoim prawie ograniczenia lub wyłączenia dotyczące odpowiedzialności usługodawców działających jako pośrednicy z tytułu naruszeń praw autorskich lub pokrewnych, do których to naruszeń dochodzi w sieciach łączności lub za pośrednictwem sieci łączności w odniesieniu do świadczenia lub korzystania z ich usług.

2. Ograniczenia lub wyłączenia, o których mowa w ust. 1:

a) obejmują przynajmniej następujące funkcje:

(i) hosting informacji na wniosek użytkownika usług hostingowych;

(ii) zapewnianie pamięci buforowej za pomocą zautomatyzowanego procesu, w przypadku gdy usługodawca:

A) nie modyfikuje informacji z przyczyn innych niż przyczyny techniczne;

B) zapewnia, aby przestrzegano wszelkich instrukcji związanych z wprowadzaniem informacji do pamięci buforowej, które określono w sposób powszechnie uznawany i stosowany w sektorze; oraz

C) nie ingeruje w stosowanie technologii, które są zgodne z prawem oraz powszechnie uznawane i wykorzystywane w sektorze w celu uzyskania danych dotyczących korzystania z informacji; oraz

(iii) zwykły przekaz, który polega na zapewnianiu środków przekazywania informacji dostarczanych przez użytkownika lub środków dostępu do sieci łączności; oraz

b) mogą obejmować również inne funkcje, w tym zapewnianie informatycznych urządzeń lokalizacyjnych, w wyniku zwielokrotnienia materiału objętego prawem autorskim w zautomatyzowany sposób i przekazywania tych zwielokrotnień.

3. Uprawnienia do ograniczeń lub wyłączeń, o których mowa w niniejszym artykule, nie mogą być uzależnione od monitorowania przez usługodawcę jego usług ani aktywnym poszukiwaniem dowodów wskazujących na działalność stanowiącą naruszenie prawa.

4. Każda ze Stron może ustanowić w swoim prawem krajowym warunki dotyczące kwalifikowania się usługodawców do ograniczeń lub wyłączeń w ramach niniejszego artykułu. Bez uszczerbku dla powyższych postanowień każda ze Stron może ustanowić odpowiednie procedury skutecznego powiadamiania o rzekomych naruszeniach i skutecznego dostarczania powiadomień o sprzeciwie przez osoby, których materiał został usunięty lub uniemożliwiono do niego dostęp przez pomyłkę lub z powodu niewłaściwej identyfikacji.

5. Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla dostępności w prawie Strony innych środków ochrony przed naruszeniem prawa autorskiego lub praw pokrewnych oraz innych ograniczeń i wyłączeń dotyczących naruszania tych praw. Niniejszy artykuł nie ma wpływu na możliwość wymagania od usługodawcy przez sądy lub organy administracyjne, zgodnie z systemem prawnym Strony, aby zaprzestał on naruszenia prawa lub je uniemożliwił.

ARTYKUŁ 20.12

Nagrywanie treści cyfrową kamerą wideo

Każda ze Stron może przewidzieć procedury karne i kary stosowane zgodnie z jej przepisami ustawowymi i wykonawczymi wobec osoby, która bez zezwolenia kierownika kina lub podmiotu prawa autorskiego do utworu kinematograficznego tworzy kopię tego utworu lub jakiejkolwiek jego części, wykorzystując w tym celu odtworzenie tego utworu w publicznie dostępnym obiekcie wyświetlającym filmy.

Podsekcja B

Znaki towarowe

ARTYKUŁ 20.13

Umowy międzynarodowe

Każda ze Stron dokłada wszelkich starań, aby wypełnić postanowienia art. 1–22 *Traktatu singapurskiego dotyczącego prawa znaków towarowych* sporządzonego w Singapurze w dniu 27 marca 2006 r. oraz aby przystąpić do *Protokołu do Porozumienia madryckiego o międzynarodowej rejestracji znaków* sporządzonego w Madrycie w dniu 27 czerwca 1989 r.

ARTYKUŁ 20.14

Procedura rejestracji

Każda ze Stron ustanawia system rejestracji znaków towarowych, w ramach którego decyzja o odmowie rejestracji znaku towarowego zostaje przekazana wnioskodawcy na piśmie, a wnioskodawca ma możliwość zaskarżenia tej decyzji i odwołania się od ostatecznej decyzji o odmowie do organu sądowego. Każda ze Stron wprowadza możliwość wniesienia sprzeciwu wobec zgłoszenia znaku towarowego lub wobec rejestracji znaku towarowego. Każda ze Stron udostępnia opinii publicznej elektroniczne bazy danych zawierające zgłoszenia znaków towarowych i rejestracje znaków towarowych.

ARTYKUŁ 20.15

Wyjątki od praw związanych ze znakiem towarowym

Każda ze Stron zapewnia uczciwe korzystanie z wyrażeń opisowych, w tym wyrażeń opisowych dotyczących pochodzenia geograficznego, w ramach ograniczonego wyjątku od praw związanych ze znakiem towarowym. Przy określaniu, co stanowi uczciwe korzystanie, uwzględnia się uzasadnione interesy właściciela znaku towarowego i osób trzecich. Każda ze Stron może wprowadzać inne ograniczone wyjątki, pod warunkiem że te wyjątki uwzględniają uzasadnione interesy właściciela znaku towarowego i osób trzecich.

Podsekcja C

Oznaczenia geograficzne

ARTYKUŁ 20.16

Definicje

Do celów niniejszej podsekcji:

oznaczenie geograficzne to nazwa, którą określa się produkt rolny lub środek spożywczy jako pochodzący z terytorium Strony lub z regionu bądź miejsca na tym terytorium, w przypadku gdy określona jakość, renoma lub inna cecha charakterystyczna tego produktu wynika w głównej mierze z tego pochodzenia geograficznego. oraz

kategoria produktów oznacza kategorię produktów wskazaną w załączniku 20-C.

ARTYKUŁ 20.17

Zakres

Niniejsza podsekcja ma zastosowanie do oznaczeń geograficznych, którymi określa się produkty wchodzące w zakres jednej z kategorii produktów wskazanych w załączniku 20-C.

ARTYKUŁ 20.18

Oznaczenia geograficzne ujęte w wykazie

Do celów niniejszej podsekcji:

a) oznaczenia wymienione w części A załącznika 20-A są oznaczeniami geograficznymi, którymi określa się produkt jako pochodzący z terytorium Unii Europejskiej lub regionu bądź miejsca na tym terytorium; oraz

b) oznaczenia wymienione w części B załącznika 20-A są oznaczeniami geograficznymi, którymi określa się produkt jako pochodzący z terytorium Kanady lub regionu bądź miejsca na tym terytorium.

ARTYKUŁ 20.19

Ochrona oznaczeń geograficznych wskazanych w załączniku 20-A

1. Po zapoznaniu się z oznaczeniami geograficznymi drugiej Strony każda ze Stron wprowadza system ich ochrony odpowiadający poziomowi ochrony określonemu w niniejszej podsekcji.

2. Każda ze Stron tworzy podstawy prawne umożliwiające zainteresowanym stronom zapobieganie:

a) stosowaniu oznaczenia geograficznego drugiej Strony wskazanego w załączniku 20-A w odniesieniu do produktu, który jest objęty kategorią produktów przypisaną w załączniku 20-A temu oznaczeniu geograficznemu i który albo:

(i) nie pochodzi z miejsca pochodzenia przypisanego w załączniku 20-A temu oznaczeniu geograficznemu; albo

(ii) pochodzi z miejsca pochodzenia przypisanego w załączniku 20-A temu oznaczeniu geograficznemu, ale nie został wyprodukowany bądź wytworzony zgodnie z przepisami ustawowymi i wykonawczymi drugiej Strony, które mają zastosowanie w przypadku przeznaczenia tego produktu do spożycia na terytorium drugiej Strony;

b) stosowaniu jakichkolwiek środków w oznaczaniu lub przedstawianiu towaru, które w sposób wprowadzający odbiorców w błąd co do pochodzenia geograficznego tego towaru wskazują lub sugerują, że towar ten pochodzi z obszaru geograficznego innego niż rzeczywiste miejsce pochodzenia; oraz

c) wszelkiemu innemu wykorzystywaniu, które jest aktem nieuczciwej konkurencji w rozumieniu art. 10a *Konwencji paryskiej o ochronie własności przemysłowej* (z 1967 r.) sporządzonej w Sztokholmie w dniu 14 lipca 1967 r.

3. Ochronę, o której mowa w ust. 2 lit. a), zapewnia się nawet w przypadkach, gdy jest wskazane prawdziwe pochodzenie produktu lub oznaczenie geograficzne jest podane w wersji przetłumaczonej, lub towarzyszą mu takie określenia jak „w rodzaju”, „typu”, „w stylu”, „na wzór” itp.

4. Każda ze Stron zapewnia egzekwowanie tych praw na drodze administracyjnej w zakresie przewidzianym w jej prawie, aby zapobiec produkcji, przygotowywaniu, pakowaniu, etykietowaniu, sprzedawaniu lub przywozowi lub też reklamowaniu produktów żywnościowych w nieprawdziwy, wprowadzający w błąd lub mylący sposób lub też w sposób, który może stwarzać mylne wrażenie co do ich pochodzenia.

5. Zgodnie z ust. 4 każda ze Stron wprowadzi procedury administracyjne w odniesieniu do skarg związanych z etykietowaniem produktów, w tym z ich przedstawieniem w sposób, który jest nieprawdziwy, wprowadzający w błąd lub mylący lub też który może stwarzać mylne wrażenie co do ich pochodzenia.

6. Z urzędu odmawia się rejestracji znaku towarowego lub unieważnia się rejestrację znaku towarowego, który zawiera oznaczenie geograficzne drugiej Strony wskazane w załączniku 20-A albo który składa się z takiego oznaczenia, jeżeli jest to dozwolone na mocy prawodawstwa Strony, lub na wniosek zainteresowanej strony, w odniesieniu do produktu, który jest objęty kategorią produktów przypisaną w załączniku 20-A temu oznaczeniu geograficznemu i który nie pochodzi z miejsca pochodzenia przypisanego w załączniku 20-A temu oznaczeniu geograficznemu.

7. Niniejszą podsekcją nie wprowadza się obowiązku ochrony oznaczeń geograficznych, które nie są lub które przestają być chronione w ich miejscu pochodzenia lub które przestają być stosowane w tym miejscu. Jeżeli oznaczenie geograficzne Strony wskazane w załączniku 20-A przestaje być chronione w jego miejscu pochodzenia lub stosowane w tym miejscu, Strona powiadamia o tym drugą Stronę i składa wniosek o anulowanie rejestracji.

ARTYKUŁ 20.20

Jednobrzmiące oznaczenia geograficzne

1. W przypadku gdy jednobrzmiące oznaczenia geograficzne Stron wchodzą w zakres tej samej kategorii produktów, każda ze Stron określa praktyczne warunki, na podstawie których dane jednobrzmiące oznaczenia geograficzne będą rozróżniane, uwzględniając przy tym konieczność zapewnienia sprawiedliwego traktowania zainteresowanych producentów i uniknięcia sytuacji, w której konsumenci mogliby zostać wprowadzeni w błąd.

2. Jeżeli Strona w kontekście negocjacji z państwem trzecim zaproponuje wprowadzenie ochrony oznaczenia geograficznego określającego produkt pochodzący z terytorium tego państwa trzeciego, a to oznaczenie ma jednakowe brzmienie z oznaczeniem geograficznym drugiej Strony wskazanym w załączniku 20-A i ten produkt jest objęty kategorią produktów przypisaną w załączniku 20-A temu jednobrzmiącemu oznaczeniu geograficznemu drugiej Strony, powiadamia się o tym tę drugą Stronę i umożliwia się jej przedstawienie swoich uwag przed wprowadzeniem ochrony tego oznaczenia geograficznego.

ARTYKUŁ 20.21

Wyjątki

1. Niezależnie od postanowień art. 20.19 ust. 2 i art. 20.19 ust. 3 od Kanady nie wymaga się, aby stworzyła podstawy prawne dla zainteresowanych stron w celu zapobieżenia stosowaniu terminów wymienionych w części A załącznika 20-A i opatrzonych jedną gwiazdką[28], w przypadku gdy przy używaniu takich terminów stosuje się takie określenia jak „w rodzaju", „typu", „w stylu", „na wzór" itp. i jednocześnie zapewnia się czytelne i wyraźne oznaczenie pochodzenia geograficznego danego produktu.

2. Niezależnie od postanowień art. 20.19 ust. 2 i art. 20.19 ust. 3 ochrona oznaczeń geograficznych wymienionych w części A załącznika 20-A i opatrzonych jedną gwiazdką[29] nie stanowi przeszkody dla stosowania na terytorium Kanady któregokolwiek z tych oznaczeń przez każdą osobę – w tym przez jej następców prawnych – która wykorzystuje te oznaczenia do celów komercyjnych w odniesieniu do produktów w kategorii „sery" przed dniem 18 października 2013 r.

3. Niezależnie od postanowień art. 20.19 ust. 2 i art. 20.19 ust. 3 ochrona oznaczeń geograficznych wymienionych w części A załącznika 20-A i opatrzonych dwiema gwiazdkami nie stanowi przeszkody dla stosowania tego oznaczenia przez każdą osobę – w tym przez jej następców prawnych – która wykorzystuje to oznaczenie do celów komercyjnych w odniesieniu do produktów w kategorii „świeże, zamrożone i przetworzone mięso" przez co najmniej pięć lat przed dniem 18 października 2013 r. Okres przejściowy pięciu lat od dnia wejścia w życie niniejszego artykułu, w trakcie którego stosowanie wyżej wymienionego oznaczenia nie jest zakazane, ma zastosowanie do każdej innej osoby – w tym do jej następców prawnych – która wykorzystuje te oznaczenia do celów komercyjnych w odniesieniu do produktów w kategorii „świeże, zamrożone i przetworzone mięso" przez okres krótszy niż pięć lat przed dniem 18 października 2013 r.

---

28 Dla większej przejrzystości, niniejszy ustęp ma w równym stopniu zastosowanie do terminu „Feta".

29 Dla większej przejrzystości, niniejszy ustęp ma w równym stopniu zastosowanie do terminu „Feta".

4. Niezależnie od postanowień art. 20.19 ust. 2 i art. 20.19 ust. 3 ochrona oznaczeń geograficznych wymienionych w części A załącznika 20-A i opatrzonych trzema gwiazdkami nie stanowi przeszkody dla stosowania tych oznaczeń przez każdą osobę – w tym przez jej następców prawnych – która wykorzystuje te oznaczenia do celów komercyjnych w odniesieniu do produktów w kategoriach, odpowiednio, „mięso peklowane na sucho" i „sery" przez co najmniej dziesięć lat przed dniem 18 października 2013 r. Okres przejściowy pięciu lat od dnia wejścia w życie niniejszego artykułu, w trakcie którego stosowanie wyżej wymienionych oznaczeń nie jest zakazane, ma zastosowanie do każdej innej osoby – w tym do jej następców prawnych – która wykorzystuje te oznaczenia do celów komercyjnych w odniesieniu do produktów w kategoriach, odpowiednio, „mięso peklowane na sucho" i „sery" przez okres krótszy niż dziesięć lat przed dniem 18 października 2013 r.

5. Jeżeli znak towarowy był stosowany lub został zarejestrowany w dobrej wierze lub jeżeli prawa do znaku towarowego zostały nabyte wskutek jego stosowania w dobrej wierze na terytorium Strony przed odpowiednią datą określoną w ust. 6, środki przyjęte w celu wdrożenia niniejszej podsekcji na terytorium tej Strony nie naruszają prawa do rejestracji ani ważności rejestracji znaku towarowego, ani też prawa do stosowania znaku towarowego, z uwagi na fakt, że taki znak towarowy jest identyczny z oznaczeniem geograficznym lub do niego podobny.

6. Do celów ust. 5 odpowiednią datą jest:

a) w odniesieniu do oznaczenia geograficznego wskazanego w załączniku 20-A w dniu podpisania niniejszej Umowy – dzień wejścia w życie niniejszej podsekcji; lub

b) w odniesieniu do oznaczenia geograficznego dodanego do wykazu w załączniku 20-A po dniu podpisania niniejszej Umowy zgodnie z art. 20.22 – dzień, w którym dodano to oznaczenie geograficzne.

7. Jeżeli tłumaczenie oznaczenia geograficznego jest identyczne z terminem zwyczajowo używanym na terytorium Strony w języku potocznym jako nazwa zwyczajowa produktu bądź tłumaczenie to zawiera w sobie taki termin lub też jeżeli oznaczenie geograficzne nie jest identyczne z takim terminem, ale zawiera go w sobie, wówczas postanowienia niniejszej podsekcji nie naruszają prawa jakiejkolwiek osoby do stosowania tego terminu w odniesieniu do tego produktu na terytorium tej Strony.

8. Nie ma przeszkód, aby na terytorium Strony korzystano w odniesieniu do jakiegokolwiek produktu ze zwyczajowej nazwy odmiany roślin lub rasy zwierząt, które występują na terytorium tej Strony w dniu wejścia w życie niniejszej podsekcji.

9. Strona może postanowić, że każdy wniosek składany w ramach niniejszej podsekcji w związku ze stosowaniem lub rejestracją znaku towarowego musi zostać złożony w ciągu pięciu lat od chwili, kiedy niezgodne z postanowieniami niniejszej podsekcji używanie chronionego oznaczenia stało się powszechnie wiadome na terytorium tej Strony lub po dacie rejestracji znaku towarowego na terytorium tej Strony, pod warunkiem że ten znak towarowy został do tej daty opublikowany, jeżeli data ta jest wcześniejsza od daty, w której to niezgodne z postanowieniami używanie stało się powszechnie wiadome na terytorium tej Strony, pod warunkiem że oznaczenie geograficzne nie jest używane lub nie zostało zarejestrowane w złej wierze.

10. Postanowienia niniejszej podsekcji nie naruszają prawa jakiejkolwiek osoby do stosowania w handlu jej nazwiska lub nazwy albo nazwiska lub nazwy jej poprzedników biznesowych, z wyjątkiem przypadków stosowania takiego nazwiska lub takiej nazwy w sposób wprowadzający opinię publiczną w błąd.

11. a) Postanowienia niniejszej podsekcji nie naruszają prawa jakiejkolwiek osoby do stosowania lub zarejestrowania w Kanadzie znaku towarowego zawierającego którykolwiek z terminów wymienionych w części A załącznika 20-B lub składającego się z któregokolwiek z tych terminów; oraz

b) Postanowienia lit. a) nie mają zastosowania do terminów wymienionych w części A załącznika 20-B w odniesieniu do jakiegokolwiek zastosowania, które wprowadzałoby opinię publiczną w błąd co do pochodzenia geograficznego towarów.

12. Stosowanie w Kanadzie terminów wymienionych w części B załącznika 20-B nie podlega postanowieniom niniejszej podsekcji.

13. Następstwo prawne, o którym mowa w ust. 2–4, nie obejmuje przeniesienia samego prawa do korzystania z oznaczenia geograficznego.

ARTYKUŁ 20.22

Zmiany w załączniku 20-A

1. Wspólny Komitet CETA ustanowiony na mocy art. 26.1 (Wspólny Komitet CETA) może – stanowiąc w drodze konsensusu i zgodnie z zaleceniem Komitetu CETA ds. Oznaczeń Geograficznych – zdecydować o zmianie załącznika 20-A poprzez dodanie oznaczeń geograficznych lub poprzez usunięcie oznaczeń geograficznych, które przestały być chronione lub stosowane w miejscu ich pochodzenia.

2. Co do zasady, oznaczenia geograficznego nie dodaje się do części A załącznika 20-A, jeżeli stanowi ono nazwę, która w dniu podpisywania niniejszej Umowy znajduje się w odpowiednim rejestrze Unii Europejskiej, mając status „zarejestrowanej” w odniesieniu do państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

3. Oznaczenia geograficznego określającego produkt pochodzący z terytorium danej Strony nie dodaje się do załącznika 20-A:

a) jeżeli jest ono identyczne ze znakiem towarowym, który zarejestrowano na terytorium drugiej Strony w odniesieniu do tych samych lub podobnych produktów, albo ze znakiem towarowym, do którego druga Strona nabyła prawa wskutek jego stosowania w dobrej wierze, i jeżeli złożono wniosek w odniesieniu do tych samych lub podobnych produktów;

b) jeżeli jest ono identyczne ze zwyczajową nazwą odmiany roślin lub rasy zwierząt, które występują na terytorium drugiej Strony; lub

c) jeżeli jest ono identyczne ze zwyczajowym terminem stosowanym w języku potocznym jako zwyczajowa nazwa takiego produktu na terytorium drugiej Strony.

ARTYKUŁ 20.23

Inna ochrona

Postanowienia niniejszej podsekcji pozostają bez uszczerbku dla prawa do ubiegania się o uznanie i ochronę oznaczenia geograficznego na podstawie odpowiednich przepisów prawa Strony.

Podsekcja D

Wzory

ARTYKUŁ 20.24

Umowy międzynarodowe

Każda ze Stron dokłada wszelkich starań, aby przystąpić do *Aktu genewskiego Porozumienia haskiego w sprawie międzynarodowej rejestracji wzorów przemysłowych* sporządzonego w Genewie w dniu 2 lipca 1999 r.

ARTYKUŁ 20.25

Stosunek do prawa autorskiego

Przedmiot prawa do wzoru może być chroniony prawem autorskim, jeżeli spełniono warunki tej ochrony. Każda ze Stron określa zakres, w jakim przyznaje się taką ochronę, oraz warunki przyznania tej ochrony, w tym wymagany poziom oryginalności.

Podsekcja E

Patenty

ARTYKUŁ 20.26

Umowy międzynarodowe

Każda ze Stron dokłada wszelkich starań, aby wypełnić postanowienia art. 1–14 oraz art. 22 *Traktatu o prawie patentowym* sporządzonego w Genewie w dniu 1 czerwca 2000 r.

ARTYKUŁ 20.27

Ochrona *sui generis* produktów leczniczych

1. Do celów niniejszego artykułu:

patent podstawowy oznacza patent, który chroni produkt jako taki, proces otrzymywania produktu lub zastosowanie produktu, i który został wskazany przez właściciela patentu mogącego służyć jako patent podstawowy jako patent podstawowy do celów uzyskania ochrony *sui generis*; oraz

produkt oznacza substancję czynną lub połączenie substancji czynnych produktu leczniczego.

2. Każda ze Stron wprowadza okres ochrony *sui generis* w odniesieniu do produktu, który jest chroniony ważnym patentem podstawowym na wniosek właściciela patentu lub jego następcy prawnego, jeżeli spełniono następujące warunki:

a) wydano zezwolenie na wprowadzenie produktu do obrotu na rynku tej Strony jako produktu leczniczego (zwane dalej w niniejszym artykule „pozwoleniem na dopuszczenie do obrotu”);

b) produkt nie był jeszcze objęty okresem ochrony *sui generis*; oraz

c) pozwolenie na dopuszczenie do obrotu, o którym mowa w lit. a), jest pierwszym pozwoleniem na wprowadzenie tego produktu do obrotu na rynku danej Strony jako produktu leczniczego.

3. Każda ze Stron może:

a) wprowadzić okres ochrony *sui generis* jedynie wtedy, gdy pierwszy wniosek o pozwolenie na dopuszczenie do obrotu zostanie złożony w rozsądnym terminie wyznaczonym przez tę Stronę; oraz

b) wyznaczyć termin nie krótszy niż 60 dni od dnia, w którym wydano pierwsze pozwolenie na dopuszczenie do obrotu, na złożenie wniosku o okres ochrony *sui generis*. Jeśli jednak pierwsze pozwolenie na dopuszczenie do obrotu wydano przed przyznaniem patentu, każda ze Stron wyznaczy okres nie krótszy niż 60 dni, licząc od dnia przyznania patentu, w trakcie którego można złożyć wniosek o okres ochrony na podstawie niniejszego artykułu.

4. Jeżeli produkt jest chroniony jednym patentem podstawowym, okres ochrony *sui generis* rozpoczyna się na koniec przewidzianego prawem czasu trwania patentu.

Jeżeli produkt jest chroniony co najmniej dwoma patentami, które mogą służyć jako patenty podstawowe, Strona może przewidzieć tylko jeden okres ochrony *sui generis*, rozpoczynający się na koniec przewidzianego prawem czasu trwania patentu podstawowego:

a) wybranego przez osobę składającą wniosek dotyczący okresu ochrony *sui generis* – w przypadku gdy wszystkie patenty, które mogą służyć jako patent podstawowy, należą do tej samej osoby; oraz

b) wybranego w drodze porozumienia między właścicielami patentów – w przypadku gdy patenty, które mogą służyć jako patent podstawowy, nie należą do tej samej osoby, co skutkuje sprzecznymi wnioskami o ochronę *sui generis*.

5. Każda ze Stron wprowadza okres ochrony *sui generis* równy okresowi, który upłynął od dnia złożenia wniosku o patent podstawowy do dnia pierwszego pozwolenia na dopuszczenie do obrotu, skrócony o okres pięciu lat.

6. Niezależnie od postanowień ust. 5 i bez uszczerbku dla ewentualnego przedłużenia okresu ochrony *sui generis* przez Stronę jako środka zachęty lub nagrody za badania naukowe dotyczące pewnych populacji docelowych, takich jak dzieci, czas trwania ochrony *sui generis* nie może przekraczać okresu wynoszącego od dwóch do pięciu lat, który zostanie określony przez każdą ze Stron.

7. Każda ze Stron może wprowadzić okres ochrony *sui generis*, który wygasa:

a) jeżeli beneficjent zrezygnuje z ochrony *sui generis*; lub

b) jeżeli nie uiszczono wyznaczonych opłat administracyjnych.

Każda ze Stron może skrócić okres ochrony *sui generis* proporcjonalnie do wszelkich nieuzasadnionych opóźnień wynikających z bezczynności wnioskodawcy po złożeniu wniosku o pozwolenie na dopuszczenie do obrotu, w przypadku gdy właściciel patentu podstawowego jest wnioskodawcą ubiegającym się o pozwolenie na dopuszczenie do obrotu lub podmiotem z nim powiązanym.

8. W granicach ochrony przyznanej patentem podstawowym ochrona *sui generis* rozciąga się jedynie na produkt leczniczy objęty pozwoleniem na dopuszczenie do obrotu i na wszelkie korzystanie z tego produktu jako z produktu leczniczego, na który pozwolenia udzielono przed wygaśnięciem ochrony *sui generis*. Z zastrzeżeniem postanowień poprzedniego zdania, w ramach ochrony *sui generis* przyznaje się takie same prawa, jak prawa przyznane w ramach patentu i ochrona ta podlega tym samym ograniczeniom i zobowiązaniom.

9. Niezależnie od postanowień ust. 1–8 każda ze Stron może również ograniczyć zakres ochrony poprzez wprowadzenie wyjątków w zakresie produkowania, stosowania, oferowania na sprzedaż, sprzedawania lub przywozu produktów do celów wywozu w okresie ochrony.

10. Każda ze Stron może cofnąć ochronę *sui generis* z przyczyn związanych z nieważnością patentu podstawowego, w tym w przypadku wygaśnięcia patentu przed upływem przewidzianego prawem terminu jego obowiązywania lub w przypadku jego cofnięcia lub ograniczenia w takim zakresie, że produkt, na który udzielono ochrony, przestał być chroniony zastrzeżeniami patentowymi patentu podstawowego, bądź też z przyczyn związanych z wycofaniem pozwolenia na dopuszczenie do obrotu lub pozwoleń odnoszących się do odpowiedniego rynku, lub w sytuacji, gdy ochrony udzielono w sposób sprzeczny z postanowieniami ust. 2.

ARTYKUŁ 20.28

Mechanizmy powiązań patentowych dotyczące produktów leczniczych

Jeżeli Strona opiera się na mechanizmach powiązań patentowych, w ramach których udzielenie pozwolenia na dopuszczenie do obrotu (lub oświadczeń o zgodności z wymogami itp.) generycznego produktu leczniczego jest powiązane z istnieniem ochrony patentowej, wówczas zapewnia, aby wszystkie strony w procesie otrzymały równe i skuteczne prawa dochodzenia roszczeń.

Podsekcja F

Ochrona danych

ARTYKUŁ 20.29

Ochrona nieujawnionych danych związanych z produktami leczniczymi

1. Jeżeli Strona wymaga, aby warunkiem udzielenia pozwolenia na dopuszczenie do obrotu produktów leczniczych, w których wykorzystano nowe chemiczne produkty lecznicze[30] (w niniejszym artykule zwane dalej „pozwoleniem"), było przedłożenie nieujawnionych wyników badań lub innych danych potrzebnych do ustalenia, czy stosowanie tych produktów jest bezpieczne i skuteczne, wówczas Strona zapewnia ochronę takich danych przed ujawnieniem, jeżeli tworzenie takich danych wiąże się ze znacznym wysiłkiem, z wyjątkiem sytuacji, w których ujawnienie danych jest konieczne do ochrony ogółu społeczeństwa, chyba że podjęto działania mające zapewnić ochronę danych przed nieuczciwym wykorzystaniem do celów komercyjnych.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby w przypadku danych podlegających postanowieniom ust. 1, które przedkłada się Stronie po dniu wejścia w życie niniejszej Umowy:

a) nikt poza osobą, które przedłożyła te dane, nie mógł bez pozwolenia tej osoby powoływać się na nie w celu uzasadnienia wniosku o udzielenie pozwolenia przez okres nie krótszy niż sześć lat od dnia, w którym Strona udzieliła pozwolenia osobie, która przedłożyła dane do celów uzyskania pozwolenia; oraz

[30] Dla większej przejrzystości, w odniesieniu do ochrony danych „chemiczny produkt leczniczy" w Kanadzie obejmuje biologiczny produkt leczniczy lub produkt radiofarmaceutyczny, który podlega regulacji jako nowy produkt leczniczy na mocy kanadyjskich przepisów o żywności i lekach.

b) Strona nie udzielała pozwolenia nikomu, kto powołuje się na takie dane, przez okres nie krótszy niż osiem lat od dnia, w którym Strona udzieliła pozwolenia osobie, która przedstawiła dane potrzebne do uzyskania pozwolenia, chyba że osoba przedkładająca te dane przedstawi pozwolenie.

Z zastrzeżeniem niniejszego ustępu, nie ma żadnych ograniczeń dotyczących wdrażania przez którąkolwiek Stronę skróconych procedur udzielania pozwoleń na takie produkty na podstawie badań biorównoważności i biodostępności.

ARTYKUŁ 20.30

Ochrona danych związanych ze środkami ochrony roślin

1. Każda ze Stron określa wymogi dotyczące bezpieczeństwa i skuteczności przed udzieleniem pozwolenia na wprowadzenie do obrotu środka ochrony roślin (w niniejszym artykule zwanego dalej „pozwoleniem").

2. Każda ze Stron wprowadza ograniczony okres ochrony danych w odniesieniu do sprawozdań z testów lub badań przedłożonych po raz pierwszy w celu uzyskania pozwolenia. W takim okresie każda ze Stron zapewnia, aby sprawozdanie z testów lub badań nie było wykorzystywane w celu uzyskania korzyści przez jakąkolwiek inną osobę dążącą do uzyskania pozwolenia, z wyjątkiem sytuacji, w których przedstawiono wyraźną zgodę pierwszego posiadacza pozwolenia.

3. Sprawozdanie z testów lub badań powinno być konieczne do uzyskania lub do zmiany pozwolenia, aby umożliwić korzystanie z tych środków na innych uprawach.

4. Na terytorium każdej ze Stron okres ochrony danych wynosi co najmniej dziesięć lat, począwszy od dnia uzyskania pierwszego pozwolenia na terytorium tej Strony w odniesieniu do sprawozdania z testów lub badań będącego podstawą pozwolenia na nową substancję czynną i danych będących podstawą jednoczesnej rejestracji produktu końcowego zawierającego substancję czynną. Czas trwania ochrony można wydłużyć w celu wspierania udzielania pozwoleń na środki ochrony roślin niskiego ryzyka i zastosowania małoobszarowe.

5. Każda ze Stron może również wprowadzić wymogi ochrony danych lub wymogi rekompensaty finansowej w odniesieniu do sprawozdania z testów lub badań będącego podstawą zmiany lub przedłużenia ważności pozwolenia.

6. Każda ze Stron ustanawia przepisy w celu uniknięcia powielania testów na kręgowcach. Każdy wnioskodawca, który zamierza przeprowadzić testy i badania na kręgowcach, powinien być zachęcany do podjęcia niezbędnych środków, aby sprawdzić, czy takie testy i badania nie zostały już przeprowadzone lub rozpoczęte.

7. Każda ze Stron powinna zachęcać każdego nowego wnioskodawcę i każdego posiadacza odpowiednich pozwoleń do podjęcia wszelkich starań w celu udostępnienia wyników testów i badań na kręgowcach. Koszty udostępniania takich sprawozdań z testów i badań określa się w sprawiedliwy, przejrzysty i niedyskryminujący sposób. Od wnioskodawcy wymaga się jedynie, aby uczestniczył w kosztach informacji, które wnioskodawca musi przekazać, aby spełnić warunki uzyskania pozwolenia.

8. Posiadacz lub posiadacze odpowiedniego pozwolenia mają prawo do rekompensaty za sprawiedliwą część kosztów poniesionych przez nich w związku ze sprawozdaniem z testów lub badań przedłożonych jako podstawa takiego pozwolenia przez wnioskodawcę, który opiera się na takich sprawozdaniach z testów lub badań w celu uzyskania pozwolenia na nowy środek ochrony roślin. Każda ze Stron może polecić zaangażowanym stronom, aby rozstrzygały wszelkie kwestie sporne na drodze wiążącego arbitrażu regulowanego prawem tej Strony.

Podsekcja G

Odmiany roślin

ARTYKUŁ 20.31

Odmiany roślin

Każda ze Stron współpracuje w celu promowania i wzmacniania ochrony odmian roślin na podstawie Aktu z 1991 r. o *Międzynarodowej konwencji o ochronie nowych odmian roślin* sporządzonego w Paryżu w dniu 2 grudnia 1961 r.

SEKCJA C

Egzekwowanie praw własności intelektualnej

ARTYKUŁ 20.32

Zobowiązania ogólne

1. Każda ze Stron zapewnia, aby procedury egzekwowania praw własności intelektualnej były sprawiedliwe i słuszne oraz nie były nadmiernie skomplikowane czy kosztowne oraz nie pociągały za sobą nierozsądnych ograniczeń czasowych czy nieuzasadnionych opóźnień. Procedury te stosuje się w taki sposób, aby zapobiec tworzeniu ograniczeń handlu prowadzonego zgodnie z prawem i zapewnić zabezpieczenia przed ich nadużywaniem.

2. Wdrażając postanowienia niniejszej sekcji, każda ze Stron uwzględnia potrzebę zachowania proporcjonalności między powagą naruszenia, interesami osób trzecich oraz stosowanymi środkami prawnymi, naprawczymi i karami.

3. Artykuły 20.33–20.42 mają zastosowanie do egzekwowania praw na drodze cywilnoprawnej.

4. Do celów art. 20.33–20.42 – o ile nie postanowiono inaczej – **prawa własności intelektualnej** oznaczają wszystkie kategorie własności intelektualnej, które objęto sekcjami 1–7 części II Porozumienia TRIPS.

ARTYKUŁ 20.33

Uprawnieni wnioskodawcy

Za osoby uprawnione do występowania o zastosowanie procedur i środków, o których mowa w art. 20.34–20.42, każda ze Stron uznaje:

a) posiadaczy praw własności intelektualnej, zgodnie z przepisami swojego prawa;

b) wszystkie inne osoby uprawnione do korzystania z tych praw, jeżeli te osoby są uprawnione do ubiegania się o ochronę tych praw zgodnie z przepisami prawa tej Strony;

c) organizacje zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej, które są uznane za uprawnione do reprezentowania posiadaczy praw własności intelektualnej, jeżeli te organizacje są uprawnione do ubiegania się o ochronę tych praw zgodnie z przepisami prawa tej Strony; oraz

d) profesjonalne organizacje zrzeszające pełnomocników, uznane za posiadające prawo do reprezentowania posiadaczy praw własności intelektualnej, jeżeli organizacje te są uprawnione do ubiegania się o ochronę tych praw zgodnie z przepisami prawa tej Strony.

ARTYKUŁ 20.34

Dowody

Każda ze Stron zapewnia, aby w przypadku domniemanego naruszenia prawa własności intelektualnej popełnionego na skalę handlową organy sądowe miały prawo nakazać, w stosownych przypadkach i po otrzymaniu wniosku w tej sprawie, przedłożenie odpowiednich informacji, zgodnie z przepisami prawa tej Strony, w tym dokumentów bankowych, finansowych lub handlowych będących pod kontrolą strony przeciwnej, z zastrzeżeniem wymogów dotyczących ochrony informacji poufnych.

ARTYKUŁ 20.35

Środki zabezpieczenia dowodów

1. Każda ze Stron zapewnia, aby nawet przed wszczęciem postępowania w przedmiocie sprawy organy sądowe mogły – na wniosek podmiotu, który dostarczył racjonalnie możliwe do pozyskania dowody na poparcie swoich twierdzeń, że jego prawo własności intelektualnej zostało naruszone lub w niedługim czasie zostanie naruszone – nakazać wprowadzenie natychmiastowych i skutecznych środków w celu zabezpieczenia odpowiednich dowodów dotyczących domniemanego naruszenia, z zastrzeżeniem wymogów dotyczących ochrony informacji poufnych.

2. Każda ze Stron może określić, że środki, o których mowa w ust. 1, obejmują szczegółowy opis, w tym ewentualnie pobranie próbek, lub fizyczne zajęcie towarów, co do których istnieje domniemanie naruszenia, oraz – w stosownych przypadkach – materiałów i narzędzi wykorzystywanych do produkcji lub dystrybucji tych towarów i związanych z nimi dokumentów. Organy sądowe mają prawo przyjąć te środki, w razie konieczności bez wysłuchania drugiej strony, w szczególności gdy jakakolwiek zwłoka może spowodować nieodwracalną szkodę dla posiadacza praw lub gdy istnieje wyraźne ryzyko, że dowody zostaną zniszczone.

ARTYKUŁ 20.36

Prawo do informacji

Nie naruszając przepisów prawa krajowego każdej ze Stron dotyczącego przywileju chroniącego przed obowiązkiem dostarczenia informacji, ochrony poufności źródeł informacji lub przetwarzania danych osobowych, każda ze Stron zapewnia swoim organom sądowym w cywilnych postępowaniach sądowych dotyczących egzekwowania praw własności intelektualnej prawo do nakazania sprawcy naruszenia lub domniemanemu sprawcy naruszenia, na uzasadniony wniosek posiadacza praw, aby przekazał posiadaczowi praw lub organom sądowym, przynajmniej dla celów zgromadzenia dowodów, stosowne informacje – zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi Strony – będące w posiadaniu lub pod kontrolą sprawcy naruszenia lub domniemanego sprawcy naruszenia. Informacje te mogą obejmować informacje dotyczące dowolnej osoby zaangażowanej w jakikolwiek aspekt naruszenia lub domniemanego naruszenia oraz dotyczące środków produkcji lub kanałów dystrybucji towarów lub usług, w przypadku których istnieje naruszenie lub domniemanie naruszenia, w tym informacje umożliwiające identyfikację osób trzecich, co do których istnieje domniemanie, że są zaangażowane w produkcję i dystrybucję takich towarów lub usług, oraz identyfikację kanałów dystrybucji tych towarów lub usług.

ARTYKUŁ 20.37

Środki tymczasowe i zabezpieczające

1. Każda ze Stron zapewnia swoim organom sądowym prawo do nakazania wprowadzenia natychmiastowych i skutecznych środków tymczasowych i zabezpieczających, w tym wydania tymczasowego nakazu lub zakazu, wobec strony lub – w stosownych przypadkach – osoby trzeciej podlegającej jurysdykcji właściwego organu sądowego, w celu uniemożliwienia naruszenia prawa własności intelektualnej oraz w szczególności w celu uniemożliwienia wprowadzenia do obrotu handlowego towarów naruszających prawa własności intelektualnej.

2. Każda ze Stron zapewnia swoim organom sądowym prawo do nakazania zajęcia towarów, w odniesieniu do których istnieje podejrzenie naruszenia prawa własności intelektualnej, lub poddania tych towarów innemu typowi dozoru, aby zapobiec wprowadzaniu ich do obrotu handlowego lub ich przepływowi w kanałach handlowych.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby w przypadku domniemanego naruszenia prawa własności intelektualnej popełnionego na skalę handlową organy sądowe mogły nakazać, zgodnie z przepisami prawa tej Strony, zapobiegawcze zajęcie mienia domniemanego sprawcy naruszenia, w tym blokadę jego rachunków bankowych i innych aktywów. W tym celu organy sądowe mogą nakazać, w stosownych przypadkach, przekazanie odpowiednich dokumentów bankowych, finansowych lub handlowych lub udostępnienie innych istotnych informacji.

ARTYKUŁ 20.38

Inne środki naprawcze

1. Każda ze Stron zapewnia, aby organy sądowe mogły nakazać, na wniosek wnioskodawcy i bez uszczerbku dla wszelkich odszkodowań należnych posiadaczowi praw z tytułu naruszenia, oraz bez jakiejkolwiek rekompensaty ostateczne wycofanie z obrotu lub zniszczenie towarów, co do których stwierdzono, że naruszają prawa własności intelektualnej. Każda ze Stron zapewnia, aby organy sądowe mogły nakazać w stosownych przypadkach zniszczenie materiałów i narzędzi używanych głównie do wytwarzania lub produkcji tych towarów. Przy rozpoznawaniu wniosku o takie środki bierze się pod uwagę potrzebę zachowania proporcjonalności między powagą naruszenia a zarządzonymi środkami naprawczymi, a także interesy osób trzecich.

2. Każda ze Stron zapewnia organom sądowym prawo do nakazania, aby środki naprawcze, o których mowa w ust. 1, były wprowadzane na koszt sprawcy naruszenia, chyba że istnieją szczególne powody przemawiające za niestosowaniem tego rozwiązania.

ARTYKUŁ 20.39

Zakazy

1. Każda ze Stron zapewnia swoim organom sądowym w cywilnych postępowaniach sądowych dotyczących egzekwowania praw własności intelektualnej prawo do wydania nakazu zaniechania naruszenia przez stronę oraz m.in. do wydania wobec tej strony lub – w stosownych przypadkach – osoby trzeciej podlegającej jurysdykcji właściwego organu sądowego nakazu lub zakazu w celu uniemożliwienia wprowadzenia do obrotu handlowego towarów naruszających prawa własności intelektualnej.

2. Niezależnie od pozostałych postanowień niniejszej sekcji Strona może ograniczyć środki naprawcze, które są dostępne w przypadku używania przez rząd lub osoby trzecie uprawnione przez rząd przedmiotu praw bez zgody posiadaczy praw, tylko do wypłaty wynagrodzenia, pod warunkiem że Strona przestrzega postanowień części II Porozumienia TRIPS dotyczących tego rodzaju używania przedmiotu praw. W innych przypadkach zastosowanie mają środki naprawcze przewidziane w niniejszej sekcji lub – jeżeli te środki są niezgodne z prawem Strony – możliwe jest wydawanie wyroków deklaratoryjnych i uzyskanie odpowiedniej rekompensaty.

ARTYKUŁ 20.40

Odszkodowania

1. Każda ze Stron zapewnia, aby:

a) w cywilnych postępowaniach sądowych organy sądowe miały prawo do nakazania sprawcy naruszenia, który wiedział lub miał wystarczające podstawy, by wiedzieć, że zajmuje się działalnością naruszającą prawa własności intelektualnej, aby zapłacił posiadaczowi praw:

(i) odszkodowanie odpowiednie do zrekompensowania szkody, jakiej posiadacz praw doznał w wyniku naruszenia; lub

(ii) kwotę zysków uzyskanych przez sprawcę naruszenia w związku z naruszeniem, w przypadku której można przyjąć, że jest równa kwocie odszkodowania, o którym mowa w ppkt (i); oraz

b) określając kwotę odszkodowania za naruszenie praw własności intelektualnej, organy sądowe mogą uwzględnić między innymi wszelkie uzasadnione szacunki dotyczące wartości dostarczone przez posiadacza praw, w tym utracone zyski.

2. Alternatywnie do ust. 1, w prawodawstwie Strony można przewidzieć obowiązek wypłaty wynagrodzenia, takiego jak opłata licencyjna lub inna opłata, aby zrekompensować posiadaczowi praw bezprawne użycie jego własności intelektualnej.

ARTYKUŁ 20.41

Koszy sądowe

Każda ze Stron zapewnia swoim organom sądowym, w stosownych przypadkach, prawo do nakazania na koniec cywilnego postępowania sądowego dotyczącego egzekwowania praw własności intelektualnej, aby strona przegrywająca wypłaciła stronie wygrywającej kwotę kosztów sądowych i innych wydatków przewidzianych w prawie danej Strony.

ARTYKUŁ 20.42

Domniemanie autorstwa lub prawa własności

1. Do celów postępowania cywilnego wiążącego się z prawem autorskim lub prawami pokrewnymi wystarczające jest umieszczenie nazwiska autora utworu literackiego lub artystycznego na utworze w zwykły sposób, aby był on postrzegany jako autor i w rezultacie aby był uprawniony do wszczęcia postępowania z tytułu naruszenia, chyba że istnieje przeciwdowód. Przeciwdowód może obejmować rejestrację.

2. Ustęp 1 stosuje się odpowiednio do posiadaczy praw pokrewnych w odniesieniu do chronionego przedmiotu takich praw.

SEKCJA D

Środki stosowane przy kontroli granicznej

ARTYKUŁ 20.43

Zakres środków stosowanych przy kontroli granicznej

1. Do celów niniejszej sekcji:

towary oznaczone podrobionym oznaczeniem geograficznym oznaczają wszelkie towary określone w art. 20.17 objęte jedną z kategorii produktów wskazanych w załączniku 20-C, w tym opakowania, opatrzone bez zezwolenia oznaczeniem geograficznym, które jest identyczne z oznaczeniem geograficznym prawidłowo zarejestrowanym lub chronionym na innej podstawie w odniesieniu do takich towarów, które naruszają prawa osoby będącej właścicielem danego oznaczenia geograficznego lub posiadaczem praw do tego oznaczenia zgodnie z przepisami Strony, na której terytorium wprowadza się procedury dotyczące środków stosowanych przy kontroli granicznej;

towary oznaczone podrobionym znakiem towarowym oznaczają wszelkie towary, w tym opakowania, opatrzone bez zezwolenia znakiem towarowym, który jest identyczny ze znakiem towarowym prawidłowo zarejestrowanym dla takich towarów lub którego nie można odróżnić – na podstawie jego istotnych cech – od takiego znaku towarowego, które naruszają prawa właściciela przedmiotowego znaku towarowego zgodnie z prawem Strony, na której terytorium wprowadza się procedury dotyczące środków stosowanych przy kontroli granicznej;

przesyłki wywozowe oznaczają przesyłki towarów, które przewozi się z terytorium Strony do miejsca poza tym terytorium, z wyjątkiem przesyłek w ramach tranzytu celnego i przeładunku;

przesyłki przywozowe oznaczają przesyłki towarów, które przywozi się na terytorium Strony z miejsca poza tym terytorium, podczas gdy te towary pozostają pod kontrolą celną, w tym towary przywożone na terytorium do wolnego obszaru celnego lub składu celnego, jednak z wyjątkiem przesyłek w ramach tranzytu celnego i przeładunku;

pirackie towary naruszające prawa autorskie oznaczają wszelkie towary, które są kopiami wykonanymi bez zgody posiadacza praw lub osoby należycie upoważnionej przez niego w państwie, w którym je wyprodukowano, i które są wykonane bezpośrednio lub pośrednio z takiego przedmiotu, że wykonanie kopii stanowiłoby naruszenie praw autorskich lub prawa pokrewnego według prawa Strony, na której terytorium wprowadza się procedury dotyczące środków stosowanych przy kontroli granicznej;

przesyłki w ramach tranzytu celnego oznaczają przesyłki towarów, które wprowadza się na terytorium Strony z miejsca poza tym terytorium i w przypadku których organy celne udzieliły zezwolenia na transport pod stałą kontrolą celną z urzędu wprowadzenia do urzędu wyprowadzenia w celu wyprowadzenia z terytorium. Przesyłki w ramach tranzytu celnego, które otrzymują następnie zgodę na usunięcie spod dozoru celnego bez wyprowadzenia z terytorium, uznaje się za przesyłki przywozowe; oraz

przeładunek oznacza przesyłki towarów, które przenosi się pod kontrolą celną z przywozowych środków transportu na wywozowe środki transportu na terenie jednego urzędu celnego, który jest urzędem zarówno przywozu, jak i wywozu.

2. Odniesienia do naruszenia praw własności intelektualnej w niniejszej sekcji interpretuje się jako odnoszące się do przypadków towarów oznaczonych podrobionym znakiem towarowym, pirackich towarów naruszających prawa autorskie lub towarów oznaczonych podrobionym oznaczeniem geograficznym.

3. Strony przyjmują, że nie ma obowiązku stosowania procedur określonych w niniejszej sekcji do towarów wprowadzonych do obrotu w innym państwie przez posiadacza praw lub za jego zgodą.

4. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje procedury dotyczące przesyłek przywozowych i wywozowych, w ramach których posiadacz praw może zwrócić się do jej właściwych organów o wstrzymanie zwolnienia lub o zatrzymanie towarów podejrzanych o to, że naruszają prawa własności intelektualnej.

5. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje procedury dotyczące przesyłek przywozowych i wywozowych, w ramach których właściwe organy mogą działać z urzędu w celu tymczasowego wstrzymania zwolnienia lub w celu zatrzymania towarów podejrzanych o to, że naruszają prawa własności intelektualnej, aby zapewnić posiadaczom praw możliwość formalnego zwrócenia się o pomoc na mocy ust. 4.

6. Każda ze Stron może zawrzeć porozumienie z państwem trzecim lub państwami trzecimi, aby ustanowić wspólne procedury bezpieczeństwa odprawy celnej. Uznaje się, że towary, które przeszły odprawę celną zgodnie z warunkami wspólnych procedur celnych w ramach takiego porozumienia, spełniają wymogi ust. 4 i 5, pod warunkiem że dana Strona zachowuje kompetencje prawne do stwierdzenia zgodności z tymi ustępami.

7. Każda ze Stron może przyjąć lub utrzymać procedury, o których mowa w ust. 4 i 5, w odniesieniu do przeładunku i przesyłek w ramach tranzytu celnego.

8. Każda ze Stron może wyłączyć z zakresu stosowania niniejszego artykułu małe ilości towarów niekomercyjnych znajdujących się w bagażu osobistym podróżnych lub małe ilości towarów niekomercyjnych wysyłanych w małych przesyłkach.

ARTYKUŁ 20.44

Wniosek posiadacza praw

1. Każda ze Stron zapewnia, aby jej właściwe organy wymagały od posiadacza praw, który składa wniosek o zastosowanie procedur opisanych w art. 20.43, przedstawienia odpowiedniego dowodu, dzięki któremu właściwe organy zyskają pewność, że w świetle prawa Strony wprowadzającej procedury istnieje domniemanie naruszenia prawa własności intelektualnej posiadacza praw, oraz udzielenia wystarczających informacji, co do których można rozsądnie oczekiwać, że są znane posiadaczowi praw, w celu umożliwienia właściwym organom rozpoznania podejrzanych towarów. Wymóg udzielenia wystarczających informacji nie może nadmiernie zniechęcać do korzystania z procedur opisanych w art. 20.43.

2. Każda ze Stron przewiduje możliwość składania wniosków o wstrzymanie zwolnienia lub o zatrzymanie towarów podejrzanych o to, że naruszają prawa własności intelektualnej, wymienionych w art. 20.43, znajdujących się pod kontrolą celną na jej terytorium. Wymóg wprowadzenia możliwości składania takich wniosków jest związany z obowiązkami zapewnienia procedur, o których mowa w art. 20.43 ust. 4 i art. 20.43 ust. 5. Właściwe organy mogą przewidzieć, że takie wnioski będą mieć zastosowanie do przesyłek wielokrotnych. Każda ze Stron może przewidzieć, że na wniosek posiadacza praw wniosek o wstrzymanie zwolnienia lub o zatrzymanie podejrzanych towarów może mieć zastosowanie do wybranych punktów wprowadzenia lub wyprowadzenia pod kontrolą celną.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby jej właściwe organy poinformowały wnioskodawcę w rozsądnym terminie, czy przyjęły wniosek. W przypadku przyjęcia wniosku przez właściwe organy informują one również wnioskodawcę o okresie ważności wniosku.

4. Każda ze Stron może przewidzieć, że jeżeli wnioskodawca dopuści się nadużycia procedur opisanych w art. 20.43 lub jeżeli zajdzie uzasadniona przyczyna, jej właściwe organy mają prawo odrzucić, zawiesić lub unieważnić wniosek.

ARTYKUŁ 20.45

Przekazywanie informacji od posiadacza praw

Każda ze Stron zezwala swoim właściwym organom na wezwanie posiadacza praw do udzielenia wszelkich istotnych informacji, co do których można rozsądnie oczekiwać, że są znane posiadaczowi praw, w celu wsparcia właściwych organów w podejmowaniu środków stosowanych przy kontroli granicznej, o których mowa w niniejszej sekcji. Każda ze Stron może również zezwolić posiadaczowi praw na dostarczenie takich informacji jej właściwym organom.

ARTYKUŁ 20.46

Zabezpieczenie lub równoważna gwarancja

1. Każda ze Stron zapewnia swoim właściwym organom prawo do wymagania od posiadacza praw, który składa wniosek o zastosowanie procedur opisanych w art. 20.43, aby przekazał odpowiednie zabezpieczenie lub równoważną gwarancję, które są wystarczające do ochrony strony przeciwnej i właściwych organów oraz do zapobieżenia nadużyciom. Każda ze Stron zapewnia, aby takie zabezpieczenie lub równoważna gwarancja nie zniechęcały nadmiernie do korzystania z tych procedur.

2. Każda ze Stron może zapewnić, aby takie zabezpieczenie miało formę kaucji mającej na celu ochronę strony przeciwnej przed stratą lub szkodą wynikającą z wstrzymania zwolnienia lub z zatrzymania towarów, w razie gdyby właściwe organy stwierdziły, że towary te nie naruszają praw własności intelektualnej. W wyjątkowych okolicznościach lub na podstawie nakazu sądowego Strona może zezwolić stronie przeciwnej na objęcie podejrzanych towarów w posiadanie po złożeniu kaucji lub innego zabezpieczenia.

ARTYKUŁ 20.47

Stwierdzenie naruszenia

Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje procedury, w ramach których jej właściwe organy mogą stwierdzić w rozsądnym terminie po wszczęciu procedur opisanych w art. 20.43, czy podejrzane towary naruszają prawo własności intelektualnej.

ARTYKUŁ 20.48

Środki zaradcze

1. Każda ze Stron zapewnia, aby jej właściwe organy miały prawo nakazać zniszczenie towarów po stwierdzeniu naruszenia, o którym mowa w art. 20.47. W przypadku gdy takie towary nie ulegają zniszczeniu, każda ze Stron zapewnia, aby – z wyjątkiem nadzwyczajnych okoliczności – towary te zostały usunięte z obrotu handlowego w taki sposób, aby uniknąć wyrządzenia jakiejkolwiek szkody posiadaczowi praw.

2. W odniesieniu do towarów oznaczonych podrobionym znakiem towarowym zwykłe usunięcie bezprawnie umieszczonego znaku towarowego nie jest wystarczające, poza wyjątkowymi przypadkami, aby towary mogły zostać zwolnione i dopuszczone do obrotu handlowego.

3. Każda ze Stron może zapewnić, aby jej właściwe organy miały prawo nałożyć kary administracyjne w następstwie ustalenia naruszenia, o którym mowa w art. 20.47.

ARTYKUŁ 20.49

Szczególna współpraca w zakresie środków stosowanych przy kontroli granicznej

1. Każda ze Stron zgadza się współpracować z drugą Stroną w celu wyeliminowania międzynarodowego handlu towarami, które naruszają prawa własności intelektualnej. W tym celu każda ze Stron ustanawia punkty kontaktowe w ramach swojej administracji i jest gotowa do wymiany informacji na temat handlu towarami naruszającymi prawa własności intelektualnej. Każda ze Stron wspiera w szczególności wymianę informacji i współpracę między swoimi organami celnymi a organami drugiej Strony w odniesieniu do handlu towarami naruszającymi prawa własności intelektualnej.

2. Współpraca, o której mowa w ust. 1, może obejmować wymianę informacji w odniesieniu do mechanizmów uzyskiwania informacji przez posiadaczy praw, najlepszych praktyk i doświadczeń w zakresie strategii zarządzania ryzykiem, a także informacji ułatwiających wykrywanie przesyłek, w przypadku których istnieje podejrzenie, że zawierają towary naruszające prawa własności intelektualnej.

3. Współpraca w ramach niniejszej sekcji przebiega w sposób zgodny z odpowiednimi umowami międzynarodowymi, które są wiążące dla obu Stron. Wspólny Komitet Współpracy Celnej, o którym mowa w art. 6.14 (Wspólny Komitet Współpracy Celnej), będzie wyznaczał priorytety i wprowadzał odpowiednie procedury współpracy między właściwymi organami Stron prowadzonej na podstawie niniejszej sekcji.

SEKCJA E

Współpraca

ARTYKUŁ 20.50

Współpraca

1. Każda ze Stron zgadza się współpracować z drugą Stroną w celu wspierania wdrażania zobowiązań i obowiązków podjętych w ramach niniejszego rozdziału. Obszary współpracy obejmują wymianę informacji lub doświadczeń w następującym zakresie:

a) ochrona i egzekwowanie praw własności intelektualnej, w tym oznaczeń geograficznych; oraz

b) wprowadzenie porozumień między ich odpowiednimi instytucjami zbiorowego zarządzania.

2. Zgodnie z ust. 1 każda ze Stron zgadza się nawiązać i utrzymywać efektywny dialog dotyczący kwestii własności intelektualnej, aby dyskutować w jego ramach tematy istotne dla ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej ujętych w niniejszym rozdziale oraz wszelkie inne istotne zagadnienia.

ROZDZIAŁ DWUDZIESTY PIERWSZY

WSPÓŁPRACA REGULACYJNA

ARTYKUŁ 21.1

Zakres

Niniejszy rozdział ma zastosowanie do rozwoju, przeglądu i metodologicznych aspektów środków regulacyjnych organów regulacyjnych Stron, które ujęto między innymi w Porozumieniu TBT, Porozumieniu SPS, GATT 1994 i GATS, w rozdziale czwartym (Bariery techniczne w handlu), piątym (Środki sanitarne i fitosanitarne), dziewiątym (Transgraniczny handel usługami), dwudziestym drugim (Handel i zrównoważony rozwój), dwudziestym trzecim (Handel i praca) i dwudziestym czwartym (Handel i środowisko).

ARTYKUŁ 21.2

Zasady

1. Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki dotyczące środków regulacyjnych, określone w Porozumieniu TBT, Porozumieniu SPS, GATT 1994 i GATS.

2. Strony zobowiązują się do zapewnienia wysokich poziomów ochrony życia i zdrowia ludzi, zwierząt oraz roślin, a także ochrony środowiska zgodnie z Porozumieniem TBT, Porozumieniem SPS, GATT 1994, GATS i niniejszą Umową.

3. Strony uznają wartość dwustronnej i wielostronnej współpracy regulacyjnej z ich odpowiednimi partnerami handlowymi. Zawsze, gdy będzie to wykonalne i obustronnie korzystne, Strony będą podejmować współpracę regulacyjną w sposób, który umożliwia udział innych międzynarodowych partnerów handlowych.

4. Bez uszczerbku dla możliwości każdej ze Stron w zakresie prowadzenia jej działalności regulacyjnej, prawodawczej i politycznej Strony zobowiązują się do dalszego rozwijania współpracy regulacyjnej w świetle ich wspólnych interesów w celu:

a) zapobiegania powstawaniu niepotrzebnych barier handlowych i inwestycyjnych oraz ich eliminowania;

b) tworzenia warunków sprzyjających konkurencyjności i innowacyjności, w tym poprzez zapewnianie zgodności regulacyjnej, uznawanie równoważności i konwergencję; oraz

c) wspierania przejrzystego, sprawnego i efektywnego procesu regulacyjnego, w ramach którego wspiera się realizację celów porządku publicznego i wypełnianie zadań przez organy regulacyjne, w tym poprzez propagowanie wymiany informacji i rozpowszechnianie najlepszych praktyk.

5. Niniejszy rozdział zastępuje Zasady ramowe dotyczące współpracy regulacyjnej i przejrzystości między rządem Kanady a Komisją Europejską sporządzone w Brukseli w dniu 21 grudnia 2004 r. i obejmuje działania podjęte wcześniej w kontekście tych zasad ramowych.

6. Strony mogą dobrowolnie podejmować działania w zakresie współpracy regulacyjnej. Dla większej przejrzystości, Strona nie jest zobowiązana do podejmowania jakiegokolwiek konkretnego działania w ramach współpracy regulacyjnej i może odmówić podjęcia współpracy lub może wycofać się ze współpracy. Jeżeli Strona odmawia jednak podjęcia współpracy regulacyjnej lub wycofuje się ze współpracy, powinna być przygotowana do wyjaśnienia powodów swojej decyzji drugiej Stronie.

ARTYKUŁ 21.3

Cele współpracy regulacyjnej

Cele współpracy regulacyjnej obejmują:

a) wkład w ochronę życia, zdrowia i bezpieczeństwa ludzi, życia i zdrowia zwierząt oraz roślin, a także ochronę środowiska poprzez:

   (i) wykorzystanie zasobów międzynarodowych w obszarach takich jak badania naukowe oraz procedury oceny i analizy ryzyka przed wprowadzeniem do obrotu, aby rozwiązywać istotne problemy regulacyjne na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym; oraz

(ii) zasilanie bazy danych wykorzystywanej przez departamenty regulacyjne w celu określania i oceny ryzyka oraz zarządzania ryzykiem;

b) budowanie zaufania, pogłębianie porozumienia w zakresie zarządzania regulacyjnego i uzyskanie wzajemnych korzyści w postaci wiedzy fachowej i innego punktu widzenia w celu:

(i) usprawniania procesu planowania i opracowywania wniosków regulacyjnych;

(ii) promowania przejrzystości i przewidywalności w zakresie opracowywania i ustanawiania regulacji;

(iii) zwiększania skuteczności regulacji;

(iv) określania instrumentów alternatywnych;

(v) określania ubocznego wpływu, jaki mają regulacje;

(vi) unikania niepotrzebnych różnic regulacyjnych; oraz

(vii) ulepszania procesu wdrażania regulacji i zwiększania poziomu ich przestrzegania;

c) ułatwianie handlu dwustronnego i inwestycji dwustronnych w sposób, który:

(i) opiera się na obowiązujących umowach o współpracy;

(ii) umożliwia zmniejszenie niepotrzebnych różnic w ramach regulacji; oraz

(iii) umożliwia określenie nowych sposobów działań na rzecz współpracy w określonych sektorach;

d) przyczynianie się do poprawy konkurencyjności i efektywności sektora w sposób, który:

(i) pozwala na minimalizowanie w miarę możliwości kosztów administracyjnych;

(ii) pozwala na ograniczenie w miarę możliwości powielających się wymogów regulacyjnych i związanych z nimi kosztów przestrzegania przepisów; oraz

(iii) pozwala na wprowadzenie zgodnych podejść regulacyjnych w tym, w stosownych przypadkach i w miarę możliwości, poprzez:

A) stosowanie podejść regulacyjnych, które są neutralne technologicznie; oraz

B) uznawanie równoważności regulacji lub działanie na rzecz ich większej zbieżności.

ARTYKUŁ 21.4

Działania w zakresie współpracy regulacyjnej

Strony dążą do realizacji celów wskazanych w art. 21.3 poprzez podejmowanie działań w ramach współpracy regulacyjnej, które mogą obejmować:

a) prowadzenie bieżących dialogów dwustronnych dotyczących zarządzania regulacyjnego, w tym:

   (i) omawianie reformy regulacyjnej i jej wpływu na stosunki Stron;

   (ii) wskazywanie uzyskanych doświadczeń;

   (iii) w stosownych przypadkach – określanie alternatywnych strategii regulacyjnych; oraz

   (iv) wymianę doświadczeń odnoszących się do narzędzi i instrumentów regulacyjnych, w tym oceny skutków regulacyjnych, oceny ryzyka oraz strategii zapewniania przestrzegania i egzekwowania przepisów;

b) wzajemne konsultacje, w stosownych przypadkach, i wymianę informacji podczas procesu opracowywania regulacji. Konsultacje i wymiana informacji powinny rozpocząć się na możliwie jak najwcześniejszym etapie tego procesu;

c) udostępnianie informacji niepublicznych w zakresie, w jakim te informacje można udostępnić rządom państw trzecich zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami prawa Strony dostarczającej te informacje;

d) udostępnianie proponowanych regulacji technicznych lub sanitarnych i fitosanitarnych, które mogą mieć wpływ na wymianę handlową z drugą Stroną – możliwie na jak najwcześniejszym etapie, tak aby można było uwzględnić uwagi i propozycje dotyczące zmian;

e) przekazywanie na wniosek drugiej Strony kopii proponowanych regulacji, z zastrzeżeniem stosownych przepisów dotyczących ochrony prywatności, i zapewnienie zainteresowanym stronom wystarczająco dużo czasu na przedstawienie uwag na piśmie;

f) wymianę informacji na temat rozważanych działań, środków lub zmian regulacyjnych na możliwie jak najwcześniejszym etapie w celu:

(i) zrozumienia powodów stojących za wyborami regulacyjnymi Strony, w tym za wyborem instrumentu regulacyjnego, oraz przeanalizowania możliwości zapewnienia większej zbieżności pomiędzy Stronami w zakresie określania celów regulacji i definiowania ich zakresu. Strony powinny również poruszyć w tym kontekście kwestię wspólnej płaszczyzny pomiędzy regulacjami, normami a ocenami zgodności; oraz

(ii) porównania metod i założeń wykorzystanych do analizy wniosków regulacyjnych, w tym – w stosownych przypadkach – analizy wykonalności technicznej lub gospodarczej oraz ewentualnych korzyści z punktu widzenia zakładanego celu związanych z głównymi alternatywnymi wymogami lub podejściami regulacyjnymi będącymi przedmiotem analizy. Ta wymiana informacji może również obejmować strategie zapewniania przestrzegania przepisów i oceny skutków, w tym porównanie potencjalnej opłacalności wniosku regulacyjnego z opłacalnością głównych alternatywnych wymogów lub podejść regulacyjnych będących przedmiotem analizy;

g) analizę możliwości minimalizowania niepotrzebnych rozbieżności w regulacjach za pomocą środków, takich jak:

(i) przeprowadzenie równoczesnej lub wspólnej oceny ryzyka i oceny skutków regulacyjnych, jeżeli jest to możliwe i korzystne dla obu Stron;

(ii) opracowanie zharmonizowanego, odpowiedniego lub kompatybilnego rozwiązania; lub

(iii) rozważenie zastosowania wzajemnego uznania w konkretnych przypadkach;

h) współpracę w zakresie zagadnień dotyczących opracowania, przyjęcia, wdrożenia i stosowania norm, wytycznych i zaleceń międzynarodowych;

(i) analizę adekwatności i możliwości gromadzenia tych samych lub podobnych danych dotyczących charakteru, zakresu i częstotliwości występowania problemów, które mogą potencjalnie doprowadzić do podjęcia działania regulacyjnego, w przypadku gdy przyspieszyłoby ono wydawanie istotnych pod kątem statystycznym ocen dotyczących tych problemów;

j) okresowe porównywanie praktyk w zakresie gromadzenia danych;

k) analizę adekwatności i możliwości wykorzystywania tych samych lub podobnych założeń i metodyk, które wykorzystuje druga Strona w celu analizy danych i oceny powiązanych problemów, które należy rozwiązać na drodze regulacyjnej w celu:

   (i) zmniejszenia różnic w określaniu problemów; oraz

   (ii) przyczynienia się do większej zbieżności wyników;

l) okresowe porównywanie założeń analitycznych i metodologii;

m) wymianę informacji na temat stosowania, wdrażania i egzekwowania regulacji oraz środków osiągania i pomiaru zgodności;

n) realizację wspólnych planów badań w celu:

   (i) ograniczenia powielających się badań;

   (ii) generowania większej ilości informacji przy jednoczesnym obniżeniu kosztów;

   (iii) gromadzenia jak najlepszych danych;

   (iv) wprowadzenia w stosownych przypadkach wspólnych podstaw naukowych;

(v) rozwiązywania najpilniejszych problemów regulacyjnych w bardziej spójny i ukierunkowany na wyniki sposób; oraz

(vi) minimalizowania niepotrzebnych różnic pomiędzy nowymi wnioskami regulacyjnymi przy jednoczesnej skutecznej poprawie ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i środowiska;

o) przeprowadzanie powdrożeniowych przeglądów regulacji lub polityk;

p) porównywanie metod i założeń wykorzystywanych w tych powdrożeniowych przeglądach;

q) w stosownych przypadkach – wzajemne udostępnianie podsumowań wyników tych powdrożeniowych przeglądów;

r) określanie właściwego podejścia w celu ograniczenia niekorzystnych skutków istniejących różnic regulacyjnych dla dwustronnej wymiany handlowej i dwustronnych inwestycji w sektorach wskazanych przez Stronę, w tym – w stosownych przypadkach – poprzez zapewnianie większej zbieżności przepisów, wzajemne uznawanie, ograniczenie do minimum stosowania instrumentów regulacyjnych zakłócających wymianę handlową i inwestycje oraz stosowanie norm międzynarodowych, w tym norm i wytycznych dotyczących oceny zgodności; lub

s) wymianę informacji, wiedzy naukowej i doświadczeń w dziedzinie dobrostanu zwierząt w celu propagowania współpracy w tej dziedzinie między Stronami.

ARTYKUŁ 21.5

Zgodność środków regulacyjnych

W celu zwiększenia zbieżności środków regulacyjnych Stron i ich kompatybilności każda ze Stron uwzględnia w stosownych przypadkach środki regulacyjne lub inicjatywy drugiej Strony dotyczących tych samych lub powiązanych kwestii. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby Strona przyjęła odmienne środki regulacyjne lub realizowała inne inicjatywy z przyczyn wiążących się z odmiennymi podejściami, okolicznościami, wartościami lub priorytetami instytucjonalnymi lub legislacyjnymi, które są charakterystyczne dla tej Strony.

ARTYKUŁ 21.6

Forum ds. Współpracy Regulacyjnej

1. Na mocy art. 26.2 ust. 1 lit. h) (Specjalne komitety) ustanawia się Forum ds. Współpracy Regulacyjnej („FWR"), aby ułatwić i promować współpracę regulacyjną między Stronami zgodnie z postanowieniami niniejszego rozdziału.

2. FWR wykonuje następujące zadania:

a) zapewnia forum do omawiania kwestii leżących we wspólnym interesie Stron w ramach polityki regulacyjnej, które Strony wskazały, między innymi poprzez konsultacje prowadzone zgodnie z art. 21.8;

b) wspiera poszczególne organy regulacyjne w określaniu potencjalnych partnerów, z którymi mogą współpracować, i zapewnia im odpowiednie narzędzia do realizacji tego celu takie jak wzory umów o poufności;

c) prowadzi przegląd inicjatyw regulacyjnych, zarówno już realizowanych, jak i oczekiwanych, które według Strony mogą stwarzać możliwości współpracy. Przeglądy, które zostaną przeprowadzone w porozumieniu z agencjami i wydziałami regulacyjnymi, powinny przyczyniać się do wdrożenia niniejszego rozdziału; oraz

d) wspiera rozwój działań dwustronnych w ramach współpracy zgodnie z art. 21.4 i na podstawie informacji uzyskanych od wydziałów i agencji regulacyjnych dokonuje przeglądu postępów, osiągnięć i najlepszych praktyk w ramach inicjatyw dotyczących współpracy regulacyjnej w określonych sektorach.

3. Współprzewodniczącymi FWR są starszy przedstawiciel rządu Kanady na szczeblu wiceministra, na równorzędnym stanowisku lub osoba wyznaczona na to stanowisko, oraz starszy przedstawiciel Komisji Europejskiej na szczeblu dyrektora generalnego, na równorzędnym stanowisku lub osoba wyznaczona na to stanowisko; FWR składa się z odpowiednich urzędników każdej ze Stron. Strony mogą za obopólną zgodą zaprosić inne zainteresowane strony do uczestniczenia w posiedzenia FWR.

4. FWR:

a) przyjmuje swój zakres zadań, procedury i plan pracy na pierwszym posiedzeniu po wejściu w życie niniejszej Umowy;

b) odbywa pierwsze posiedzenie w ciągu roku od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy i przynajmniej raz w roku po pierwszym posiedzeniu, chyba że Strony postanowią inaczej; oraz

c) w stosownych przypadkach przedkłada Wspólnemu Komitetowi CETA sprawozdania z wdrażania postanowień niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 21.7

Dalsza współpraca między Stronami

1. Zgodnie z art. 21.6 ust. 2 lit. c) i w celu umożliwienia monitorowania planowanych projektów regulacyjnych oraz określenia możliwości współpracy regulacyjnej Strony dokonują okresowo wymiany informacji w zakresie bieżących lub planowanych projektów regulacyjnych w obszarach, za które są odpowiedzialne. Te informacje powinny obejmować w stosownych przypadkach nowe przepisy techniczne i zmiany w obowiązujących przepisach technicznych, które prawdopodobnie zostaną zaproponowane lub przyjęte.

2. Strony mogą wprowadzić ułatwienia we współpracy regulacyjnej dzięki wymianie urzędników zgodnie z określonymi porozumieniami.

3. Strony dążą do dobrowolnej współpracy i dobrowolnego udostępniania informacji w obszarze bezpieczeństwa produktów niespożywczych. Ta współpraca lub wymiana informacji może w szczególności odnosić się do:

a) kwestii naukowych, technicznych i regulacyjnych, aby zwiększyć bezpieczeństwo produktów niespożywczych;

b) nowych kwestii o szczególnym znaczeniu dla zdrowia i bezpieczeństwa, które wchodzą w zakres kompetencji Strony;

c) działań związanych z normalizacją;

d) nadzoru rynku i działań w zakresie egzekwowania prawa;

e) metod oceny ryzyka i testowania produktów; oraz

f) skoordynowanego wycofania produktu od użytkowników lub innych podobnych działań.

4. Strony mogą ustanowić wzajemną wymianę informacji na temat bezpieczeństwa produktów konsumpcyjnych i na temat podjętych środków zapobiegawczych, ograniczających i naprawczych. Kanada może w szczególności uzyskać dostęp do wybranych informacji z unijnego systemu RAPEX lub systemu będącego jego następcą w odniesieniu do produktów konsumpcyjnych, o których mowa w dyrektywie 2001/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów. Unia Europejska może otrzymywać wczesne ostrzeżenia dotyczące środków ograniczających i odzyskania produktu z kanadyjskiego systemu zgłaszania zdarzeń dotyczących produktów konsumpcyjnych znanego jako RADAR lub systemu będącego jego następcą w odniesieniu do produktów konsumpcyjnych określonych w kanadyjskim prawie o bezpieczeństwie produktów konsumpcyjnych (*Canada Consumer Product Safety Act*), S.C. 2010, c. 21 i do kosmetyków określonych w prawie o żywności i lekach (*Food and Drugs Act*), R.S.C. 1985, c. F-27. Ta wzajemna wymiana informacji dokonuje się na podstawie porozumienia określającego środki, o których mowa w ust. 5.

5. Przed dokonaniem pierwszej wymiany informacji przez Strony, o której mowa w ust. 4, Strony zapewniają, aby Komitet ds. Handlu Towarami wyraził poparcie dla wprowadzenia środków służących do wdrożenia tych zmian. Strony zapewniają, aby w ramach tych środków określono rodzaj informacji podlegających wymianie, zasady wymiany i stosowanie przepisów dotyczących poufności i ochrony danych osobowych.

6. Komitet ds. Handlu Towarami wyraża poparcie dla wprowadzenia środków na mocy ust. 5 w ciągu roku od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy, chyba że Strony postanowią o wydłużeniu tego terminu.

7. Strony mogą zmodyfikować środki, o których mowa w ust. 5. Komitet ds. Handlu Towarami musi wyrazić poparcie dla każdej zmiany środków.

ARTYKUŁ 21.8

Konsultacje z jednostkami prywatnymi

W celu rozważenia kwestii związanych z wdrożeniem niniejszego rozdziału z perspektywy innej niż rządowa każda ze Stron lub obie Strony mogą skonsultować się w stosownych przypadkach z interesariuszami i zainteresowanymi stronami, w tym z przedstawicielami środowisk akademickich, ośrodków analitycznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, organizacji konsumentów i innych organizacji. Konsultacje te można prowadzić za pomocą wszelkich środków, które Strona lub Strony uznają za stosowne.

ARTYKUŁ 21.9

Punkty kontaktowe

1. Punktami kontaktowymi w komunikacji między Stronami w kwestiach wynikających z niniejszego rozdziału są:

a) w przypadku Kanady – Wydział ds. Barier i Regulacji Technicznych Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Handlu i Rozwoju lub jednostka będąca jego następcą; oraz

b) w przypadku Unii Europejskiej – Dział Spraw Międzynarodowych Dyrekcji Generalnej ds. Rynku Wewnętrznego, Przemysłu, Przedsiębiorczości i MŚP, Komisja Europejska, lub jednostka będąca jego następcą.

2. Każdy punkt kontaktowy odpowiada za konsultacje i koordynację z odpowiednimi wydziałami i agencjami regulacyjnymi, w stosownych przypadkach, w kwestiach wynikających z niniejszego rozdziału.

ROZDZIAŁ DWUDZIESTY DRUGI

HANDEL I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

ARTYKUŁ 22.1

Kontekst i cele

1. Strony przywołują Deklarację z Rio de Janeiro w sprawie środowiska i rozwoju z 1992 r., Agendę 21 w sprawie środowiska i rozwoju z 1992 r., Deklarację z Johannesburga w sprawie zrównoważonego rozwoju z 2002 r. i Plan realizacji przyjęty podczas światowego szczytu w sprawie zrównoważonego rozwoju w Johannesburgu w 2002 r., deklarację ministerialną Rady Gospodarczo-Społecznej ONZ „Tworzenie na poziomie krajowym i międzynarodowym środowiska sprzyjającego generowaniu pełnego i produktywnego poziomu zatrudnienia i godnej pracy dla wszystkich oraz jego wpływu na zrównoważony rozwój" z 2006 r. oraz deklarację Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotyczącą sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji z 2008 r. Strony przyznają, że rozwój gospodarczy, rozwój społeczny i ochrona środowiska są wzajemnie od siebie zależnymi i wzmacniającymi się elementami zrównoważonego rozwoju oraz potwierdzają swoje zaangażowanie w promowanie rozwoju handlu międzynarodowego w taki sposób, aby przyczynić się do realizacji celu zrównoważonego rozwoju dla zapewnienia dobrobytu obecnych i przyszłych pokoleń.

2. Strony podkreślają korzyści płynące z uwzględnienia kwestii pracy i środowiska związanych z handlem w globalnym podejściu do handlu i zrównoważonego rozwoju. W związku z tym Strony zgadzają się, że prawa i obowiązki wskazane w rozdziale dwudziestym trzecim (Handel i praca) i dwudziestym czwartym (Handel i środowisko) należy uwzględnić w kontekście niniejszej Umowy.

3. W tym względzie, poprzez wdrożenie rozdziału dwudziestego trzeciego (Handel i praca) i dwudziestego czwartego (Handel i środowisko) Strony zmierzają do:

a) promowania zrównoważonego rozwoju poprzez wzmacnianie koordynacji i integracji ich odpowiednich polityk i środków w zakresie pracy, środowiska i handlu;

b) promowania dialogu i współpracy między Stronami w celu rozwijania wzajemnych stosunków handlowych i gospodarczych w taki sposób, aby wspierać ich odpowiednie środki i normy w zakresie ochrony pracy i środowiska, oraz utrzymywania swoich celów dotyczących ochrony środowiska i pracy w kontekście stosunków handlowych, które są wolne, otwarte i przejrzyste;

c) zwiększenia poziomu egzekwowania swoich odpowiednich przepisów prawnych w zakresie prawa pracy i ochrony środowiska oraz poziomu przestrzegania umów międzynarodowych dotyczących pracy i środowiska;

d) promowania pełnego wykorzystania instrumentów, takich jak ocena skutków i konsultacje z zainteresowanymi stronami, w regulacji kwestii związanych z handlem, pracą i środowiskiem oraz zachęcania przedsiębiorstw, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i obywateli, aby rozwijały i wdrażały praktyki przyczyniające się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju; oraz

e) promowania konsultacji społecznych i udziału w dyskusji na temat kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem, które wynikają z niniejszej Umowy, i w opracowywaniu odpowiednich przepisów prawnych i polityk.

ARTYKUŁ 22.2

Przejrzystość

Strony podkreślają znaczenie, jakie ma zapewnienie przejrzystości jako elementu koniecznego do promowania udziału społecznego i publicznego udostępniania informacji w kontekście niniejszego rozdziału zgodnie z postanowieniami niniejszego rozdziału i rozdziału dwudziestego siódmego (Przejrzystość), a także art. 23.6 (Informacje publiczne i świadomość społeczna) i art. 24.7 (Informacje publiczne i świadomość społeczna).

ARTYKUŁ 22.3

Współpraca i promowanie handlu wspierającego zrównoważony rozwój

1. Strony uznają znaczenie współpracy międzynarodowej w zakresie realizowania celu zrównoważonego rozwoju i integracji na poziomie międzynarodowym w zakresie inicjatyw, działań i środków dotyczących rozwoju i ochrony w obszarach gospodarczym, społecznym i środowiskowym. W związku z tym Strony zgadzają się podjąć dialog i konsultować się ze sobą w odniesieniu do kwestii zrównoważonego rozwoju związanych z handlem, które stanowiąc przedmiot wspólnego zainteresowania.

2. Strony potwierdzają, że handel powinien promować zrównoważony rozwój. W związku z tym każda ze Stron dąży do promowania handlu oraz przepływów i praktyk gospodarczych, które przyczyniają się do wzmacniania ochrony godnej pracy i środowiska, w tym poprzez:

a) wspieranie opracowywania i korzystania z dobrowolnych programów dotyczących zrównoważonej produkcji towarów i zrównoważonego świadczenia usług, takich jak oznakowanie ekologiczne i programy sprawiedliwego handlu;

b) wspieranie opracowywania i korzystania przez przedsiębiorstwa z dobrowolnych najlepszych praktyk w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu, takich jak praktyki przedstawione w Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, w celu zwiększenia spójności celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych;

c) zachęcanie do uwzględniania kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem w decyzjach dotyczących spożycia prywatnego i publicznego; oraz

d) promowanie opracowywania, ustanawiania, utrzymywania lub ulepszania celów i norm w zakresie efektów działalności środowiskowej.

3. Strony uznają znaczenie, jakie ma rozwiązywanie konkretnych problemów dotyczących zrównoważonego rozwoju poprzez ocenę skutków możliwych działań gospodarczych, społecznych i środowiskowych przy uwzględnieniu opinii zainteresowanych stron. W związku z tym każda ze Stron zobowiązuje się do przeglądu, monitorowania i oceny skutków wdrożenia niniejszej Umowy w zakresie zrównoważonego rozwoju na jej terytorium w celu zidentyfikowania wszelkich koniecznych działań, które mogą wiązać się z niniejszą Umową. Strony mogą przeprowadzać wspólne oceny. Oceny te będą przeprowadzane w sposób dostosowany do praktyk i warunków panujących na terytorium każdej ze Stron poprzez odpowiednie procesy partycypacyjne Stron oraz procesy, które wprowadzono niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 22.4

Mechanizmy instytucjonalne

1. Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju ustanowiony na mocy art. 26.2 ust. 1 lit. g) (Specjalne komitety) składa się z przedstawicieli wysokiego szczebla Stron odpowiedzialnych za kwestie objęte niniejszym rozdziałem i rozdziałem dwudziestym trzecim (Handel i praca) oraz dwudziestym czwartym (Handel i środowisko). Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju nadzoruje wdrażanie tych rozdziałów, w tym wspólne działania i przegląd skutków niniejszej Umowy w kontekście zrównoważonego rozwoju, oraz zajmuje się kompleksowo wszelkimi kwestiami stanowiącymi przedmiot wspólnego zainteresowania dla Stron w odniesieniu do powiązań między rozwojem gospodarczym, rozwojem społecznym i ochroną środowiska. W odniesieniu do rozdziału dwudziestego trzeciego (Handel i praca) oraz dwudziestego czwartego (Handel i środowisko) Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju może również wykonywać swoje obowiązki w drodze sesji specjalnych, w których uczestniczą członkowie odpowiedzialni za wszelkie kwestie objęte, odpowiednio, tymi rozdziałami.

2. Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju zbiera się w ciągu pierwszego roku od wejścia w życie niniejszej Umowy, a następnie tak często, jak Strony uznają to za konieczne. Punkty kontaktowe, o których mowa w art. 23.8 (Mechanizmy instytucjonalne) i 24.13 (Mechanizmy instytucjonalne), odpowiadają za komunikację między Stronami w odniesieniu do planowania i organizacji tych posiedzeń lub sesji specjalnych.

3. Każde zwykłe posiedzenie lub sesja specjalna Komitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju obejmuje sesję publiczną w celu omówienia kwestii wiążących się z wdrożeniem odpowiednich rozdziałów, chyba że Strony postanowią inaczej.

4. Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju promuje przejrzystość i udział społeczny. W tym celu:

a) udostępnia się każdą decyzję lub każde sprawozdanie Komitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju, chyba że Komitet postanowi inaczej;

b) Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju przedstawia aktualne informacje dotyczące wszelkich kwestii związanych z niniejszym rozdziałem, w tym z jego wdrażaniem oraz z Forum Społeczeństwa Obywatelskiego, o którym mowa w art. 22.5. Każdy pogląd lub każda opinia Forum Społeczeństwa Obywatelskiego jest przedstawiana Stronom bezpośrednio lub za pomocą mechanizmów konsultacyjnych, o których mowa w art. 23.8 ust. 3 (Mechanizmy instytucjonalne) i art. 24.13 (Mechanizmy instytucjonalne). Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju przedstawia co roku sprawozdanie z działań następczych podjętych w związku z tymi informacjami.

c) Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju przedstawia co roku sprawozdanie dotyczące wszelkich kwestii, którymi zajmuje się na podstawie art. 24.7 ust. 3 (Informacje publiczne i świadomość społeczna) lub art. 23.8 ust. 4 (Mechanizmy instytucjonalne).

ARTYKUŁ 22.5

Forum Społeczeństwa Obywatelskiego

1. W celu prowadzenia dialogu dotyczącego aspektów niniejszej Umowy w zakresie zrównoważonego rozwoju Strony wprowadzają wspólne Forum Społeczeństwa Obywatelskiego złożone z przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego ustanowionych na ich terytoriach, w tym uczestników mechanizmów konsultacyjnych, o których mowa w art. 23.8 ust. 3 (Mechanizmy instytucjonalne) i art. 24.13 (Mechanizmy instytucjonalne).

2. Forum Społeczeństwa Obywatelskiego zwołuje się raz do roku, chyba że Strony postanowią inaczej. Strony promują zrównoważoną reprezentację odpowiednich interesów, w tym przez niezależne organizacje przedstawicielskie pracodawców, związki zawodowe, organizacje pracy i organizacje biznesowe, grupy zajmujące się ochroną środowiska oraz, w stosownych przypadkach, przez inne odpowiednie organizacje społeczeństwa obywatelskiego. Strony mogą również umożliwić uczestnictwo przy zastosowaniu środków wirtualnych.

ROZDZIAŁ DWUDZIESTY TRZECI

HANDEL I PRACA

ARTYKUŁ 23.1

Kontekst i cele

1. Strony uznają znaczenie międzynarodowej współpracy i porozumień w zakresie pracy jako odpowiedzi wspólnoty międzynarodowej na wyzwania gospodarcze i społeczne oraz te związane z zatrudnieniem, a także na możliwości wynikające z globalizacji. Uznają wpływ, jaki handel międzynarodowy mógłby mieć na zapewnianie pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich, i zobowiązują się do prowadzenia konsultacji i współpracy w stosownych przypadkach w zakresie kwestii pracy i zatrudnienia związanych z handlem, leżących w ich wspólnym interesie.

2. Doceniając wartość, jaką tworzy większa spójność polityki obejmującej podstawowe normy prawa pracy w kontekście zapewniania godnej pracy, a także wartość wysokich poziomów ochrony pracy i ich skutecznego egzekwowania, Strony uznają korzystny wpływ tych obszarów na wydajność gospodarczą, innowacyjność i wydajność, w tym wyniki w zakresie wywozu. W tym kontekście Strony uznają również znaczenie dialogu społecznego w kwestiach dotyczących pracy prowadzonego między pracownikami i pracodawcami oraz ich odpowiednimi organizacjami, a także rządami, i zobowiązują się do wspierania takiego dialogu.

ARTYKUŁ 23.2

Prawo do wprowadzania regulacji oraz poziomy ochrony

Uznając prawo każdej ze Stron do ustanawiania własnych priorytetów dotyczących pracy i własnych poziomów ochrony pracy oraz do przyjmowania lub zmiany własnych przepisów prawa oraz polityk w sposób zgodny z jej międzynarodowymi zobowiązaniami w zakresie prawa pracy, w tym zobowiązaniami wynikającymi z niniejszego rozdziału, każda ze Stron dąży do zapewnienia, aby te przepisy prawa i polityki gwarantowały wysokie poziomy ochrony pracy oraz zachęcały do ich wdrażania, a także dąży do dalszego doskonalenia takich przepisów i polityk w celu zagwarantowania wysokich poziomów ochrony pracy.

ARTYKUŁ 23.3

Wielostronne normy i porozumienia dotyczące pracy

1. Każda ze Stron zapewnia, aby jej przepisy prawa pracy i praktyki w zakresie pracy stanowiły urzeczywistnienie i gwarancję ochrony podstawowych zasad i praw w miejscu pracy, które wymieniono poniżej. Strony potwierdzają swoje zobowiązania w zakresie przestrzegania, promowania i realizowania tych zasad i praw zgodnie z obowiązkami członków Międzynarodowej Organizacji Pracy („MOP”) i zobowiązaniami wynikającymi z Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej podstawowych zasad i praw w pracy oraz działań uzupełniających z 1998 r., przyjętej podczas 86. sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy, które obejmują:

a) wolność zrzeszania się oraz skuteczne uznawanie prawa do rokowań zbiorowych;

b) eliminację wszystkich form pracy przymusowej lub obowiązkowej;

c) skuteczną likwidację pracy dzieci; oraz

d) zniesienie dyskryminacji w odniesieniu do zatrudnienia i zawodu.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby przepisy prawa pracy i praktyki w zakresie pracy wspierały następujące cele zawarte w programie godnej pracy opracowanym przez MOP i zgodne z deklaracją Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji z 2008 r. przyjętą na 97. sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy, a także z innymi zobowiązaniami międzynarodowymi:

a) zapewnienie bezpieczeństwa i higieny pracy, w tym zapobieganie obrażeniom poniesionym przy pracy lub chorobom zawodowym oraz odszkodowania w przypadku takich obrażeń lub chorób;

b) ustanowienie akceptowalnych minimalnych norm zatrudnienia dla pracowników, w tym pracowników nieobjętych układem zbiorowym pracy; oraz

c) niedyskryminacja w zakresie warunków pracy, w tym w odniesieniu do pracowników migrujących.

3. Zgodnie z ust. 2 lit. a) każda ze Stron zapewnia, aby jej przepisy prawa pracy i praktyki w zakresie pracy zapewniały i chroniły warunki pracy zgodne z zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy, w tym poprzez opracowanie polityk promujących podstawowe zasady zapobiegające wypadkom i obrażeniom, które powstają w wyniku lub podczas wykonywania pracy, i ukierunkowane na rozwój prewencyjnej kultury bezpieczeństwa i zdrowotnej opierającej się na założeniu, że zasadzie prewencji przyznaje się największy priorytet. Każda ze Stron, podczas opracowywania i wdrażania środków dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, bierze pod uwagę istniejące odpowiednie informacje naukowe i techniczne oraz powiązane normy międzynarodowe, wytyczne lub zalecenia, jeżeli środki te mogą mieć wpływ na handel lub inwestycje między Stronami. Strony uznają, że w przypadku istniejących lub potencjalnych zagrożeń lub warunków, co do których można mieć uzasadnione przypuszczenie, iż prowadzą do powstania obrażeń lub do choroby osoby fizycznej, Strona nie może powołać się na brak całkowitej pewności naukowej jako na powód uzasadniający odroczenie wprowadzenia środków ochronnych, które są racjonalne pod względem kosztów.

4. Każda ze Stron potwierdza swoje zobowiązania do skutecznego wdrażania w swoim prawie i w ramach swoich praktyk na całym swoim terytorium podstawowych konwencji MOP, które zostały ratyfikowane przez – odpowiednio – Kanadę i państwa członkowskie Unii Europejskiej. Strony podejmują stałe i nieustające wysiłki na rzecz ratyfikowania podstawowych konwencji MOP, jeżeli jeszcze tego nie uczyniły. Strony dokonują wymiany informacji dotyczących sytuacji każdej Strony i jej postępów poczynionych w celu ratyfikacji podstawowych oraz priorytetowych i innych konwencji MOP, które zostały sklasyfikowane przez MOP jako aktualne.

ARTYKUŁ 23.4

Utrzymywanie poziomów ochrony

1. Strony uzgadniają, że niewłaściwe jest pobudzanie handlu lub inwestycji poprzez osłabianie lub obniżanie poziomów ochrony przewidzianych w ich przepisach i normach prawa pracy.

2. Strona nie może zwolnić z obowiązku stosowania swoich przepisów i norm prawa pracy lub w inny sposób przyznać odstępstwa od tych przepisów i norm, ani też nie może oferować takiego zwolnienia lub odstępstwa, aby zachęcić do wymiany handlowej lub zakładania, nabywania, rozwoju lub utrzymania inwestycji na jej terytorium.

3. Strona nie może zaprzestać skutecznego egzekwowania swoich przepisów i norm prawa pracy poprzez ciągłe lub powtarzające się działania lub zaniechania, aby zachęcić do wymiany handlowej lub inwestycji.

ARTYKUŁ 23.5

Procedury egzekwowania prawa, postępowanie administracyjne
i kontrola działań administracyjnych

1. Na mocy art. 23.4 każda ze Stron promuje przestrzeganie przepisów prawa pracy i skutecznie je egzekwuje, w tym poprzez:

a) utrzymywanie systemu inspekcji pracy zgodnie z jej międzynarodowymi zobowiązaniami mającymi na celu zabezpieczenie egzekwowania przepisów prawa dotyczących warunków pracy i ochrony pracowników, które są możliwe do wyegzekwowania przez inspektorów pracy; oraz

b) zapewnienie dostępności postępowania administracyjnego i sądowego dla każdego, kto ma prawnie uznany interes w danej sprawie i kto utrzymuje, że w świetle przepisów Strony doszło do naruszenia prawa, aby umożliwić podjęcie skutecznego działania przeciw naruszeniom prawa pracy Strony, w tym za pomocą odpowiednich środków zaradczych przeciw naruszeniom tego prawa.

2. Każda ze Stron zapewnia zgodnie ze swoim prawem, aby postępowania, o których mowa w ust. 1 lit. b), nie były nadmiernie skomplikowane lub rażąco kosztowne oraz nie pociągały za sobą nierozsądnych ograniczeń czasowych czy nieuzasadnionych opóźnień oraz aby w stosownych przypadkach zagwarantowano w nich zabezpieczenie roszczeń w drodze nakazu lub zakazu sądowego i aby były one sprawiedliwe i słuszne, w tym poprzez:

a) zawiadomienie pozwanych z rozsądnym wyprzedzeniem o terminie wszczęcia postępowania, w tym przekazanie opisu charakteru postępowania i podstawy skargi;

b) zapewnienie stronom postępowania odpowiedniej możliwości potwierdzenia lub obrony ich stanowiska, w tym poprzez przedstawienie informacji lub dowodów, przed wydaniem ostatecznej decyzji lub ostatecznego orzeczenia;

c) zapewnienie, aby ostateczna decyzja lub ostateczne orzeczenie zostały sporządzone na piśmie i zawierały odpowiednie uzasadnienie dotyczące sprawy, oparte na informacjach lub dowodach, w odniesieniu do których strony postępowania miały możliwość wypowiedzenia się; oraz

d) zapewnienie stronom postępowania administracyjnego możliwości kontroli decyzji ostatecznych, a w uzasadnionych przypadkach ich zmiany, w rozsądnym terminie, przez organ sądowy ustanowiony na mocy przepisów prawa, posiadający odpowiednie gwarancje niezależności i bezstronności.

ARTYKUŁ 23.6

Informacje publiczne i świadomość społeczna

1. Poza wypełnianiem obowiązków, o których mowa w art. 27.1 (Publikacja) każda ze Stron wspiera debatę publiczną z udziałem podmiotów niepaństwowych i między takimi podmiotami w odniesieniu do opracowywania i definiowania polityk, które mogą prowadzić do przyjęcia przepisów i norm prawa pracy przez jej organy publiczne.

2. Każda ze Stron wspiera świadomość społeczną na temat swoich przepisów i norm prawa pracy oraz procedur egzekwowania i przestrzegania tych przepisów, w tym poprzez zapewnienie dostępności informacji i podjęcie działań na rzecz zwiększania wiedzy i zrozumienia wśród pracowników, pracodawców i ich przedstawicieli.

ARTYKUŁ 23.7

Wspólne działania

1. Strony zobowiązują się do współpracy w celu wspierania realizacji celów niniejszego rozdziału poprzez podjęcie działań, takich jak:

a) wymiana informacji na temat najlepszych praktyk w ramach kwestii stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania i istotnych wydarzeń, działań i inicjatyw;

b) współpraca na forach międzynarodowych, które zajmują się kwestiami istotnymi z punktu widzenia handlu i pracy, w tym w szczególności współpraca w ramach WTO i MOP;

c) międzynarodowe promowanie i skuteczne stosowanie podstawowych zasad i praw w pracy, o których mowa w art. 23.3 ust. 1 oraz w programie godnej pracy opracowanym przez MOP;

d) dialog i udostępnianie informacji na temat przepisów prawa pracy w kontekście ich odpowiednich umów handlowych i wdrażania tych umów;

e) badanie możliwości współpracy w ramach inicjatyw dotyczących osób trzecich; oraz

f) wszelkie inne formy współpracy uznane za odpowiednie.

2. Strony uwzględnią wszelkie opinie przedstawione przez przedstawicieli pracowników, pracodawców i organizacji społeczeństwa obywatelskiego podczas określania obszarów współpracy i podejmowania wspólnych działań.

3. Strony mogą przyjąć umowy o współpracy z MOP i innymi właściwymi organizacjami międzynarodowymi lub regionalnymi, aby móc korzystać z ich wiedzy fachowej i zasobów przy realizacji celów niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 23.8

Mechanizmy instytucjonalne

1. Każda ze Stron wyznacza urząd, który stanowi punkt kontaktowy dla drugiej Strony w związku z wdrażaniem postanowień niniejszego rozdziału, w tym w zakresie:

a) wspólnych programów i działań zgodnie z art. 23.7;

b) otrzymywania uwag i komunikatów zgodnie z art. 23.9; oraz

c) informacji, które mają zostać przekazane drugiej Stronie, zespołom ekspertów i ogółowi społeczeństwa.

2. Każda ze Stron przekazuje drugiej Stronie informacje w formie pisemnej dotyczące punktów kontaktowych, o których mowa w ust. 1.

3. Poprzez zwykłe posiedzenia lub sesje specjalne z udziałem uczestników odpowiedzialnych za kwestie objęte niniejszym rozdziałem Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju ustanowiony na mocy art. 26.2 ust. 1 lit. g) (Specjalne komitety):

a) nadzoruje realizację postanowień niniejszego rozdziału i dokonuje przeglądu postępów osiągniętych w ramach tego działania, w tym jego funkcjonowanie i skuteczność; oraz

b) omawia wszelkie inne sprawy objęte zakresem stosowania niniejszego rozdziału.

4. Każda ze Stron ustanawia nowe krajowe grupy doradcze ds. pracy lub zrównoważonego rozwoju lub konsultuje się z istniejącymi już grupami tego typu, by uzyskać opinie i porady w zakresie kwestii dotyczących niniejszego rozdziału. W skład tych grup wchodzą niezależne organizacje przedstawicielskie społeczeństwa obywatelskiego, zapewniające zrównoważoną reprezentację pracodawców, związków zawodowych, organizacji pracy i organizacji biznesowych oraz, w stosownych przypadkach, innych istotnych interesariuszy. Mogą one z własnej inicjatywy przedkładać opinie i zalecenia dotyczące dowolnej kwestii związanej z niniejszym rozdziałem.

5. Każda ze Stron pozostaje otwarta na uwagi otrzymywane od ogółu społeczeństwa w kwestiach dotyczących niniejszego rozdziału, w tym zgłaszane zastrzeżenia dotyczące wdrażania postanowień niniejszego rozdziału, i należycie je uwzględnia. Każda ze Stron informuje swoje odpowiednie krajowe grupy doradcze ds. pracy lub zrównoważonego rozwoju o tych zgłoszeniach.

6. Strony biorą pod uwagę działania MOP, tak by promować szerszą współpracę i większą spójność między działaniami Stron i MOP.

ARTYKUŁ 23.9

Konsultacje

1. Strona może wystąpić z wnioskiem o przeprowadzenie konsultacji z drugą Stroną dotyczących każdej kwestii wynikającej z niniejszego rozdziału, składając pisemny wniosek w punkcie kontaktowym drugiej Strony. Strona jasno przedstawia sprawę we wniosku, wskazuje kwestie sporne i przedstawia krótkie podsumowanie wszelkich skarg złożonych na podstawie niniejszego rozdziału. Konsultacje muszą rozpocząć się bezzwłocznie po złożeniu przez Stronę wniosku o konsultacje.

2. Podczas konsultacji każda ze Stron przekazuje drugiej Stronie będące w jej posiadaniu informacje, wystarczające do pełnego rozpatrzenia spornych kwestii, z zastrzeżeniem przepisów tej Strony dotyczących ochrony poufnych danych osobowych i informacji handlowych.

3. W razie potrzeby i za obopólną zgodą Strony zwracają się o udzielenie informacji lub przekazanie opinii do osoby, organizacji lub organu, w tym do MOP, które mogą wnieść wkład w rozpatrzenie kwestii spornej.

4. Jeżeli jedna ze Stron uważa, że wymagane jest przeprowadzenie dalszej dyskusji w danej kwestii, Strona ta może zwrócić się do Komitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju o zwołanie posiedzenia w celu rozpatrzenia sprawy, składając pisemny wniosek w punkcie kontaktowym drugiej Strony. Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju niezwłocznie zwołuje posiedzenie i dąży do rozstrzygnięcia danej kwestii. W stosownych przypadkach zwraca się on o poradę do krajowych grup doradczych Stron ds. pracy lub zrównoważonego rozwoju za pośrednictwem mechanizmów konsultacyjnych, o których mowa w art. 23.8.

5. Każda ze Stron upublicznia rozstrzygnięcie lub decyzję dotyczące sprawy omawianej na podstawie niniejszego artykułu.

ARTYKUŁ 23.10

Zespół ekspertów

1. W odniesieniu do każdej sprawy, która nie zostanie rozpatrzona w sposób satysfakcjonujący w drodze konsultacji na podstawie art. 23.9, 90 dni po otrzymaniu wniosku o konsultacje, o którym mowa w art. 23.9 ust. 1 Strona może zwrócić się o zwołanie zespołu ekspertów w celu zbadania sprawy, składając pisemny wniosek w punkcie kontaktowym drugiej Strony.

2. Z zastrzeżeniem postanowień niniejszego rozdziału, o ile Strony nie postanowią inaczej, Strony stosują regulamin i kodeks postępowania określone w załącznikach 29-A i 29-B.

3. W skład zespołu ekspertów wchodzi trzech członków.

4. W ciągu 10 dni roboczych od otrzymania przez Stronę odpowiadającą wniosku o ustanowienie zespołu ekspertów Strony przeprowadzają konsultacje w celu osiągnięcia porozumienia w zakresie składu zespołu ekspertów. Należy zwrócić szczególną uwagę na zapewnienie, by zaproponowani członkowie zespołu ekspertów spełniali wymogi określone w ust. 7 i posiadali wiedzę fachową dotyczącą sprawy.

5. Jeżeli Strony nie są w stanie podjąć decyzji co do składu zespołu ekspertów w terminie określonym w ust. 4, zastosowanie ma procedura wyboru określona w art. 29.7 ust. 3–7 (Skład organu arbitrażowego) w odniesieniu do wykazu ustanowionego w ust. 6.

6. Podczas pierwszego posiedzenia po wejściu w życie niniejszej Umowy Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju sporządza wykaz co najmniej dziewięciu osób, które wybrano z uwagi na ich obiektywność, rzetelność i umiejętność trafnego osądu i które są chętne oraz zdolne do pełnienia roli członka zespołu ekspertów. Każda ze Stron wskazuje co najmniej trzy osoby, które zostaną wpisane do wykazu jako mogące pełnić rolę członków zespołu ekspertów. Strony wskazują również co najmniej trzy osoby, które nie są obywatelami żadnej ze Stron i które są chętne i zdolne do pełnienia funkcji przewodniczącego zespołu ekspertów. Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju zapewnia, by wykaz zawsze zawierał wskazaną liczbę nazwisk.

7. Eksperci zaproponowani na stanowisko członków zespołu ekspertów muszą posiadać specjalistyczną lub fachową wiedzę w zakresie prawa pracy, innych kwestii będących przedmiotem niniejszego rozdziału lub w zakresie rozstrzygania sporów wynikających z umów międzynarodowych. Muszą oni być niezależni, działać w imieniu własnym i nie mogą przyjmować instrukcji od żadnej organizacji ani żadnego rządu w odniesieniu do kwestii będących przedmiotem sporu. Nie mogą być powiązani z rządem żadnej ze Stron i muszą przestrzegać kodeksu postępowania, o którym mowa w ust. 2.

8. O ile Strony nie postanowią inaczej, w ciągu pięciu dni roboczych od dnia wyboru członków zespołu ekspertów, zakres zadań zespołu ekspertów jest następujący:

„zbadanie, w świetle odpowiednich przepisów określonych w rozdziale dwudziestym trzecim (Handel i praca), kwestii, o której mowa we wniosku o powołanie zespołu ekspertów, oraz przekazanie sprawozdania zgodnie z rozdziałem dwudziestym trzecim (Handel i praca) art. 23.10 (Zespół ekspertów), w którym zawarte są zalecenia dotyczące rozstrzygnięcia tej kwestii”.

9. W odniesieniu do kwestii związanych z wielostronnymi umowami, jak określono w art. 23.3, zespół ekspertów powinien zwracać się do MOP o przedstawienie informacji, w tym o przedstawienie wszelkich dostępnych i mających związek z tematem wytycznych interpretacyjnych, ustaleń lub decyzji przyjętych przez MOP[31].

10. Zespół może zwrócić się o pisemne uwagi lub jakiekolwiek inne informacje do osób mających odpowiednie informacje lub wiedzę specjalistyczną i takie uwagi lub informacje od tych osób otrzymać.

11. Zespół ekspertów przedstawia Stronom sprawozdanie wstępne i sprawozdanie końcowe, w których określa ustalenia faktyczne, postanowienia związane z daną sprawą, w tym dotyczące tego, czy Strona odpowiadająca wypełniła swoje zobowiązania wynikające z niniejszego rozdziału, oraz uzasadnienie wszelkich ustaleń, postanowień oraz zaleceń. Zespół ekspertów przekazuje Stronom sprawozdanie wstępne w ciągu 120 dni od czasu wyboru ostatniego członka zespołu ekspertów lub zgodnie z inną decyzją podjętą przez Strony. W ciągu 45 dni od otrzymania sprawozdania wstępnego Strony mogą przekazywać zespołowi ekspertów swoje uwagi dotyczące tego sprawozdania. Po rozpatrzeniu tych uwag zespół ekspertów może ponownie rozważyć swoje sprawozdanie lub przeprowadzić dalsze badania, które uzna za stosowne. W ciągu 60 dni od przekazania sprawozdania wstępnego zespół ekspertów przekazuje Stronom sprawozdanie końcowe. Każda ze Stron upublicznia sprawozdanie końcowe w ciągu 30 dni od jego otrzymania.

[31] Strony stosują niniejsze postanowienie zgodnie z zasadą nr 42 Regulaminu postępowania arbitrażowego określonego w załączniku 29-A.

12. Jeżeli w sprawozdaniu końcowym zespół ekspertów stwierdzi, że Strona nie wywiązała się ze swoich obowiązków wynikających z niniejszego rozdziału, Strony podejmują dialog i dążą to tego, by w ciągu trzech miesięcy od otrzymania sprawozdania końcowego wskazać odpowiednie środki lub, w stosownych przypadkach, podjąć decyzję w sprawie planu działania, który będzie satysfakcjonujący dla obu stron. Podczas tych rozmów Strony biorą pod uwagę sprawozdanie końcowe. Strona odpowiadająca informuje w odpowiednim terminie swoje grupy doradcze ds. pracy lub zrównoważonego rozwoju oraz Stronę wnioskującą o swojej decyzji w sprawie jakichkolwiek działań lub środków, które mają zostać wdrożone. Co więcej, Strona wnioskująca informuje w odpowiednim terminie swoje grupy doradcze ds. pracy lub zrównoważonego rozwoju oraz Stronę odpowiadającą o jakimkolwiek działaniu lub środku, który może podjąć jako działanie następcze w związku ze sprawozdaniem końcowym, aby zachęcić do rozwiązania problemu w sposób zgodny z niniejszą Umową. Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju monitoruje działania następcze podejmowane w związku ze sprawozdaniem końcowym oraz zaleceniami zespołu ekspertów. Grupy doradcze Stron ds. pracy lub zrównoważonego rozwoju oraz Forum Społeczeństwa Obywatelskiego mogą przekazywać uwagi dotyczące tej kwestii do Komitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju.

13. Jeżeli po ustanowieniu zespołu ekspertów Strony wspólnie uzgodnią rozwiązanie danej sprawy, powiadamiają o tym rozwiązaniu Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju oraz zespół ekspertów. Po zgłoszeniu rozwiązania postępowanie panelowe zostaje zakończone.

ARTYKUŁ 23.11

Rozstrzyganie sporów

1. W odniesieniu do wszelkich sporów wynikających z postanowień niniejszego rozdziału Strony odwołują się wyłącznie do zasad i procedur przewidzianych w niniejszym rozdziale.

2. Strony dokładają wszelkich starań w celu osiągnięcia obustronnie satysfakcjonującego rozstrzygnięcia danej kwestii. Strony mogą w każdej chwili skorzystać z dobrych usług, postępowania pojednawczego lub mediacji w celu rozstrzygnięcia tego sporu.

3. Strony rozumieją, że obowiązki wynikające z niniejszego rozdziału są wiążące i możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej za pomocą procedur rozstrzygania sporów przewidzianych w art. 23.10. W tym kontekście Strony, podczas posiedzeń Komitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju, omawiają skuteczność wdrożenia tego rozdziału, osiągnięcia Stron w zakresie polityki, osiągnięcia w zakresie umów międzynarodowych i opinie przedstawione przez zainteresowane strony, a także ewentualne przeglądy procedur rozstrzygania sporów przewidziane w art. 23.10.

4. W razie sporu odnoszącego się do postanowień ust. 3 Strona może zwrócić się o konsultacje zgodnie z procedurami ustanowionymi w art. 23.9, aby dokonać przeglądu postanowień w zakresie rozstrzygania sporów określonych w art. 23.10 w celu wspólnego uzgodnienia rozwiązania danej kwestii.

5. Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju może zalecić Wspólnemu Komitetowi CETA wprowadzenie modyfikacji w odpowiednich postanowieniach niniejszego rozdziału zgodnie z procedurami zmian ustanowionymi na mocy art. 30.2 (Zmiany).

ROZDZIAŁ DWUDZIESTY CZWARTY

HANDEL I ŚRODOWISKO

ARTYKUŁ 24.1

Definicja

Do celów niniejszego rozdziału:

prawo ochrony środowiska oznacza przepisy prawa, w tym przepisy ustawowe lub wykonawcze, lub inne prawnie wiążące środki przyjęte przez Stronę, których celem jest ochrona środowiska, w tym zapobieganie zagrożeniu życia lub zdrowia człowieka poprzez wpływ na środowisko, w ramach którego dąży się do:

a) zapobiegania, redukcji lub kontroli przedostawania się, uwalniania lub emisji substancji zanieczyszczających lub zanieczyszczeń środowiskowych;

b) gospodarowania substancjami chemicznymi i odpadami lub szerzenia informacji z tym związanych; lub

c) zachowania i ochrony dzikiej fauny lub flory, w tym gatunków zagrożonych i ich siedlisk, a także obszarów chronionych,

ale nie obejmuje środków stosowanych przez Stronę wyłącznie w związku z bezpieczeństwem i higieną pracy, które podlegają postanowieniom rozdziału dwudziestego trzeciego (Handel i praca), ani środków stosowanych przez Stronę, których celem jest zarządzanie utrzymaniem lub zbiorami zasobów naturalnych przez ludność rdzenną.

ARTYKUŁ 24.2

Kontekst i cele

Strony uznają, że środowisko stanowi podstawowy filar zrównoważonego rozwoju i uznają wkład, jaki handel może wnieść w zrównoważony rozwój. Strony podkreślają, że zacieśniona współpraca na rzecz ochrony i zachowania środowiska przynosi korzyści, które będą:

a) służyć promowaniu zrównoważonego rozwoju;

b) wzmacniać zarządzanie w zakresie środowiska przez Strony;

c) służyć rozwojowi międzynarodowych umów środowiskowych, których są stronami; oraz

d) uzupełniać cele niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 24.3

Prawo do wprowadzania regulacji oraz poziomy ochrony

Strony uznają prawo każdej ze Stron do ustanawiania własnych priorytetów dotyczących środowiska i własnych poziomów ochrony środowiska oraz do przyjmowania lub zmiany własnych przepisów prawa oraz polityk w sposób zgodny z wielostronnymi umowami środowiskowymi, których jest Stroną, i z niniejszą Umową. Każda ze Stron dąży do zapewnienia, aby te przepisy prawa i polityki gwarantowały wysokie poziomy ochrony środowiska oraz zachęcały do ich wdrażania, a także dąży do dalszego doskonalenia takich przepisów i polityk oraz zwiększania poziomów ochrony stanowiących ich podstawę.

ARTYKUŁ 24.4

Wielostronne umowy środowiskowe

1. Strony uznają znaczenie międzynarodowego zarządzania i porozumień w zakresie środowiska jako odpowiedzi wspólnoty międzynarodowej na światowe lub regionalne problemy związane ze środowiskiem oraz podkreślają potrzebę zwiększenia synergii pomiędzy politykami, przepisami i środkami w dziedzinie handlu i środowiska.

2. Każda ze Stron potwierdza swoje zobowiązania do skutecznego wdrażania w swoim prawie i w ramach swoich praktyk na całym swoim terytorium wielostronnych umów środowiskowych, których jest stroną.

3. Strony zobowiązują się do prowadzenia konsultacji i współpracy w stosownych przypadkach, w odniesieniu do kwestii środowiskowych leżących we wspólnym interesie związanych z wielostronnymi umowami środowiskowymi, a w szczególności kwestii związanych z handlem. To zobowiązanie obejmuje wymianę informacji w zakresie:

a) wdrażania wielostronnych umów środowiskowych, których Strona jest stroną;

b) bieżących negocjacji dotyczących nowych wielostronnych umów środowiskowych; oraz

c) opinii każdej ze Stron w kwestii stania się stroną dodatkowych wielostronnych umów środowiskowych.

4. Strony uznają swoje prawo do zastosowania art. 28.3 (Wyjątki ogólne) w odniesieniu do środków ochrony środowiska, w tym środków podejmowanych na mocy wielostronnych umów środowiskowych, których są stroną.

ARTYKUŁ 24.5

Utrzymywanie poziomów ochrony

1. Strony uzgadniają, że niewłaściwe jest pobudzanie handlu lub inwestycji poprzez osłabianie lub obniżanie poziomów ochrony przewidzianych w ich prawie ochrony środowiska.

2. Strona nie może zwolnić z obowiązku stosowania swoich przepisów prawa ochrony środowiska lub w inny sposób przyznać odstępstwa od tych przepisów, ani też nie może oferować takiego zwolnienia lub odstępstwa, aby zachęcić do wymiany handlowej lub zakładania, nabywania, rozwoju lub utrzymania inwestycji na jej terytorium.

3. Strona nie może zaprzestać skutecznego egzekwowania swoich przepisów prawa ochrony środowiska poprzez ciągłe lub powtarzające się działania lub zaniechania, aby zachęcić do wymiany handlowej lub inwestycji.

ARTYKUŁ 24.6

Dostęp do środków zaradczych i gwarancji procesowych

1. Zgodnie z obowiązkami wymienionymi w art. 24.5:

a) każda ze Stron zapewnia zgodnie ze swoim prawem, aby jej organy właściwe do egzekwowania prawa ochrony środowiska należycie rozpatrywały domniemane naruszenia prawa ochrony środowiska zgłaszane im przez zainteresowane osoby mające miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium tej Strony; oraz

b) każda ze Stron zapewnia, aby postępowanie administracyjne i sądowe było dostępne dla każdego, kto ma prawnie uznany interes w danej sprawie lub kto utrzymuje, że w świetle przepisów Strony doszło do naruszenia prawa, w celu umożliwienia podjęcia skutecznego działania przeciw naruszeniom prawa ochrony środowiska Strony, w tym za pomocą odpowiednich środków zaradczych przeciw naruszeniom tego prawa.

2. Każda ze Stron zapewnia zgodnie ze swoim prawem krajowym, aby postępowania, o których mowa w ust. 1 lit. b), nie były nadmiernie skomplikowane lub rażąco kosztowne oraz nie pociągały za sobą nierozsądnych ograniczeń czasowych czy nieuzasadnionych opóźnień oraz aby w stosownych przypadkach zagwarantowano w nich zabezpieczenie roszczeń w drodze nakazu lub zakazu sądowego i aby były one sprawiedliwe, słuszne i przejrzyste, w tym poprzez:

a) zawiadomienie pozwanych z rozsądnym wyprzedzeniem o terminie wszczęcia postępowania, w tym przekazanie opisu charakteru postępowania i podstawy skargi;

b) zapewnienie stronom postępowania odpowiedniej możliwości potwierdzenia lub obrony ich stanowiska, w tym poprzez przedstawienie informacji lub dowodów, przed wydaniem ostatecznej decyzji lub ostatecznego orzeczenia;

c) zapewnienie, aby ostateczna decyzja lub ostateczne orzeczenie zostały sporządzone na piśmie i zawierały odpowiednie uzasadnienie dotyczące sprawy, oparte na informacjach lub dowodach, w odniesieniu do których strony postępowania miały możliwość wypowiedzenia się; oraz

d) zapewnienie stronom postępowania administracyjnego możliwości kontroli decyzji ostatecznych, a w uzasadnionych przypadkach ich zmiany, w rozsądnym terminie, przez organ sądowy ustanowiony na mocy przepisów prawa, posiadający odpowiednie gwarancje niezależności i bezstronności.

ARTYKUŁ 24.7

Informacje publiczne i świadomość społeczna

1. Poza wypełnianiem obowiązków, o których mowa w art. 27.1 (Publikacja), każda ze Stron wspiera debatę publiczną z udziałem podmiotów niepaństwowych i między takimi podmiotami w odniesieniu do opracowywania i definiowania polityk, które mogą prowadzić do przyjęcia przepisów prawa ochrony środowiska przez jej organy publiczne.

2. Każda ze Stron wspiera świadomość społeczną na temat swoich przepisów prawa ochrony środowiska oraz procedur egzekwowania i przestrzegania tych przepisów, poprzez zapewnienie dostępności informacji dla zainteresowanych stron.

3. Każda ze Stron pozostaje otwarta na uwagi otrzymywane od ogółu społeczeństwa w kwestiach dotyczących niniejszego rozdziału, w tym zgłaszane zastrzeżenia dotyczące wdrażania postanowień niniejszego rozdziału, i należycie je uwzględnia. Każda ze Stron informuje swoje odpowiednie organizacje społeczeństwa obywatelskiego o tych zgłoszeniach za pośrednictwem mechanizmów konsultacyjnych, o których mowa w art. 24.13 ust. 5.

ARTYKUŁ 24.8

Informacje naukowe i techniczne

1. Każda ze Stron, podczas opracowywania i wdrażania środków dotyczących ochrony środowiska, które mogą mieć wpływ na handel lub inwestycje między Stronami, bierze pod uwagę odpowiednie informacje naukowe i techniczne oraz powiązane normy międzynarodowe, wytyczne lub zalecenia.

2. Strony uznają, że w przypadku zagrożenia poważną lub nieodwracalną szkodą nie można powoływać się na brak całkowitej pewności naukowej jako na powód uzasadniający odroczenie wprowadzenia środków zapobiegających degradacji środowiska, które są racjonalne pod względem kosztów.

ARTYKUŁ 24.9

Handel sprzyjający ochronie środowiska

1. Strony postanawiają podjąć wysiłki w celu ułatwienia i promowania handlu i inwestycji w towary i usługi środowiskowe, w tym poprzez dążenie do ograniczenia barier pozataryfowych związanych z tymi towarami i usługami.

2. Zgodnie ze swoimi zobowiązaniami międzynarodowymi Strony zwracają szczególną uwagę na działania ułatwiające usuwanie barier handlowych lub inwestycyjnych w odniesieniu do towarów i usług o szczególnym znaczeniu dla łagodzenia zmiany klimatu, w szczególności handlu lub inwestycji w zakresie energii ze źródeł odnawialnych i powiązanych usług.

ARTYKUŁ 24.10

Handel produktami leśnymi

1. Strony uznają znaczenie ochrony lasów i zrównoważonej gospodarki leśnej dla zapewniania funkcji środowiskowych oraz możliwości gospodarczych i społecznych dla obecnych i przyszłych pokoleń, a także znaczenie dostępu do rynku produktów leśnych pozyskiwanych zgodnie z prawem obowiązującym w państwie pozyskania i z lasów, którymi gospodaruje się w zrównoważony sposób.

2. W tym celu oraz w sposób zgodny z ich zobowiązaniami międzynarodowymi Strony zobowiązują się do:

a) wspierania handlu produktami leśnymi z lasów, którymi gospodaruje się w zrównoważony sposób, pozyskiwanymi zgodnie z prawem państwa pozyskania;

b) wymiany informacji i w stosownych przypadkach współpracy w zakresie inicjatyw mających na celu promowanie zrównoważonej gospodarki leśnej, w tym inicjatyw, których celem jest walka z nielegalnym pozyskiwaniem drewna i powiązanym z nim handlem;

c) wspierania skutecznego stosowania *Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem* sporządzonej w Waszyngtonie w dniu 3 marca 1973 r. w odniesieniu do gatunków drewna uznanych za zagrożone; oraz

d) współpracy, w stosownych przypadkach na forach międzynarodowych, które zajmują się ochroną lasów i zrównoważoną gospodarką leśną.

3. Strony omawiają kwestie, o których mowa w ust. 2, w ramach Komitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju lub Dialogu Dwustronnego Dotyczącego Produktów Leśnych, o którym mowa w rozdziale dwudziestym piątym (Dialog dwustronny i współpraca dwustronna), zgodnie z ich odpowiednim zakresem kompetencji.

ARTYKUŁ 24.11

Handel produktami rybołówstwa i akwakultury

1. Strony uznają znaczenie ochrony rybołówstwa i akwakultury oraz zrównoważonej i odpowiedzialnej gospodarki nimi, a także ich wkładu w zapewnianie możliwości środowiskowych, gospodarczych i społecznych dla obecnych i przyszłych pokoleń.

2. W tym celu oraz w sposób zgodny z ich zobowiązaniami międzynarodowymi Strony zobowiązują się do:

a) przyjęcia lub utrzymania skutecznych środków w zakresie monitorowania, kontroli i nadzoru, takich jak programy obserwacji, program monitorowania statków, kontrola przeładunków, inspekcje na morzu, kontrola przeprowadzana przez państwo portu i powiązane sankcje mające na celu zachowanie stad rybnych i zapobieganiu przełowieniu;

b) przyjęcia lub utrzymania działań służących zwalczaniu nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów („NNN”) i współpracy w tym zakresie, w tym, w stosownych przypadkach, wymiany informacji dotyczących działań w zakresie NNN odbywających się na ich wodach oraz wdrażania strategii politycznych i środków służących do wykluczenia produktów pochodzących z połowów NNN z przepływów handlowych oraz operacji z zakresu chowu i hodowli ryb;

c) współpracy z regionalnymi organizacjami ds. zarządzania rybołówstwem, a w stosownych przypadkach w ramach tych organizacji, w których Strony mają status członka, obserwatora albo współpracującego kraju niebędącego umawiającą się stroną, w celu osiągnięcia dobrego zarządzania, w tym poprzez opowiadanie się za decyzjami mającymi podstawy naukowe oraz za przestrzeganiem tych decyzji w tych organizacjach; oraz

d) promowania rozwoju ekologicznie odpowiedzialnego i ekonomicznie konkurencyjnego przemysłu akwakultury.

ARTYKUŁ 24.12

Współpraca w zakresie kwestii środowiskowych

1. Strony uznają, że zacieśniona współpraca stanowi istotny element służący osiągnięciu celów określonych w niniejszym rozdziale i zobowiązują się do współpracy w zakresie kwestii środowiskowych związanych z wymianą handlową będących przedmiotem wspólnego zainteresowania w obszarach takich, jak:

a) potencjalny wpływ niniejszej Umowy na środowisko i sposoby zwiększenia takiego wpływu, zmniejszenia go lub zapobieżenia mu, z uwzględnieniem ewentualnych ocen skutków przeprowadzonych przez Strony;

b) udzielanie się na forach międzynarodowych zajmujących się kwestiami istotnymi dla strategii politycznych z zakresu zarówno handlu, jak i środowiska, w tym w szczególności WTO, OECD, Program Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska, oraz wielostronne umowy środowiskowe;

c) wymiar środowiskowy społecznej odpowiedzialności i rozliczalności przedsiębiorstw, w tym wdrażanie międzynarodowych wytycznych i podejmowanie powiązanych z nimi działań następczych;

d) wpływ uregulowań i norm w zakresie środowiska na handel oraz wpływ przepisów w zakresie handlu i inwestycji na środowisko, w tym na opracowanie regulacji i strategii politycznych w zakresie środowiska;

e) związane z handlem aspekty obecnego i przyszłego międzynarodowego reżimu prawnego w zakresie zmiany klimatu, jak również krajowe polityki i programy w zakresie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym kwestie dotyczące rynków uprawnień do emisji dwutlenku węgla, sposobów przeciwdziałania niekorzystnym skutkom wymiany handlowej na klimat oraz sposobów promowania efektywności energetycznej oraz opracowania i wprowadzenia technologii niskoemisyjnej i innych technologii przyjaznych dla klimatu;

f) handel i inwestycje w towary i usługi środowiskowe, w tym technologie i praktyki środowiskowe oraz ekologiczne; energia ze źródeł odnawialnych; efektywność energetyczna; oraz wykorzystanie, ochrona i uzdatnianie wody;

g) współpraca w zakresie aspektów ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej związanych z wymianą handlową;

h) promowanie zarządzania cyklem życia towarów, w tym rachunkowości dotyczącej dwutlenku węgla i zarządzania wycofywaniem z eksploatacji, rozszerzonej odpowiedzialności producentów, recyklingu i zmniejszenia produkcji odpadów oraz innych najlepszych praktyk;

(i) lepsze zrozumienie wpływu działalności gospodarczej i mechanizmów rynkowych na środowisko; oraz

j) wymiana poglądów na temat związku między wielostronnymi umowami środowiskowymi a zasadami handlu międzynarodowego.

2. Współpraca na podstawie ust. 1 odbywa się poprzez działania i instrumenty, które mogą obejmować wymiany w zakresie technologii, wymiany informacji i najlepszych praktyk, projekty badawcze, badania, sprawozdania, konferencje i warsztaty.

3. Strony wezmą pod uwagę poglądy lub wkład społeczeństwa i zainteresowanych stron przy określaniu i realizacji swoich działań w zakresie współpracy, a w stosownych przypadkach mogą bardziej zaangażować takie zainteresowane strony w te działania.

ARTYKUŁ 24.13

Mechanizmy instytucjonalne

1. Każda ze Stron wyznacza urząd, który stanowi punkt kontaktowy dla drugiej Strony w związku z wdrażaniem postanowień niniejszego rozdziału, w tym w zakresie:

a) wspólnych programów i działań zgodnie z art. 24.12;

b) otrzymywania uwag i komunikatów zgodnie z art. 24.7 ust. 3; oraz

c) informacji, które mają zostać przekazane drugiej Stronie, zespołowi ekspertów i ogółowi społeczeństwa.

2. Każda ze Stron przekazuje drugiej Stronie informacje w formie pisemnej dotyczące punktów kontaktowych, o których mowa w ust. 1.

3. Poprzez zwykłe posiedzenia lub sesje specjalne z udziałem uczestników odpowiedzialnych za kwestie objęte niniejszym rozdziałem Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju ustanowiony na mocy art. 26.2 ust. 1 lit. g) (Specjalne komitety):

a) nadzoruje realizację postanowień niniejszego rozdziału i dokonuje przeglądu postępów osiągniętych w ramach tego działania;

b) omawia sprawy będące przedmiotem wspólnego zainteresowania; oraz

c) omawia wszelkie inne sprawy objęte zakresem stosowania niniejszego rozdziału zgodnie ze wspólną decyzją Stron.

4. Strony uwzględniają działania odpowiednich wielostronnych organizacji lub organów ds. ochrony środowiska w celu promowania zintensyfikowanej współpracy i większej spójności w zakresie działań Stron i tych organizacji lub organów.

5. Każda ze Stron korzysta z istniejących mechanizmów konsultacyjnych lub ustanawia nowe, takie jak krajowe grupy doradcze, by uzyskać opinie i porady w zakresie kwestii dotyczących niniejszego rozdziału. Wspomniane mechanizmy konsultacyjne obejmują niezależne organizacje przedstawicielskie społeczeństwa obywatelskiego, zapewniające zrównoważoną reprezentację grup środowiskowych, organizacji biznesowych oraz, w stosownych przypadkach, innych istotnych interesariuszy. Za pomocą takich mechanizmów konsultacyjnych zainteresowane strony mogą z własnej inicjatywy przedkładać opinie i zalecenia dotyczące dowolnej kwestii związanej z niniejszym rozdziałem.

ARTYKUŁ 24.14

Konsultacje

1. Strona może wystąpić z wnioskiem o przeprowadzenie konsultacji z drugą Stroną dotyczących każdej kwestii wynikającej z niniejszego rozdziału, składając pisemny wniosek w punkcie kontaktowym drugiej Strony. Strona jasno przedstawia sprawę we wniosku, wskazuje kwestie sporne i przedstawia krótkie podsumowanie wszelkich skarg złożonych na podstawie niniejszego rozdziału. Konsultacje muszą rozpocząć się bezzwłocznie po złożeniu przez Stronę wniosku o konsultacje.

2. Podczas konsultacji każda ze Stron przekazuje drugiej Stronie będące w jej posiadaniu informacje, wystarczające do pełnego rozpatrzenia spornych kwestii, z zastrzeżeniem przepisów tej Strony dotyczących ochrony informacji poufnych lub informacji stanowiących tajemnicę handlową.

3. W razie potrzeby i za obopólną zgodą Strony zwracają się o udzielenie informacji lub przekazanie opinii do osoby, organizacji lub organu, w tym do odpowiedniej organizacji międzynarodowej lub organu międzynarodowego, które mogą wnieść wkład w rozpatrzenie kwestii spornej.

4. Jeżeli jedna ze Stron uważa, że wymagane jest przeprowadzenie dalszej dyskusji w danej kwestii, Strona ta może zwrócić się do Komitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju o zwołanie posiedzenia w celu rozpatrzenia sprawy, składając pisemny wniosek w punkcie kontaktowym drugiej Strony. Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju niezwłocznie zwołuje posiedzenie i dąży do rozstrzygnięcia danej kwestii. W stosownych przypadkach zwraca się on o poradę do organizacji społeczeństwa obywatelskiego Stron za pośrednictwem mechanizmów konsultacyjnych, o których mowa w art. 24.13 ust. 5.

5. Każda ze Stron upublicznia rozstrzygnięcie lub decyzję dotyczące sprawy omawianej na podstawie niniejszego artykułu.

ARTYKUŁ 24.15

Zespół ekspertów

1. W odniesieniu do każdej sprawy, która nie zostanie rozpatrzona w sposób satysfakcjonujący w drodze konsultacji na podstawie art. 24.14, 90 dni po otrzymaniu wniosku o konsultacje, o którym mowa w art. 24.14 ust. 1, Strona może zwrócić się o zwołanie zespołu ekspertów w celu zbadania sprawy, składając pisemny wniosek w punkcie kontaktowym drugiej Strony.

2. Z zastrzeżeniem postanowień niniejszego rozdziału, o ile Strony nie postanowią inaczej, Strony stosują regulamin i kodeks postępowania określone w załącznikach 29-A i 29-B.

3. W skład zespołu ekspertów wchodzi trzech członków.

4. W ciągu 10 dni roboczych od otrzymania przez Stronę odpowiadającą wniosku o ustanowienie zespołu ekspertów Strony przeprowadzają konsultacje w celu osiągnięcia porozumienia w zakresie składu zespołu ekspertów. Należy zwrócić szczególną uwagę na zapewnienie, by zaproponowani członkowie zespołu ekspertów spełniali wymogi określone w ust. 7 i posiadali wiedzę fachową dotyczącą sprawy.

5. Jeżeli Strony nie są w stanie podjąć decyzji co do składu zespołu ekspertów w terminie określonym w ust. 4, zastosowanie ma procedura wyboru określona w art. 29.7 ust. 3–7 (Skład organu arbitrażowego) w odniesieniu do wykazu ustanowionego w ust. 6.

6. Podczas pierwszego posiedzenia po wejściu w życie niniejszej Umowy Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju sporządza wykaz co najmniej dziewięciu osób, które wybrano z uwagi na ich obiektywność, rzetelność i umiejętność trafnego osądu i które są chętne oraz zdolne do pełnienia roli członka zespołu ekspertów. Każda ze Stron wskazuje co najmniej trzy osoby, które zostaną wpisane do wykazu jako mogące pełnić rolę członków zespołu ekspertów. Strony wskazują również co najmniej trzy osoby, które nie są obywatelami żadnej ze Stron i które są chętne i zdolne do pełnienia funkcji przewodniczącego zespołu ekspertów. Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju zapewnia, by wykaz zawsze zawierał wskazaną liczbę nazwisk.

7. Eksperci zaproponowani na stanowisko członków zespołu ekspertów muszą posiadać specjalistyczną lub fachową wiedzę w zakresie prawa ochrony środowiska, kwestii będących przedmiotem niniejszego rozdziału lub w zakresie rozstrzygania sporów wynikających z umów międzynarodowych. Muszą oni być niezależni, działać w imieniu własnym i nie mogą przyjmować instrukcji od żadnej organizacji ani żadnego rządu w odniesieniu do kwestii będących przedmiotem sporu. Nie mogą być powiązani z rządami żadnej ze Stron i muszą przestrzegać kodeksu postępowania, o którym mowa w ust. 2.

8. O ile Strony nie postanowią inaczej, w ciągu pięciu dni roboczych od daty wyboru członków zespołu ekspertów, zakres zadań zespołu ekspertów jest następujący:

„zbadanie, w świetle odpowiednich przepisów określonych w rozdziale dwudziestym czwartym (Handel i środowisko), kwestii, o której mowa we wniosku o powołanie zespołu ekspertów, oraz przekazanie sprawozdania zgodnie z rozdziałem dwudziestym czwartym (Handel i środowisko) art. 24.15 (Zespół ekspertów), w którym zawarte są zalecenia dotyczące rozstrzygnięcia tej kwestii”.

9. W odniesieniu do kwestii związanych z wielostronnymi umowami środowiskowymi, jak określono w art. 24.4, zespół ekspertów powinien zwracać się do odpowiednich organów ustanowionych na podstawie tych umów o przedstawienie poglądów i informacji, w tym o przedstawienie wszelkich dostępnych i mających związek z tematem wytycznych interpretacyjnych, ustaleń lub decyzji przyjętych przez te organy[32].

10. Zespół ekspertów przedstawia Stronom sprawozdanie wstępne i końcowe, w których określa ustalenia faktyczne, postanowienia związane z daną sprawą, w tym dotyczące tego, czy Strona odpowiadająca wypełniła swoje zobowiązania wynikające z niniejszego rozdziału, oraz uzasadnienie wszelkich ustaleń, postanowień oraz zaleceń. Zespół ekspertów przekazuje Stronom sprawozdanie wstępne w ciągu 120 dni od czasu wyboru ostatniego członka zespołu ekspertów lub zgodnie z inną decyzją podjętą przez Strony. W ciągu 45 dni od otrzymania sprawozdania wstępnego Strony mogą przekazywać zespołowi ekspertów swoje uwagi dotyczące tego sprawozdania. Po rozpatrzeniu tych uwag zespół ekspertów może ponownie rozważyć swoje sprawozdanie lub przeprowadzić dalsze badania, które uzna za stosowne. W ciągu 60 dni od przekazania sprawozdania wstępnego zespół ekspertów przekazuje Stronom sprawozdanie końcowe. Każda ze Stron upublicznia sprawozdanie końcowe w ciągu 30 dni od jego otrzymania.

[32] Strony stosują niniejsze postanowienie zgodnie z zasadą nr 42 Regulaminu postępowania arbitrażowego określonego w załączniku 29-A.

11. Jeżeli w sprawozdaniu końcowym zespół ekspertów stwierdzi, że Strona nie wywiązała się ze swoich obowiązków wynikających z niniejszego rozdziału, Strony podejmują dialog i dążą to tego, by w ciągu trzech miesięcy od otrzymania sprawozdania końcowego wskazać odpowiedni środek lub, w stosownych przypadkach, podjąć decyzję w sprawie planu działania, który będzie satysfakcjonujący dla obu stron. Podczas tych rozmów Strony biorą pod uwagę sprawozdanie końcowe. Strona odpowiadająca informuje w odpowiednim terminie swoje organizacje społeczeństwa obywatelskiego za pośrednictwem mechanizmów konsultacyjnych, o których mowa w art. 24.13 ust. 5, oraz Stronę wnioskującą o swojej decyzji w sprawie jakiegokolwiek działania lub środka, które mają zostać wdrożone. Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju monitoruje działania następcze podejmowane w związku ze sprawozdaniem końcowym oraz zaleceniami zespołu ekspertów. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego, za pośrednictwem mechanizmów konsultacyjnych, o których mowa w art. 24.13 ust. 5, oraz Forum Społeczeństwa Obywatelskiego mogą przekazywać uwagi dotyczące tej kwestii do Komitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju.

12. Jeżeli po ustanowieniu zespołu ekspertów Strony wspólnie uzgodnią rozwiązanie danej sprawy, powiadamiają o tym rozwiązaniu Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju oraz zespół ekspertów. Po zgłoszeniu rozwiązania postępowanie panelowe zostaje zakończone.

ARTYKUŁ 24.16

Rozstrzyganie sporów

1. W odniesieniu do wszelkich sporów wynikających z postanowień niniejszego rozdziału Strony odwołują się wyłącznie do zasad i procedur przewidzianych w niniejszym rozdziale.

2. Strony dokładają wszelkich starań w celu osiągnięcia obustronnie satysfakcjonującego rozstrzygnięcia danej kwestii. Strony mogą w każdej chwili skorzystać z dobrych usług, postępowania pojednawczego lub mediacji w celu rozstrzygnięcia tego sporu.

ROZDZIAŁ DWUDZIESTY PIĄTY

DIALOG DWUSTRONNY I WSPÓŁPRACA DWUSTRONNA

ARTYKUŁ 25.1

Cele i zasady

1. W oparciu o ugruntowane partnerstwo i wspólne wartości, Strony zgadzają się ułatwić współpracę w zakresie kwestii będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, między innymi poprzez:

a) wzmacnianie współpracy dwustronnej w zakresie biotechnologii poprzez dialog dotyczący kwestii z zakresu dostępu do rynku biotechnologii;

b) wzmacnianie i ułatwianie dialogu dwustronnego i wymiany informacji w zakresie kwestii dotyczących handlu produktami leśnymi za pośrednictwem Dialogu Dwustronnego Dotyczącego Produktów Leśnych;

c) dążenie do ustanowienia i utrzymania skutecznej współpracy w zakresie kwestii dotyczących surowców za pośrednictwem Dialogu Dwustronnego Dotyczącego Surowców; oraz

d) zachęcanie do ściślejszej współpracy w zakresie kwestii dotyczących nauki, technologii, badań i innowacji.

2. O ile postanowienia niniejszej Umowy nie stanowią inaczej, dialogi dwustronne odbywają się, bez zbędnej zwłoki, na wniosek którejkolwiek ze Stron lub na wniosek Wspólnego Komitetu CETA. Dialogom współprzewodniczą przedstawiciele Kanady i Unii Europejskiej. Harmonogramy posiedzeń i porządki obrad są uzgadniane przez współprzewodniczących.

3. Współprzewodniczący dialogu dwustronnego przekazują Wspólnemu Komitetowi CETA informacje dotyczące harmonogramów i porządków obrad dwustronnego dialogu z odpowiednim wyprzedzeniem przed posiedzeniami. Współprzewodniczący dialogu dwustronnego przekazują Wspólnemu Komitetowi CETA sprawozdania dotyczące wyników i wniosków płynących z dialogu w stosownych przypadkach lub na wniosek Wspólnego Komitetu CETA. Ustanowienie lub prowadzenie dialogu nie uniemożliwia żadnej ze Stron przedstawiania dowolnych spraw bezpośrednio Wspólnemu Komitetowi CETA.

4. Wspólny Komitet CETA może zadecydować o zmianie lub podjęciu się zadania powierzonego podmiotom uczestniczącym w dialogu lub o rozwiązaniu dialogu.

5. Za zgodą Wspólnego Komitetu CETA Strony mogą zaangażować się w dwustronną współpracę w innych dziedzinach objętych zakresem niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 25.2

Dialog dotyczący kwestii z zakresu dostępu do rynku biotechnologii

1. Strony zgadzają się, że współpraca i wymiana informacji w zakresie kwestii związanych z produktami biotechnologicznymi leżą w wspólnym interesie. Taka współpraca i wymiana informacji odbywają się w ramach dialogu dwustronnego dotyczącego kwestii związanych z dostępem do biotechnologicznego rynku rolnego będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, który ustanowiono w ramach wspólnie uzgodnionego rozwiązania osiągniętego w dniu 15 lipca 2009 r. między Kanadą a Unią Europejską po rozstrzygnięciu sporu prowadzonego w ramach WTO – *Wspólnoty Europejskie – środki dotyczące zatwierdzania i wprowadzania do obrotu produktów biotechnologicznych* WT/DS292. Dialog dwustronny obejmuje wszelkie istotne kwestie będące przedmiotem wspólnego zainteresowania Stron, w tym:

a) zatwierdzenie produktów biotechnologicznych na terytorium Stron oraz, w stosownych przypadkach, przyszłych wniosków o zatwierdzenie produktów, które leżą w interesie handlowym którejkolwiek ze Stron;

b) perspektywy handlowe i gospodarcze przyszłych zatwierdzeń produktów biotechnologicznych;

c) jakikolwiek wpływ na wymianę handlową związany z asynchronicznymi zatwierdzaniami produktów biotechnologicznych lub przypadkowym uwolnieniem niezatwierdzonych produktów oraz wszelkie odpowiednie środki w tym zakresie;

d) jakiekolwiek środki związane z biotechnologią, które mogą mieć wpływ na wymianę handlową między Stronami, w tym środki państw członkowskich Unii Europejskiej;

e) jakiekolwiek nowe przepisy w dziedzinie biotechnologii; oraz

f) najlepsze praktyki w zakresie wdrażania przepisów w dziedzinie biotechnologii.

2. Strony dostrzegają również znaczenie następujących wspólnych celów odnoszących się do współpracy w dziedzinie biotechnologii:

a) wymiany informacji w zakresie kwestii politycznych, regulacyjnych i technicznych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania dotyczących produktów biotechnologicznych, a w szczególności informacji na temat ich odpowiednich systemów i procesów oceny ryzyka na potrzeby podejmowania decyzji w sprawie wykorzystywania organizmów zmodyfikowanych genetycznie;

b) promowania skutecznych procesów zatwierdzenia produktów biotechnologicznych mających podstawy naukowe;

c) międzynarodowej współpracy w zakresie kwestii związanych z biotechnologią, takich jak niewielka obecność organizmów zmodyfikowanych genetycznie; oraz

d) uczestnictwa we współpracy regulacyjnej mającej na celu minimalizację niekorzystnego wpływu wymiany handlowej na praktyki regulacyjne związane z produktami biotechnologicznymi.

ARTYKUŁ 25.3

Dialog Dwustronny Dotyczący Produktów Leśnych

1. Strony zgadzają się, że dialog dwustronny, współpraca i wymiana informacji oraz poglądów w zakresie odpowiednich przepisów ustawowych i wykonawczych, strategii politycznych oraz kwestii istotnych z punktu widzenia produkcji, wymiany handlowej i konsumpcji produktów leśnych stanowią kwestie będące przedmiotem wspólnego zainteresowania. Strony zgadzają się prowadzić wspomniany dialog, współpracę i wymianę informacji w ramach Dialogu Dwustronnego Dotyczącego Produktów Leśnych, który obejmuje:

a) opracowanie, przyjęcie i wdrożenie odpowiednich przepisów ustawowych i wykonawczych, strategii politycznych i norm oraz wymogów w zakresie badania, certyfikacji i akredytacji oraz ich możliwy wpływ na handel produktami leśnymi między Stronami;

b) inicjatywy Stron w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej i zarządzania lasami;

c) mechanizmy służące zapewnieniu legalności lub zrównoważonego pochodzenia produktów leśnych;

d) dostęp produktów leśnych do rynków Stron lub innych rynków;

e) perspektywy dotyczące organizacji procesów wielostronnych i fakultatywnych, w których uczestniczą Strony i których celem jest promowanie zrównoważonej gospodarki leśnej lub walka z nielegalnym pozyskiwaniem drewna;

f) kwestie, o których mowa w art. 24.10 (Handel produktami leśnymi); oraz

g) każdą inną kwestię związaną z produktami leśnymi ustaloną przez Strony.

2. Uczestnicy Dialogu Dwustronnego Dotyczącego Produktów Leśnych zbierają się w ciągu pierwszego roku od wejścia w życie niniejszej Umowy, a następnie zgodnie z art. 25.1 ust. 2.

3. Strony zgadzają się, by rozmowy odbywające się w ramach Dialogu Dwustronnego Dotyczącego Produktów Leśnych mogły wnosić wkład w dyskusje Komitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju.

ARTYKUŁ 25.4

Dialog Dwustronny Dotyczący Surowców

1. Uznając znaczenie otwartego, niedyskryminacyjnego i przejrzystego środowiska wymiany handlowej opartego na zasadach i nauce, Strony dążą do ustanowienia i utrzymania skutecznej współpracy w zakresie surowców. Do celów niniejszej współpracy surowce obejmują między innymi minerały, metale i produkty rolne o zastosowaniu przemysłowym.

2. Zakres Dialogu Dwustronnego Dotyczącego Surowców obejmuje wszelkie istotne kwestie będące przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tym:

a) ustanowienie forum dyskusji w sprawie współpracy Stron w zakresie surowców w celu ułatwienia dostępu do rynku towarom będącym surowcami i związanym z nimi usługom i inwestycjom oraz w celu zapobiegania barierom pozataryfowym w dziedzinie handlu surowcami;

b) zwiększenie wspólnego zrozumienia w dziedzinie surowców w celu wymiany informacji w zakresie najlepszych praktyk oraz w zakresie polityk regulacyjnych Stron dotyczących surowców;

c) zachęcanie do wykonywania działań wspierających społeczną odpowiedzialność przedsiębiorstw zgodnie z międzynarodowymi standardami, takimi jak Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych i Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności dla odpowiedzialnych łańcuchów dostaw minerałów z obszarów dotkniętych konfliktem i obszarów wysokiego ryzyka; oraz

d) ułatwienie, w stosownych przypadkach, konsultacji w sprawie stanowisk Stron na forach wielostronnych lub fakultatywnych, na których można poruszyć i omówić kwestie dotyczące surowców.

ARTYKUŁ 25.5

Zacieśniona współpraca w zakresie nauki, technologii, badań i innowacji

1. Strony uznają współzależności między nauką, technologią, badaniami naukowymi i innowacjami oraz handlem międzynarodowym i inwestycjami międzynarodowymi w zwiększaniu konkurencyjności przemysłowej oraz dobrobytu społecznego i ekonomicznego.

2. Opierając się na tym wspólnym stanowisku, Strony zgadzają się zacieśnić swoją współpracę w dziedzinach nauki, technologii oraz badań naukowych i innowacji.

3. Strony dążą do wspierania, opracowywania i ułatwiania działań w zakresie współpracy na zasadzie wzajemności, pełniących funkcję wspierającą lub uzupełniającą względem *Umowy w sprawie współpracy naukowej i technicznej między Wspólnotą Europejską a Kanadą* sporządzonej w Halifaksie w dniu 17 czerwca 1995 r. Strony zgadzają się prowadzić te działania na podstawie następujących zasad:

a) działania te przynoszą Stronom wspólne korzyści;

b) Strony zgadzają się co do zakresu i parametrów tych działań; oraz

c) działania powinny uwzględniać ważną rolę sektora prywatnego i instytutów badawczych w rozwoju nauki, technologii, badań naukowych i innowacji oraz komercjalizacji ich towarów i usług.

4. Strony uznają również znaczenie zacieśnionej współpracy w zakresie nauki, technologii oraz badań naukowych i innowacji, takiej jak działania zapoczątkowane, opracowane lub podjęte przez różne zainteresowane Strony, w tym kanadyjski rząd federalny, prowincje i terytoria kanadyjskie oraz Unię Europejską i jej państwa członkowskie.

5. Każda ze Stron zachęca zgodnie ze swoim prawem sektor prywatny, instytucje badawcze i społeczeństwo obywatelskie na swoim terytorium do uczestnictwa w działaniach w celu zacieśniania współpracy.

ROZDZIAŁ DWUDZIESTY SZÓSTY

POSTANOWIENIA ADMINISTRACYJNE I INSTYTUCJONALNE

ARTYKUŁ 26.1

Wspólny Komitet CETA

1. Strony niniejszym ustanawiają Wspólny Komitet CETA składający się z przedstawicieli Unii Europejskiej i z przedstawicieli Kanady. Wspólnemu Komitetowi CETA przewodniczą wspólnie minister handlu międzynarodowego Kanady oraz członek Komisji Europejskiej odpowiedzialny za handel lub ich odpowiedni przedstawiciele.

2. Wspólny Komitet CETA zbiera się raz do roku lub na wniosek Strony. Wspólny Komitet CETA uzgadnia harmonogram posiedzeń i ustala swój porządek obrad.

3. Wspólny Komitet CETA ponosi odpowiedzialność za wszystkie kwestie dotyczące wymiany handlowej i inwestycji dokonywanych między Stronami oraz za wykonanie i stosowanie niniejszej Umowy. Strona może zwrócić się do Wspólnego Komitetu CETA o rozpatrzenie każdej kwestii dotyczącej wykonania i stosowania niniejszej Umowy lub każdej innej kwestii dotyczącej wymiany handlowej i inwestycji dokonywanych między Stronami.

4. Wspólny Komitet CETA:

a) nadzoruje i ułatwia wykonanie i stosowanie niniejszej Umowy oraz wspiera realizację jej ogólnych celów;

b) nadzoruje pracę wszystkich specjalnych komitetów i innych organów powołanych na mocy niniejszej Umowy;

c) nie naruszając postanowień rozdziałów: ósmego (Inwestycje), dwudziestego drugiego (Handel i zrównoważony rozwój), dwudziestego trzeciego (Handel i praca), dwudziestego czwartego (Handel i środowisko) i dwudziestego dziewiątego (Rozstrzyganie sporów) – znajduje odpowiednie sposoby i metody zapobiegania problemom, które mogą pojawić się w obszarach objętych niniejszą Umową, lub rozstrzygania sporów, które mogą wyniknąć w związku z interpretacją lub stosowaniem niniejszej Umowy;

d) przyjmuje swój regulamin wewnętrzny;

e) podejmuje decyzje, jak określono w art. 26.3; oraz

f) rozpatruje wszelkie sprawy będące przedmiotem zainteresowania dotyczące dziedziny objętej niniejszą Umową.

5. Wspólny Komitet CETA może:

a) przydzielać obowiązki specjalnym komitetom ustanowionym na mocy art. 26.2;

b) pozostawać w kontakcie ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, w tym z organizacjami sektora prywatnego i społeczeństwa obywatelskiego;

c) rozważać lub uzgadniać zmiany zgodnie z postanowieniami niniejszej Umowy;

d) analizować rozwój handlu między Stronami i rozważać sposoby dalszego zacieśnienia stosunków handlowych między Stronami;

e) przyjmować interpretacje postanowień niniejszej Umowy, które są wiążące dla trybunałów ustanowionych na mocy sekcji F rozdziału ósmego (Rozstrzyganie sporów inwestycyjnych między inwestorami a państwami) i rozdziału dwudziestego dziewiątego (Rozstrzyganie sporów);

f) wydać zalecenia sprzyjające rozwojowi handlu i inwestycji, jak przewidziano w niniejszej Umowie;

g) zmieniać lub realizować zadania przypisane specjalnym komitetom ustanowionym na mocy art. 26.2 lub rozwiązać którykolwiek z tych specjalnych komitetów;

h) ustanawiać specjalne komitety i dialogi dwustronne, których zadaniem będzie pomoc w wykonywaniu zadań Komitetu; oraz

(i) podejmować inne działania tego rodzaju w ramach pełnionych przez siebie funkcji uzgodnionych przez Strony.

ARTYKUŁ 26.2

Specjalne komitety

1. Niniejszym pod auspicjami Wspólnego Komitetu CETA powołuje się następujące specjalne komitety, a w przypadku Wspólnego Komitetu Współpracy Celnej, o którym mowa w lit. c), niniejszym upoważnia się go do działania pod auspicjami Wspólnego Komitetu CETA:

a) Komitet ds. Handlu Towarami, który zajmuje się sprawami dotyczącymi handlu towarami, taryf celnych, barier technicznych w handlu, Protokołu w sprawie wzajemnej akceptacji wyników oceny zgodności i praw własności intelektualnej dotyczących towarów. Na wniosek Strony lub po zgłoszeniu przez odpowiedni specjalny komitet lub w trakcie przygotowywania dyskusji w ramach Wspólnego Komitetu CETA Komitet ds. Handlu Towarami może również odnieść się do kwestii pojawiających się w obszarze reguł pochodzenia, procedur pochodzenia, ułatwień celnych i handlowych oraz środków stosowanych przy kontroli granicznej, środków sanitarnych i fitosanitarnych, zamówień publicznych lub współpracy regulacyjnej, jeżeli ułatwia to rozwiązanie kwestii, której specjalny komitet nie może rozwiązać w inny sposób. W ramach Komitetu ds. Handlu Towarami ustanawia się również Komitet ds. Rolnictwa, Komitet ds. Win i Napojów Spirytusowych oraz Wspólną Grupę Sektorową ds. Produktów Leczniczych, które przekazują sprawozdania do Komitetu ds. Handlu Towarami;

b) Komitet ds. Usług i Inwestycji, który zajmuje się sprawami dotyczącymi transgranicznego handlu usługami, inwestycji, czasowego przyjazdu, handlu elektronicznego i praw własności intelektualnej dotyczących usług. Na wniosek Strony lub po zgłoszeniu przez odpowiedni specjalny komitet lub w trakcie przygotowywania dyskusji w ramach Wspólnego Komitetu CETA Komitet ds. Usług i Inwestycji może również odnieść się do kwestii pojawiających się w obszarze usług finansowych lub zamówień publicznych, jeżeli ułatwia to rozstrzygnięcie sprawy, której specjalny komitet nie może rozwiązać w inny sposób.

W ramach Komitetu ds. Usług i Inwestycji ustanawia się Wspólny Komitet ds. Wzajemnego Uznawania Kwalifikacji Zawodowych, który przekazuje sprawozdania do Komitetu ds. Usług i Inwestycji;

c) Wspólny Komitet Współpracy Celnej ustanowiony na mocy *Umowy z 1998 r. między Kanadą a Wspólnotą Europejską o współpracy i wzajemnej pomocy w sprawach celnych* sporządzonej w Ottawie w dniu 4 grudnia 1997 r., który zajmuje się sprawami wynikającymi z niniejszej Umowy i dotyczącymi reguł pochodzenia, procedur pochodzenia, ułatwień celnych i handlowych, środków stosowanych przy kontroli granicznej i czasowego zawieszenia preferencyjnego traktowania taryfowego;

d) Wspólny Komitet Zarządzający ds. Środków Sanitarnych i Fitosanitarnych, który zajmuje się sprawami dotyczącymi środków sanitarnych i fitosanitarnych;

e) Komitet ds. Zamówień Publicznych, który zajmuje się sprawami dotyczącymi zamówień publicznych;

f) Komitet ds. Usług Finansowych, który zajmuje się sprawami dotyczącymi usług finansowych;

g) Komitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju, który zajmuje się sprawami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju;

h) Forum ds. Współpracy Regulacyjnej, które zajmuje się sprawami dotyczącymi współpracy regulacyjnej; oraz

(i) Komitet CETA ds. Oznaczeń Geograficznych, który zajmuje się sprawami dotyczącymi oznaczeń geograficznych;

2. Specjalne komitety ustanowione na podstawie ust. 1 działają zgodnie z postanowieniami ust. 3–5.

3. Uprawnienia i zadania specjalnych komitetów ustanowionych na podstawie ust. 1 zostały dokładniej określone w odpowiednich rozdziałach i protokołach niniejszej Umowy.

4. O ile postanowienia niniejszej Umowy nie stanowią inaczej lub jeżeli współprzewodniczący nie zadecydują inaczej, specjalne komitety zbierają się raz do roku. Na wniosek Strony lub Wspólnego Komitetu CETA można zwołać dodatkowe posiedzenia. Przewodniczą im wspólnie przedstawiciele Kanady i Unii Europejskiej. Specjalne komitety za obopólną zgodą uzgadniają harmonogram posiedzeń i ustalają swój porządek obrad. Jeżeli uznają to za właściwe, ustanawiają i modyfikują swój własny regulamin wewnętrzny. Specjalne komitety mogą przedstawiać projekty decyzji do przyjęcia przez Wspólny Komitet CETA lub podejmować decyzje, jeżeli tak przewiduje niniejsza Umowa.

5. Każda ze Stron zapewnia, by podczas posiedzeń specjalnego komitetu reprezentowane były wszystkie właściwe organy zajmujące się każdą kwestią objętą porządkiem obrad, które każda ze Stron uzna za stosowne, oraz zapewnia możliwość omówienia każdej ze spraw na właściwym poziomie wiedzy fachowej.

6. Specjalne komitety informują Wspólny Komitet CETA o swoich harmonogramach i porządku obrad z odpowiednim wyprzedzeniem przed swoimi posiedzeniami i przedkładają Wspólnemu Komitetowi CETA sprawozdania dotyczące wyników i wniosków płynących z każdego posiedzenia. Utworzenie lub istnienie specjalnego komitetu nie uniemożliwia żadnej ze Stron przedstawiania dowolnych spraw bezpośrednio Wspólnemu Komitetowi CETA.

ARTYKUŁ 26.3

Podejmowanie decyzji

1. Na potrzeby osiągnięcia celów niniejszej Umowy członkowie Wspólnego Komitetu CETA są upoważnieni do podejmowania decyzji w odniesieniu do wszystkich spraw, jeżeli jest to zgodne z postanowieniami niniejszej Umowy.

2. Decyzje podejmowane przez Wspólny Komitet CETA są wiążące dla Stron, z zastrzeżeniem dopełnienia wszelkich niezbędnych wymogów i procedur wewnętrznych, i Strony muszą je wykonać. Wspólny Komitet CETA może wydawać również odpowiednie zalecenia.

3. Wspólny Komitet CETA wydaje decyzje i zalecenia za obopólną zgodą.

ARTYKUŁ 26.4

Wymiana informacji

Jeżeli Strona przedkłada Wspólnemu Komitetowi CETA lub jakiemukolwiek specjalnemu komitetowi ustanowionemu na mocy niniejszej Umowy informacje uznane za poufne lub chronione przed ujawnieniem zgodnie z jej przepisami prawa, druga ze Stron traktuje te informacje jako poufne.

ARTYKUŁ 26.5

Punkty kontaktowe ds. CETA

1. Każda ze Stron niezwłocznie ustanawia punkt kontaktowy ds. CETA i zawiadamia o nim drugą Stronę w ciągu 60 dni od wejścia w życie niniejszej Umowy.

2. Punkty kontaktowe ds. CETA:

a) monitorują pracę wszystkich organów instytucjonalnych ustanowionych na mocy niniejszej Umowy, w tym wymianę informacji dotyczącą następców prawnych tych organów;

b) koordynują przygotowania do posiedzeń komitetu;

c) w stosownych przypadkach podejmują działania następcze w związku z jakimikolwiek decyzjami podjętymi przez Wspólny Komitet CETA;

d) jeżeli postanowienia niniejszej Umowy nie stanowią inaczej, otrzymują wszystkie zawiadomienia i informacje przekazywane zgodnie z niniejszą Umową i w razie potrzeby ułatwiają wymianę informacji między Stronami w odniesieniu do wszelkich kwestii objętych niniejszą Umową;

e) odpowiadają na jakiekolwiek wnioski o udzielenie informacji zgodnie z art. 27.2 (Przekazywanie informacji); oraz

f) rozpatrują wszelkie inne sprawy mogące mieć wpływ na funkcjonowanie niniejszej Umowy, do czego zostały upoważnione przez Wspólny Komitet CETA.

3. Punkty kontaktowe ds. CETA przekazują informacje zgodnie z wymogami.

ARTYKUŁ 26.6

Posiedzenia

1. W posiedzeniach, o których mowa w niniejszym rozdziale, należy uczestniczyć osobiście. Strony mogą również zgodzić się, by posiedzenia odbywały się w drodze wideokonferencji lub telekonferencji.

2. Strony dążą do tego, by posiedzenie odbyło się w terminie 30 dni od otrzymania przez Stronę wniosku o spotkanie wystosowanego przez drugą Stronę.

ROZDZIAŁ DWUDZIESTY SIÓDMY

PRZEJRZYSTOŚĆ

ARTYKUŁ 27.1

Publikacja

1. Każda ze Stron zapewnia niezwłoczne publikowanie lub udostępnianie swoich przepisów ustawowych i wykonawczych, a także procedur i zarządzeń administracyjnych o powszechnym zastosowaniu odnoszących się do wszelkich kwestii objętych niniejszą Umową, w sposób umożliwiający zainteresowanym osobom i drugiej Stronie zapoznanie się z nimi.

2. W miarę możliwości każda ze Stron:

a) publikuje z wyprzedzeniem każdy środek, którego przyjęcie proponuje; oraz

b) zapewnia zainteresowanym osobom i drugiej Stronie odpowiednią możliwość przedstawienia uwag dotyczących takich proponowanych środków.

ARTYKUŁ 27.2

Przekazywanie informacji

1. Na wniosek drugiej Strony, Strona dostarcza – w miarę możliwości – niezwłocznie informacje i udziela odpowiedzi na pytania dotyczące istniejącego lub proponowanego środka, który ma istotny wpływ na funkcjonowanie niniejszej Umowy.

2. Informacje przekazane na podstawie niniejszego artykułu pozostają bez wpływu na kwestię zgodności danego środka z niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 27.3

Postępowanie administracyjne

Aby zarządzać środkiem o zastosowaniu ogólnym mającym wpływ na sprawy objęte niniejszą Umową w sposób spójny, bezstronny i rozsądny, każda ze Stron zapewnia, by prowadzone przez Stronę postępowania administracyjne obejmujące środki określone w art. 27.1 i mające zastosowanie do konkretnej osoby, konkretnego towaru lub konkretnej usługi pochodzących z terytorium drugiej Strony w szczególnym przypadku:

a) pozwalały, w miarę możliwości, powiadamiać osobę pochodzącą z terytorium drugiej Strony, na którą postępowanie ma bezpośredni wpływ, z odpowiednim wyprzedzeniem i zgodnie z procedurami krajowymi o wszczęciu postępowania, wraz z opisem charakteru postępowania, wskazaniem organu wszczynającego postępowanie oraz ogólnym opisem kwestii spornych;

b) zapewniały osobie, o której mowa w lit. a), odpowiednią możliwość przedstawienia faktów i argumentów na poparcie jej stanowiska przed ostatecznym etapem czynności administracyjnych, w zakresie, w jakim pozwala na to czas, rodzaj postępowania oraz interes publiczny; oraz

c) były przeprowadzane zgodnie z prawem Strony.

ARTYKUŁ 27.4

Kontrola i odwołanie

1. Każda ze Stron ustanawia lub utrzymuje organy sądowe, quasi-sądowe lub administracyjne lub procedury służące szybkiemu przeprowadzaniu kontroli ostatecznych czynności administracyjnych odnoszących się do kwestii objętych niniejszą Umową, a w uzasadnionych przypadkach również ich zmianie. Każda ze Stron zapewnia bezstronność swoich trybunałów i ich niezależność od urzędu lub organu odpowiedzialnego za egzekucję administracyjną oraz zapewnia, by nie posiadały żadnego istotnego interesu dotyczącego wyniku sprawy.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby w odniesieniu do trybunałów lub procedur, o których mowa w ust. 1, strony postępowania miały zapewnione prawo do:

a) otrzymania odpowiedniej możliwości uzasadnienia lub obrony swojego stanowiska; oraz

b) decyzji opartej na dowodach i złożonych oświadczeniach lub, gdy wymaga tego prawo danej Strony, do dokumentacji zgromadzonej przez organ administracyjny.

3. Każda ze Stron zapewnia, z zastrzeżeniem odwołania lub późniejszej kontroli zgodnie z jej prawem, aby takie decyzje były wykonane przez urzędy lub organy i regulowały stosowane przez nie praktyki w odniesieniu do spornej czynności administracyjnej.

ARTYKUŁ 27.5

Współpraca w zakresie promowania większej przejrzystości

Strony zgadzają się prowadzić współpracę na forach dwustronnych, regionalnych i wielostronnych w zakresie sposobów promowania przejrzystości w zakresie handlu międzynarodowego i inwestycji międzynarodowych.

ROZDZIAŁ DWUDZIESTY ÓSMY

WYJĄTKI

ARTYKUŁ 28.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

rezydencja oznacza rezydencję podatkową;

konwencja podatkowa oznacza konwencję w sprawie unikania podwójnego opodatkowania lub inną umowę międzynarodową lub inne ustalenie międzynarodowe; oraz

podatek i **środek podatkowy** obejmują akcyzę, lecz nie obejmują:

a) należności celnych określonych w art. 1.1 (Definicje ogólne), oraz

b) środka wskazanego w wyjątkach, o których mowa w lit. b) lub c), wymienionych w art. 1.1 (Definicje ogólne) w definicji „należności celnych”.

ARTYKUŁ 28.2

Definicje dotyczące poszczególnych Stron

Do celów niniejszego rozdziału:

urząd ds. konkurencji oznacza:

a) w przypadku Kanady – Komisarza ds. Konkurencji lub następcę prawnego zgłoszonego drugiej Stronie za pośrednictwem punktów kontaktowych ds. CETA; oraz

b) w przypadku Unii Europejskiej – Komisję Unii Europejskiej w odniesieniu do jej obowiązków wynikających z prawa konkurencji Unii Europejskiej;

prawo konkurencji oznacza:

a) w przypadku Kanady – *Competition Act*, R.S.C. 1985, c. C-34; oraz

b) w przypadku Unii Europejskiej – art. 101, 102 i 106 *Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej* z dnia 13 grudnia 2007 r., rozporządzenie Rady (WE) nr 139/2004 z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw oraz rozporządzenia wykonawcze lub zmiany dotyczące tych aktów prawnych; oraz

informacje chronione na mocy prawa konkurencji Strony oznaczają:

a) w przypadku Kanady – informacje objęte zakresem sekcji 29 *Competition Act*, R.S.C. 1985, c. C-34; oraz

b) w przypadku Unii Europejskiej – informacje objęte zakresem stosowania art. 28 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu lub art. 17 rozporządzenia Rady (WE) nr 139/2004 z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie kontroli koncentracji przedsiębiorstw.

ARTYKUŁ 28.3

Wyjątki ogólne

1. Do celów art. 30.8 ust. 5 (Rozwiązanie, zawieszenie lub włączenie innych istniejących umów), rozdział drugi (Traktowanie narodowe i dostęp towarów do rynku), piąty (Środki sanitarne i fitosanitarne) i szósty (Ułatwienia celne i handlowe), Protokół w sprawie reguł pochodzenia i procedur dotyczących pochodzenia oraz sekcja B (Tworzenie inwestycji) i sekcja C (Niedyskryminujące traktowanie) rozdziału ósmego (Inwestycje), art. XX GATT 1994 zostają włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część. Strony rozumieją, że środki, o których mowa w art. XX lit. b) Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994, obejmują środki ochrony środowiska niezbędne do ochrony zdrowia lub życia ludzi, zwierząt lub roślin. Strony rozumieją, że art. XX lit. g) Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994 ma zastosowanie do środków służących zachowaniu ograniczonych żywych i nieożywionych zasobów naturalnych.

2. Do celów rozdziałów: dziewiątego (Transgraniczny handel usługami), dziesiątego (Czasowy przyjazd i pobyt osób fizycznych odbywających wizyty służbowe), dwunastego (Regulacje krajowe), trzynastego (Usługi finansowe), czternastego (Usługi międzynarodowego transportu morskiego), piętnastego (Telekomunikacja), szesnastego (Handel elektroniczny) oraz sekcji B (Ustanowienie inwestycji) i sekcji C (Niedyskryminujące traktowanie) rozdziału ósmego (Inwestycje), z zastrzeżeniem wymogu, zgodnie z którym środków takich nie stosuje się w taki sposób, że stanowią środek służący arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji między Stronami, na których terytorium panują podobne warunki, albo ukryte ograniczenie handlu usługami, żadnego z postanowień niniejszej Umowy nie należy interpretować jako przeszkody uniemożliwiającej wprowadzenie lub stosowanie przez którąkolwiek ze Stron środków niezbędnych do:

a) ochrony bezpieczeństwa publicznego lub moralności publicznej bądź utrzymania porządku publicznego[33];

b) ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin[34]; lub

c) zapewnienia przestrzegania przepisów ustawowych lub wykonawczych, które nie są sprzeczne z postanowieniami niniejszej Umowy, w tym przepisów odnoszących się do:

   (i) zapobiegania oszukańczym i nieuczciwym działaniom lub do postępowania ze skutkami niewykonania umów;

   (ii) ochrony życia prywatnego osób w zakresie przetwarzania i rozpowszechniania danych osobowych oraz ochrony poufności ich osobistych akt i rachunków; lub

---

[33] Na wyjątki dotyczące bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego można powołać się jedynie w przypadku wystąpienia faktycznego i wystarczająco poważnego zagrożenia dla podstawowych interesów społecznych.

[34] Strony rozumieją, że środki, o których mowa w lit. b), obejmują środki ochrony środowiska niezbędne do ochrony zdrowia lub życia ludzi, zwierząt lub roślin.

(iii) bezpieczeństwa.

ARTYKUŁ 28.4

Tymczasowe środki ochronne dotyczące przepływów kapitałowych i wypłat kapitału

1. Jeżeli w wyjątkowych okolicznościach przepływy kapitałowe i wypłaty kapitału, w tym transfery, powodują lub mogą spowodować poważne trudności w funkcjonowaniu unii gospodarczej i walutowej Unii Europejskiej, Unia Europejska może wprowadzić środki ochronne, które są absolutnie niezbędne do sprostania takim trudnościom, na okres nieprzekraczający 180 dni.

2. Środki wprowadzone przez Unię Europejską na podstawie ust. 1 nie mogą stanowić środków arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji w odniesieniu do Kanady lub jej inwestorów w porównaniu z państwem trzecim lub jego inwestorami. Unia Europejska niezwłocznie informuje Kanadę oraz jak najszybciej przedstawia harmonogram znoszenia tych środków.

ARTYKUŁ 28.5

Ograniczenia w przypadku wystąpienia poważnych trudności w zakresie bilansu płatniczego i finansowania zewnętrznego

1. Jeżeli Kanada lub państwo członkowskie Unii Europejskiej, które nie jest członkiem europejskiej unii walutowej, napotka poważne trudności lub będzie zagrożone napotkaniem trudności w zakresie bilansu płatniczego lub finansowania zewnętrznego, może przyjąć lub utrzymać środki ograniczające dotyczące przepływów kapitałowych lub wypłat kapitału, w tym transferów.

2. Środki, o których mowa w ust. 1:

a) nie skutkują traktowaniem Strony w sposób mniej korzystny niż traktowanie państwa trzeciego w podobnych sytuacjach;

b) w stosownych przypadkach muszą być spójne z postanowieniami *Umowy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym* sporządzonej w Bretton Woods dnia 22 lipca 1944 r.;

c) zapobiegają niepotrzebnym szkodom dla interesów handlowych, gospodarczych i finansowych Strony;

d) mają tymczasowy charakter i są wycofywane stopniowo w miarę poprawy sytuacji określonej w ust. 1, a czas ich obowiązywania nie przekracza 180 dni. W przypadku wystąpienia szczególnie wyjątkowych okoliczności, które powodują, że Strona zamierza wydłużyć termin obowiązywania takiego środka poza okres 180 dni, Strona z wyprzedzeniem skonsultuje się z drugą Stroną w sprawie proponowanego wydłużenia terminu.

3. W przypadku handlu towarami Strona może przyjąć środki ograniczające służące zabezpieczeniu pozycji bilansu płatniczego lub zewnętrznej pozycji finansowej Strony. Środki takie muszą być zgodne z postanowieniami GATT 1994 i z *Uzgodnieniem w sprawie postanowień dotyczących bilansu płatniczego w Układzie ogólnym w sprawie taryf celnych i handlu 1994*, znajdującym się w załączniku 1A do Porozumienia WTO.

4. W przypadku handlu usługami Strona może przyjąć środki ograniczające służące zabezpieczeniu pozycji bilansu płatniczego lub zewnętrznej pozycji finansowej Strony. Środki takie muszą być zgodne z postanowieniami GATS.

5. Strona przyjmująca lub utrzymująca środek, o którym mowa w ust. 1, niezwłocznie powiadamia drugą Stronę i najszybciej jak to możliwe zapewnia harmonogram znoszenia tego środka.

6. W przypadku przyjęcia lub utrzymywania ograniczeń na podstawie niniejszego artykułu Strony niezwłocznie odbywają konsultacje w ramach Wspólnego Komitetu CETA, o ile konsultacje takie nie odbywają się już na forum nieobjętym zakresem niniejszej Umowy. W ramach konsultacji prowadzonych na podstawie niniejszego ustępu poddaje się ocenie trudności w zakresie bilansu płatniczego lub finansowania zewnętrznego, które doprowadziły do przyjęcia odpowiednich środków, uwzględniając między innymi czynniki takie, jak:

a) charakter i zakres trudności;

b) zewnętrzne warunki gospodarcze i handlowe; lub

c) dostępność alternatywnych środków naprawczych.

7. Konsultacje, o których mowa w ust. 6, dotyczą zgodności wszelkich środków ograniczających z postanowieniami ust. 1–4. Strony akceptują wszystkie ustalenia dotyczące statystyk i innych stanów faktycznych przedstawione przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy („MFW”), odnoszące się do walut obcych, rezerw pieniężnych i bilansu płatniczego, a ich wnioski powinny opierać są na ocenie MFW dotyczącej bilansu płatniczego i zewnętrznej sytuacji finansowej danej Strony.

ARTYKUŁ 28.6

Bezpieczeństwo narodowe

Żadnego z postanowień niniejszej Umowy nie należy interpretować jako:

a) wymagającego od Strony dostarczenia informacji lub umożliwienia do nich dostępu, jeżeli dana Strona ustali, że ujawnienie tych informacji byłoby sprzeczne z jej podstawowymi interesami bezpieczeństwa; lub

b) uniemożliwiającego Stronie przeprowadzenia działania uznanego przez nią za niezbędne dla ochrony jej podstawowych interesów bezpieczeństwa:

(i) związanych z produkcją broni, amunicji i materiałów wojennych lub handlem nimi bądź związanych z tego rodzaju handlem lub transakcjami obejmującymi inne towary i materiały, świadczone usługi i stosowane technologie lub związanych z działalnością gospodarczą wykonywaną pośrednio lub bezpośrednio w celu zaopatrywania obiektów wojskowych lub innych obiektów bezpieczeństwa[35];

(ii) podjętego w czasie wojny lub w obliczu innego zagrożenia w stosunkach międzynarodowych; lub

(iii) odnoszącego się do materiałów rozszczepialnych i materiałów do syntezy jądrowej lub materiałów służących do ich uzyskania; lub

c) uniemożliwiającego Stronie podjęcie jakiegokolwiek działania służącego wypełnieniu zobowiązań międzynarodowych w celu utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

[35] Użyte w niniejszym artykule wrażenie „handel bronią, amunicją i materiałami wojennymi" jest równoznaczne wyrażeniu „handel bronią, amunicją i materiałami wojskowymi".

ARTYKUŁ 28.7

Podatki

1. Żadnego z postanowień niniejszej Umowy nie należy interpretować jako przeszkody uniemożliwiającej Stronie przyjęcie lub utrzymywanie jakiegokolwiek środka podatkowego, w ramach którego dokonuje się rozróżnienia między osobami nieznajdującymi się w takiej samej sytuacji, w szczególności pod względem ich miejsca rezydencji lub miejsca, gdzie inwestują swój kapitał.

2. Żadnego z postanowień niniejszej Umowy nie należy interpretować jako przeszkody uniemożliwiającej Stronie przyjęcie lub stosowanie jakiegokolwiek środka podatkowego mającego na celu zapobieganie unikaniu lub uchylaniu się od opodatkowania na podstawie przepisów podatkowych lub konwencji podatkowych Strony.

3. Postanowienia niniejszej Umowy nie mają wpływu na prawa i obowiązki Strony wynikające z konwencji podatkowej. W przypadku wystąpienia rozbieżności między niniejszą Umową a konwencją podatkową, rozstrzygające w zakresie tej rozbieżności są postanowienia konwencji podatkowej.

4. Żadne z postanowień niniejszej Umowy ani jakiekolwiek ustalenia przyjęte na podstawie niniejszej Umowy nie mają zastosowania do:

a) środka podatkowego Strony zapewniającego korzystniejsze traktowanie podatkowe spółce kapitałowej lub udziałowcowi spółki kapitałowej na tej podstawie, że dana spółka kapitałowa jest w całości lub w części własnością inwestora będącego rezydentem tej Strony lub inwestorów będących rezydentami tej Strony lub jest bezpośrednio lub pośrednio kontrolowana przez takiego inwestora lub inwestorów;

b) środka podatkowego Strony zapewniającego korzyść dotyczącą składek wnoszonych lub przychodu uzyskanego z tytułu ustalenia przewidującego odroczenie płatności podatku lub zwolnienie z jego płatności na cele emerytalne, oszczędnościowe, w zakresie kształcenia, zdrowia, niepełnosprawności lub na inne podobne cele, w zależności od spełnienia wymogu, zgodnie z którym dana Strona musi stale zachowywać właściwość do rozpoznania takiego ustalenia;

c) środka podatkowego Strony zapewniającego korzyść związaną z nabyciem konkretnej usługi lub korzystaniem z niej, uzależnionego od wymogu świadczenia danej usługi na terytorium tej Strony;

d) środka podatkowego Strony mającego na celu zapewnienie równego i skutecznego nakładania lub pobierania podatków, w tym środka podjętego przez Stronę w celu zapewnienia zgodności z zasadami systemu podatkowego Strony;

e) środka podatkowego zapewniającego korzyść rządowi lub części rządu lub podmiotowi, który w sposób bezpośredni lub pośredni należy do rządu, jest przez niego kontrolowany lub został przez niego ustanowiony;

f) istniejącego środka podatkowego niespełniającego wymogów, który nie jest objęty zakresem stosowania ust. 1, 2 i ust. 4 lit. a)–e), do kontynuacji lub szybkiego przedłużenia takiego środka lub do zmiany takiego środka, pod warunkiem że zmiana ta nie zmniejsza stopnia zgodności danego środka z postanowieniami niniejszej Umowy w stosunku do zgodności istniejącej bezpośrednio przed zmianą.

5. Dla większej przejrzystości, fakt, że środek podatkowy stanowi istotną zmianę istniejącego środka podatkowego, ma skutek natychmiastowy w chwili jego ogłoszenia, wyjaśnia zamierzone stosowanie istniejącego środka podatkowego lub ma nieoczekiwany wpływ na inwestora lub inwestycję objętą niniejszą Umową sam w sobie nie stanowi naruszenia postanowień art. 8.10 (Traktowanie inwestorów i inwestycji objętych niniejszą Umową).

6. Artykuły 8.7 (Najwyższe uprzywilejowanie), 9.5 (Najwyższe uprzywilejowanie) i 13.4 (Najwyższe uprzywilejowanie) nie mają zastosowania do korzyści przyznanej przez Stronę na podstawie konwencji podatkowej.

7. a) Jeżeli inwestor przedkłada wniosek o konsultacje na podstawie art. 8.19 (Konsultacje), w którym stwierdza, że środek podatkowy narusza zobowiązanie wynikające z sekcji C (Niedyskryminujące traktowanie) lub D (Ochrona inwestycji) rozdziału ósmego (Inwestycje), pozwany może skierować tę sprawę do konsultacji i wspólnego rozpatrzenia przez Strony w celu stwierdzenia, czy:

(i) środek ten stanowi środek podatkowy;

(ii) środek ten, jeżeli zostanie uznany za środek podatkowy, narusza zobowiązanie wynikające z sekcji C (Niedyskryminujące traktowanie) lub D (Ochrona inwestycji) rozdziału ósmego (Inwestycje); lub

(iii) występuje sprzeczność między zobowiązaniami określonymi w niniejszej Umowie, które zostały rzekomo naruszone, a zobowiązaniami określonymi w konwencji podatkowej.

b) Skierowanie sprawy do konsultacji, o którym mowa w lit. a), nie może mieć miejsca później niż w dniu wyznaczonym przez Trybunał na przedłożenie odpowiedzi pozwanego na zarzuty. W przypadku gdy pozwany skieruje sprawę do konsultacji, bieg terminów lub postępowań określonych w sekcji F (Rozstrzyganie sporów inwestycyjnych między inwestorami a państwami) rozdziału ósmego (Inwestycje) zostają zawieszone. Jeżeli w ciągu 180 dni od daty skierowania sprawy do konsultacji Strony nie zgodzą się na rozpatrzenie tej sprawy lub nie osiągną wspólnego ustalenia, zawieszenie biegu terminów lub postępowań nie ma już zastosowania i inwestor może kontynuować postępowanie dotyczące jego skargi.

c) Wspólne ustalenie Stron na podstawie lit. a) jest wiążące dla Trybunału.

d) Każda ze Stron zapewnia, by w skład jej delegacji na potrzeby konsultacji, które mają zostać przeprowadzone zgodnie z postanowieniami lit. a), wchodziły osoby mające odpowiednią wiedzę fachową w zakresie kwestii objętych niniejszym artykułem, w tym przedstawiciele odpowiednich organów podatkowych każdej ze Stron. W przypadku Kanady oznacza to urzędników z Ministerstwa Finansów Kanady.

8. Dla większej przejrzystości:

a) **środek podatkowy Strony** oznacza środek podatkowy przyjęty na dowolnym szczeblu instytucji rządowych Strony; oraz

b) w przypadku środków na szczeblu rządu niższego niż krajowy **rezydent Strony** oznacza rezydenta tej jurysdykcji szczebla niższego niż krajowy albo rezydenta Strony, w skład której terytorium wchodzi ta jurysdykcja.

ARTYKUŁ 28.8

Ujawnianie informacji

1. Postanowienia niniejszej Umowy nie nakładają na Stronę wymogu dostarczenia lub umożliwienia dostępu do informacji, które, w przypadku ujawnienia, utrudniłyby egzekwowanie prawa lub których ujawnienie jest zabronione lub ograniczone przez prawo Strony.

2. W trakcie procedury rozstrzygania sporów objętej niniejszą Umową:

a) nie wymaga się od strony dostarczenia lub umożliwiania dostępu do informacji chronionych na mocy prawa konkurencji Strony; oraz

b) nie wymaga się od urzędu Strony ds. konkurencji dostarczenia informacji objętych tajemnicą zawodową lub w inny sposób chronionych przed ujawnieniem lub umożliwienia dostępu do tych informacji.

ARTYKUŁ 28.9

Wyjątki mające zastosowanie do kultury

Strony przywołują wyjątki mające zastosowanie do kultury wskazane w odpowiednich postanowieniach zawartych w rozdziałach siódmym (Subsydia), ósmym (Inwestycje), dziewiątym (Transgraniczny handel usługami), dwunastym (Regulacje krajowe) i dziewiętnastym (Zamówienia publiczne).

ARTYKUŁ 28.10

Zwolnienia WTO

Jeżeli prawo lub zobowiązanie zawarte w niniejszej Umowie powiela prawo lub zobowiązanie wynikające z Porozumienia WTO, Strony zgadzają się, że środek zgodny z decyzją o zwolnieniu przyjętą przez WTO na podstawie art. IX Porozumienia WTO uznaje się za zgodny również z powielonym postanowieniem niniejszej Umowy.

ROZDZIAŁ DWUDZIESTY DZIEWIĄTY

ROZSTRZYGANIE SPORÓW

SEKCJA A

Postanowienia wstępne

ARTYKUŁ 29.1

Współpraca

Strony stale dążą do osiągnięcia porozumienia w zakresie interpretacji i stosowania niniejszej Umowy oraz dokładają wszelkich starań w drodze współpracy i konsultacji, by osiągnąć obustronnie satysfakcjonujące rozstrzygnięcie każdej kwestii, która może mieć wpływ na funkcjonowanie Umowy.

ARTYKUŁ 29.2

Zakres

O ile postanowienia niniejszej Umowy nie stanowią inaczej, niniejszy rozdział ma zastosowanie do każdego sporu dotyczącego interpretacji lub stosowania postanowień niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 29.3

Wybór forum

1. Odwołanie do postanowień niniejszego rozdziału dotyczących rozstrzygania sporów pozostaje bez uszczerbku dla rozstrzygania sporów na podstawie Porozumienia WTO lub jakiejkolwiek innej umowy, której stroną są Strony niniejszej Umowy.

2. Niezależnie od postanowień ust. 1, jeżeli zobowiązanie wynikające z niniejszej Umowy jest w istocie równoważne zobowiązaniu wynikającemu z Porozumienia WTO lub z jakiejkolwiek innej umowy, której stroną są Strony niniejszej Umowy, Strona nie może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia takiego zobowiązania na dwóch forach. W takim przypadku po wszczęciu postępowania w sprawie rozstrzygnięcia sporu na podstawie jednej umowy Strona nie może wnieść skargi w celu dochodzenia roszczenia z tytułu naruszenia zobowiązania równoważnego w swojej istocie zobowiązaniu wynikającemu z innej umowy, chyba że z powodów proceduralnych lub dotyczących właściwości, innych niż rozwiązanie, o którym mowa w załączniku 29-A ust. 20, wybrane forum nie dokona ustaleń dotyczących tej skargi.

3. Do celów ust. 2:

a) postępowanie w sprawie rozstrzygnięcia sporu na podstawie Porozumienia WTO uznaje się za wszczęte w chwili złożenia przez Stronę wniosku o ustanowienie panelu na podstawie art. 6 DSU;

b) postępowania w sprawie rozstrzygnięcia sporu na podstawie postanowień niniejszego rozdziału uznaje się za wszczęte w chwili złożenia przez Stronę wniosku o ustanowienie organu arbitrażowego na podstawie art. 29.6; oraz

c) postępowania w sprawie rozstrzygnięcia sporu w ramach jakiejkolwiek innej umowy uznaje się za wszczęte w chwili złożenia przez Stronę wniosku o ustanowienie panelu lub trybunału ds. rozstrzygania sporów zgodnie z postanowieniami tej umowy.

4. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie wyklucza możliwości wprowadzenia zawieszenia zobowiązań przez jedną ze Stron, jeżeli zezwala na to Organ Rozstrzygania Sporów WTO. Strona nie może powołać się na Porozumienie WTO w celu uniemożliwienia drugiej Stronie zawieszenia zobowiązań wynikających z niniejszego rozdziału.

SEKCJA B

Konsultacje i mediacja

ARTYKUŁ 29.4

Konsultacje

1. Strona może wystąpić z pisemnym wnioskiem o przeprowadzenie konsultacji z drugą Stroną dotyczących każdej kwestii, o której mowa w art. 29.2.

2. Strona wnioskująca przekazuje wniosek Stronie odpowiadającej i wskazuje powody wystąpienia z wnioskiem, a także określa środek sporny oraz podstawę prawną skargi.

3. Z zastrzeżeniem ust. 4 Strony rozpoczynają konsultacje w terminie 30 dni od daty otrzymania wniosku przez Stronę odpowiadającą.

4. W nagłych wypadkach, w tym w sytuacjach dotyczących towarów nietrwałych lub sezonowych lub usług, które gwałtownie tracą swoją wartość handlową, konsultacje rozpoczynają się w terminie 15 dni od daty otrzymania wniosku przez Stronę odpowiadającą.

5. Strony dokładają wszelkich starań w celu osiągnięcia obustronnie satysfakcjonującego rozstrzygnięcia danej kwestii w drodze konsultacji. W tym celu każda ze Stron:

a) dostarcza informacje wystarczające do pełnego rozpatrzenia kwestii spornej;

b) na wniosek Strony przekazującej informacje chroni wszelkie informacje poufne lub stanowiące tajemnicę handlową, które są wymieniane w trakcie konsultacji; oraz

c) udostępnia personel swoich agencji rządowych lub innych organów regulacyjnych, który posiada wiedzę fachową w zakresie kwestii będących przedmiotem konsultacji.

6. Konsultacje są tajne i pozostają bez uszczerbku dla praw Stron przysługujących im w postępowaniach na podstawie niniejszego rozdziału.

7. Konsultacje odbywają się na terytorium Strony odpowiadającej, chyba że Strony uzgodnią inaczej. W konsultacjach można uczestniczyć osobiście lub za pomocą jakiegokolwiek innego środka, na który Strony wyrażą zgodę.

8. Środek zaproponowany przez Stronę może stać się przedmiotem konsultacji, o których mowa w niniejszym artykule, ale nie może być przedmiotem mediacji, o której mowa w art. 29.5, ani procedur rozstrzygania sporów, o których mowa w sekcji C.

ARTYKUŁ 29.5

Mediacja

Strony mogą wyrazić zgodę na mediację w odniesieniu do środka, jeżeli środek ten ma negatywny wpływ na handel i inwestycje między Stronami. Procedury mediacji określono w załączniku 29-C.

SEKCJA C

Procedury rozstrzygania sporów i zastosowanie się do sprawozdania

Podsekcja A

Procedury rozstrzygania sporów

ARTYKUŁ 29.6

Wniosek o ustanowienie organu arbitrażowego

1. O ile Strony nie uzgodnią inaczej, jeżeli sprawa, o której mowa w art. 29.4, nie została rozstrzygnięta w terminie:

a) 45 dni od daty otrzymania wniosku o konsultacje; lub

b) 25 dni od daty otrzymania wniosku o konsultacje w odniesieniu do spraw, o których mowa w art. 29.4 ust. 4,

Strona wnioskująca może skierować sprawę do organu arbitrażowego, zwracając się do Strony odpowiadającej z pisemną prośbą o ustanowienie organu arbitrażowego.

2. W swoim pisemnym wniosku Strona wnioskująca wskazuje określony środek będący przedmiotem sporu oraz podstawę prawną skargi, w tym wyjaśnienie tego, dlaczego taki środek stanowi naruszenie postanowień, o których mowa w art. 29.2.

ARTYKUŁ 29.7

Skład organu arbitrażowego

1. W skład organu arbitrażowego wchodzi trzech arbitrów.

2. W ciągu 10 dni roboczych od dnia otrzymania przez Stronę odpowiadającą wniosku o ustanowienie organu arbitrażowego Strony przeprowadzają konsultacje w celu osiągnięcia porozumienia w zakresie składu organu arbitrażowego.

3. Jeżeli Strony nie mogą osiągnąć porozumienia w sprawie składu organu arbitrażowego w terminie określonym w ust. 2, każda ze Stron może zwrócić się do przewodniczącego Wspólnego Komitetu CETA lub osoby przez niego delegowanej o wylosowanie arbitrów z listy sporządzonej na podstawie art. 29.8. Jednego arbitra losuje się z podlisty Strony wnioskującej, jednego z podlisty Strony odpowiadającej i jednego z podlisty przewodniczących. Jeżeli Strony osiągnęły porozumienie w zakresie wyboru jednego arbitra lub większej ich liczby, pozostałych arbitrów wybiera się w drodze tej samej procedury z obowiązującej podlisty arbitrów. Jeżeli Strony osiągnęły porozumienie w sprawie wyboru jednego arbitra, innego niż przewodniczący, który nie jest obywatelem żadnej ze Stron, przewodniczącego i drugiego arbitra wybiera się z podlisty przewodniczących.

4. Przewodniczący Wspólnego Komitetu CETA albo osoba przez niego delegowana wybiera arbitrów jak najszybciej i zwykle w terminie pięciu dni roboczych od przedłożenia wniosku, o którym mowa w ust. 3, przez jedną ze Stron. Przewodniczący lub osoba przez niego delegowana zapewnia przedstawicielom każdej ze Stron odpowiednią możliwość bycia obecnym podczas losowania. Jeden z przewodniczących może dokonać wyboru w drodze losowania samodzielnie, jeżeli drugi przewodniczący został poinformowany o dniu, godzinie i miejscu wyboru drogą losowania i nie przyjął zaproszenia do uczestnictwa w losowaniu w terminie pięciu dni roboczych od wystosowania wniosku, o którym mowa w ust. 3.

5. Za datę powołania organu arbitrażowego uznaje się dzień wyznaczenia trzech arbitrów.

6. Jeżeli do czasu przedłożenia wniosku zgodnie z ust. 3 lista, o której mowa w art. 29.8, nie została opracowana lub nie zawiera wystarczającej liczby nazwisk, trzech arbitrów wybiera się drogą losowania spośród arbitrów zaproponowanych przez jedną ze Stron lub przez obie Strony zgodnie z art. 29.8 ust. 1.

7. Zmiana arbitrów następuje wyłącznie z powodów określonych w pkt 21–25 załącznika 29-A i zgodnie z ustalonymi tamże procedurami.

ARTYKUŁ 29.8

Listy arbitrów

1. Podczas swojego pierwszego posiedzenia po wejściu w życie niniejszej Umowy Wspólny Komitet CETA sporządza listę co najmniej 15 osób, wybranych w oparciu o obiektywność, wiarygodność i umiejętność trafnego osądu, które są chętne oraz zdolne do pełnienia roli arbitrów. Lista ta obejmuje trzy podlisty: jedną podlistę dla każdej ze Stron oraz jedną podlistę osób, które nie są obywatelami żadnej ze Stron i mogą pełnić funkcję przewodniczących. Na każdej podliście znajduje się co najmniej pięć osób. Wspólny Komitet CETA może dokonywać przeglądu listy w dowolnym momencie i zapewnia jej zgodność z niniejszym artykułem.

2. Arbitrzy muszą posiadać specjalistyczną wiedzę z zakresu międzynarodowego prawa handlowego. Arbitrzy pełniący funkcję przewodniczących muszą również mieć doświadczenie w roli doradcy lub członka zespołu ekspertów w postępowaniach w sprawie rozstrzygnięcia sporu dotyczącego kwestii objętych zakresem niniejszej Umowy. Arbitrzy są niezależni, działają w imieniu własnym i nie przyjmują instrukcji od żadnej organizacji ani żadnego rządu, nie są też powiązani z rządem żadnej ze Stron i przestrzegają kodeksu postępowania, o którym mowa w załączniku 29-B.

ARTYKUŁ 29.9

Sprawozdanie okresowe zespołu ekspertów

1. W ciągu 150 dni od daty powołania organ arbitrażowy przekazuje Stronom sprawozdanie wstępne. Sprawozdanie zawiera:

a) ustalenia faktyczne; oraz

b) ustalenia dotyczące wywiązania się przez Stronę odpowiadającą z jej zobowiązań wynikających z postanowień niniejszej Umowy.

2. Każda ze Stron może przedłożyć organowi arbitrażowemu pisemne uwagi dotyczące sprawozdania wstępnego, z zastrzeżeniem ewentualnych terminów określonych przez organ arbitrażowy. Po rozważeniu tych uwag, organ arbitrażowy może:

a) ponownie rozważyć swoje sprawozdanie; lub

b) przeprowadzić wszelkie dalsze badania, które uzna za stosowne.

3. Sprawozdanie wstępne organu arbitrażowego jest poufne.

ARTYKUŁ 29.10

Sprawozdanie końcowe organu arbitrażowego

1. Jeżeli Strony nie uzgodnią inaczej, organ arbitrażowy wydaje sprawozdanie zgodnie z postanowieniami niniejszego rozdziału. W sprawozdaniu końcowym organu arbitrażowego wskazuje się ustalenia faktyczne, zastosowanie odpowiednich postanowień niniejszej Umowy oraz podstawowe uzasadnienie wszelkich ustaleń i wniosków organu arbitrażowego. Orzeczenie organu arbitrażowego przedstawione w sprawozdaniu końcowym organu arbitrażowego jest wiążące dla Stron.

2. W ciągu 30 dni od wydania sprawozdania wstępnego organ arbitrażowy przedstawia Stronom i Wspólnemu Komitetowi CETA sprawozdanie końcowe.

3. Każda ze Stron upublicznia sprawozdanie końcowe organu arbitrażowego z zastrzeżeniem pkt 39 załącznika 29-A.

ARTYKUŁ 29.11

Pilne postępowania

W nagłych wypadkach, w tym w sytuacjach dotyczących towarów nietrwałych lub sezonowych bądź usług, które gwałtownie tracą swoją wartość handlową, organ arbitrażowy i Strony podejmują wszelkie starania, by w jak największym stopniu przyspieszyć postępowanie. Organ arbitrażowy dąży do tego, by przedstawić Stronom sprawozdanie wstępne w ciągu 75 dni od daty powołania organu arbitrażowego i wydać sprawozdanie końcowe w terminie 15 dni od wydania sprawozdania wstępnego. Na wniosek Strony organ arbitrażowy wydaje w terminie 10 dni od złożenia wniosku orzeczenie wstępne w kwestii tego, czy dany przypadek zostaje uznany za pilny.

Podsekcja B

Zastosowanie się do sprawozdania

ARTYKUŁ 29.12

Zastosowanie się do sprawozdania końcowego organu arbitrażowego

Strona odpowiadająca podejmuje wszelkie niezbędne środki, by wykonać sprawozdanie końcowe organu arbitrażowego. Strona odpowiadająca powiadamia drugą Stronę i Wspólny Komitet CETA o swoich zamiarach w zakresie zastosowania się do sprawozdania w terminie nie dłuższym niż 20 dni od otrzymania przez Strony sprawozdania końcowego organu arbitrażowego.

ARTYKUŁ 29.13

Rozsądny termin na zastosowanie się do sprawozdania

1. Jeżeli natychmiastowe zastosowanie się do sprawozdania nie jest możliwe, w terminie nie dłuższym niż 20 dni od otrzymania przez Strony sprawozdania końcowego organu arbitrażowego Strona odpowiadająca powiadamia Stronę wnioskującą i Wspólny Komitet CETA o okresie potrzebnym na zastosowanie się do sprawozdania.

2. Jeżeli Strony nie mogą się porozumieć co do rozsądnego okresu, w którym należy wykonać sprawozdanie końcowe organu arbitrażowego, w ciągu 20 dni od otrzymania przez Stronę odpowiadającą powiadomienia wystosowanego na podstawie ust. 1 Strona wnioskująca zwraca się z pisemnym wnioskiem do organu arbitrażowego w celu ustalenia długości rozsądnego okresu czasu. O złożeniu takiego wniosku powiadamia się jednocześnie drugą Stronę oraz Wspólny Komitet CETA. W ciągu 30 dni od złożenia wniosku organ arbitrażowy wydaje orzeczenie i przedstawia je Stronom i Wspólnemu Komitetowi CETA.

3. Rozsądny termin może zostać przedłużony za zgodą obu Stron.

4. W każdym momencie po upływie połowy okresu rozsądnego terminu i na wniosek Strony wnioskującej Strona odpowiadająca powinna być gotowa do omówienia działań, które podejmuje w celu wykonania sprawozdania końcowego organu arbitrażowego.

5. Strona odpowiadająca powiadamia drugą Stronę oraz Wspólny Komitet CETA przed upływem rozsądnego terminu o wszelkich środkach, które podjęła w celu wykonania sprawozdania końcowego organu arbitrażowego.

ARTYKUŁ 29.14

Tymczasowe środki zaradcze w przypadku niezastosowania się do sprawozdania

1. Jeżeli:

a) Strona odpowiadająca nie zgłosiła swojego zamiaru zastosowania się do sprawozdania końcowego organu arbitrażowego zgodnie z art. 29.12 ani okresu, jaki potrzebuje na zastosowanie się do sprawozdania zgodnie z art. 29.13 ust. 1;

b) po upływie rozsądnego terminu Strona odpowiadająca nie zgłosiła środka podjętego w celu zastosowania się do sprawozdania końcowego organu arbitrażowego; lub

c) organ arbitrażowy zajmujący się kwestią zastosowania się do sprawozdania, o którym mowa w ust. 6, ustalił, że środek podjęty w celu zastosowania się do sprawozdania jest niezgodny z obowiązkami Strony wynikającymi z postanowień, o których mowa w art. 29.2;

Strona wnioskująca jest upoważniona do zawieszenia zobowiązań lub do otrzymania rekompensaty. Stopień zniweczenia i naruszenia korzyści oblicza się, począwszy od dnia powiadomienia Stron o sprawozdaniu końcowym organu arbitrażowego.

2. Przed zawieszeniem zobowiązań Strona wnioskująca powiadamia Stronę odpowiadającą i Wspólny Komitet CETA o swoim zamiarze, w tym o zakresie, w jakim zamierza zawiesić zobowiązania.

3. O ile w niniejszej Umowie nie postanowiono inaczej, zawieszenie zobowiązań może dotyczyć wszelkich postanowień, o których mowa w art. 29.2, i musi ograniczać się do zakresu adekwatnego do stopnia zniweczenia lub naruszenia korzyści spowodowanego naruszeniem.

4. Strona wnioskująca może wdrożyć zawieszenie w ciągu 10 dni roboczych po dniu otrzymania od Strony odpowiadającej powiadomienia, o którym mowa w ust. 2, chyba że Strona zwróciła się o arbitraż na podstawie ust. 6 i 7.

5. Spór między Stronami dotyczący istnienia jakiegokolwiek środka podjętego w celu zastosowania się do sprawozdania lub zgodności tego środka z postanowieniami, o których mowa w art. 29.2 („spór dotyczący zastosowania się do sprawozdania"), bądź adekwatności zakresu zawieszenia do stopnia zniweczenia lub naruszenia korzyści spowodowanego naruszeniem („spór dotyczący adekwatności") rozpatruje organ arbitrażowy.

6. Strona może ponownie zwołać organ arbitrażowy poprzez złożenie pisemnego wniosku do organu arbitrażowego, drugiej Strony i Wspólnego Komitetu CETA. W razie sporu dotyczącego zastosowania się do sprawozdania organ arbitrażowy zwołuje ponownie Strona wnioskująca. W razie sporu dotyczącego adekwatności organ arbitrażowy zwołuje ponownie Strona odpowiadająca. W razie sporów dotyczących zarówno zastosowania się do sprawozdania, jak i adekwatności organ arbitrażowy rozstrzyga w przedmiocie sporu dotyczącego zastosowania się do sprawozdania przed rozstrzyganiem w przedmiocie sporu dotyczącego adekwatności.

7. Organ arbitrażowy powiadamia o swojej decyzji Strony i Wspólny Komitet CETA odpowiednio:

a) w terminie 90 dni od dnia złożenia wniosku o ponowne zwołanie organu arbitrażowego w przypadku sporu dotyczącego zastosowania się do sprawozdania;

b) w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku o ponowne zwołanie organu arbitrażowego w przypadku sporu dotyczącego adekwatności;

c) w terminie 120 dni od dnia złożenia pierwszego wniosku o ponowne zwołanie organu arbitrażowego w przypadku sporu dotyczącego zarówno zastosowania się do sprawozdania, jak i adekwatności.

8. Strona wnioskująca nie zawiesza zobowiązań, dopóki organ arbitrażowy zwołany ponownie na podstawie ust. 6 i 7 nie wyda swojej decyzji. Zawieszenie musi zgodne z decyzją organu arbitrażowego.

9. Zawieszenie zobowiązań jest tymczasowe i stosuje się je jedynie dopóty, dopóki środek uznany za niezgodny z postanowieniami, o których mowa w art. 29.2, nie zostanie wycofany lub zmieniony, tak aby zapewnić jego zgodność z tymi postanowieniami, jak ustanowiono w art. 29.15, lub dopóki Strony nie rozwiążą sporu.

10. W każdym momencie Strona wnioskująca może zwrócić się do Strony odpowiadającej o przedstawienie propozycji tymczasowej rekompensaty, a Strona odpowiadająca przedstawia taką propozycję.

ARTYKUŁ 29.15

Przegląd środków podjętych w celu wykonania sprawozdania organu arbitrażowego po zawieszeniu zobowiązań

1. W przypadku gdy po zawieszeniu zobowiązań przez Stronę wnioskującą Strona odpowiadająca podejmuje środki w celu zastosowania się do sprawozdania końcowego organu arbitrażowego, Strona odpowiadająca powiadamia o tym drugą Stronę i Wspólny Komitet CETA oraz zwraca się o zakończenie zawieszenia zobowiązań stosowanego przez Stronę wnioskującą.

2. Jeżeli w ciągu 60 dni od dnia otrzymania takiego powiadomienia Strony nie osiągną porozumienia w sprawie zgodności zgłoszonego środka z postanowieniami, o których mowa w art. 29.2, Strona wnioskująca zwraca się do organu arbitrażowego z pisemnym wnioskiem o wydanie decyzji w tej sprawie. O złożeniu takiego wniosku powiadamia się jednocześnie drugą Stronę oraz Wspólny Komitet CETA. W ciągu 90 dni od daty złożenia wniosku powiadamia się Strony oraz Wspólny Komitet CETA o sprawozdaniu końcowym organu arbitrażowego. Jeśli organ arbitrażowy uzna, że środek podjęty w celu zastosowania się do sprawozdania jest zgodny z postanowieniami, o których mowa w art. 29.2, zawieszenie zobowiązań zostaje zakończone.

SEKCJA D

Postanowienia ogólne

ARTYKUŁ 29.16

Regulamin

Procedura rozstrzygania sporów objęta niniejszym rozdziałem podlega regulaminowi zawartemu w załączniku 29-A, chyba że Strony postanowią inaczej.

ARTYKUŁ 29.17

Ogólne reguły interpretacji

Organ arbitrażowy interpretuje postanowienia niniejszej Umowy zgodnie z zasadami wykładni prawa międzynarodowego publicznego, w tym z zasadami określonymi w *Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów*. Organ arbitrażowy uwzględnia również odpowiednie interpretacje zawarte w sprawozdaniach organów i Organu Apelacyjnego przyjęte przez Organ Rozstrzygania Sporów WTO.

ARTYKUŁ 29.18

Decyzje organu arbitrażowego

Decyzje organu arbitrażowego nie mogą rozszerzać ani ograniczać praw i obowiązków przewidzianych w niniejszej Umowie.

ARTYKUŁ 29.19

Wspólnie uzgodnione rozwiązanie

Strony mogą w dowolnym momencie wspólnie uzgodnić rozwiązanie sporu na podstawie niniejszego rozdziału. Powiadamiają one o każdym takim rozwiązaniu Wspólny Komitet CETA oraz organ arbitrażowy. Po otrzymaniu powiadomienia o wspólnie uzgodnionym rozwiązaniu organ arbitrażowy kończy swoją pracę, a postępowanie zostaje zakończone.

ROZDZIAŁ TRZYDZIESTY

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

ARTYKUŁ 30.1

Integralne elementy niniejszej Umowy

Protokoły, załączniki, deklaracje, wspólne deklaracje, porozumienia i przypisy do niniejszej Umowy stanowią jej integralną część.

ARTYKUŁ 30.2

Zmiany

1. Strony mogą uzgodnić na piśmie wprowadzenie zmian do niniejszej Umowy. Zmiana wchodzi w życie po wymianie przez Strony pisemnych powiadomień poświadczających, że dopełniły one stosownych wymogów i procedur wewnętrznych niezbędnych do tego, aby zmiana weszła w życie, lub w terminie uzgodnionym przez Strony.

2. Niezależnie od postanowień ust. 1 Wspólny Komitet CETA może postanowić o zmianie protokołów i załączników do niniejszej Umowy. Strony mogą zatwierdzić decyzję Wspólnego Komitetu CETA zgodnie ze swoimi odpowiednimi wymogami i procedurami wewnętrznymi niezbędnymi do tego, aby zmiana weszła w życie. Decyzja wchodzi w życie w terminie uzgodnionym przez Strony. Ta procedura nie ma zastosowania do zmian w załącznikach I, II i III ani do zmian w załącznikach do rozdziału ósmego (Inwestycje), dziewiątego (Transgraniczny handel usługami), dziesiątego (Czasowy przyjazd i pobyt osób fizycznych odbywających wizyty służbowe) i trzynastego (Usługi finansowe), z wyjątkiem załącznika 10-A (Wykaz punktów kontaktowych państw członkowskich Unii Europejskiej).

ARTYKUŁ 30.3

Wykorzystanie preferencji

Przez okres 10 lat po wejściu w życie niniejszej Umowy Strony wymieniają między sobą dane kwartalne na poziomie pozycji taryfowych dla rozdziałów 1–97 HS dotyczących przywozu z terytorium drugiej Strony towarów, które podlegają stawkom celnym i preferencjom taryfowym stosowanym na zasadzie najwyższego uprzywilejowania (KNU) na mocy niniejszej Umowy. O ile Strony nie postanowią inaczej, okres ten zostanie przedłużony o pięć lat i może następnie zostać przedłużony przez Strony.

ARTYKUŁ 30.4

Rachunek bieżący

Strony zezwalają na dokonywanie – w pełni wymienialnej walucie i zgodnie z postanowieniami art. VIII *Umowy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym* sporządzonej w Bretton Woods w dniu 22 lipca 1944 r. – wszelkich płatności i transferów na rachunku bieżącym w ramach bilansu płatniczego między Stronami.

ARTYKUŁ 30.5

Przepływ kapitału

Strony konsultują się ze sobą w celu ułatwienia przepływu kapitału między nimi poprzez dalsze wdrażanie polityk odnoszących się do liberalizacji rachunków kapitałowych i finansowych oraz przez wspieranie stabilnych i bezpiecznych ram dla długoterminowych inwestycji.

ARTYKUŁ 30.6

Prawa prywatne

1. Żadnego z postanowień niniejszej Umowy nie należy interpretować jako przyznania praw osobom lub nałożenia na nie obowiązków, innych niż prawa i obowiązki powstałe między Stronami na mocy prawa międzynarodowego publicznego ani jako dopuszczenia bezpośredniego powoływania się na niniejszą Umowę w krajowych systemach prawnych Stron.

2. Strona nie wprowadza w swoim prawie krajowym prawa do wniesienia skargi przeciwko drugiej Stronie na tej podstawie, że środek zastosowany przez drugą Stronę jest niezgodny z niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 30.7

Wejście w życie i tymczasowe stosowanie

1. Strony zatwierdzają niniejszą Umowę zgodnie z ich odpowiednimi wymogami i procedurami wewnętrznymi.

2. Niniejsza Umowa wchodzi w życie pierwszego dnia drugiego miesiąca następującego po dniu dokonania przez Strony wymiany pisemnych powiadomień poświadczających, że dopełniły one odpowiednich wymogów i procedur wewnętrznych, lub w innym terminie uzgodnionym przez Strony.

3. a) Strony mogą tymczasowo stosować niniejszą Umowę od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu dokonania przez Strony wzajemnego powiadomienia poświadczającego, że dopełniły one odpowiednich wymogów i procedur wewnętrznych, lub w innym terminie uzgodnionym przez Strony.

b) Jeżeli Strona zamierza nie stosować tymczasowo niektórych postanowień niniejszej Umowy, powiadamia najpierw drugą Stroną o postanowieniach, których nie będzie stosować tymczasowo, i proponuje bezzwłoczne rozpoczęcie konsultacji. W terminie 30 dni od powiadomienia druga Strona może albo wnieść sprzeciw – w którym to przypadku niniejsza Umowa nie może być stosowana tymczasowo, albo sama powiadomić o równoważnych postanowieniach niniejszej Umowy, jeżeli takie istnieją, których nie zamierza stosować tymczasowo. Jeżeli w terminie 30 dni od drugiego powiadomienia druga Strona wniesie sprzeciw, niniejsza Umowa nie jest stosowana tymczasowo.

Postanowienia, które nie są objęte powiadomieniem Strony, są stosowane przez tę Stronę tymczasowo od pierwszego dnia miesiąca następującego po późniejszym powiadomieniu lub w innym terminie uzgodnionym przez Strony, pod warunkiem że Strony dokonały wzajemnego powiadomienia zgodnie z lit. a).

c) Strona może zakończyć tymczasowe stosowanie niniejszej Umowy w drodze pisemnego zawiadomienia drugiej Strony. Zakończenie takie staje się skuteczne w pierwszym dniu drugiego miesiąca następującego po tym powiadomieniu.

d) Jeżeli niniejszą Umowę lub niektóre jej postanowienia stosuje się tymczasowo, Strony uznają, że wyrażenie „wejście w życie niniejszej Umowy” oznacza dzień rozpoczęcia tymczasowego stosowania. Wspólny Komitet CETA i inne organy ustanowione na mocy niniejszej Umowy mogą sprawować swoje funkcje podczas tymczasowego stosowania niniejszej Umowy. Wszelkie decyzje podjęte w ramach wykonywania ich funkcji przestają być skuteczne, jeżeli zakończono tymczasowe stosowanie niniejszej Umowy na mocy lit. c).

4. Kanada przedkłada powiadomienia przewidziane w niniejszym artykule Sekretariatowi Generalnemu Rady Unii Europejskiej lub organowi będącemu jego następcą. Unia Europejska przedkłada powiadomienia na mocy niniejszego artykułu Ministerstwu Spraw Zagranicznych, Handlu i Rozwoju Kanady lub organowi będącemu jego następcą.

ARTYKUŁ 30.8

Wypowiedzenie, zawieszenie lub włączenie innych istniejących umów

1. Umowy wskazane w załączniku 30-A przestają być skuteczne i zostają zastąpione niniejszą Umową. Wypowiedzenie umów wskazanych w załączniku 30-A staje się skuteczne od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy.

2. W przypadku tymczasowego stosowania rozdziału ósmego (Inwestycje) zgodnie z art. 30.7 ust. 3 lit. a) umowy wskazane w załączniku 30-A oraz prawa i obowiązki z nich wynikające zostają zawieszone wraz z dniem rozpoczęcia tymczasowego stosowania. W razie zakończenia tymczasowego stosowania ustaje zawieszenie umów wskazanych w załączniku 30-A.

3. Niezależnie od postanowień ust. 1 i 2 można wystąpić z roszczeniem na podstawie umowy wskazanej w załączniku 30-A zgodnie z zasadami i procedurami ustanowionymi w tej umowie:

a) jeżeli traktowanie będące przedmiotem roszczenia przyznano w czasie, kiedy umowa nie była zawieszona ani nie została wcześniej wypowiedziana; oraz

b) nie później niż po upływie trzech lat od dnia zawieszenia lub wypowiedzenia umowy.

4. Niezależnie od postanowień ust. 1 i 2, jeżeli zakończono tymczasowe stosowanie niniejszej Umowy, a niniejsza Umowa nie wejdzie w życie, można wystąpić z roszczeniem na podstawie sekcji F rozdziału ósmego (Inwestycje) w terminie nieprzekraczającym trzech lat od dnia zakończenia tymczasowego stosowania, w odniesieniu do każdej kwestii powstałej w trakcie tymczasowego stosowania niniejszej Umowy zgodnie z zasadami i procedurami ustanowionymi w niniejszej Umowie.

5. *Umowę między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a Kanadą dotyczącą obrotu i handlu napojami alkoholowymi* sporządzoną w Brukseli w dniu 28 lutego 1989 r., z jej późniejszymi zmianami („umowa z 1989 r. dotycząca napojów alkoholowych") i *Umowę między Wspólnotą Europejską a Kanadą w sprawie handlu winami i napojami spirytusowymi* sporządzoną w Niagara-on-the-Lake w dniu 16 września 2003 r. („umowa z 2003 r. w sprawie handlu winami i napojami spirytusowymi") włączono do niniejszej Umowy i stały się one jej częścią, ze zmianami wprowadzonymi załącznikiem 30-B.

6. Postanowienia umowy z 1989 r. dotyczącej napojów alkoholowych lub umowy z 2003 r. w sprawie handlu winami i napojami spirytusowymi, zmienionych i włączonych do niniejszej Umowy, są nadrzędne w zakresie, w jakim występują rozbieżności między postanowieniami tych umów a jakimkolwiek innym postanowieniem niniejszej Umowy.

7. *Umowa o wzajemnym uznaniu między Wspólnotą Europejską a Kanadą* („umowa o wzajemnym uznaniu") sporządzona w Londynie w dniu 14 maja 1998 r. zostaje rozwiązana, począwszy od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy. W przypadku tymczasowego stosowania rozdziału czwartego (Bariery techniczne w handlu) zgodnie z art. 30.7 ust. 3 lit. a) umowa o wzajemnym uznaniu oraz prawa i obowiązki z niej wynikające zostają zawieszone wraz z dniem rozpoczęcia tymczasowego stosowania. W przypadku zakończenia tymczasowego stosowania ustaje zawieszenie umowy o wzajemnym uznaniu.

8. Strony uznają osiągnięcia dokonane w ramach *Umowy między Wspólnotą Europejską a rządem Kanady w sprawie środków sanitarnych dla ochrony zdrowia publicznego i zdrowia zwierząt w odniesieniu do handlu żywymi zwierzętami i produktami zwierzęcymi* sporządzonej w Ottawie w dniu 17 grudnia 1998 r. („umowa weterynaryjna") i potwierdzają swój zamiar kontynuowania tych działań w ramach niniejszej Umowy. Umowa weterynaryjna zostaje rozwiązana w dniu wejścia w życie niniejszej Umowy. W przypadku tymczasowego stosowania rozdziału piątego (Środki sanitarne i fitosanitarne) zgodnie z art. 30.7 ust. 3 lit. a) umowa weterynaryjna oraz prawa i obowiązki z niej wynikające zostają zawieszone wraz z dniem rozpoczęcia tymczasowego stosowania. W przypadku zakończenia tymczasowego stosowania ustaje zawieszenie umowy weterynaryjnej.

9. Definicja „wejścia w życie niniejszej Umowy" zawarta w art. 30.7 ust. 3 lit. d) nie ma zastosowania do niniejszego artykułu.

ARTYKUŁ 30.9

Wypowiedzenie

1. Strona może wypowiedzieć niniejszą Umowę w drodze pisemnego powiadomienia przekazanego Sekretariatowi Generalnemu Rady Unii Europejskiej oraz Ministerstwu Spraw Zagranicznych, Handlu i Rozwoju Kanady lub organom będącym ich następcami. Umowa zostaje rozwiązana w terminie 180 dni po dniu tego powiadomienia. Strona przekazująca powiadomienie o wypowiedzeniu przedkłada jego kopię Wspólnemu Komitetowi CETA.

2. Niezależnie od postanowień ust. 1 w razie wypowiedzenia niniejszej Umowy postanowienia rozdziału ósmego (Inwestycje) pozostają skuteczne przez okres 20 lat od dnia wypowiedzenia niniejszej Umowy w odniesieniu do inwestycji dokonanych przed tą datą. Niniejszy ustęp nie ma zastosowania w przypadku tymczasowego stosowania niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 30.10

Przystąpienie nowych państw członkowskich do Unii Europejskiej

1. Unia Europejska powiadamia Kanadę o każdym wniosku o przystąpienie do Unii Europejskiej złożonym przez państwo.

2. W trakcie negocjacji między Unią Europejską a państwem ubiegającym się o przystąpienie, Unia Europejska:

a) przekazuje, na wniosek Kanady oraz w możliwym zakresie, informacje dotyczące wszelkich kwestii objętych niniejszą Umową; oraz

b) uwzględnia wszelkie kwestie zgłoszone przez Kanadę.

3. Unia Europejska powiadamia Kanadę o wejściu w życie każdego traktatu o przystąpieniu do Unii Europejskiej.

4. Wspólny Komitet CETA zbada, z odpowiednim wyprzedzeniem przed dniem przystąpienia państwa do Unii Europejskiej, skutki tego przystąpienia dla niniejszej Umowy i podejmie decyzję w sprawie ewentualnych niezbędnych dostosowań lub środków przejściowych.

5. Każde nowe państwo członkowskie Unii Europejskiej przystępuje do niniejszej Umowy z dniem swojego przystąpienia do Unii Europejskiej na mocy odpowiedniej klauzuli w akcie przystąpienia do Unii Europejskiej. Jeżeli w akcie przystąpienia do Unii Europejskiej nie przewidziano automatycznego przystąpienia państwa członkowskiego Unii Europejskiej do niniejszej Umowy, dane państwo członkowskie Unii Europejskiej przystępuje do niniejszej Umowy poprzez złożenie aktu przystąpienia do niniejszej Umowy Sekretariatowi Generalnemu Rady Unii Europejskiej oraz Ministerstwu Spraw Zagranicznych, Handlu i Rozwoju Kanady lub organom będącym ich następcami.

ARTYKUŁ 30.11

Teksty autentyczne

Niniejszą Umowę sporządzono w dwóch egzemplarzach w językach angielskim, bułgarskim, chorwackim, czeskim, duńskim, estońskim, fińskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, litewskim, łotewskim, maltańskim, niderlandzkim, niemieckim, polskim, portugalskim, rumuńskim, słowackim, słoweńskim, szwedzkim, węgierskim i włoskim, przy czym każda z tych wersji jest na równi autentyczna.